

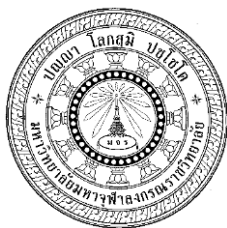
แนวทางการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักพุทธสันติวิธี :
กรณีศึกษาชุมชนชาวไร่กาแฟดอยช้าง

**THE WAY OF PROMOTION OF THE PEACEFUL COMMUNITY
ACCORDING TO BUDDHIST PEACEFUL MEANS : A CASE
STUDY OF DOICHANG COFFEE FARMERS**

นางชนาภา ศรีวิสรณ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสันติศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

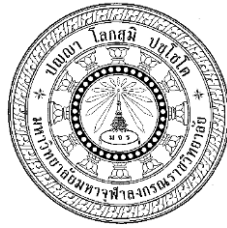
แนวทางการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักพุทธสันติวิธี :
กรณีศึกษาชุมชนชาวไร่กาแฟดอยช้าง

นางชนาภา ศรีวิสรณ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสันติศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

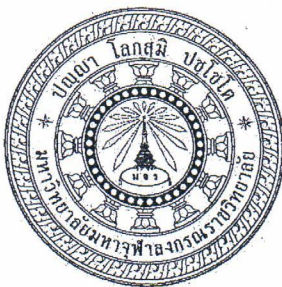
**The Way of Promotion of the Peaceful Community
According to Buddhist Peaceful Means : A Case
Study of Doichang Coffee Farmers**

Mrs. Chanapa Siwisorn

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for the Degree of
Master of Arts
(Peace Studies)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E.2017

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์เรื่อง
“แนวทางการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักพุทธสันติวิธี : กรณีศึกษาชุมชนชาวไร่กาแปดอยช้าง”
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา

(พระมหาสมบูรณ์ วุฑฒิโกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(พระราชปริยัติกวี, ศ.ดร.)

กรรมการ

(พระเมธาวิเชียร, ผศ.ดร.)

กรรมการ

(พระมหาดวงเด่น จิตตาโณ, ดร.)

กรรมการ

(ดร.ชันทอง วัฒนประดิษฐ์)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

พระมหาดวงเด่น จิตตาโณ, ดร.

ประธานกรรมการ

ดร.ชันทอง วัฒนประดิษฐ์

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(นางชนาภา ศรีวิสรณ์)

ชื่อวิทยานิพนธ์	: แนวทางการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักพุทธสันติวิธี: กรณีศึกษาชุมชนชาวไร่กาแพดอยช้าง
ผู้วิจัย	: นางชนาภา ศรีวิสรณ์
ปริญญา	: พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สันติศึกษา)
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์	: พระมหาดวงเด่น ฐิตญาโณ, ดร., ป.ธ.๔, ศน.บ. (ศึกษาศาสตร์), พร.ม. (ปรัชญา), พร.ด. (ปรัชญา) : ดร.ชั้นทอง วัฒนะประดิษฐ์, บธ.บ. (การโฆษณาและประชาสัมพันธ์), ศศ.ม. (จิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ), พร.ด. (พระพุทธศาสนา)
วันสำเร็จการศึกษา	: ๑๒ มีนาคม ๒๕๖๑

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพแบบภาคสนาม มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ (๑) เพื่อศึกษาสภาพการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขของชุมชนชาวไร่กาแพดอยช้าง (๒) เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักพุทธสันติวิธี (๓) เพื่อนำเสนอแนวทางการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักพุทธสันติวิธีของชาวไร่กาแพดอยช้าง ข้อมูลหลักที่ใช้ในการศึกษาคือพระไตรปิฎก คัมภีร์อรรถกถาและฎีกา ตามลำดับ ส่วนข้อมูลกรณีศึกษาชาวไร่กาแพดอยช้างได้จากหนังสือเอกสาร และการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัย พบว่า

๑. ชุมชนชาวไร่กาแพดอยช้างเป็นชุมชนเก่าแก่ที่อยู่ร่วมกันเป็นเครือญาติ มีประเพณีการดำเนินชีวิตอยู่กับธรรมชาติสิ่งแวดล้อม พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าไม้และการทำไร่กาแพ เดิมทีชุมชนดอยช้างปลูกฝิ่นเป็นอาชีพหลัก ต่อมาในโครงการหลวงฯ ในหลวงรัชกาลที่ ๙ ได้ทรงนำต้นกาแฟไปมอบให้แก่คนในหมู่บ้านได้นำไปปลูก จึงทำให้กาแฟกลายเป็นผลิตภัณฑ์หลักและดอยช้างเป็นชุมชนที่ชำนาญการเพาะปลูกกาแฟคุณภาพดี รสชาติดี กลิ่นหอมเป็นที่นิยมทั่วโลก ชุมชนฯ ได้รวมตัวกันเสริมสร้างภูมิปัญญา พัฒนาก่อเกิดความเข้มแข็งของชุมชน ส่งผลให้เศรษฐกิจเติบโต เป็นชุมชนที่มีเอกลักษณ์ในการบริหารจัดการเพื่อการพึ่งพาตนเองได้

๒. แนวคิดชุมชนสันติสุขมีเงื่อนไข ๒ ประการ คือ ด้านกายภาพ และด้านความสัมพันธ์ระหว่างคน เป็นภาวะที่ไม่มีความขัดแย้ง มีเมตตา ปราศจากอันตราย เป็นเอกภาพ ประสานกลมเกลียว มีเสรีภาพ และความยุติธรรม พึ่งตนเองได้ ให้โอกาสเท่าเทียม การมุ่งสร้างสังคมสวัสดิการมีน้ำหนึ่งใจเดียวกันบนฐานของความไว้วางใจและเกื้อกูลกัน ในทางพระพุทธศาสนการสร้างชุมชนสันติสุขเกิดขึ้นได้ด้วยกรอบแนวคิดหลักสังคหวัตถุ ๔ คือ ๑. ทาน ให้เอื้อเฟื้อ เสียสละ แบ่งปัน ๒. ปิยวาจา พูดจาสุภาพ ไพเราะ ๓. อัตถจริยา การมุ่งทำประโยชน์สุขต่อกัน ๔. สมานัตตตา การปรับตัวเข้าหากัน ร่วมสุข ร่วมทุกข์

๓. แนวทางการดำเนินชีวิตของชุมชนชาวไร่กาแพดอยช้างตามหลักพุทธสันติวิธี พบว่ามิติการให้ มีการรวมกลุ่มกันเพื่อสร้างกาแพดอยช้างให้มีคุณภาพ มีการแบ่งปันความรู้ ให้โอกาส

ให้กำลังใจ ให้ความยุติธรรมและความเสมอภาคในการซื้อขายเม็ดกาแฟ มิติการสื่อสาร ชุมชนฯ มีลักษณะของการหันหน้าเข้าหากัน พูดคุยกัน ทำตามข้อตกลง พูดกันแบบตรงไปตรงมา ไม่หลอกลวง ใช้สัจจะเป็นที่ตั้ง มิติการบำเพ็ญประโยชน์ มีคติที่ว่า ทุกคนมุ่งสร้างทำเพื่อส่วนร่วม ผลประโยชน์ทั้งหมดเป็นของพี่น้องบนดอย ทุกคนเป็นเจ้าของร่วมกันด้วยการช่วยเหลือ ปกป้องหาหรือกันและกัน เป็นหลัก และมิติเท่าที่การวางตน มีการพบปะพูดคุยแบบเป็นกันเอง ทำให้ผู้ได้รับความช่วยเหลือหรือผู้มาเยือนมีความประทับใจ ไว้เนื้อเชื่อใจต่อกัน ท่าทีของความอบอุ่น เอื้อเฟื้อ กลายเป็นเอกลักษณ์ชุมชนสันติสุขที่เรียกว่า CHANAPA MODEL ประกอบด้วย C = Change การปรับตัว H = Humanity มนุษยธรรม A = Attitude ทักษะคติ N = Nature ธรรมชาติ A = Accountability การรับผิดชอบ P = Peace สันติสุข A = Audittability ความสามารถตรวจสอบได้ ด้วยแนวทางปฏิบัติดังกล่าว ชุมชนชาวไร่กาแฟดอยช้างได้เป็นชุมชนที่เข้มแข็งและเจริญรุ่งเรืองเป็นที่รู้จักจนถึงทุกวันนี้

Thesis Title : The Way of Promotion of the Peaceful Community
According to Buddhist Peaceful Means : A Case Study of
Doichang Coffee Farmers

Researcher : Mrs. Chanapa Siwisorn

Degree : Master of Arts (Peace Studies)

Thesis Supervisory Committee
: Phramaha Duangden Thitañāno, Dr., Pali IV,
B.A. (Education), M.A. (Philosophy), Ph.D. (Philosophy)
: Dr. Khantong Wattanapradith, B.A. (Advertising and Public
Relations), M.A. (Industrial and Organizational Psychology),
Ph.D. (Buddhist Studies)

Date of Graduation : March 12, 2018

Abstract

This thesis is qualitative field-work research with 3 objectives: 1) to study conditions of the promotion of a peaceful community of Doichang coffee farmers', 2) to study the way of promotion of the peaceful community according to Buddhist peaceful means, and 3) to present the way of promotion of the peaceful community according to Buddhist peaceful means of Doichang coffee farmers. The main information of the studies is from Tipitaka, commentary and sub-commentary, respectively, while the information from the case study of Doichang coffee farmers is from documentary books and the interviews made to related people.

From the research, it is found the followings:

1. The community of Doichang coffee farmers: It is in the old style of living together as relatives, having traditions and ways of lives in natural surroundings with the majority land of forest and coffee farming. Previously, this community grew poppy as their major occupation, later on in the Royal Project, King Rama the 9th gave village people coffee trees to grow instead. Thus, coffee has then become the main product of Doichang community; and it is the expert community for growing good quality, taste and smell coffee, being fond of worldwide. The community has gathered to promote such wisdom and developed for its strength, yielding growth economics as the unique community in the administration for self-dependency.

2. The conceptual idea of a peaceful community: It has 2 conditions of physical and human-relationship aspects; both of which is the state of having no conflict but loving- kindness; it is without danger but harmoniously unique with freedom, justice, self-dependency, and equality of chance. Such state is the aim to build a welfare society, unity on the foundation of trust and helping one another. In Buddhism, the creation of a peaceful community can happen by the idea of Sangahavatthu: 1) Dana: giving, sacrificing and sharing, 2) Piyavācā: polite and kindly speech, 3) Atthacariyā: aiming to perform useful conducts towards one another, and 4) Samānattatā: self-adjusting, sharing happiness and sorrow.

3. The way of living lives of the community of Doichang coffee farmers by Buddhist peaceful means: In the dimensions of: - Giving: the community has been gathering for creating Doichang coffee for quality, sharing knowledge, giving chance, will power, justice and equality in buying and selling coffee seeds, - Communication: the community has consulted and talked sincerely to one another, followed agreements, not cheated and has held the truth as its base, - Useful conduct: there is

such a motto of making for mutual benefits of the brotherhood-uphill people that everyone is the owner by assisting and consulting to one another, and – Self behaving: there are casual and familiar meetings to facilitate ones who need help or to impress visitors with trust, warmth, and assistance; all of which has become the uniqueness of a peaceful community called CHANAPA MODEL consisting: C = Change (self-adjustment), H = Humanity, A = Attitude, N = Nature, A = Accountability (responsibility), P = Peace, and A = Auditability (can be examined).

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์สำเร็จได้ด้วยดี อันเนื่องมาจากความเมตตาสงสาร และความเอื้อเฟื้ออย่างดี จากท่านคณาจารย์ เจ้าหน้าที่และกัลยาณมิตรทุกท่านที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ ให้กำลังใจ ช่วยเหลือ สนับสนุน ให้ผู้วิจัยได้พากเพียรจนได้ก้าวสู่ความสำเร็จในครั้งนี้ จึงขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร. ผู้ช่วยอธิการฝ่ายวิชาการ และผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษาที่ท่านได้กำเนติวิศวกรสันติภาพเป็นผู้ให้แรงผลักดันถ่ายทอดปณิธานและความมุ่งมั่นในการสร้างสังคมสันติสุข กราบขอบพระคุณพระอาจารย์ดวงเด่น วิฑิตมาโน ดร. ประธาน ควบคุมวิทยานิพนธ์ที่อยู่เคียงข้างศิษย์ให้ความเมตตาให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจ อดทนอย่างไม่เห็นแก่เหนื่อยยาก

กราบขอบพระคุณ ดร. ชันทอง วัฒนประดิษฐ์ กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดร.พูนสุข มาศรีรังสรรค์ ที่ได้ให้คำปรึกษาข้อมูลวิทยานิพนธ์และข้อมูลภาษาอังกฤษ, พระมหาดนัย อุปพุดมโน (ศรีจันทร์) ช่วยดูแลในการจัดรูปเล่ม กราบขอบพระคุณคณาจารย์ และเจ้าหน้าที่ ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษาทุกรูป/ท่าน ที่ไม่ได้เอ่ยนาม คอยให้คำปรึกษาชี้แนะแนวทาง รูปแบบเนื้อหาอันเป็นประโยชน์ ในการศึกษาวิจัย อย่างเต็มความสามารถ ตลอดจนนักวิชาการเจ้าของผลงาน ซึ่งผู้วิจัยนำมาอ้างอิง โดยท่านได้ทุ่มเททางด้านวิชาการ ให้เกิดแหล่งข้อมูลที่สำคัญมาก วิทยานิพนธ์เล่มนี้จะสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้ง ในพระคุณของทุกท่านเป็นอย่างยิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณคณะผู้บริหารกาแพดอยช้าง ชุมชนชาวคอยช้าง กลุ่มสหกรณ์คอยช้างทั้ง ๑๐ ท่าน อันได้แก่ นายปณชัย พิสัยเลิศ กรรมการผู้จัดการบริษัท กาแพดอยช้าง นายธนากร ผู้สว่างวงศ์ ประธาน อบต. อำเภอลาวน้ำ กลุ่มเกษตรกรชาวไร่กาแพดอยช้าง นายภูมิจิต วัฒนวงศ์ผกาเจ้าของบ้านสวนคอยช้างและเกษตรกรชาวไร่กาแพดอยช้าง นายอัศวิน วาสืออนุรักษ์ นายธีรพงศ์ วิมลสุวรรณกุล นายพิชิต ศิริคามสุข นายพงศกร พิสัยเลิศ กลุ่มสหกรณ์ย่อย นายอัษฎเดช เปี้ยวเซ็ก นายบรรพต ศิริธรรม นายชาวิน แยมชอก

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ประจำสาขาสันติศึกษา อาจารย์ รศ.สุพจน์ ขววิวรรณ์ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และอาจารย์อามาล ภัคดีธรรม นิมิวิไลทรัพย์ จากมหาวิทยาลัยรังสิต ที่ให้ความเมตตาประสิทธิ์ประสาทวิชาแก่ศิษย์

กราบขอบพระคุณคุณพ่อคุณแม่ผู้ซึ่งเป็นครูคนแรกของลูก เป็นต้นแบบชีวิตลูก กราบขอบพระคุณ นางนิตยา ลักษณะวิสิทธิ์ นางสาวอิสริย์ พลพันธุ์ นางสาวชญาดา พลพันธุ์ นายนคร ชื่นสม นางญาณกร ภาคทองสุข ที่มอบความรักความห่วงใยให้คำปรึกษา กำลังใจ ด้วยดีเสมอมาทำให้ผู้วิจัยเกิดความมุ่งมั่นในการศึกษาจนสำเร็จสมดังตั้งใจ ขอขอบคุณเพื่อนนิสิต สาขาวิชาสันติศึกษา รุ่นสี่ทุกท่านที่แสดงความห่วงใยและเป็นกำลังใจให้กันและกันตลอดมา

สุดท้ายผู้วิจัยต้องขอขอบคุณแรงบันดาลใจที่ทำให้กลับมาศึกษาต่อระดับปริญญาโท สาขาวิชาสันติศึกษา เพื่อนำวิชาความรู้ไปช่วยเหลือสังคมต่อไป สุดท้ายนี้ขอกราบอาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัยจงดลบันดาลให้ทุกท่านประสบแต่ความสุขความเจริญทั้งทางโลกและทางธรรมยิ่งยั้งขึ้นไป

นางชนาภา ศรีวิสรณ์

๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตารางภาพ	ณ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ญ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๔
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๔
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๖ วิธีดำเนินการวิจัย	๖
๑.๗ กรอบแนวความคิดในการวิจัย	๗
๑.๘ ประโยชน์ที่ได้รับ	๗
บทที่ ๒ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
๒.๑ สภาพบริบทเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชุมชนชาวไร่กาแฟดอยช้าง	๘
๒.๑.๑ ประวัติความเป็นมาของชุมชนชาวไร่กาแฟดอยช้าง	๘
๒.๑.๒ สภาพทางสังคมและวิถีชีวิตของชุมชนชาวไร่กาแฟดอยช้าง	๑๐
๒.๑.๓ สภาพเศรษฐกิจของชุมชนชาวไร่กาแฟดอยช้าง	๑๑
๒.๑.๔ ความเป็นมาของกาแฟดอยช้าง	๑๒
๒.๑.๕ จุดเด่นจุดด้อยของชุมชนชาวไร่กาแฟดอยช้าง	๑๓
๒.๒ แนวคิดการเสริมสร้างชุมชนสันติสุข	๑๔
๒.๒.๑ ความหมายของชุมชน	๑๖
๒.๒.๒ ความหมายของสันติสุข	๑๗
๒.๒.๓ ลักษณะของชุมชนสันติสุข	๑๘
๒.๒.๔ องค์ประกอบชุมชนสันติสุข	๑๙
๒.๒.๕ เกณฑ์ชี้วัดที่สะท้อนชุมชนสันติสุข	๒๐
๒.๓ พุทธสันติวิธีเพื่อเสริมสร้างชุมชนสันติสุข	๒๑

๒.๓.๑	ความเป็นมาของแนวคิดด้วยสังคหวัตถุ ๔	๒๒
๒.๓.๒	ความหมายของสังคหวัตถุ ๔	๒๓
๒.๓.๓	องค์ประกอบของหลักธรรมสังคหวัตถุ ๔	๒๖
๒.๔	หลักธรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างชุมชนสันติสุข	๓๑
๒.๕	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๓๕
บทที่ ๓	การดำเนินการวิจัย	
๓.๑	รูปแบบการวิจัย	๔๘
๓.๒	กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)	๔๘
๓.๓	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๔๙
๓.๔	การเก็บรวบรวมข้อมูล	๔๙
๓.๕	การวิเคราะห์ข้อมูล	๕๑
บทที่ ๔	ผลการวิจัย	
๔.๑	สภาพชุมชนชาวไร่กาแพดอยช้าง	๕๓
๔.๒	สภาพปัญหาการทำธุรกิจของชาวไร่กาแพดอยช้าง	๕๖
๔.๓	แนวทางการแก้ไขปัญหาการทำธุรกิจของชาวไร่กาแพดอยช้าง	๕๗
๔.๔	แรงผลักดันสู่การพัฒนาชุมชนชาวไร่กาแพดอยช้าง	๖๐
๔.๕	หลักการพื้นฐานการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักวิชาการ	๖๒
๔.๖	ลักษณะและองค์ประกอบของชุมชนสันติสุข	๖๓
๔.๗	แนวคิดการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักพระพุทธศาสนา	๖๔
๔.๘	หลักการพื้นฐานของสังคหวัตถุ ๔	๖๔
๔.๙	แนวทางการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของชาวไร่กาแพดอยช้าง	๖๖
๔.๙.๑	แนวทางการเอื้อเพื่อเสียสละแบ่งปันของชาวไร่ กาแพดอยช้าง (ทาน)	๖๖
๔.๙.๒	แนวทางการใช้วาจาของชาวไร่กาแพดอยช้าง (ปิยวาจา)	๗๐
๔.๙.๓	แนวทางการบำเพ็ญประโยชน์สุขของชาวไร่ กาแพดอยช้าง (อตถจริยา)	๗๓
๔.๙.๔	แนวทางการปรับตัวเพื่อการอยู่ร่วมกันของชาวไร่ กาแพดอยช้าง (สมานัตตตา)	๗๖
๔.๑๐	คุณค่าและความสำคัญของหลักสังคหวัตถุ ๔ ต่อชุมชน ชาวไร่กาแพดอยช้าง	๗๙
๔.๑๑	ปัจจัยที่ส่งเสริมและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาชุมชน ชาวไร่ดอยช้าง	๘๑
๔.๑๒	องค์ความรู้จากการวิจัย	๘๒

๔.๑๓ สรุป	๘๘
บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	๘๘
๕.๑ สรุปผลการศึกษารวีย	๘๘
๕.๒ ข้อเสนอแนะ	๙๖
บรรณานุกรม	๙๘
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก หนังสือขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย	๑๐๕
ภาคผนวก ข หนังสือขออนุญาตให้ผลิตสัมภาษณ์เก็บข้อมูลวิจัย	๑๐๙
ภาคผนวก ค แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	๑๒๐
ภาคผนวก ง ภาพคณะผู้ทรงคุณวุฒิผู้ให้การสัมภาษณ์เก็บข้อมูลการวิจัย	๑๒๓
ประวัติผู้วิจัย	๑๒๗

สารบัญตารางภาพ

ตารางที่	หน้าที่
ตารางภาพที่ ๑.๑ กรอบแนวความคิดในการวิจัย	๗
ตารางภาพที่ ๒.๑ ภาพชุมชนชาวไร่กาแพดอยช้าง	๑๐
ตารางภาพที่ ๔.๑ แสดงภาพโมเดล CHANAPA MODEL	๘๖

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

ก. คำย่อเกี่ยวกับพระไตรปิฎก

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์นี้ใช้การอ้างอิงจากคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๙ โดยระบุชื่อย่อคัมภีร์ เล่ม/ข้อ/หน้า ตามลำดับ เช่น ที.ส. (ไทย) ๙/๒๗๖/๙๗. หมายถึง ทีฆนิกาย สीलขันธวรรค ภาษาไทย เล่มที่ ๙ ข้อที่ ๒๗๖ หน้า ๙๗.

พระสุตตันตปิฎก

ขุ.ธ.	(บาลี)	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ธมมปทปาติ	(ภาษาบาลี)
อง.จตุกก.	(บาลี)	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	จตุกกนิบาตปาติ	(ภาษาบาลี)
ที.ปา.	(ไทย)	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฎีกวรรค	(ภาษาไทย)
ม.ม.	(ไทย)	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มัชฌิมปณาสก	(ภาษาไทย)
ส.ส.	(ไทย)	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	สคาถวรรค	(ภาษาไทย)
อง.จตุกก.	(ไทย)	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	จตุกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ปญจก.	(ไทย)	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ปัญจกนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.ชา.ม.	(ไทย)	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	มหานิบาต ชาดก	(ภาษาไทย)
ขุ.ม.	(ไทย)	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	มหานิเทศ	(ภาษาไทย)
ขุ.สุ.	(ไทย)	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	สุตตนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.อิติ.	(ไทย)	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	อิติวุตตกะ	(ภาษาไทย)
อง.ทุก.	(ไทย)	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ทุกนิบาต	(ภาษาไทย)

พระอภิธรรมปิฎก

อภิ.วิ.	(ไทย)	อภิธรรมปิฎก	วิภังค์	(ภาษาไทย)
---------	-------	-------------	---------	-----------

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศให้มีความเจริญและสามารถแข่งขันกับเวทีระดับโลกที่นับวันโลกยิ่งเล็กลงด้วยความเจริญด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัย การแข่งขันการค้าข้ามทวีปเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งนี้การพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าขึ้น ด้วยพระปรีชาญาณของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ นั้นทรงเล็งเห็นถึงความสำคัญในการพัฒนารากฐานชีวิตความเป็นอยู่ของคนในประเทศให้มีความคุณภาพชีวิตที่ดีเสียก่อน ดังพระบรมราโชวาท ความว่า “ในการพัฒนาประเทศนั้น จำเป็นต้องทำตามลำดับ ขั้นเริ่มด้วยการสร้างพื้นฐานคือการมีกิน พอใช้ ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและใช้อุปกรณ์ที่ประหยัด ระวัง ระวัง แต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อได้พื้นฐานมั่นคงพอควร และปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้าง ค่อยเสริม ความเจริญ และฐานะทางเศรษฐกิจ ขั้นที่สูงขึ้น โดยลำดับต่อไป หากมุ่งแต่จะทุ่มเท สร้างเสริมความเจริญ ยกเศรษฐกิจขึ้นให้รวดเร็วแต่ประการเดียว โดยไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาวะของประเทศและของประชาชน โดยสอดคล้องด้วย ก็จะเกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่างๆขึ้น ซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยากล้มเหลวได้ในที่สุด ดังจะเห็นได้ทีมนานาอารยประเทศหลายประเทศกำลังประสบปัญหาเศรษฐกิจอย่างรุนแรงในเวลานี้”^๑ ดังนั้นในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าขึ้นนอกจากเรื่องของการพัฒนาเศรษฐกิจการค้าแล้ว ปัจจัยสำคัญที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาคือ คุณภาพชีวิตของคนในสังคมให้ดีขึ้นด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มคนที่ได้รับโอกาสน้อยในสังคม เช่น ผู้ที่อยู่ในทุรกันดาร กลุ่มชาวเขา เป็นต้น

ด้วยพระบารมีพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ หมู่บ้านดอยช้างซึ่งตั้งอยู่ในจังหวัดเชียงรายและเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่สูงในภาคเหนือแถบต่างๆ หมู่บ้านซึ่งได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ ได้ทรงมีพระราชดำริตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๑๒ ให้เป็นพื้นที่ซึ่งต้องพัฒนาเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของประชกรรวมทั้งเพื่อลดการปลูกพืชเสพติดให้โทษ เมื่อปี พ.ศ.๒๕๑๒ จึงได้มีการส่งเสริมให้เกษตรกรชาวเขาปลูกพืชเมืองหนาวเพื่อทดแทนการปลูกฝิ่นรวมทั้งมีการทดลองเริ่มปลูกกาแฟอาราบิก้าตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมาและได้มีการส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐมาเป็นระยะๆ^๒

^๑ประมวลพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัส, พระราชทานแก่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, พ.ศ. ๒๕๔๘-๒๕๓๕ [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.sa.ku.ac.th/king-spku/> [๘ ส.ค.๒๕๖๐].

^๒กาแฟดอยช้าง, (ค.ศ. ๒๐๑๗), “ตำนานกาแฟดอยช้าง” หน้าที่ ๑, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://doichaangcoffee.co.th/about-us/the-legend/> [๗ ส.ค. ๒๕๖๐].

ในอดีตบนดอยช้างมีการทำการเกษตรที่เป็นลักษณะการทำไร่เลื่อนลอย เหมือนกับในพื้นที่สูงอื่นๆ ส่งผลให้เกิดการแผ้วถางป่าเพื่อขยายพื้นที่การเพาะปลูกเพิ่มมากขึ้นในแต่ละปีทั้งยังเป็นการทำลายความสมบูรณ์ของผืนป่า พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ ทรงทราบถึงปัญหาเหล่านี้ดี จึงได้พระราชทานเมล็ดกาแฟอาราบิก้า เพื่อให้ชาวบ้านดอยช้างได้มีอาชีพทำกินแทนการปลูกพืชเสพติด โครงการในพระราชดำริที่ส่งเสริมให้ชาวเขาทำไร่กาแฟทดแทนไร่ฝิ่นเริ่มต้นกันตั้งแต่ปี ๒๕๑๖ซึ่งก็ได้รับความร่วมมือจากองค์กรระหว่างประเทศ (ไทย – เยอรมัน) และกรมวิชาการเกษตรที่ได้นำสายพันธุ์กาแฟที่ดีมาให้อาศัยพัฒนา พร้อมตั้งศูนย์ค้นคว้าทดลองต่างๆ ไว้ที่บนดอย และประเทศไทยนับว่าเป็นประเทศที่พัฒนาสายพันธุ์กาแฟโดยมิได้เป็นประเทศที่ตกเป็นอาณานิคมของประเทศใด ในปี ๒๕๒๖ชาวดอยช้างได้รับแจกกาแฟพันธุ์อาราบิก้าขึ้นดีเพื่อนำมาปลูกทดลองปลูกกันจริงๆ ๔๐ ราย เป็นโครงการนำร่องและขยายการปลูกมาเรื่อยๆ แต่ปลูกมาแล้วขายไม่ได้จึงเลิกกันไปหลายราย ส่วนรายที่เหลือนั้น ไม่ใช่เพราะอยากปลูก เหตุผลสำคัญคือ ฝิ่นทิ้งแล้วมันไม่ยอมตาย ซ้ำยังงอกออกมาอีก ช่วงนั้นจึงเรียกได้ว่าเป็นการปลูกทิ้งปลูกขว้างไว้มากกว่า และเหตุที่ขายไม่ได้ก็เพราะในอดีตกาแฟไทยยังไม่ได้รับการพัฒนาและไม่เป็นที่ยอมรับในตลาดเท่าที่ควร การจำหน่ายจึงต้องผ่านพ่อค้าคนกลางเป็นส่วนใหญ่ทำให้บางครั้งเกษตรกรถูกเอาเปรียบ ยิ่งถ้าเกษตรกรที่เป็นชาวไทยภูเขาซึ่งมักไม่มีสัญชาติไทยการกดราคาก็ยิ่งรุนแรงหนักการคงอยู่ของสภาพปัญหาดังกล่าวในอดีตได้บั่นทอนคุณภาพความเป็นอยู่ของชาวไทยภูเขามาโดยตลอด จบจบปี พ.ศ. ๒๕๔๔เมื่อราคากาแฟถูกกดลงมาจนเหลือเพียงกิโลกรัมละ ๑๐ – ๑๒บาท คุณปณชัย พิสัยเลิศ หรือ “อาเดล” ผู้ใหญ่บ้านดอยช้างในขณะนั้นได้ตัดสินใจระหกระเหินเดินทางลงจากดอยเพื่อไปหาขายคนหนึ่งนาม “วิชา พรหมยงค์” ชายผู้ซึ่งไม่มีความรู้เรื่องกาแฟแต่น้อย แต่มีประสบการณ์และเชี่ยวชาญในเรื่องการค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้า วิชา พรหมยงค์ได้ช่วยให้คำแนะนำเกี่ยวกับการทำไร่กาแฟดอยช้าง พร้อมทั้งช่วยเหลือด้านการตลาด ด้วยสัมพันธภาพอันดีและความตั้งใจจริง ทั้งคู่ได้ช่วยกันแก้ไขปัญหาลูกท้อและการกดราคาเมล็ดกาแฟ ต่อมาภายหลังชาวดอยช้างทุกคนจึงรวมตัวกันเพื่อสร้างบริษัทของตนเองขึ้นมาจนประสบความสำเร็จส่งผลให้กาแฟดอยช้างเป็นที่ยอมรับและเป็นกาแฟอันดับ ๑ ของโลก บริษัทกาแฟดอยช้างมีลักษณะการทำงานโดยอาศัยแรงงานและจิตอาสาจากชาวบ้านเป็นสำคัญ เน้นสร้างคนเพื่อพัฒนาธุรกิจและชุมชนให้เข้มแข็งจนกระทั่งสามารถช่วยเหลือตนเองได้ ทำให้ชุมชนมีการพัฒนาในหลายด้านอาทิเช่นการสร้างโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การปลูกจิตสำนึกให้มีการอนุรักษ์ผืนป่าการนำมาซึ่งรายได้ของชุมชนรวมถึงเป็นการยกระดับให้เกษตรกรบนดอยช้างมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น^๕

เมื่อแบรนด์กาแฟดอยช้างเป็นที่ต้องการของตลาด ทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจกาแฟจากที่อื่นเห็นประโยชน์จากชื่อเสียงของแบรนด์ที่มาจากน้ำพักน้ำแรงชาวบ้าน จึงหาช่องทางที่จะสามารถนำแบรนด์นั้นมาใช้ประโยชน์ได้ โดยการนำเมล็ดกาแฟจากที่อื่นขึ้นมาทำให้เกิดกระบวนการผลิตที่ทำให้ได้

^๕ กาแฟดอยช้าง, (ค.ศ. ๒๐๑๗), “ตำนานกาแฟดอยช้าง” หน้าที่ ๑, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://doichaangcoffee.co.th/about-us/the-legend/> [๗ ส.ค. ๒๕๖๐].

^๖ นันทน์ภัส ทรัพย์โชคธนกุล, “กาแฟดอยช้าง: คุณภาพชีวิตของผู้ประกอบการไทยภายใต้ตราสินค้าเพื่อการค้าที่เป็นธรรม”, วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๒, (พฤษภาคม – สิงหาคม, ๒๕๕๗): หน้า ๑๓๒๗-๑๓๓๘.

ถือว่าเป็นเมล็ดกาแฟดอยช้าง เช่น นำเมล็ดมาตาก หรือนำมาเก็บไว้ในโกดังที่ดอยช้าง ซึ่งส่งผลให้คั่วหรือผู้บริโภคเชื่อว่ากาแฟนี้มาจากดอยช้างจริง แต่ในความเป็นจริงแล้วเป็นเมล็ดกาแฟที่ไม่ได้ผลิตจากดอยซึ่งมีคุณสมบัติพิเศษเฉพาะตัวอันเนื่องมาจากสภาพอากาศทำให้รสชาติของกาแฟดอยช้างต่างจากกาแฟที่อื่น ผลกระทบที่เกิดขึ้นทำให้ภาพลักษณ์แบรนด์สินค้าเสียหาย และยังส่งผลต่อความเชื่อมั่นในคุณภาพสินค้าที่เริ่มต้นจากความตั้งใจของชาวดอยช้าง และนอกจากนี้ด้วยพื้นที่บนดอยมีจำกัดจากเดิมสงวนไว้สำหรับชาวเขาดอยช้างเป็นที่ทำกิน แต่ปัจจุบันได้ถูกรุกพื้นที่จากการกว้านซื้อที่ดินเพื่อนำมาตากเมล็ดกาแฟสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจกาแฟอื่นที่ไม่ใช่ชาวไร่กาแฟดอยช้างที่แท้จริง ส่งผลให้คุณภาพชีวิตของชาวไร่เปลี่ยนไป เริ่มไม่มีความสุขและยังส่งผลต่อวิถีการเป็นชาวไร่กาแฟโดยหันมาเป็นผู้รับจ้างแรงงานของผู้ประกอบการธุรกิจกาแฟอื่นนอกจากนี้ยังมีกระบวนการแสวงหาผลประโยชน์โดยการนำเมล็ดกาแฟดอยช้างมาผสมกับเมล็ดกาแฟจากที่อื่นที่ขึ้นมาจากบนดอย จนทำให้ชาวไร่กาแฟดอยช้างส่วนหนึ่งก็เห็นแก่ประโยชน์ต้องการรายได้จึงให้การสนับสนุนโดยขายเมล็ดกาแฟให้แทนที่จะนำไปขายกับสหกรณ์ที่อาจให้ราคาไม่เป็นที่พอใจ และยังเน้นการคัดเมล็ดกาแฟที่มีคุณภาพในขณะที่ผู้ประกอบการจากที่อื่นไม่ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ ชาวไร่กาแฟดอยช้างจึงมีการแข่งขันกันในเรื่องการขายเมล็ดกาแฟให้แก่ที่อื่นจนบางครั้งก็มีการทะเลาะวิวาทเกิดขึ้น การแบ่งกลุ่มแตกแยก และในขณะเดียวกันก็มีชาวบ้านอีกกลุ่มหนึ่งที่ยึดมั่นในอุดมการณ์ของกาแฟดอยช้างก็ไม่เห็นด้วยกับชาวไร่เหล่านั้นก็นำมาสู่การแตกแยกเช่นเดียวกัน วิฤตติกาแฟเถื่อนหรือกาแฟสวมเกิดขึ้นหลายครั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นธุรกิจกาแฟประเภททุนต่างชาติหลังไหลเข้ามามากทำให้บริษัทกาแฟดอยช้างต้องเปลี่ยนชื่อบริษัทเป็นดอยช้างคอฟฟี่ออริจินอล (Doi Chaang Coffee Original) วิถีชาวไร่กาแฟดอยช้างที่เคยร่วมแรงร่วมใจในการพัฒนาอาชีพของชุมชนดอยเริ่มที่จะถดถอยลงเนื่องจากผลประโยชน์ทางธุรกิจที่ทำให้ชาวไร่กาแฟดอยช้างเริ่มแตกความสามัคคีกัน ทำให้วัฒนธรรมความผูกพันลดน้อยลง อย่างไรก็ตามชุมชนชาวไร่กาแฟดอยช้างต่างตระหนักถึงความเปลี่ยนแปลงไปของชุมชน และได้พยายามปรึกษาหารือ พร้อมทั้งพยายามหาแนวทางที่จะรักษาเอกลักษณ์ในวิถีชีวิตของชุมชนไว้ให้ยั่งยืนต่อเนื่อง ซึ่งปัจจุบันชุมชนชาวไร่กาแฟดอยช้างได้เริ่มกลับมาสู่วิถีชีวิตที่เคยเป็นอยู่ในอดีต คือ มีความรัก ความผูกพันซึ่งกันและกันมากขึ้น

ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิถีการอยู่ร่วมกันของชาวไร่กาแฟดอยช้างท่ามกลางสถานการณ์ปัจจุบันการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของชาวไร่กาแฟดอยช้างมีความสอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ว่าด้วยหลักสังคหวัตถุ ๔ เพราะชุมชนมีความช่วยเหลือเกื้อกูลและร่วมแรงร่วมใจในการทำอาชีพชาวไร่กาแฟจนเป็นที่รู้จักทั้งในด้านผลิตภัณฑ์กาแฟและเป็นแหล่งท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรมหลักสังคหวัตถุ ๔ ประกอบด้วย ๑. ทาน . การให้ให้ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันและกัน การเสียสละ หรือการเอื้อเฟื้อแบ่งปันข้อมูลข่าวสาร ประโยชน์แก่บุคคลอื่น ไม่เป็นคนเห็นแก่ ๒. ปิยวาจา พูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะ อ่อนหวานในการให้บริการประชาชน ชี้แจงข้อความ หรือข้อกฎหมายด้วยวาจาที่อ่อนโยน ๓. อัตถจริยา การทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น ๔. สมานัตตตา ความเสมอต้นเสมอปลายปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันไม่ถือชนชั้นวรรณะ^๕ ทั้งนี้ผู้วิจัยจะนำแนวคิดตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ในฐานะพุทธสันติวิธีมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ภาวะ

^๕ อิง. จตุกก.(ไทย) ๒๑/๓๒/๓๗.

ความเป็นชุมชนสันติสุขของชาวไร่กาแพดอยช้างว่ามีรูปแบบแนวทางปฏิบัติอย่างไร มีกระบวนการขั้นตอนในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคอย่างไร อะไรคือเงื่อนไขและปัจจัยที่จะส่งผลนำไปสู่ความเป็นชุมชนสันติสุข ทั้งนี้ด้วยคาดหวังว่าผลงานวิจัยที่เกิดจากการค้นพบแนวทางการเสริมสร้างชุมชนชาวไร่กาแพดอยช้างด้วยพุทธสันติวิธีนี้จะเป็นแบบแนวทางปฏิบัติต่อสังคมอื่นๆ สืบไป

๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาสภาพการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขของชุมชนชาวไร่กาแพดอยช้าง
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักพุทธสันติวิธี
- ๑.๒.๓ เพื่อนำเสนอแนวทางการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักพุทธสันติวิธีของชาวไร่กาแพดอยช้าง

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

- ๑.๓.๑ ปัจจุบันชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไร่กาแพดอยช้างเป็นอย่างไร วิถีชีวิตการทำไร่ยังอยู่หรือไม่ มีปัจจัยอะไรบ้างที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชุมชน
- ๑.๓.๒ แนวคิดเรื่องชุมชนสันติสุขควรมีลักษณะ องค์ประกอบใด หรือเงื่อนไขใด และพุทธสันติวิธีใดที่สามารถนำมาเป็นแนวทางในการส่งเสริมพัฒนา และช่วยในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง พร้อมทั้งช่วยสังคมให้เกิดสันติสุขได้หรือไม่อย่างไร
- ๑.๓.๓ การนำหลักพุทธสันติวิธีมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวไร่กาแพดอยช้างจะสามารถทำได้มากน้อยเพียงใด ควรมีหลักการและวิธีการอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การดำเนินการวิจัยเป็นเชิงการวิจัยเชิงคุณภาพแบบภาคสนาม (Qualitative Field Research) โดยการศึกษาเชิงเอกสารประกอบกับการลงพื้นที่ภาคสนามในหมู่บ้านดอยช้าง การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi- Structured Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีส่วนเกี่ยวข้องประกอบกับการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม (Participatory Observation)

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักพุทธสันติวิธีที่ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขโดยนำมาเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์เพื่อนำมาประยุกต์ใช้แก้ปัญหาคุณภาพชีวิตของชาวไร่กาแพดอยช้าง โดยศึกษาจากคัมภีร์พระไตรปิฎก(ภาษาไทย) ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หนังสือ ตำรางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต รวมทั้งบทสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เช่น กลุ่มผู้บริหารกาแพดอยช้าง ชาวไร่ และกลุ่มสหกรณ์

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ศึกษาเฉพาะพื้นที่บ้านดอยช้าง ตั้งอยู่ที่ ตำบลลาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากรเป้าหมาย

ประชากรที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ(Key Informants) จำนวน ๓ กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ ๑ ผู้บริหารบริษัทกาแพดอยช้าง ออร์จินอล	จำนวน ๒ ท่าน
กลุ่มที่ ๒ ชาวไร่กาแพดอยช้าง	จำนวน ๕ ท่าน
กลุ่มที่ ๓ กลุ่มสมาชิกสหกรณ์ดอยช้าง	จำนวน ๓ ท่าน
รวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมด	จำนวน ๑๐ ท่าน

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๕.๑. แนวทาง หมายถึง กระบวนการ วิธีการ รูปแบบ ขั้นตอนที่นำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในชุมชน กิจกรรมหรือโครงการที่ดำเนินการในชุมชนหรือสังคมนั้น ที่ช่วยประสานความสัมพันธ์ที่ดีของคนในชุมชน

๑.๕.๒ การเสริมสร้าง หมายถึง การเกื้อหนุน สนับสนุน พัฒนาให้ดีขึ้น การฝึกฝนอบรม หรือปฏิบัติในแนวทางที่พัฒนาเพื่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปจากเดิม เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น และยังรวมถึงการเปลี่ยนแปลงสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เป็นไปเพื่อการสร้างสรรค์และให้เกิดความเจริญดีงาม ทั้งในด้านความรู้ ทักษะและทักษะ

๑.๕.๓ ชุมชนสันติสุข หมายถึง ภาวะที่ประชาชนในชุมชน มีความเป็นอยู่ ดำเนินชีวิตด้วยความความสุขที่เกิดจากความสงบทั้งในบริบทของจิตใจเป็นพื้นฐาน และการได้รับความสะดวกสบายตามกำลังที่จะได้รับโดยมีความเป็นอยู่ร่วมกันอย่างสันติ พร้อมทั้งมีความมั่นคงทั้งในด้านเศรษฐกิจและความปลอดภัยในชีวิต ทรัพย์สิน และสุขภาพ นอกจากนี้ ยังหมายรวมถึงลักษณะชุมชนที่มีความรักความสามัคคี ร่วมกันรักษาความเป็นวิถีวัฒนธรรมของชุมชน มองเห็นประโยชน์ของชุมชนเป็นที่ตั้ง มีความเคารพให้เกียรติถ้อยทีถ้อยอาศัยซึ่งกันและกัน ดำรงอาชีพที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชนและคงเอกลักษณ์ท้องถิ่นไว้ได้อย่างมีความสุข

๑.๕.๔ พุทธสันติวิธี หมายถึง ชุดหลักธรรมคำสอนที่ว่าด้วยหลักสังคหวัตถุ ๔ ซึ่งเป็นหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า เป็นหลักธรรมสำหรับสงเคราะห์ผู้อื่น ช่วยในการประสานงาน ส่งเสริมการมีน้ำใจไมตรีที่ดีต่อกัน และหลักการวางตนหรือตั้งตนอยู่ในธรรม เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของบุคคลไว้ด้วยความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ให้มีความสมัครสมานสามัคคีต่อกัน ประกอบด้วย ๔ ด้าน ได้แก่

ด้านทาน หมายถึง ความเสียสละ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปัน ช่วยเหลือกัน และการมีน้ำใจไมตรีต่อกัน ตลอดถึงให้ความรู้ ให้คำแนะนำสั่งสอนและตักเตือน

ด้านปิยวาจา หมายถึง การกล่าววาจาไพเราะสุภาพอ่อนหวานสมานสามัคคีให้เกิดความรักใคร่นับถือผูกมิตรไมตรีต่อกัน ตลอดถึงการจงใจให้นิยมยินดี และสร้างขวัญกำลังใจ

ด้านอัตถจริยา หมายถึง การประพฤติตนให้เป็นประโยชน์ ขวนขวายช่วยเหลือกิจการงานต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม บำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ ตลอดถึงช่วยแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมและพัฒนาสังคมในทางจริยธรรม และการสงเคราะห์ผู้อื่น

ด้านสมานัตตตา หมายถึง การวางตนเสมอต้นเสมอปลาย ปฏิบัติสม่ำเสมอทั้งกับเพื่อนร่วมงานและบุคลากรในโรงเรียน ตลอดถึงการตั้งตนอยู่ในธรรม และการวางตนเหมาะสมแก่ฐานะ ภาวะบุคคล เหตุการณ์และสถานที่อย่างถูกต้องตามธรรมในแต่ละกรณี

๑.๕.๕ ชาวไร่กาแพดอยช้าง หมายถึง ชาวเขาที่อยู่บนพื้นที่บ้านดอยช้าง ตั้งอยู่ที่ตำบลวาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย มีอาชีพในการทำไร่กาแพ

๑.๕.๖ กาแพดอยช้าง หมายถึง ผลผลิต ผลิตภัณฑ์ ยี่ห้อกาแพที่เป็นลิขสิทธิ์ภายใต้การดำเนินการของบริษัทดอยช้าง ออร์แกนอล จำกัด

๑.๖ วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักพุทธสันติวิธี กรณีศึกษาชุมชนชาวไร่กาแพดอยช้าง” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพภาคสนาม (Qualitative Field Research) โดยผู้วิจัยจะทำการรวบรวมข้อมูลด้านเอกสารและการศึกษาวิถีชีวิตของชาวไร่กาแพดอยช้าง โดยอาศัยกรอบแนวคิดตามแนวพุทธสันติวิธี จากคัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เอกสาร หนังสือ วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์เชิงลึกอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และทำการรวบรวม ประกอบกับการสังเกตการณ์อย่างไม่มีส่วนร่วม พร้อมทั้งวิเคราะห์และนำเสนอสรุปการประยุกต์ใช้หลักพุทธสันติวิธีในการทำธุรกิจกาแพเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวไร่กาแพดอยช้างโดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ ๑ ผู้วิจัยจะทำการศึกษา รวบรวมข้อมูลและเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพหรือบริบทวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยมความเชื่อของชุมชนชาวไร่กาแพดอยช้าง

ขั้นตอนที่ ๒ ผู้วิจัยจะดำเนินการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีหรือแนวทางการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักวิชาการตะวันออกและตะวันตก พร้อมทั้งหลักพุทธสันติวิธี ได้แก่ หลักสังคหวัตถุ ๔ ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาที่ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในชุมชน

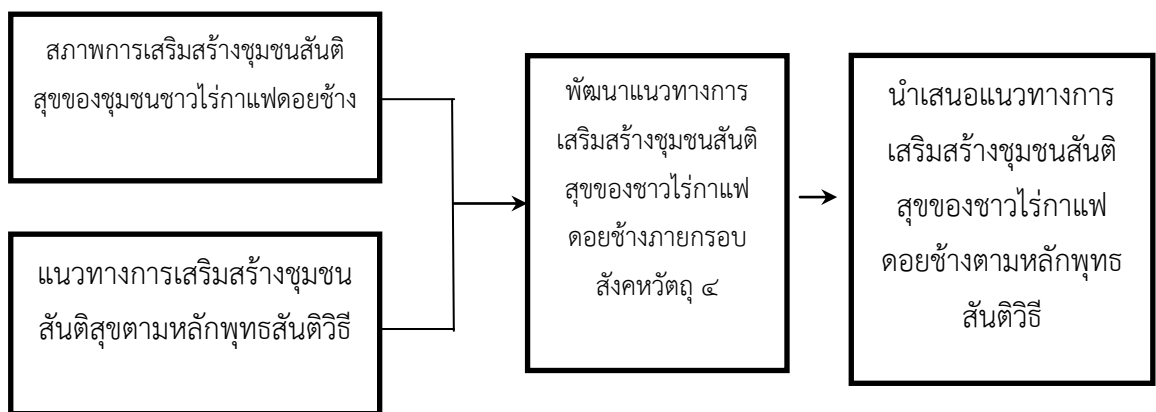
ขั้นตอนที่ ๓ ผู้วิจัยจะรวบรวมข้อมูล จัดหมวดหมู่ แบ่งประเภทไม่ว่าจะเป็นทั้งหลักการวิธีการหรือแนวทางของการเสริมสร้างสังคมให้เกิดสันติสุข พร้อมทั้งหลักธรรมสังคหวัตถุ ๔ ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ที่มีความสัมพันธ์ต่อการเสริมสร้างชุมชนสันติสุข

ขั้นตอนที่ ๔ ผู้วิจัยจะทำการสร้างเครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยคำถามที่ใช้จะผ่านกระบวนการเรียบเรียงให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดทฤษฎี และให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้อง จากนั้นดำเนินการตรวจเครื่องมือวิจัยโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ๓ ท่าน เพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหาและประเด็นที่จะศึกษา เพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth-interview) โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ Key Informants จำนวน ๑๐ ท่าน

ขั้นตอนที่ ๕ ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลเชิงเอกสาร และการสัมภาษณ์มาสังเคราะห์วิเคราะห์ เพื่อเกิดเป็นรูปแบบแนวทางการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักพุทธสันติวิธีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะทางของชุมชนชาวไร่กาแพดอยช้าง

ขั้นตอนที่ ๖ ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยและนำเสนอแนวทางการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขในเชิงวิชาการ โดยใช้การเรียบเรียงเชิงเนื้อหา (Content Analysis) ทำเป็นแผนผังโมเดลเพื่อเผยแพร่ทางการศึกษาต่อไปและการพัฒนาชุมชนอื่นๆ ให้เกิดสันติสุข

๑.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตารางภาพที่ ๑.๑ กรอบแนวความคิดในการวิจัย

๑.๘ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑.๘.๑ ทำให้ทราบสภาพบริบทของชุมชนชาวไร่กาแพดอยช้างวิถีชีวิตตามธรรมชาติ วัฒนธรรมและเอกลักษณ์ที่เป็นของตนเอง

๑.๘.๒ ทำให้ทราบ แนวคิดการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักวิชาการทั้งตะวันออก และตะวันตก พร้อมทั้งหลักการแนวคิดตามหลักพุทธสันติวิธี

๑.๘.๓ ทำให้ทราบแนวทางการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขของชาวไร่กาแพดอยช้างตามหลักพุทธสันติวิธี ซึ่งได้สะท้อนความเป็นชุมชนที่มีความรัก ความสามัคคี และยังสามารถดำรงรักษาเอกลักษณ์ของชุมชนไว้ได้อย่างยั่งยืน

๑.๘.๔ ทำให้สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแบบอย่างการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขได้

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้ผู้วิจัยจะได้นำเสนอข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับในเรื่องสภาพบริบทเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชุมชนชาวไร่กาแฟดอยช้าง แนวคิดเรื่องการเสริมสร้างชุมชนสันติสุข และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่จะนำไปสู่ผลการวิจัยเรื่อง “แนวทางการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักพุทธสันติวิธี: กรณีศึกษาชุมชนชาวไร่กาแฟดอยช้าง” ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

๒.๑ สภาพบริบทเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชุมชนชาวไร่กาแฟดอยช้าง

ในการศึกษาวิเคราะห์แนวทางการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักพุทธสันติวิธีโดยมีชุมชนชาวไร่กาแฟดอยช้างเป็นกรณีศึกษา ผู้วิจัยจะได้นำเสนอภาพรวมเกี่ยวกับสภาพบริบทเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชุมชนชาวไร่กาแฟดอยช้างในรายละเอียดตามหัวข้อต่อไปนี้

๒.๑.๑ ประวัติความเป็นมาของชุมชนชาวไร่กาแฟดอยช้าง

ชุมชนดอยช้างในอดีต: เป็นชุมชนที่เก่าแก่กว่า ๑๐๐ ปี เป็นชุมชนหนึ่งของชนเผ่าลีซุ ซึ่งภาษาลีซุ เรียกว่า “แลจว” จากการบอกเล่าของผู้อาวุโสผู้เกิดและเติบโตที่นี่ ปัจจุบันมีอายุ ๗๒ ปี ตอนเป็นเด็กจะอยู่ร่วมกัน เป็นเครือญาติ จะปลูกบ้านแบบใกล้ๆ กัน จะเป็นชุมชนขนาดเล็ก ดอยช้างมีไม้ที่ครอบครัวที่อยู่ด้วยกันตาม โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมของลีซุ มีผู้นำวัฒนธรรม หมอยาสมุนไพร ประเพณี การดำเนินชีวิตอยู่กับธรรมชาติสิ่งแวดล้อมที่ดี เป็นหมู่บ้านเล็กๆ ในท่ามกลางป่าผืนใหญ่มีสัตว์ป่ามากมาย โดยเฉพาะเสือที่มักมากินสัตว์ เลี้ยงที่บ้าน หมู ม้า ไก่ เป็นวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของลีซุ ต่อมา ญาติพี่น้องที่อยู่ใกล้เคียงกันย้ายมาอยู่ร่วมกัน เป็น ชุมชนใหญ่ การเกษตร ปลูกข้าว ข้าวโพด ผัก ถั่ว เพื่อบริโภคและเพื่อเลี้ยงสัตว์ ภายในครอบครัวการอยู่ร่วมกัน ภายใต้ความเป็นพี่น้อง และความเป็นเพื่อนบ้านที่เป็นมิตรกันให้ความช่วยเหลือกัน มีการแลกเปลี่ยนแรงงานกัน การแบ่งปันกัน มีการให้ยืมเป็นข้าวหรือสิ่งของเป็น สังคมพึ่งพากันและอยู่ร่วมกัน

ประชากร: ปัจจุบันชุมชนดอยช้างมีประชากรประมาณ ๖,๐๐๐ คน และจำนวนครัวเรือน ประมาณ ๖๐๐ ครัวเรือน มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์ลีซุ อาข่า และจีนยูนนานอยู่ร่วมกันภายใต้ความแตกต่าง และความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งแต่ละ ชนเผ่ามีประเพณี วัฒนธรรมเฉพาะของตนเอง ทั้งภาษา ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรมต่างๆ ซึ่งต่างก็เคารพและร่วมกิจกรรม ตามประเพณีในโอกาสต่างๆ ก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีต่อกัน เมื่อมีงานเลี้ยงตามประเพณี ลีซุก็จะเชิญพี่น้องอาข่ามาร่วมงาน ทางพี่น้อง อาข่า และจีน เมื่อมีงานก็จะเชิญคนในชุมชนมาร่วมงานกัน เป็นการสร้างความ เข้าใจร่วมกัน เพื่อที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข โดยปราศจาก การแบ่งแยกกลุ่มหรือพวกพ้อง หมู่บ้านดอยช้างมีระยะเวลากว่า ๙๗ าน ปี ในการอพยพเข้ามาของผู้คนในหมู่บ้าน โดยชนเผ่าลีซุได้อพยพเข้ามาเป็นชนเผ่าแรก ต่อมาชนเผ่าจีนและอาข่าก็ได้อพยพมาตามลำดับ

ที่ตั้งชุมชนบ้านดอยช้าง: มีลักษณะพิเศษคือ ภูมิประเทศมีภูเขาล้อมรอบสลับซับซ้อน และมีความโดดเด่นเฉพาะ เป็นทางผ่านทิศทางของลม ทำให้มีลมพัดผ่านตลอดทั้งวัน และมีความสูงกว่า ๑,๒๐๐-๑,๘๐๐ เมตร จากน้ำทะเล ทำให้อากาศเย็นตลอดทั้งปี ซึ่งในฤดูหนาว อุณหภูมิอยู่ที่ประมาณ ๕ องศา ประชาชนสามารถมาท่องเที่ยวและพักผ่อนชมความสวยงามของธรรมชาติ ความสูงของภูเขา ทะเลหมอก สัมผัสอากาศเย็นสบายตลอดทั้งปี และมีความหลากหลายวิถีชีวิตของชาติพันธุ์ ตลอดจนการศึกษากระบวนการปลูกกาแฟ การผลิต การแปรรูป และลิ้มรส กาแฟสด ที่หอมกรุ่นเข้มข้น กับบรรยากาศแวดล้อมธรรมชาติงดงาม มีองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หลากหลายและแตกต่าง^๑

ขอบเขตพื้นที่ชุมชน: หมู่บ้านดอยช้าง มีเส้นขอบเขตของหมู่บ้านคือเส้นแนวเขาที่มีการอ้อมรอบหมู่บ้าน โดยถ้ามองจากนอกหมู่บ้านจะมองเห็นภูเขาเป็นรูปเหมือนช้างแม่ลูกสองเชือกหันหน้าไปทางทิศเหนือ (ตัวจังหวัดเชียงราย) สามารถมองเห็นได้ชัดเจนที่บริเวณโรงเรียนบ้านดอยช้าง มี ฝายหัวช้าง สูง ๑,๘๐๐ เมตร จากระดับน้ำทะเล เป็นสถานที่ชมทิวทัศน์ที่สวยงาม อากาศเย็นสบายตลอดปี อุณหภูมิเฉลี่ย ๑๘ องศาเซลเซียส จึงทำให้เป็นที่มาของชื่อ ดอยช้าง

การคมนาคมเข้าสู่ชุมชน: วิธีการเดินทางเข้าสู่ที่ตั้งชุมชน บ้านดอยช้างมี ๓ เส้นทาง

๑. เส้นทางสายประธาน เดินทางจากตัวเมืองเชียงรายสายอำเภอแม่สรวย - บ้านตีนดอย - สนมเจริญ - ดอยล้าน โรงงานกาแฟดอยช้าง - ดอยช้าง

๒. เส้นทางสายหลัก สายอำเภอแม่สรวย - บ้านตีนดอย-ริมเขื่อนแม่สรวย-ทุ่งพร้าว - ห้วยไคร้ - ดอยช้าง

๓. เส้นทางสายรอง สายห้วยล้าน (อ.แม่ลาว) - ห้วยล้านสีซอ - เกษตรฯ - ดอยช้าง

การคมนาคมภายในชุมชน: เส้นทางสัญจรภายในชุมชน บนทางบก จากถนนสายหลักและสายรองเข้าสู่ชุมชน โดยถนนสายหลักเป็นถนนคอนกรีตในชุมชนมีความกว้าง ๕ เมตร และถนนสายรองในชุมชนกว้าง ๓ เมตร

^๑บริษัท Choco-Pie, เอกสารประกอบรายวิชา เรื่อง ชุมชน : บ้านดอยช้าง อบต.วารี อ.แม่สรวย จ.เชียงราย, คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต, ภาควิชาการศึกษาศึกษาที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๗, หน้า ๕.

ตารางภาพที่ ๒.๑ ภาพชุมชนชาวไร่กาแฟดอยช้าง^๒

๒.๑.๒ สภาพทางสังคมและวิถีชีวิตของชุมชนชาวไร่กาแฟดอยช้าง

สภาพทั่วไปของชุมชน: สภาพทางกายภาพ ได้แก่ ลักษณะภูมิประเทศมีภูเขาล้อมรอบ สลับซับซ้อนมีความโดดเด่นเฉพาะ คือเป็นทางผ่านทิศทางของลม ทำให้มีลมพัดผ่านตลอดทั้งวัน และมีความสูงกว่า ๑,๒๐๐-๑,๘๐๐ เมตร จากน้ำทะเล ทำให้อากาศเย็นตลอดทั้งปี ซึ่งในฤดูหนาว อุณหภูมิอยู่ที่ประมาณ ๕ องศา ปัจจุบันชุมชนดอยช้างมี ประชากรประมาณ ๖,๐๐๐ คน มีจำนวนครัวเรือน ประมาณ ๖๐๐ ครัวเรือน มีพื้นที่อยู่อาศัย ประมาณ ๑,๐๗๕ ไร่ ดอยช้างมีเนื้อที่ปลูกกาแฟ ประมาณ ๓๐,๐๐๐ ไร่ โดยมีอาณาเขตติดต่อดังนี้ทิศเหนือ มีอาณาเขตติดต่อกับชุมชนบ้านห้วยเกล้าทิศใต้ มีอาณาเขตติดต่อกับชุมชนบ้านดอยล้าน ทิศตะวันออก มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลโป่งแพร่ ทิศตะวันตกมีอาณาเขตติดต่อกับชุมชนดอยาวี

^๒[ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.google.co.th/maps/@19.8187084,99.5584955,1500m/data=!3m1!1e3:> [๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๐].

สภาพการใช้ประโยชน์ที่ดิน: พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ภูเขา ลักษณะการใช้ที่ดินส่วนใหญ่จึงเป็นพื้นที่ป่าไม้และมีการทำไร่กาแพและปลูกแมคคาเดเมีย เพราะการปลูกกาแพขายถือเป็นรายได้หลักของชุมชนดอยช้าง และพื้นที่อยู่อาศัย

สภาพทางสังคมและวิถีชีวิต: ชุมชนดอยช้าง มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์ ลีซู อาข่า และจีนยูนนานอยู่ร่วมกันภายใต้ความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งต่างก็เคารพและร่วม กิจกรรม ตามประเพณีในโอกาสต่างๆ ก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีต่อกัน เป็นการสร้างความเข้าใจร่วมกันเพื่อที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข โดยปราศจากการแบ่งแยกกลุ่มหรือพวกพ้องด้านความเชื่อ ซึ่งแต่ละชนเผ่ามีประเพณีวัฒนธรรมเฉพาะของตนเอง ทั้งภาษา ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรมต่างๆ ซึ่งต่างก็เคารพและร่วมกิจกรรมตามประเพณีในโอกาสต่างๆ ก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีต่อกัน เมื่อมีงานเลี้ยงตามประเพณี ลีซูก็จะเชิญพี่น้องอาข่ามาร่วมงาน ทางพี่น้องอาข่าและจีนเมื่อมีงานก็จะเชิญคนในชุมชนมาร่วมงานกัน เป็นการสร้างความเข้าใจร่วมกันเพื่อที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข โดยปราศจากการแบ่งแยกกลุ่มหรือพวกพ้องด้านค่านิยมแต่อย่างใดชุมชนดอยช้างจึงจัดเป็นพื้นที่ที่มีความน่าสนใจในการศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตดั้งเดิมที่ผสมปนเปกัน และการปรับตัวไปตามยุคสมัยของชุมชน พื้นที่ชุมชนมีระยะห่างจากตัวเมืองพอสสมควร แต่สิ่งอำนวยความสะดวกเริ่มเข้าถึง ทำให้วิถีชีวิตของชุมชนมีความเป็นไปได้อย่างสูงที่จะต้องปรับตัวไปตามบริบทที่เปลี่ยนไป

ศูนย์รวมกิจกรรมของชุมชน: ชุมชนบ้านดอยช้างมีจุดที่เป็นศูนย์รวมของชุมชน คือ โรงเรียนบ้านดอยช้าง ซึ่งเป็นพื้นที่จัดกิจกรรมภายในชุมชน คริสตจักร ในชุมชนดอยช้างเป็นศูนย์รวมทำกิจกรรมทางศาสนาซึ่งคนชุมชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาคริสต์ ย่านชุมชนดอยช้าง จะเป็นย่านของที่พักอาศัยและพื้นที่การปลูกกาแพ การเกษตรเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากชุมชนมีการขยายตัวทั้งด้านเศรษฐกิจทำให้ด้านประชากรที่มาใช้แรงงานที่เข้าก็เพิ่มขึ้นในการจัดกิจกรรมในวันสำคัญต่างๆ ชาวบ้านก็จะมาช่วยเหลือกัน

๒.๑.๓ สภาพเศรษฐกิจของชุมชนชาวไร่กาแพดอยช้าง

ชุมชนดอยช้างมีชื่อเสียงด้านกาแพมาก กาแพจึงถือเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของชุมชน เนื่องจากได้รับการส่งเสริมในการเพาะปลูกกาแพบนพื้นที่สูงมาก ทำให้คนในชุมชน ได้เรียนรู้และพัฒนาประสบการณ์การเพาะปลูกกาแพได้เป็นอย่างดี การคัดเลือกสายพันธุ์ การดูแลต้นกล้า การเพาะกล้ากาแพ ตลอดจนกระบวนการดูแลกาแพให้ได้คุณภาพที่ดี ตลอดจนสภาพแวดล้อมที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ ภูมิอากาศ ดิน น้ำทำให้ได้ผลผลิตที่ดีและกาแพที่ได้คุณภาพทั้งความหอม และรสชาติที่เป็นเลิศที่สุดของประเทศไทย และมีผลผลิตทางการเกษตรตามฤดูกาลด้านการประกอบอาชีพหลักนั้น เนื่องจากกาแพเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของชุมชน ในแต่ละวันกลุ่มคนวัยทำงานจะเก็บกาแพกันทั้งวัน โดยผู้สูงอายุจะอยู่ที่บ้าน ส่วนกลุ่มวัยรุ่นจะไปศึกษาต่อในตัวเมืองหรือต่างจังหวัด

อามาล ภักดีธรรม ฉิมวิไลทรัพย์ ได้ทำการศึกษาบริบทของชุมชน พบว่า สภาพทางเศรษฐกิจของชุมชนขึ้นกับผลผลิตจากไร่กาแพ มีการเก็บเกี่ยวช่วงเดือนธันวาคม เดือนกุมภาพันธ์ ระยะเวลาที่เหลือของปี มีรายได้จากพืชเศรษฐกิจชนิดอื่นๆ ที่ปลูกแซมอยู่ในพื้นที่ไร่กาแพ เช่น แมคคาเดเมีย บัว กล้วย กล้วย และยอดมะระหวาน (ชายูเต้) พื้นที่ปลูกกาแพเป็นไร่ขนาดใหญ่ที่เป็น

ของคนในชุมชนมีเนื้อที่กว่า ๑,๐๐๐ ไร่ และมีบางส่วนของพื้นที่ปลูกกาแฟที่มีเจ้าของเพียงเจ้าเดียว แต่แบ่งพื้นที่ภายในไร่ให้ครอบครัวต่างๆในชุมชนรับผิดชอบการปลูกโดยเจ้าของพื้นที่ออกค่าใช้จ่ายต่างๆ รวมทั้งต้นกล้า และแบ่งส่วนแบ่งกัน ดังนั้นกาแฟบ้านดอยช้างจึงมีการส่งออกขายนอกชุมชนหลายรูปแบบขึ้นกับการบริหารจัดการ กระสมสิทธิ์ความเป็นเจ้าของ และการรวมกลุ่มของคนในชุมชน จากกระแสความนิยมการบริโภคกาแฟของคนไทยจากเดิม ๐.๕ กิโลกรัม ต่อคน ต่อปี ซึ่งมีแนวโน้มที่เพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ จากข้อมูลจำนวนชุมชนอื่นๆ ที่มีพื้นที่มีศักยภาพเหมาะสมต่อการปลูกกาแฟในจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดเชียงราย สามารถสรุปได้ว่าชุมชนยังคงมีการตั้งถิ่นฐาน และคงอยู่ในระยะยาว เนื่องจากมีสภาพแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติที่ยังเอื้อต่อการประกอบอาชีพหลักของชุมชน และจากรายได้หลักของชุมชนที่มั่นคง ด้านผลิตผลจากกาแฟในรูปแบบต่างๆ ความมีชื่อเสียงของรสชาติเมล็ดกาแฟ ทำให้นักท่องเที่ยวเข้าสู่ชุมชนในรูปแบบของนักท่องเที่ยวที่ต้องการเยี่ยมชมธรรมชาติ และนักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาเรื่องกรรมวิธีการปลูก และการผลิตกาแฟ รวมถึงนักธุรกิจที่ต้องการเข้ามาติดต่อซื้อกาแฟจากแหล่งผลิต ส่งผลให้ชุมชนมีธุรกิจรองรับบุคคลภายนอกชุมชน เช่น รีสอร์ทจำนวน ๒ แห่ง เกสต์เฮาส์ (Guest House) ๑ แห่ง จำนวนห้องพักรวมประมาณ ๖๐ ห้อง นอกจากนี้ยังมีที่พักการเกษตรที่สูงที่เปิดให้บริการเช่าที่พักแต่มีจำนวนไม่มากนัก นั้นหมายถึงชุมชนเปิดรับบุคคลภายนอกและนักท่องเที่ยวในจำนวนจำกัด และอยู่ในพื้นที่ที่ห่างจากชุมชน^๓

๒.๑.๔ ความเป็นมาของกาแฟดอยช้าง

เดิมที่ชุมชนดอยช้างปลูกฝิ่นเป็นอาชีพหลัก ต่อมาฝิ่นได้กลายเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย โดยในหลวงในรัชกาลที่ ๙ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้ทรงนำต้นกาแฟไปมอบให้แก่คนในหมู่บ้านได้นำไปปลูก จึงทำให้กาแฟกลายเป็นอาชีพหลักและอยู่เป็นวิถีชีวิตของคนในชุมชนตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา เดิมทีนั้นกาแฟดอยช้างยังมิได้เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีชื่อเสียงนัก แต่คุณปณชัย พิสัยเลิศ (อาเดล) และคุณวิชา พรหมยงค์ (อาบ้อ) (เสียชีวิตแล้ว)ได้ร่วมมือกันบุกเบิก ขับเคลื่อนการพัฒนากาแฟดอยช้างให้ได้คุณภาพยิ่งขึ้น เพื่อให้คุณภาพชีวิตของผู้คนในชุมชนดอยช้างดีขึ้น โดยเริ่มจากการเสริมสร้างภูมิปัญญาเป็นฐานนำ เน้นเรื่องความเข้มแข็งของชุมชนเป็นอันดับแรกซึ่งจะส่งผลให้เกิดเม็ดเงินหรือรายได้ในทางเศรษฐกิจที่เติบโตในชุมชนตามมากระทั่งภายหลังกาแฟดอยช้างได้เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพดี เป็นที่ต้องการของชาวโลกมากขึ้น โดยได้มีการเสนอตัวยังต่างประเทศ ส่งผลิตภัณฑ์ไปทำการทดสอบ (Cup Testing)จนได้รับการยอมรับจากทั่วโลกว่า ‘กาแฟดอยช้าง’ เป็นกาแฟที่ดีมาก มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว สร้างความรู้สึกลึกซึ้ง กาแฟดอยช้างเป็นกาแฟตัวหนึ่งที่ได้รับคำชมเชยอย่างมากจากผู้คั่ว (ไม่ใช่ผู้บริโภค) โดยมีคำชมเชยกันมากมายว่า “ไม่ว่าจะคั่วอย่างไรก็ได้รสชาติอร่อย” เมื่อคั่วอ่อนที่สุดก็จะได้รับรสชาติแบบหนึ่ง คั่วปานกลางก็จะเจอรสชาติอีกแบบหนึ่ง ทุกขั้นตอนตั้งแต่อ่อนสุดไปจนถึงเข้มสุด กาแฟดอยช้างมีรสชาติดีทั้งสิ้น นอกจากนั้นยังสามารถผสมกาแฟคั่วอ่อนกับกาแฟคั่วเข้มเข้าไว้ด้วยกัน จนเกิดเป็นรสชาติใหม่ซึ่งได้รับความนิยมและขายดีมากใน

^๓ อามาล ภักดีธรรม ฉิมวิไลทรัพย์, การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษา ชุมชนบ้านดอยช้าง อบต.วาวี อ.แม่สรวย จ.เชียงราย, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://doi.nrct.go.th/ListDoi/ListDetail?ResolveDOI=10.14458/RSU.res.2016.109>. [๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๐].

ประเทศแคนาดา ซึ่งทั้งหมดทุกอย่างเริ่มต้นจากความคิดที่ว่า ผู้ร่วมบุกเบิกต้องการผลิตกาแฟดีมีคุณภาพ ส่วนในเรื่องของรสชาติ เป็นสิ่งที่ตามมาเอง^๕

นายพิษณุชัย แก้วพิชัย ประธานที่ปรึกษา บริษัท ดอยช้าง คอฟฟี่ ออร์จินอล จำกัด ผู้ผลิต-จำหน่ายเมล็ดกาแฟและบริหารร้านกาแฟ “ดอยช้าง” ได้กล่าวไว้ในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ ว่าจากนี้ไป ดอยช้างมีแผนเปิดร้านกาแฟในรูปแบบแฟรนไชส์ (Franchise) ต่อเนื่อง โดยมีเป้าหมายเปิดครบ ๑๐๐ สาขาภายในปี ๒๕๖๑ จากปัจจุบันมีกว่า ๕๐ สาขา เน้นเปิดในรูปแบบ (Stand Alone) ในพื้นที่สัญจร อาทิ มอเตอร์เวย์ ฯลฯ มากขึ้น ซึ่งผู้รับสิทธิ์แฟรนไชส์ (Franchisee) จะมีค่าใช้จ่ายในการเปิดร้านราว ๑-๓ ล้านบาท โดยดอยช้างจะสนับสนุนองค์ความรู้ อุปกรณ์ ให้ส่วนลดเมล็ดกาแฟ ฯลฯ ส่วนบางสาขาที่เป็นร้านต้นแบบหรืออยู่ในทำเลที่เหมาะสมกับการสร้างแบรนด์ (Brand) จะลงทุนเองผ่านบริษัทในเครือ ได้แก่ บริษัท ดอยช้าง โฮลดิ้ง คอร์ปอเรชั่น จำกัด พร้อมกันนี้ ยังมีแผนตั้งร้านกาแฟรายย่อยที่ใช้เมล็ดกาแฟดอยช้างอยู่กว่า ๒๐๐-๓๐๐ แห่งให้เข้ามาเป็นผู้รับสิทธิ์ในการเปิดสาขา (Franchisee) ของดอยช้าง แต่ต้องทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป เพราะมีข้อจำกัดที่ผู้ประกอบการต้องใช้เงินลงทุนสูง อย่างไรก็ตามความต้องการเปิดร้าน แฟรนไชส์ยังมีอยู่ในสถานะเศรษฐกิจที่ทรงตัว เพราะคนยังต้องการเป็นเจ้าของธุรกิจโดยเฉพาะธุรกิจร้านกาแฟที่เติบโตได้อีกมากจากอัตราการบริโภคของไทยที่ยังไม่สูงเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ซึ่งตลาดกาแฟคุณภาพสูง (Premium Coffee) ยังคงเติบโตดี เพื่อรองรับการขยายตัวดังกล่าว บริษัทจึงมีแผนตั้งศูนย์กระจายสินค้าในแต่ละภูมิภาค ภาคละ ๒-๓ จุด พร้อมมีร้านกาแฟต้นแบบและหน่วยซ่อมบำรุงประจำทุกศูนย์ เพื่อดูแลช่วยเหลือร้านแฟรนไชส์แทนการบริหารจัดการผ่านศูนย์ที่กรุงเทพฯ แห่งเดียว ล่าสุดได้มีการนำร่องเปิดศูนย์แรกที่ภูเก็ตเมื่อพฤศจิกายน ๒๕๖๐ รองรับสาขาในภูเก็ต กระบี่ และพังงา และอยู่ศูนย์ที่เชียงรายได้เปิดตัวไปแล้วในเดือนกุมภาพันธ์ปี ๒๕๖๐ ด้วยงบลงทุนกว่า ๓๐ ล้านบาท เพื่อดูแลพื้นที่ภาคเหนือตอนบน และเตรียมเปิดศูนย์ต่อไปที่หาดใหญ่ (สงขลา) ขอนแก่น นครราชสีมา ฯลฯ นอกจากนี้ ดอยช้างยังได้เริ่มปรับโลโก้ (Logo) เพิ่มความทันสมัยให้รู้สึกเข้าถึงแบรนด์ได้ง่ายขึ้น และได้มีการปรับบรรจุภัณฑ์ภายในร้านให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน รวมถึงมีการตกแต่งบรรยากาศร้านให้สอดคล้องกับการวางตำแหน่งในตลาด (Positioning)^๕

๒.๑.๕ จุดเด่นจุดด้อยของชุมชนชาวไร่กาแฟดอยช้าง

ระบบสาธารณูปโภค: หมู่บ้านดอยช้างเป็นหมู่บ้านที่มีความพร้อมทางด้านสาธารณูปโภคแทบครบถ้วน มีทั้งไฟฟ้า อินเทอร์เน็ต สัญญาณโทรศัพท์ ส่วนเรื่องน้ำนั้น มีแหล่งน้ำที่มาจากใต้ดิน โดยมีการนำท่อไปเชื่อมโยงในการลำเลียงน้ำเข้าสู่ตัวอาคารบ้านเรือน มีความพร้อมค่อนข้างสมบูรณ์ในเรื่องของสัญญาณโทรศัพท์ แต่มีบางเครือข่ายเท่านั้นที่ไม่มีสัญญาณ ส่วนท่อ

^๕วิชา พรหมยงค์, มิสเตอร์คอฟฟี่ เล่าวิถีชนเผ่าบน “ดอยช้าง” และการต่อสู้เพื่อสร้างแบรนด์กาแฟโลก, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://thaipublica.org/2012/04/wicha-mr-coffee-doi-chaang/>, 26/04/2012, [๑ ก.พ. ๒๕๖๑].

^๕ตลาดกาแฟเดือด ‘ดอยช้าง’ รุกแฟรนไชส์, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.chiangmainews.co.th>, 3 Jan. 2017 [๑ ก.พ. ๒๕๖๑].

ระบายน้ำนั้น มีการเชื่อมต่อจากบ้านไปยังแหล่งน้ำสาธารณะ แต่ยังคงมีปัญหาอยู่เกี่ยวกับการบำบัดน้ำลงสู่คลองสาธารณะ

ระบบสาธารณูปการ: ระบบสาธารณูปการยังคงขาดแคลน คือ มีโรงเรียนที่มีระดับการศึกษาถึงเพียงแค่ ม.๓ ส่วนวัดมีระยะห่างไกลจากหมู่บ้านและมีเพียงแห่งเดียว ในขณะที่โบสถ์ภายในหมู่บ้านมีอยู่เป็นจำนวนพอสมควรแม้จะยังขาดความสมบูรณ์ทางกายภาพของโบสถ์ สถานีนอนามัยก็มีอยู่แห่งเดียวภายใต้การบริหารของตำบลซึ่งอยู่ห่างจากหมู่บ้านค่อนข้างไกลมาก พื้นที่ส่วนกลางในการทำกิจกรรมของชุมชนนั้นยังขาดแคลน มีไม่เพียงพอและด้อยคุณภาพต่อกิจกรรมทางอาชีพและกิจกรรมทางสังคม รวมถึงกิจกรรมทางการออกกำลังกายสำหรับเด็กและเยาวชนด้วย

เอกลักษณ์ของชุมชน: ดังได้กล่าวไปแล้วว่า ชุมชนบ้านดอยช้างนั้นมีกลุ่มชาติพันธุ์หลักๆ อยู่ ๓ เผ่าพันธุ์ นั่นคือ ชนเผ่าลีซู ชนเผ่าจีนยูนนาน และชนเผ่าอาข่า โดยชนเผ่าจีนยูนนานได้อพยพมาจากจีน ชนเผ่าลีซูและอาข่าได้อพยพมาจากพม่า ซึ่งสภาพสังคมและวัฒนธรรมในปัจจุบันนั้น เป็นสังคมการเกษตร โดยการปลูกกาแฟเป็นอาชีพหลัก วิถีชีวิตของคนในชุมชนนั้น จึงมีรูปแบบการใช้ชีวิตที่สอดคล้องต่อการปลูกกาแฟ รูปแบบลักษณะสถาปัตยกรรมนั้น ปัจจุบันมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันของแต่ละชนเผ่า โดยสถาปัตยกรรมในพื้นที่นั้นจะมีการใช้วัสดุอยู่ ๓ อย่างคือ ไม้ คอนกรีต และการใช้ทั้งไม้และคอนกรีตผสมกัน วัฒนธรรมอื่นๆ ที่นอกจากการเกษตรนั้นจะแยกเป็นของแต่ละชนเผ่า แต่ปัจจุบันนั้น วัฒนธรรมดั้งเดิมไม่ค่อยมีผลต่อการใช้ชีวิตในปัจจุบันมาก จะมีก็เป็นลักษณะวันสำคัญเนื่องจากวิถีชีวิตส่วนใหญ่ นั้นขึ้นอยู่กับกาแฟ ความเชื่อในปัจจุบันจะมีการนับถือบรรพบุรุษและนับถือศาสนาพุทธหรือคริสต์ ควบคู่กันไปด้วย สภาพแวดล้อมของหมู่บ้านนั้นอยู่กลางหุบเขาโดยมีภูเขาล้อมรอบหมู่บ้าน สภาพหมู่บ้านมีลักษณะเป็นพื้นที่ลาดชัน^๖

๒.๒ แนวคิดการเสริมสร้างชุมชนสันติสุข

แนวคิดชุมชนว่าด้วยชุมชน มีเงื่อนไขที่สำคัญ ๒ อย่าง คือ ด้านกายภาพ และด้านความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน ด้านกายภาพส่วนมากจะพิจารณาจากลักษณะการตั้งบ้านเรือนเป็นสำคัญ ส่วนด้านความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนพิจารณาจากโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม วัฒนธรรมของชุมชน กล่าวโดยรวม คือ โครงสร้างแบบเครือญาติได้แก่ ความสัมพันธ์ที่เป็นผลหรือมีลักษณะแบบญาติพี่น้อง โดยมีการพึ่งพาอาศัยหรือเกื้อหนุนกันแบบใกล้ชิด และ โครงสร้างแบบอุปถัมภ์ โดยฝ่ายหนึ่งให้ความช่วยเหลือเชิงเศรษฐกิจหรือสังคมแก่อีกฝ่ายหนึ่ง และฝ่ายได้รับความช่วยเหลือได้ตอบแทนฝ่ายช่วยเหลือโดยการรับใช้ ยินยอมปฏิบัติตามเงื่อนไขของฝ่ายช่วยเหลือ อันเป็นลักษณะความสัมพันธ์ที่มีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่มีอิทธิพลเหนืออีกฝ่ายหนึ่ง นอกจากนี้ ยังรวมความถึงลักษณะความสัมพันธ์แบบตัวใครตัวมันไม่แน่นอน ซึ่งขึ้นอยู่กับสถานการณ์และเงื่อนไขที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งก็สอดคล้องกับแนวคิดว่าด้วยการพัฒนาชุมชนจะต้องพัฒนาทั้งวัฒนธรรม วิถีชีวิต และ

^๖บริษัท Choco-Pie, เอกสารประกอบรายวิชา เรื่อง ชุมชน : บ้านดอยช้าง อบต.วารี อ.แม่สรวย จ.เชียงราย, หน้า ๑๔-๑๕.

กระบวนการเรียนรู้ของประชาชน เพราะนั่นคือหัวใจของการพัฒนาแบบยั่งยืน ซึ่งเป็นการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ จิตใจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมพร้อมกันไป^๗

สอดคล้องตามรอยเบื้องพระยุคลบาทพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ สู่ความภูมิใจของคนไทยทั้งประเทศ คนไทยควรมีความภาคภูมิใจ เพราะประเทศไทยเป็นประเทศแรกในโลกที่ปลูกกาแฟเองโดยไม่เคยเป็นอาณานิคมใคร และเพราะตั้งแต่สมัยโบราณ กาแฟ อ้อย ฝ้าย ฯลฯ เราจะปลูกกันในพื้นที่ที่เป็นอาณานิคมของประเทศอื่น แต่กาแฟดอยช้างมีการพัฒนาโดยคนในชุมชนดอยช้างเองทั้งหมด โดยเฉพาะกาแฟอาราบิก้าที่ต้องปลูกบนที่สูง (บนดอย) ดอยช้างนั้นแต่เดิมเป็นแหล่งปลูกฝิ่นที่มีพื้นที่ใหญ่มาก (และมีคุณภาพดีที่สุด) แต่เมื่อพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานแนวคิดให้ปลูกกาแฟทดแทนการปลูกฝิ่น พระองค์ท่านก็ได้พระราชทานสายพันธุ์กาแฟดีๆ ให้ชุมชนบนดอยช้าง

การเสริมสร้างชุมชนสันติสุขเป็นแนวคิดของการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งเป็นเรื่องที่ทุกคนในสังคมต้องร่วมมือกันทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ภาคประชาชน และภาควิชาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคประชาชน ที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินการเพื่อชุมชนซึ่งต้องพัฒนาให้ครบทั้ง ด้านสุขภาพ ด้านศักยภาพ ด้านมาตรฐานการครองชีพในมิติทางเศรษฐกิจ ซึ่งจะสะท้อนมิติสังคมได้ ๒ มิติ ได้แก่ มิติความปลอดภัยจากภาวะคุกคาม (Freedom from Fear) การมีเสรีภาพหรือปลอดภัยจากความขาดแคลน (Freedom from want) การได้รับโอกาสเท่าเทียมกัน (Equal opportunities) ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องยาวนาน เช่น ความหิวโหย โรคภัยไข้เจ็บ และการกดขี่ปราบปราม และ มิติการได้รับการปกป้องคุ้มครอง กลางโดยรวมชุมชนสันติสุขมุ่งส่งเสริมพัฒนาและความมั่นคงของมนุษย์ ได้แก่

๑. ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ (Economic Security) ได้แก่ รายได้ขั้นพื้นฐาน เงินอุดหนุนจากภาครัฐ การจ้างงาน การมีที่ดินทำกิน การเข้าถึงแหล่งเงินทุน การมีที่อยู่อาศัย และสัมปละสิทธิความไม่เสมอภาค

๒. ด้านความมั่นคงทางด้านอาหาร (Food Security) ได้แก่ ระบบการกระจายอาหาร การเข้าถึงแหล่งอาหาร

๓. ด้านความมั่นคงทางด้านสุขภาพ (Health Security) ได้แก่ ความเท่าเทียมในการบริการสาธารณสุข

๔. ด้านความมั่นคงด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Security) ได้แก่ มลภาวะทางอากาศ

๕. ด้านความมั่นคงส่วนบุคคล (Personal Security) ได้แก่ ความมั่นคงจากรัฐ จากอุบัติเหตุการจราจร

๖. ด้านความมั่นคงของชุมชน (Communities Security) ได้แก่ การไม่ใช้แรงงานเด็ก ความไม่ขัดแย้งภายในชุมชน

๗. ด้านความมั่นคงทางการเมือง (Political Security) ได้แก่ การไม่กดขี่ทางการเมือง การมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เป็นต้น

^๗ประเวศ วะสี และคณะ, พระพุทธศาสนากับจิตวิญญาณสังคมไทย : ประเด็นวิจัยศาสนาและวัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙), หน้า ๔๙.

สรุปพื้นฐานแนวคิดชุมชนสันติสุขเป็นการจัดบริการทางสังคมให้ทุกคนตามสิทธิพึงมีพึงได้ สร้างโอกาสอย่างเป็นธรรมให้กลุ่มผู้ด้อยโอกาส สามารถเข้าถึงบริการ ทางสังคมที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง เสริมสร้างความมั่นคงให้คนยากจน มุ่งสนับสนุนการสร้างสังคมสวัสดิการ เสริมสร้างความสัมพันธ์ของคนในสังคมให้แน่นแฟ้นเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน สร้างค่านิยมใหม่ที่ยอมรับร่วมกัน บนฐานของความไว้วางใจและ เกื้อกูลกัน

๒.๒.๑ ความหมายของชุมชน

การเกิดขึ้นได้ของชุมชนเกิดจากการรวมกลุ่มของบุคคล ซึ่งมีอาณาเขตของท้องที่ และผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกันโดยชุมชนจะต้องมีขอบเขตที่แน่นอน และมีความสนใจร่วมกัน โดยมีความรู้สึกผูกพันกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทั้งทางเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ศาสนาเดียวกันทำให้แต่ละบุคคลมีความรู้สึก เป็นส่วนหนึ่งของสังคมนั้นๆ”^{๘๘} โดยสรุปชุมชนประกอบด้วย ประชากร (People) ดินแดน หรือ ถิ่นที่อยู่ที่เหมาะสม (Place) การแบ่งงาน และความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่าง ๆ (Interaction) การมีความสนใจร่วมกัน มีลักษณะเฉพาะร่วมกัน (Identity) อยู่ภายใต้ระบบสังคมหนึ่ง (Social system) มีระบบวัฒนธรรมเดียวกัน (Common culture) ในพจนานุกรมศัพท์ฉบับราชบัณฑิตยสถาน^{๘๙} ได้ให้ความหมายว่าชุมชน คือ หมู่ชน กลุ่มคนที่อยู่รวมกันเป็นสังคมขนาดเล็ก อาศัยอยู่ในอาณาบริเวณเดียวกัน และมีผลประโยชน์ร่วมกัน สอดคล้องกับนักวิชาการที่ว่า ชุมชนหมายถึง กลุ่มทางสังคมที่อยู่อาศัยร่วมกันในอาณาบริเวณเดียวกัน เช่น ครอบครัว ละแวกบ้าน หมู่บ้าน ตำบลหรือเรียกเป็นอย่างอื่นมีความเกี่ยวข้องกันสัมพันธ์กัน มีการติดต่อสื่อสารและเรียนรู้ร่วมกัน มีความผูกพันเอื้ออาทรกันภายใต้บรรทัดฐานและวัฒนธรรมเดียวกันร่วมมือและพึ่งพาอาศัยกันเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายร่วมกัน^{๙๐} และ ยังรวมถึงสภาพของชุมชนที่มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีการติดต่อสื่อสารหรือรวมกลุ่มกัน มีความเอื้ออาทรต่อกันมีการเรียนรู้ร่วมกันในการกระทำ มีการจัดการเพื่อให้เกิดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์^{๙๑}

นอกจากนี้ยังมีอาจารย์จิรพรรณ กาญจนะจิตรา และจำนง อติวัฒนสิทธิ์ยังได้ให้ความหมายเพิ่มเติมไว้ว่า ชุมชน คือ หมู่ชน กลุ่มคน ที่รวมกันอยู่เป็นสังคมขนาดเล็ก อาศัยในบริเวณเดียวกันและมีผลประโยชน์ร่วมกัน มีความรู้สึกผูกพันกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยอาศัยความผูกพันในทางเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ หรือศาสนาเดียวกันก็ตามที่ทำให้แต่ละคนมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนนั้นๆ^{๙๒} หน่วยงานทางสังคมที่ประกอบด้วยกลุ่มต่างๆ ที่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน เช่น ครอบครัว หลายๆ ครอบครัว โรงเรียน วัด ร้านค้า โรงงาน ฯลฯ รวมกันอยู่เป็นหมู่บ้าน เป็นเมือง^{๙๓}

^{๘๘} สุวิทย์ ยิ่งวรพันธ์, การพัฒนาชนบทไทย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรสาส์น, ๒๕๑๒), หน้า ๕๑.

^{๘๙} พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยาฉบับราชบัณฑิตยสถาน, (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๒๔), หน้า ๒๓๘.

^{๙๐} สนธยา พลศรี, ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์), ๒๕๔๕, หน้า ๒๒.

^{๙๑} ประเวศ วะสี, ความจริงของความจน, (กรุงเทพมหานคร: คณะทำงานวาระทางสังคม สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), ๒๕๔๖.

^{๙๒} จิรพรรณ กาญจนะจิตรา และคณะ, การพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๓), หน้า ๒๐.

^{๙๓} ศ.ดร.จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์, สังคมวิทยาศาสนา, (กรุงเทพมหานคร:แพรววิทยา, ๒๕๒๓), หน้า ๑๕๓.

สรุปได้ว่า ชุมชน หมายถึง กลุ่มบุคคลหลายๆ กลุ่มมารวมกันอยู่ในอาณาเขตและภายใต้กฎหมายหรือบังคับเดียวกัน โดยมีแบบแผน การดำเนินชีวิตในแนวทางเดียวกัน ประชาชนในชุมชนรวมตัวกัน มีการเรียนรู้ร่วมกัน ในการกระทำมีการติดต่อสื่อสารการจัดการ และการแก้ไขปัญหา ร่วมกันก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และร่วมมือช่วยเหลือกันเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน

๒.๒.๒ ความหมายของสันติสุข

ชุมชนสันติสุขเป็นสังคมที่สื่อถึงคำว่า “สันติ” ซึ่งแปลว่า ความสงบ ความสงบสุข” ตรงกับพระไตรปิฎกที่ว่า “นตถิ สนติปริ สุขํ ฯ สุขยิ่งกว่าความสงบไม่มี”^{๑๔} เป็นความหมายที่เกี่ยวข้องกับการสงบระงับของกิเลสอย่างใดอย่างหนึ่ง กล่าวคือ การที่บุคคลหรือกลุ่ม ไม่ทะเลาะ แก่งแย่ง วิวาท มุ่งร้าย ด้วยอำนาจของทิฐิ หรือการยึดมั่นถือมั่น^{๑๕} นอกจากนั้นยังหมายถึงสันติสุขภาวะที่ไม่มีความขัดแย้ง ตัวอย่างนักวิชาการที่ให้คำนิยามของคำว่าสันติสุขไว้ว่า สันติสุขจะมีขึ้นไม่ได้ トラบเท่าที่ “คนเรายังอยากและกระหายที่จะเอาชนะและปราบปรามเพื่อนบ้านของเราอยู่ ฉะนั้น นติภาพที่สั” แท้จริงจะมีขึ้นได้ก็แต่เฉพาะในบรรยากาศแห่งความเมตตา มิตรภาพ ปราศจากความกลัว ความ “ระแวง และอันตราย”^{๑๖} สันติสุขหรือสันติภาพย่อมเป็นเอกภาพและความสอดคล้อง ประสานกลมเกลียว ความเสรีภาพ และความยุติธรรมของบุคคล หรือกลุ่มบุคคลในสังคม และ สันติที่แท้จริงและเป็นพื้นฐานของสันติเชิงสังคมก็คือ สันติภายใน^{๑๗} สันติสุข เป็นองค์รวมเรื่องสันติภาพที่ต้องกล่าวไว้สมบูรณ์ในภาวะ ที่สงบ ร่าเริง ผู้คนดำรงชีวิตเป็นสุข และมีสมานฉันท์ต่อกัน^{๑๘} เป็นสภาพสังคมอันเป็นอุดมคติซึ่งมนุษย์ไม่ทำความรุนแรงต่อตนเอง ต่อเพื่อนมนุษย์ ต่อสิ่งมีชีวิต และต่อธรรมชาติแวดล้อม สันติสุขหรือสันติภาพจึงเป็นทั้งเป้าหมาย (Goal) ตัวบ่งชี้ปัญหา (Indicator) และกระบวนการแก้ไขความขัดแย้ง (Process)

กล่าวโดยสรุปชุมชนสันติสุขหมายถึง ชุมชนหรือสังคมที่มีความสงบสุขเป็นเอกภาพและความสอดคล้อง ประสานกลมเกลียว มีเสรีภาพ และมีความยุติธรรมดำรงชีวิตเป็นสุข และมีสมานฉันท์ต่อกัน เป็นภาวะที่มีความสงบ มีความสุข ไร้ความขัดแย้ง เป็นชุมชนที่คนรวมกันอยู่เป็นสังคมขนาดเล็ก อาศัยในบริเวณเดียวกันและมีผลประโยชน์ร่วมกัน มีความรู้สึกผูกพันกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน พึ่งพาอาศัยกัน มีการรวมกันอยู่ในอาณาเขตและภายใต้กฎหมายหรือบังคับเดียวกัน โดยมีแบบแผน การดำเนินชีวิตในแนวทางเดียวกัน เช่น ภาษา ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ร่วมกันเป็นพื้นฐานชุมชนมีการพัฒนาความรู้ความสามารถ จากความรู้เดิม ที่เรียกว่า ภูมิปัญญา

^{๑๔} ชุ.ธ. (บาลี) ๒๕/๒๐๒/๕๒.

^{๑๕} พระมหาพรหมชา ธรรมหาโส, พระพุทธศาสนากับวิทยาการสมัยใหม่, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๔๖๖.

^{๑๖} Walpola Sri Rahula, *What The Buddha Taught*, ชุคักดิ์ ทิพย์เกสร และคณะ แปล, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๑๖๐ – ๑๖๕.

^{๑๗} Phra Medhi Dhammaporn (Prayoon Mererk), *Buddhist Morality*, (Bangkok: Mahachula longkornrajavidyalaya University Press, 1994), p. 19.

^{๑๘} พระไพศาล วิสาโล, “สันติภาพโดยสันติภาพ”, ใน *สื่อสันติภาพ สันติภาพในสื่อ*, กาญจนนา แก้วเทพ บรรณาธิการ, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐), หน้า ๒๓.

ชาวบ้านหรือปรีชาญาณท้องถิ่นผสมผสานเข้ากับกลวิธีที่สำคัญในการพัฒนาอย่างสมดุลและมีประสิทธิภาพ รวมตัวกันเป็นกลุ่มและองค์กรย่อยๆ เพื่อช่วยเหลือและสร้างความเข้มแข็งให้สมาชิกแต่ละคนโดยพื้นฐานของความเป็นจิตสำนึกที่ต้องการจะมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ที่จะแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในชุมชน มีความสามัคคี มีความรัก มีน้ำใจ มีความเอื้ออาทรต่อกันโดยไม่มีการแบ่งแยกชนชั้น ฐานะ มีความสามารถที่พึ่งตนเอง อย่างมีศักดิ์ศรี มีความภูมิใจ และมีคุณภาพชีวิตที่ดี

๒.๒.๓ ลักษณะของชุมชนสันติสุข

ลักษณะของชุมชนสันติสุขนั้นจะมีลักษณะที่โดดเด่น คือ ลักษณะแห่งสันติสุขภายใน (Inner Peace) หรือเรียกว่า สันติสุขส่วนตน หมายถึง ความรู้สึก สภาวะที่สุข สงบเย็น ภายในจิตใจ และ ลักษณะสันติสุขภายนอก (External Peace) หรือเรียกว่า สันติสุขส่วนสังคม หมายถึง สภาวะที่บุคคล สังคม หรือโลก ไม่มีความเบียดเบียนซึ่งกันและกัน มีความรัก สามัคคี มีเสรีภาพ เคารพในสิทธิมนุษยชน โดยมีความสงบสุขที่เกิดจากความสัมพันธ์ที่ดี (การคืนดี) เช่น การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ลักษณะของชุมชนสันติสุขดังกล่าว คือ สภาวะที่เป็นอิสระจากการถูกบีบคั้นทั้งทางกายหรือทางวัตถุ การบีบคั้นทางสังคม การบีบคั้นทางจิต และบีบคั้นทางปัญญา^{๑๙} ลักษณะภายนอกที่สะท้อนความเข้มแข็งของชุมชน ประกอบด้วย^{๒๐}

๑. ชุมชนที่มีสภาพรวมกันเป็นปึกแผ่นอย่างแน่นแฟ้นในทางกายภาพหรือรูปธรรม คือ สมาชิกของชุมชนมีศักยภาพ มีการพึ่งพาอาศัยและร่วมมือกันในกิจกรรมต่างๆ ทั้งของส่วนตัวและส่วนรวม ทั้งด้านอาชีพ วัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม การพัฒนาชุมชน การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ฯลฯ ในทางจิตวิญญาณ คือ สมาชิกของชุมชนมีค่านิยม ความเชื่อต่อสิ่งสูงสุดอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันและรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน มีความรู้สึกผูกพันกับชุมชนและสมาชิกในชุมชน มีความรักใคร่สามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ให้ความช่วยเหลือแบ่งปันระหว่างกัน

๒. ชุมชน มีศักยภาพที่พึ่งพิงตนเองได้ในระดับที่สูง โดยที่ทุนแรงงานทรัพยากร เพื่อการยังชีพพื้นฐานของครอบครัวตนเอง แม้จะมีการพึ่งพิงภายนอกก็อยู่ในลักษณะที่ชุมชนมีอำนาจในการจัดการ การเลือกสรรการตัดสินใจต่อส่วนรวมสูง ไม่ว่าจะเป็นด้านอาชีพ การศึกษา การกินอยู่ ประเพณี การรักษาพยาบาล

๓. ชุมชนที่สามารถควบคุมและจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ โดยอาศัยอำนาจ ความรู้ และกลไกภายในชุมชน กำหนดแนวทางของการแก้ไขปัญหา โดยอาศัยความร่วมมือภายในชุมชนเป็นหลัก ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม

๔. ชุมชนที่พัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้ สร้างภูมิปัญญาของตนเองในด้านต่างๆ ทั้งเศรษฐกิจ การบริหารจัดการ การครองวัฒนธรรม

^{๑๙} ประเวศ วะสี, “สันติวิธีบท: เอกสภาวะธรรม”, ใน สู่สันติเสรี: ๕๐ ปี สันติภาพไทย, (กรุงเทพมหานคร: เรือนแก้วการพิมพ์, ๒๕๓๘), บทนำ.

^{๒๐} อัมภา จันทราภาส, “ทุนทางสังคมที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๓), หน้า ๑๑-๑๒.

สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี ฯลฯ มีผลให้ชุมชนมีความรู้ ความสามารถที่พัฒนาตนเองและถ่ายทอดความรู้ นั้นได้อย่างต่อเนื่อง^{๒๑}

กล่าวโดยรวม ก็คือ ชุมชนเข้มแข็งมีลักษณะที่สำคัญดังนี้คือ สมาชิกของชุมชนมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตน และชุมชนที่จะแก้ไขปัญหา และพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง สมาชิกของชุมชนพร้อมที่จะร่วมกันจัดการกับปัญหาของตนและชุมชน มีกระบวนการของชุมชนที่มีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องจน เป็นวิถีของชุมชนภายใต้การสนับสนุนของผู้นำองค์กรชุมชนใน ลักษณะเปิดโอกาสให้กับสมาชิกทั้งหมดเข้ามามีส่วนร่วมโปร่งใส และพร้อมที่จะให้ตรวจสอบ สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการประเมินสถานการณ์ของชุมชนกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมคิดตัดสินใจดำเนินงาน ติดตาม และประเมินผลการแก้ปัญหาและการพัฒนาของชุมชนผ่านกระบวนการชุมชนสมาชิกชุมชน เกิดการเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมในกระบวนการของชุมชนมีแผนของชุมชน ที่ประกอบด้วยการพัฒนา ทุกๆ ด้านของชุมชน ที่มุ่งการพึ่งตนเองเอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกชุมชนทุกๆ คน และ มุ่งหวังการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนการพึ่งความช่วยเหลือ จากภายนอกเป็นการพึ่งเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเอง ได้ในที่สุดไม่ใช่การพึ่งพาตลอดไป มีเครือข่ายความร่วมมือกับภาคีการพัฒนา อาจเป็นหมู่บ้านชุมชน อื่นๆ ท้องถิ่นภาคีราชการ องค์กรเอกชน นักธุรกิจ นักวิชาการและอื่นๆ ในลักษณะของการมีความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกัน^{๒๒} ชุมชนมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตน และชุมชนที่จะแก้ไขปัญหา และพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองสมาชิกชุมชนเกิดการเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมในกระบวนการของชุมชน มีความมุ่งการพึ่งตนเองเอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกชุมชนทุกๆ คน มีพื้นฐานของความมีจิตสำนึกที่ต้องการจะมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

๒.๒.๔ องค์ประกอบชุมชนสันติสุข

องค์ประกอบที่สำคัญของกระบวนการพัฒนาโดยเน้นชุมชน^{๒๓} ภูมิปัญญาและความรู้สืบสานและประยุกต์ให้สอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก องค์กรชุมชนและกลุ่มผู้นำที่มีคุณธรรม และภูมิปัญญา รวมถึงการจัดตั้งกลุ่มและจัดระเบียบให้ชุมชน เวทีการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้ อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงและการบุกรุกจากภายนอก มีการรักษาสิทธิของภูมิปัญญาความรู้ที่สืบสานและประยุกต์ให้สอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกองค์กรชุมชนและกลุ่มผู้นำที่มีคุณธรรมและภูมิปัญญา มีเวทีการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้ที่เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง และการบุกรุกจากภายนอก^{๒๔}

ชุมชนสันติสุข คือ ความเข้มแข็งของชุมชนเปรียบประดุจภูมิคุ้มกันทางสังคม ซึ่งมี ส่วนประกอบที่สำคัญ ๓ ประการ เข้ามาผนวกกัน ได้แก่ การจัดการ (๓) การเรียนรู้ (๒) ธรรมะ (๑)

^{๒๑}อุทัย ดุลยเกษม และอรศรี งามวิธานงค์, เพื่อการศึกษาระบบการศึกษากับชุมชน กรอบความคิด เพื่อข้อเสนอแนะ, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท แพลน ฟรันทด์ตั้ง จำกัด), ๒๕๔๐, หน้า ๙-๑๐.

^{๒๒}เรื่องเดียวกัน.

^{๒๓}บัณฑิต อ่อนดำ และวิริยา น้อยวงศ์, ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาชนบท : ประสบการณ์ของประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร: สาขาการพัฒนาชุมชน คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๓), หน้า ๓๔.

^{๒๔}อนก นาคุบุตร, คนกับดิน ป่า น้ำ จุดเปลี่ยนแปลงแห่งความคิด, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, ๒๕๓๖), หน้า ๖.

ซึ่งท่านประเวศ วะสี ได้เสนอแนวทางปฏิบัติ ไว้ว่าจะต้องมีการสำรวจชุมชนและเครือข่าย มีการส่งเสริมและขยายตัวของเครือข่ายชุมชน สร้างศูนย์วิชาการเบ็ดเสร็จ เพื่อต่อการค้าขาย สื่อเพื่อสังคม ปรับวิธีการงบประมาณและตั้งกองทุนเพื่อชุมชน ออกกฎหมาย การฝึกอบรม การวิจัยและประเมินผล และทั้งนี้ยังต้องจิตใจมีธรรมะ ขยัน หมั่นเพียร และสันโดษ แบบแผนการผลิตเป็นผลิตแบบเพื่อตนเอง เป็นเกษตรกรรมผสมผสาน สอดคล้องกับธรรมชาติแวดล้อม พึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ ไม่ต้องพึ่งพาภายนอก มีวิถีชุมชนมีสถาบันครอบครัวและวัด และวัฒนธรรมชุมชนแห่งการช่วยเหลือพึ่งพากัน^{๒๕}

๒.๒.๕ เกณฑ์ชีวิตที่สะท้อนชุมชนสันติสุข

เกณฑ์ชีวิตของชุมชนนับเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งต่อการเสริมสร้างความอยู่เย็นเป็นสุขในชุมชนเป็นอย่างดี มีความเป็นปกแผ่น แน่นแฟ้น มีการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น และ สร้างความภาคภูมิใจในชุมชนของตนเอง เป็นสังคมที่เห็นได้ชัดในลักษณะของคนมีศีล มีคุณธรรม มีอารยธรรม มีศีล เป็นสังคมที่สามารถพึ่งตนเองได้ ไม่เป็นภาระผู้อื่นเพราะว่า เราเป็นคนมีสัมมาอาชีวะ มีงาน มีกิจการที่มั่นคงขยัน สร้างสรร ขวนขวาย กระตือรือร้น กล่าวโดยรวมก็คือ

๑. อยู่กันอย่างผาสุก สุขภาพแข็งแรง จิตใจเบิกบานร่าเริง จิตใจร่าเริง ก็คือ ความหมั่นหมองความเครียดน้อยลง แจ่มใส ไม่เศร้า ไม่หดหู่ ไม่เครียด ไม่เซ็ง ถ้าใครยังเครียด เซ็ง มีดๆ มั่วๆ หม่นๆ หมองๆ นั้นผิดทางแล้ว

๒. ไม่ฟุ้งเฟ้อ แต่รุ่งเรืองฟุ้งเฟื่อง ไม่ผลาญเปล่า สรุ่ยสร่าย โลกทุกวันนี้มันเฟ้อ อยากได้มา แสวงหาเกินความจำเป็น มาบำเรอตน มาสะสม

๓. มีความประณีต ประหยัด แต่เอื้อเฟื้อสละแจกจ่าย ละเอียดลออ ประหยัด สิ่งไหนนำมาซ่อมแซมใช้ได้ใหม่ก็นำมาใช้อีก

๔. ไม่มีอาชญากรรม ไม่มีอบายมุข ไม่มีทุจริตกรรม

๕. มีความพร้อมเพรียง สามัคคี อบอุ่นและเป็นเอกภาพพร้อมเพรียงกันทำงาน งานที่เป็นกุศล เป็นภาพรวมของความสามัคคี สัมผัสได้ในความเป็นปึกแผ่นแน่นหนาของความเป็นภราดร เป็นชุมชนที่แข็งแรง มั่นคง ยืนหยัด ยั่งยืน หมายถึงความไม่เปลี่ยนแปลงง่าย ไม่คลอนแคลน เป็นความยั่งยืนคงทน มั่นคงแข็งแรง

๖. เป็นสังคมที่สร้าง “ทุนทางสังคม” มีประโยชน์คุณค่าต่อผู้อื่นและสังคมทั่วไปในรอบกว้าง “ทุนทางสังคม” คือการเสียสละอย่างแท้จริง เราเสียสละให้คนหนึ่ง “ทุน” คือการสั่งสม เราเสียสละ ๕ หน่วย ก็เป็นบุญของเรา ๕ หน่วย มันเป็นนามธรรมที่ได้เสียสละให้กับสังคม คนที่มีประโยชน์มีคุณค่าต่อผู้อื่นนั่นแหละ คือ “ทุนทางสังคม” มีคุณธรรมที่แท้จริง มีสัจธรรมที่เป็นผู้เสียสละให้แก่ทางสังคม

๗. เป็นชุมชนอุดมสมบูรณ์ แต่ไม่สะสม กักตุน หรือกอบโกย

๘. เป็นชุมชนมีน้ำใจ ไม่เอาเปรียบ เสียสละอย่างเป็นสุข^{๒๖}

^{๒๕} ประเวศ วะสี, บทสัมภาษณ์ในประชาสังคม : วรรณชนกคิดในสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๔๐), หน้า ๓๖-๓๗.

^{๒๖} โกวิท พวงงาม, การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๒๐.

สรุปก็คือ สังคมชุมชนที่เอื้อปัจจัยหลักสำคัญในการพัฒนาชีวิตให้เป็นสุข เป็นสังคมที่จะช่วยให้บุคคลมีคุณสมบัติพร้อมที่จะดำเนินชีวิตแห่งปัญญาเพื่อความดีงาม หรือเรียกสั้นๆ ว่าพัฒนาให้เป็นบัณฑิตผู้สามารถนำชีวิตและสังคมไปสู่สันติสุข ชักจูงและส่งเสริมประชาชนให้มีความรู้สึกกระตือรือร้นสนใจที่จะเข้าร่วมดำเนินการปรับปรุงการทำความดีและสร้างความเจริญให้กับท้องถิ่น มีการมุ่งวางแผนเพื่อสร้างสรรค์ความเจริญให้เกิดขึ้นแก่กลุ่มประชาชนทั้งในด้านเศรษฐกิจสังคม การศึกษาวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีเอื้อส่งเสริมความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นเกิดการเรียนรู้ให้ระดับตนเองและการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่องไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต มีการเคารพในสิทธิของบุคคล การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้รวดเร็วยิ่งขึ้นขณะเดียวกันการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ก็เป็นการพัฒนากิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ซึ่งมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยองค์การเพื่อส่งเสริมสนับสนุนและปรับปรุงให้บุคลากรมีความรู้ทักษะและความสามารถในการทำงานที่เหมาะสมมีการเปลี่ยนแปลงเจริญเติบโตทางจิตใจและบุคลิกภาพที่ดีขึ้นทั้งในงานปัจจุบันและเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับงานในอนาคต

๒.๓ พุทธสันติวิธีเพื่อเสริมสร้างชุมชนสันติสุข

หัวใจของพระพุทธศาสนาคือสันติภาพภายในของตัวมนุษย์ ให้เรารักกัน มีความเมตตา กรุณาต่อกัน มีความอดทน ไม่เบียดเบียนกัน มุ่งเน้นให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เนื่องด้วยคนในชุมชนมีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนย่อมมีมากขึ้นปัญหาในสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนย่อมมีมากขึ้นเป็นตามลำดับ ดังนั้นการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขด้วยการจัดระเบียบชุมชนย่อมส่งผลต่อคนในชุมชน วิถีชีวิตของคนในชุมชน มีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนแตกต่างกัน เริ่มจากสังคมในครอบครัวและชุมชน วิธีที่จะทำให้คนในชุมชนมีความสันติสุข เพื่อจัดระเบียบชุมชนให้สันติสุขร่วมกันได้คือ การที่คนในชุมชนมีวินัย จัดระเบียบ พัฒนา ชุมชนด้วยหลักคุณธรรม จริยธรรม อิงอาศัยเมตตา เกื้อกูลต่อกัน

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สะท้อนหลักการพื้นฐานที่จะปฏิบัติและนำไปสู่การเสริมสร้างสังคมให้เกิดสันติสุขมีมากในหลายหมวดธรรม ไม่ว่าจะเป็นสาราณียธรรม อปริหานียธรรม พรหมวิหาร ๔ สังคหวัตถุ ๔ เป็นต้น สำหรับการวิจัยในที่นี้จะเห็นชุดหลักธรรมที่ว่าด้วยสังคหวัตถุ ๔ เป็นหลักธรรมหลัก เนื่องด้วยหลักสังคหวัตถุ ๔ เป็นหลักธรรมที่เหมาะสมที่โดดเด่นต่อการเสริมสร้างสังคมสันติสุข เนื่องจากหลักธรรมมะนี้เป็นหลักแนวคิดที่เป็นกำลังแห่งการสงเคราะห์ หรือมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งมีนัยยะแห่งหลักการของการครองใจคน หลักยึดเหนี่ยวใจกันไว้ วิธีทำให้คนรักหลักสังคหวัตถุจัดได้ว่าเป็นหลักสังคมสงเคราะห์ ซึ่งเป็นเครื่องประสานใจและเหนี่ยวรั้งใจคนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ และทำให้อยู่กันด้วยความรักความปรารถนาดีต่อกัน สังคหวัตถุสามารถผูกใจเพื่อนร่วมงาน เป็นเครื่องยึดเหนี่ยว คือยึดเหนี่ยวใจบุคคล และประสานหมู่ชนไว้ในความสามัคคี^{๒๗} หลักสังคหวัตถุเป็นหลักธรรมที่สำคัญและน่าสนใจในการเป็นหลักการแห่งการสร้างชุมชนสันติสุข

^{๒๗} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๑๔๓.

๒.๓.๑ ความเป็นมาของแนวคิดด้วยสังคหวัตถุ ๔

พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ดังมีปรากฏในพระไตรปิฎกเรื่องของหัตถกอุบาสก ชาวเมืองอาฬวีผู้มีสังคหวัตถุธรรมประจำใจซึ่งในสมัยหนึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ที่เมืองอาฬวีท่านหัตถกะได้ชวนพวกพ้องบริวารประมาณ ๕๐๐ คนไปเข้าเฝ้าและสนทนาปราศรัยกับพระพุทธองค์พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสถามว่า หัตถกะ ท่านมีมิตรสหายมากมายได้ยืมว่าทุกๆ คน เป็นที่รักของท่าน และท่านเองก็เป็นที่รักของทุกๆ คน ท่านสงเคราะห์พวกพ้องของท่านอย่างไร ท่านหัตถกะทูลตอบว่าข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์ ได้สงเคราะห์เพื่อนๆ และบริวารมากมายด้วยสังคหวัตถุ ๔ คือ

ถ้ารู้ว่าผู้นี้ควรสงเคราะห์ด้วยการให้ทานข้าพระองค์จะสงเคราะห์
ด้วยการให้ทานผู้นี้ควรสงเคราะห์ด้วยวาจาที่อ่อนหวานข้าพระองค์จะ
สงเคราะห์ด้วยวาจาที่อ่อนหวานผู้นี้ควรสงเคราะห์ด้วยการประพาสสิ่งที่
เป็นประโยชน์ข้าพระองค์จะสงเคราะห์ด้วยการประพาสสิ่งที่
ผู้นี้ควรสงเคราะห์ด้วยการวางตัวให้เหมาะสมข้าพระองค์จะสงเคราะห์
ด้วยการวางตัวให้เหมาะสมพระเจ้าข้า^{๒๘}

พระบรมศาสดาทรงสรรเสริญหัตถกะว่า ท่านทำดีแล้วสมแล้วที่เป็นสาวกของเรา เพราะเมื่อฟังธรรมก็นำไปพิจารณาไตร่ตรองและลงมือปฏิบัติตาม ปฏิบัติแล้วก็ได้ผลสมควรแก่การปฏิบัติ พระพุทธองค์ตรัสสอนต่อไปว่า ผู้ที่เป็นใหญ่เป็นที่ยอมรับของมหาชนในสมัยก่อน ล้วนปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุธรรมทั้ง ๔ ประการ แม้ในยุคปัจจุบัน ผู้นำก็ต้องสงเคราะห์บริวารด้วยสังคหวัตถุ ๔ และถึงในอนาคต ถ้าผู้นำจะให้เป็นที่รักก็ต้องสงเคราะห์ด้วยสังคหวัตถุ ๔ ประการนี้แหละ

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสคุณค่าความสำคัญของสังคหวัตถุ ๔ ในสังคหวัตถุสูตรพระสูตรต้นปิฎก ที่มณิกาย ปาฏิกวรรค สังคาลสูตรไว้ว่า

ทาน(การให้) เปยยวัชชะ(วาจาเป็นที่รัก), อัตถจริยา(การประพาสประโยชน์) ในโลกนี้และสมานัตตตา(การวางตนสม่ำเสมอ) ในธรรมนั้นๆ ตามสมควรสังคหธรรมเหล่านี้จะช่วยอุ้มชูโลกเหมือนลิ่มสลักเพลาคุมรถที่แล่นไปได้ฉะนั้นถ้าไม่มีสังคหธรรมเหล่านี้มารดาหรือบิดาก็ไม่พึงได้การนบถือหรือการบูชาเพราะบุตรเป็นเหตุแต่เพราะบัณฑิตเล็งเห็นความสำคัญของสังคหธรรมเหล่านี้ฉะนั้น บัณฑิตเหล่านี้จึงถึงความเป็นใหญ่และเป็นผู้ นำสาสรเสริญ”^{๒๙}

ทั้งนี้เน้นยะความหมายโดยสรุป ก็คือพระพุทธองค์ได้สอนวิธีที่จะทำตนให้เป็นที่รักของสังคมว่าจะต้องรู้จักการให้ รู้จักให้ทาน เสียสละแบ่งปันให้อภัยซึ่งกันและกัน ไม่พยาบาทปองร้ายกัน ทรงสอนให้ยึดมั่นในสังคหวัตถุ ๔ เพื่อรักษาสังคมให้ดำรงอยู่ยั่งยืน ดุจดังลิ่มที่สลักล้อเกวียนไว้ ไม่ให้หลุดออกจากกัน สังคหวัตถุ (ธรรมเครื่องยึดเหนี่ยว) ๔ ประการนี้ คือ ๑. ทาน (การให้) ๒. เปยยวัชชะ (วาจาเป็นที่รัก) ๓. อัตถจริยา(การประพาสประโยชน์) ๔. สมานัตตตา (การวางตนสม่ำเสมอ) สังคหวัตถุ ๔ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้คนหมู่มากไมตรีเอื้อเฟื้อเกื้อกูลหรือเป็นหลักการสงเคราะห์ซึ่งกัน

^{๒๘} อัง.อฎฐก. (ไทย) ๒๓/๑๑๔/๒๒๒.

^{๒๙} ที.ปา.(ไทย) ๑๑/๒๗๓/๒๑๘.

และกัน มีการให้การเสียสละหรือการเอื้อเฟื้อแบ่งปันของๆตนเพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่นไม่ตระหนี่ถี่เหนียวไม่เป็นคนเห็น การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวานพูดด้วยความจริงใจไม่พูดหยาบคาย ก้าวร้าวพูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์เหมาะสมกับกาลเทศะ การสงเคราะห์ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอหรือมีความประพฤติเสมอดันเสมอปลาย

๒.๓.๒ ความหมายของสังคหวัตถุ ๔

หลังธรรมสังคหวัตถุ ๔ เป็นหลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่นผูกไมตรีเอื้อเฟื้อเกื้อกูลหรือเป็นหลักการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน มีการให้การเสียสละหรือการเอื้อเฟื้อแบ่งปันของๆตนเพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่นไม่ตระหนี่ถี่เหนียวไม่เป็นคนเห็นการพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวานพูดด้วยความจริงใจไม่พูดหยาบคายก้าวร้าวพูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์เหมาะสมกับกาลเทศะการสงเคราะห์ทุกชนิดหรือการประพฤตินในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นการเป็นผู้มีความสม่ำเสมอหรือมีความประพฤติเสมอดันเสมอปลาย^{๓๐} เป็นหลักธรรมในศาสนาพุทธซึ่งใช้ในการสงเคราะห์ผู้อื่นอันจะเป็นเครื่องผูกไมตรีประสานหมู่ชนเข้าด้วยกัน^{๓๑}

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมายของสังคหวัตถุ ๔ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจคนและประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี ประกอบด้วย^{๓๒}

๑. ทาน ให้ปัน คือ เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปันช่วยเหลือสงเคราะห์ด้วยปัจจัยสี่ทุนหรือทรัพย์สินสิ่งของ ตลอดจนให้ความรู้ ความเข้าใจ และศิลปวิทยา

๒. ปิยวาจา พูดอย่างรักกัน คือ กล่าวคำสุภาพ ไพเราะ น่ายินดี ชี้แจง แนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีเหตุผลเป็นหลักฐาน ชักจูงในทางที่ดีงาม หรือแสดงความเห็นอกเห็นใจ ให้กำลังใจ รู้จักพูดให้เกิดความเข้าใจดี สมานสามัคคี เกิดไมตรีทำให้รักใคร่นับถือ และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

๓. อัตถจริยา ทำประโยชน์แก่ คือ ช่วยเหลือด้วยแรงกาย และชวนชววยช่วยเหลือกิจการต่าง ๆ บำเพ็ญประโยชน์รวมทั้งช่วยแก้ไข้ปัญหา และช่วยปรับปรุงส่งเสริมในด้านจริยธรรม

๔. สมานัตตตา เอาตัวเข้าสมาน คือ ทำตัวให้เข้ากับเขาได้ วางตนเสมอดันเสมอปลายให้ความเสมอภาค ปฏิบัติสม่ำเสมอกับต่อคนทั้งหลาย ไม่เอาเปรียบและเสมอในสุขทุกข์ คือ ร่วมสุข ร่วมทุกข์ ร่วมรับรู้ ร่วมแก้ไข้ปัญหาเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน

พระมหาบุญเพียร ปุณณวิริโย ได้ให้ความหมายว่า สังคหวัตถุ ๔ คือ ข้อปฏิบัติสำหรับการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน

^{๓๐}ไสว มาลาทอง, คู่มือการดำเนินงานเสริมสร้างศีลธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด, ๒๕๕๒), หน้า ๓๓.

^{๓๑}พระวีรวัฒน์รอตสุโข, “เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๐), บทคัดย่อ.

^{๓๒}พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), ธรรมบุญชีวิต, พิมพ์ครั้งที่ ๘๒, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๒๕.

๑. ทาน ให้ปัน คือ เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปันช่วยเหลือสงเคราะห์ด้วยปัจจัยสี่ทุน หรือทรัพย์สินสิ่งของ ตลอดจนให้ความรู้ ความเข้าใจ และศิลปวิทยา

๒. ปิยวาจา พูดอย่างรักกัน คือ กล่าวคำสุภาพ ไพเราะ น่ารัก ชี้แจงแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีเหตุผลเป็นหลักฐานชักชวนในทางที่ดีงาม หรือแสดงความเห็นอกเห็นใจ ให้กำลังใจรู้จักพูดให้เกิดความเข้าใจดี สมานสามัคคี เกิดไมตรี ทำให้รักใคร่นับถือและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

๓. อตถจริยา ทำประโยชน์แก่ คือ ช่วยเหลือด้วยแรงกาย และชวนช่วยช่วยเหลือกิจการต่าง ๆ บำเพ็ญ ประโยชน์รวมทั้งช่วยแก้ไขปัญห และช่วยปรับปรุงส่งเสริมในด้านจริยธรรม

๔. สมานัตตตา เอาตัวเข้าสมาน คือ ทำตัวให้เข้ากับเขาได้ วางตนเสมอต้นเสมอปลายให้ความเสมอภาค ปฏิบัติสม่ำเสมอต่อคนทั้งหลายไม่เอาเปรียบและเสมอในสุขทุกข์ คือร่วมสุขร่วมทุกข์ ร่วมรับรู้ ร่วมแก้ไขปัญห เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วม^{๓๓}

พระเทพวรมณี (ประยุทธ์ ปยุตโต) ได้กล่าวว่าการผูกใจคนจะต้องผูกด้วยสังคหธรรมคือธรรมะที่จะช่วยผูกมัดใจคนได้แก่

ทาน คือ การให้หรือการเสียสละเพราะในสังคมมนุษย์เราจะคิดเอาแต่ได้ฝ่ายเดียวย่อมเป็นไปไม่ได้หรือจะให้เราทั้งหมดเราก็อยู่ไม่ได้ฉะนั้นจะต้องรู้จักลักษณะของการให้หรือการไม่ให้หรือควรให้อย่างไรทำความเข้าใจในส่วนนั้นแล้วปฏิบัติตาม

ปิยวาจา คือ การกล่าวคำที่ไพเราะเสนาะโสตเราคงเคยได้ยินได้ฟังคนที่พูดจาปราศรัยกระชอกโศกฮากหรือที่เรียกว่าผรุสวาทคือคำหยาบคายไม่ระรื่นหูเราก็ไม่พอใจเราก็ไม่อยากจะฟังแต่ถ้าเป็นปิยวาจา คือ วาจาที่กล่าวแล้วน่ารักน่าฟังก็จะทำให้จิตใจของเรารื่นเริงบันเทิงใจในส่วนนั้น

อตถจริยา คือ การประพฤติตนให้เป็นประโยชน์แก่เพื่อนบ้านไปจนกระทั่งถึงสังคมเช่น การที่ได้มาร่วมกิจกรรมกันซึ่งต่างก็ได้ถือเอาอาหารคาวหวานหรือผลไม้มาถวายแก่พระสงฆ์แล้วบางส่วนก็นำไปแจกกันก็เรียกว่าได้ทำหน้าที่ที่เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมแล้ว

สมานัตตตา หมายถึง ความเป็นผู้มีตนเสมอคำว่าเสมอในที่นี้ไม่ได้หมายถึงความเสมอกันทางร่างกายเพราะคนเราต่างกันด้วยสัณฐานด้วยบรรพบุรุษความเสมอตามความหมายของสมานัตตตานี้หมายถึงการประพฤติหรือปฏิบัติตนให้เสมอกับฐานะหรือภาวะของตนคือเราอยู่ในฐานะใดหรืออยู่ในภาวะอย่างไรเราก็ปฏิบัติให้สมกับฐานะและภาวะนั้นๆเช่นเป็นเด็กก็ปฏิบัติอย่างเด็ก รู้จักเคารพผู้ใหญ่ผู้สูงอายุเป็นผู้ปกครองก็ต้องรู้จักว่าจะปกครองจะวางตนอย่างไรไม่ให้ใช้อำนาจไปข่มเหงผู้ใต้บังคับบัญชาไม่ใช่คิดว่าเราอยู่ในฐานะที่สูงขึ้นมาโดยอาชีพหรือมีฐานะมั่นคงร่ำรวยแล้วเราจะเหยียดหยามคนอื่นอย่างไรก็ได้ถ้าหากปฏิบัติเช่นนั้นก็จะไม่ได้ชื่อว่าสมานัตตตาธรรมะ^{๓๔}

พระภวนาวิสุทธิคุณ (เสริมชัย ชยมงคล) ได้กล่าวว่าหลักธรรมปฏิบัติที่จะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวผู้อื่นไว้ได้คือสังคหวัตถุ ๔ อย่างได้แก่

^{๓๓} พระมหาบุญเพียร ปุณณวิริโย (แก้ววงศ์น้อย), “แนวคิดและวิธีการขัดเกลาทางสังคมในสถาบันครอบครัวตามแนวพระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔), บทคัดย่อ.

^{๓๔} พระเทพวรมณี (ประยุทธ์ ปยุตโต), **ธรรมานุญชีวิต**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ศรีอนันต์, ๒๕๓๕), หน้า ๑๒๓.

๑) ทานการให้ปันสิ่งของของตนแก่ผู้อื่นที่ควรให้ปันนั้นย่อมเป็นเรื่องยึดเหนี่ยวใจแก่ผู้รับให้ระลึกนึกถึงความเป็นผู้มีน้ำใจโอบอ้อมอารีของผู้ให้ผู้มีจิตใจโอบอ้อมอารีมีน้ำใจมีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ผู้อื่นอยู่เสมอเป็นที่ยึดเหนี่ยวทั้งหลายคนหมู่มาคอยคบค้าสมาคมด้วยสมดังที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสว่าผู้ให้ย่อมเป็นที่รักคนหมู่มาคอยคบเขา

๒) ปิยวาจาการเจรจาที่อ่อนหวานคือวาจาที่ไพเราะสุภาพอ่อนโยนตามฐานะย่อมเป็นที่ชื่นใจเป็นที่ประทับใจแก่ผู้ฟังหรือคู่สนทนาไม่มีใครชอบวาจาที่หยาบคายแข็งกระด้างหรือวาจาที่ก้าวร้าวที่ไร้มารยาทไม่รู้กาลเทศะและวาจาที่ไม่ไพเราะไม่สมฐานะระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังและคู่สนทนาด้วยคนเราจะได้ดีหรือถึงความเสื่อมก็ด้วยวาจานั้นแหละเป็นข้อสำคัญประการหนึ่งโบราณท่านจึงกล่าวไว้ว่าปากเป็นเอกเลขเป็นโทหมายความว่าวาจาที่ดีที่สุภาพที่ไพเราะอ่อนหวานนั้นแหละเป็นข้อปฏิบัติที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งของการครองใจคนและจะได้ดีก็เพราะวาจานั้นแหละส่วนคำว่าเลขณที่นี้หมายถึงวิชาความรู้ยังเป็นเรื่องคือถึงจะเป็นคนมีความรู้สูงแต่ถ้าปากไม่ดีเสียแล้วย่อมหวังความเจริญในชีวิตได้ยากเพราะคนปากเสียไม่อาจผูกใจใครไว้ได้จะหาคนคบหาสมาคมเป็นมิตรสหายที่ดีที่จริงใจต่อกันได้ยากปิยวาจาหรือวาจาที่ไพเราะสุภาพอ่อนโยนต่อกันตามฐานะเท่านั้นแหละที่จะเป็นเครื่องผูกใจยึดเหนี่ยวจิตใจผู้อื่นได้ยืนนาน

๓) อรรถจริยาการประพฤติสิ่งที่ดีเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นหมายความว่าความเป็นผู้มีน้ำใจไม่นิ่งดูตายรู้จักสงเคราะห์และช่วยเหลือกิจการของผู้อื่นให้สำเร็จรู้จักช่วยกระทำกิจอันเป็นประโยชน์บุคคลอื่นหรือแก่สังคมส่วนรวมตามความเหมาะสมแก่ฐานะและโอกาสไม่เป็นคนแล้งน้ำใจช่วยใครไม่เป็นคือไม่เป็นคนเห็นแก่ตัวจัดยามที่ผู้อื่นหรือสังคมประสบความทุกข์เดือดร้อนและต้องการความช่วยเหลือเช่นในยามประสบทุกข์ภัยต่างๆได้แก่อุทกภัยภัยจากน้ำท่วมวาตภัยภัยจากลมพายุอัคคีภัยภัยจากไฟไหม้ เป็นต้นก็มีน้ำใจอนุเคราะห์ช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ผู้อื่นหรือสังคมที่กำลังได้รับความทุกข์เดือดร้อนเช่นนั้นตามกำลังของตนด้วยใจเมตตาและกรุณาธรรมความเป็นผู้มีน้ำใจย่อมประพฤติสิ่งที่ เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นตามสมควรแก่ฐานะและโอกาสด้วยเมตตากรุณาธรรมเช่นนี้ย่อมเป็นเครื่องผูกใจหรือเครื่องยึดเหนี่ยวใจผู้อื่นให้ผูกสมัครรักใคร่และมีความสัมพันธ์อันดีต่อกันได้ยืนนานเป็นอย่างดีดังมีสุภาษิตคำโบราณว่าไปบ้านท่านอย่านิ่งดูตายปั้นวุ้นปั้นควายให้ลูกท่านเล่นแม้ว่าสมัยนี้การปั้นวุ้นปั้นควายให้ลูกท่านเล่นเป็นเรื่องล้าสมัยแล้วแต่สุภาษิตนี้ก็ยังเป็นอุทาหรณ์ว่าการรู้จักสงเคราะห์อนุเคราะห์ช่วยเหลือผู้อื่นหรือการประพฤติสิ่งที่ เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นเป็นเครื่องผูกใจคนเป็นคุณธรรมเครื่องครองใจคนได้ดีให้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันได้อย่างยั่งยืน

๔) สมานัตตาคือความเป็นผู้มีตนเสมอไม่ถือตัวก็คือความประพฤติปฏิบัติดีต่อผู้อื่นอย่างเสมอต้นเสมอปลายเมื่อมีชีวิตที่เจริญก้าวหน้าหรือได้ดิบได้ดีขึ้นไปก็ไม่ถือตัวหรือทำตัวเย่อหยิ่งกับญาติพี่น้องหรือมิตรสหายเดิมที่เคยคบค้าหรือปฏิบัติต่อกันเคยเคารพนับถือกันมาอย่างไรก็คงประพฤติปฏิบัติดีต่อกันเคารพนับถือกันอยู่อย่างนั้นความเป็นผู้มีตนเสมอนี้เป็นคุณเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจผู้อื่นไว้เป็นมิตรไมตรีที่ดีต่อกันได้เป็นอย่างดี^{๓๕}

สรุปความหมายได้ว่าสังคหวัตถุ ๔ เป็นหลักผูกใจคน เป็นเหมือนมนต์รัก มนต์เสน่ห์หาเมตตา มหานิยมธรรมเป็นที่ตั้งแห่งการสงเคราะห์กันธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจกันเป็นการ

^{๓๕} พระภิกษุสงฆ์วิสุทธิน (เสริมชัย ชยมงคล), **ตอบปัญหาธรรมปฏิบัติ**, (กรุงเทพมหานคร: เลขที่พีเพรส, ๒๕๔๒), หน้า ๘๓.

ช่วยเหลือเกื้อกูลทั่วทุกคนร่วมสร้างสรรค์ประสานสังคมให้ตั้งงามมีเอกภาพเป็นธรรมเครื่องยึดเหนี่ยว คือยึดเหนี่ยวใจบุคคลและประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคีเป็นธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งความยึดเหนี่ยวจิตใจ ของกันและกันอันเป็นไปเพื่อการสงเคราะห์กันหลักธรรมที่ช่วยประสานคนหมู่มาให้อยู่ร่วมกันอย่าง มีความสุข เป็นเครื่องช่วยขัดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นทำให้คนอยู่ร่วมกันด้วยความรัก สามารถนำไปใช้ ได้ตั้งแต่ระดับครอบครัวจนถึงระดับสังคม

๒.๓.๓ องค์ประกอบของหลักธรรมสังคหัตถ์ ๔

สังคหัตถ์นี้มีองค์ประกอบอยู่ ๔ ประการด้วยกันที่เจ้าอาวาสนำมาใช้ในการปฏิบัติต่อ พระภิกษุ สามเณร ภายในวัดให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ และเพื่อเป็นการโน้มน้าวให้ไว้ ผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติงานโดยมีความรู้สึกใกล้ชิดเป็นกันเอง ร่วมมือร่วมใจ ปฏิบัติงานอย่างราบรื่นเพื่อให้สังคมในหมู่คณะเกิดความสงบสุขมีประกอบดังนี้^{๓๖}

๑. ทาน ให้ปันคือความเอื้อเฟื้อเพื่อแผ่เสียสละช่วยด้วยทุนการแบ่งปันสิ่งของแก่ผู้อื่นที่ ควรให้ตลอดจนให้ความรู้ความเข้าใจและศิลปวิทยารวมไปถึงการให้อภัยแก่ผู้อื่นทำให้สังคมอยู่กัน อย่างมีความสุขเพราะการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

๒. ปิยวาจา คือการพูดจาน่ารักปราศรัยด้วยถ้อยคำสุภาพอ่อนหวานไพเราะเป็นที่รักพูด ด้วยคำที่น่าฟัง ชี้แจงในสิ่งที่เป็นประโยชน์ให้กำลังใจ ทำให้เกิดความพอใจแก่ผู้ได้ยินได้ฟังก่อให้เกิด มนุษย์สัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

๓. อัตถจริยา คือการบำเพ็ญให้เป็นประโยชน์แก่ผู้เกี่ยวข้องหรือผู้อื่นเป็นการปฏิบัติสิ่งที่เป็น ประโยชน์ซึ่งกันและกันมีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทนด้วยกำลังความคิดกำลังกาย และกำลังทรัพย์การทำให้เป็นประโยชน์เท่าที่จะทำได้เช่นส่งเสริมจริยธรรมส่งเสริมให้ผู้อื่นได้รับ ในสิ่งที่ดีการช่วยเหลือผู้อื่นจะทำให้หมู่คณะสังคมและประเทศชาติมีความก้าวหน้าได้รับความสำเร็จ ในสิ่งต่างๆเป็นอย่างดี

๔. สมานัตตตา คือการปฏิบัติตนเสมอต้นเสมอปลายทำตัวให้เข้ากันได้เป็นเพื่อร่วมทุกข์ ร่วมสุขกันไม่เอาเปรียบร่วมเผชิญและแก้ปัญหาเพื่อประโยชน์สุขร่วมกันไม่ถือเราถือเขารู้จักผูกมิตรกับ ผู้อื่น

๒.๓.๔.๑ ทาน การให้

ทานการให้ปันคือเอื้อเฟื้อแผ่เสียสละแบ่งปันช่วยเหลือสงเคราะห์ด้วยปัจจัยสี่ทุนหรือ ทรัพย์สิ่งของตลอดจนให้ความรู้ความเข้าใจและศิลปวิทยาต่างๆที่เป็นของตนเองแก่ผู้อื่นที่ควรแบ่งปัน การให้นี้พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า “ททปิโยโหติภขณตินิพพุ” แปลว่าผู้ให้ย่อมเป็นที่รักคนหมู่มาก ย่อมคบหา^{๓๗} ซึ่งถือว่าเป็นมนต์มหาเสน่ห์ที่จะยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้อื่นได้ทานสามารถแยกออกได้ ๒ ประเภท คือ

^{๓๖} อก.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๓๒/๕๐.

^{๓๗} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), *ชีวิตงานและสังคมที่สมบูรณ์*, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๑๕๖.

๑.อามิสทาน คือ การให้วัตถุสิ่งของการให้ในลักษณะนี้ใครก็ปฏิบัติได้เป็นการทำได้ง่าย ในสังคมชาวพุทธ มีให้ข้าวน้ำยารักษาโรคเป็นต้น และทรัพย์สินเงินทองภายนอกทั้งที่เป็นของที่รักมาก เช่นอวัยวะเลือดเนื้อแขนขาดวงตาและวัตถุที่หวงแหนที่สุด คือ การสละชีวิตอามิสทานหรือทานวัตถุมี ๑๐ อย่าง คือ ของเคี้ยว น้ำดื่มเครื่องปกปิด พาหนะดอกไม้ของหอมเครื่องทาการย้อมผิวที่นอนที่อาศัยประทับ^{๓๘}

๒. ธรรมทาน หรือ วิทยาทาน หมายถึง การให้ธรรมการให้ความรู้และแนะนำสั่งสอนให้รู้ตัวรู้ชั่วหรือการแนะนำให้รู้ศิลปวิทยาทานเป็นยอดแห่งทานทั้งปวงคือเลิศประเสริฐสุดกว่าอามิสทานทั้งปวงสมตามที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสว่า (๑) อามิสทาน (การให้สิ่งของ) (๒) ธัมมทาน (การให้ธรรม) บรรดาทาน๒อย่างนี้ธรรมทานเป็นเลิศ”^{๓๙}

๒.๓.๔.๑.๑ ลักษณะของทาน

ลักษณะทานของสัตว์บุรุษที่ปรากฏเป็นการปฏิบัติ คือ

๑. ให้ทานโดยเคารพคือให้ด้วยความเต็มใจไม่ได้ให้ด้วยความเกรงกลัวหรือจำใจให้เวลาให้ก็ให้ด้วยกิริยาที่นอบน้อมยิ้ม

๒. ให้ทานโดยยาเกรงคือเคารพในทานของตนและเคารพในผู้รับการเลือกให้แก่ของดีของมีประโยชน์ของสะอาดมีรสดีเป็นต้นชื่อว่าเคารพทานของตน

๓. ให้ด้วยมือของตน คือ ควรทำทานด้วยมือของตนเอง

๔. ให้โดยไม่ทิ้งขว้างข้อนี้หมายถึงไม่ทิ้งขว้างการให้คือให้อยู่โดยสม่ำเสมอให้อยู่เป็นประจำ

๕. เห็นผลในอนาคตจึงให้หมายความว่าให้เพราะเชื่อว่าทานมีจริงผลของทานมีจริงทานทำให้เกิดในสวรรค์ได้จริงแม้เกิดเป็นมนุษย์ก็เป็นผู้มั่งคั่งบริบูรณ์ด้วยทรัพย์สินหรือเชื่อว่าทานเป็นการขัดเกลาความตระหนี่เป็นบันไดก้าวไปสู่สวรรค์และมรรคผลนิพพานได้สัตว์บุรุษท่านเชื่ออย่างนี้จึงให้ทาน

อานิสงส์การให้ทาน พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงว่าทนายผู้ให้โภชนะเป็นทานชื่อว่าให้ฐานะ ๕ อย่างแก่ภิกษุคือผู้รับ ๕ อย่างคือการให้ข้าว และน้ำชื่อว่า ให้กำลังการให้ผ้าเครื่องนุ่งห่มชื่อว่า ให้ผิวพรรณการให้ยานพาหนะชื่อว่า ให้ความสุขทั้งกาย และใจการให้ประทับดวงไฟชื่อว่า ให้ดวงตา^{๔๐} การให้ที่อยู่อาศัยชื่อว่า ให้ทุกอย่างคือให้กำลังให้ผิวพรรณให้ความสุข และให้ดวงตาแต่การพร่ำสอนธรรม คือ การให้ธรรมะชื่อว่า ให้สิ่งที่ไม่ตายเพราะบุคคลจะพ้นจากความตายไม่ต้องเกิดอีกได้ก็เพราะอาศัยการได้สดับตรับฟังธรรมด้วยเหตุนี้พระพุทธองค์จึงตรัสว่า การให้ธรรมะชนะการให้ (สิ่งอื่น) ทั้งปวงแม้การจะทำทานให้ถูกต้องก็ต้องอาศัยการฟังธรรม และพระผู้มีพระภาคเจ้ายังทรงตรัสตอบเทวดาที่มาทูลถามว่า ชนพวกไหนมีบุญเจริญในกาลทุกเมื่อทั้งกลางวันและกลางคืน ชนพวกไหนตั้งอยู่ในธรรมสมบูรณ์ด้วยศีลเป็นผู้ไปสวรรค์ด้วยข้อความว่า ชนเหล่าใดสร้างอาราม (คือสวน

^{๓๘} พระสิริมังคลาจารย์, **มังคลัตถทีปนีแปลเล่ม ๓**, (กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๒๐), หน้า ๕-๖.

^{๓๙} อัง.ทุก. (ไทย) ๒๐ / ๑๔๒ / ๑๒๐.

^{๔๐} ส.ส. (ไทย) ๑๕/๔๒/๕๘.

ดอกไม้สวนผลไม้) ปลุกหมุ่ไม้ (เพื่อให้ร่มเงา) สร้างสะพาน และชนเหล่าใดให้โรงน้ำดื่มเป็นทานบ่อน้ำบ้านเป็นที่พักอาศัยชนเหล่านั้น ย่อมมีบุญเจริญในกาลทุกเมื่อทั้งกลางวันและกลางคืน ชนเหล่านั้นตั้งอยู่ในธรรมสมบูรณ์ด้วยศีลเป็นผู้ไปสวรรค์ซึ่งมีความหมายว่า ชนเหล่าใดทำกุศลมีการสร้างอารามเป็นต้น เหล่านี้เมื่อระลึกถึงการทำกุศลนั้นในกาลใดในกาลนั้น บุญย่อมเจริญ คือ เพิ่มขึ้นและเมื่อชนเหล่านั้นตั้งอยู่ในธรรมคือ กุศลธรรม ๑๐ มีการไม่ฆ่าสัตว์เป็นต้นย่อมเป็นผู้มีศีลสมบูรณ์ ละโลกนี้ไปแล้วย่อมเกิดในสวรรค์

สรุปความได้ว่า การให้ทานในพระพุทธศาสนานั้น เป็นเครื่องมืออย่างดียิ่งในการสังคมเพื่อนมนุษย์ในสังคม เพราะการให้คือการเสียสละ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่การแบ่งปันช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของการให้ทานให้ เพื่อขจัดกิเลสการชำระจิตใจให้สะอาดยกระดับจิตใจให้สูงขึ้น และการให้เพื่อสงเคราะห์ หรือเพื่อยึดเหนี่ยวน้ำใจคนอื่น

๒.๓.๔.๒ ปิยวาจา

๒.๓.๔.๒.๑ ความหมายของปิยวาจา

ปิยวาจามีวจานำรักพูดอย่างรักกันวาจาเป็นที่รักวาจาพูดดีน้ำใจหรือวาจาซาบซึ่งใจคือกล่าววาจาสุภาพไพเราะอ่อนหวานมีหางเสียงสมานสามัคคีซาบซึ่งใจทำให้เกิดไมตรีรักใคร่นับถือ^{๔๑} การพูดคำสุภาพอ่อนหวานเพื่อให้เกิดความสมานสามัคคีการควบคุมการพูดของเราให้ไพเราะก็คือสตินั่นเอง ดังนั้นการพูดหรือการแสดงออกทุกครั้งต้องมีสติอยู่เสมอสมมาจากการพูดในทางที่ชอบซึ่งเป็นวจีสุจริตคือเว้นจากการพูดปดเว้นจากการพูดส่อเสียด คือ ยุยงให้เขาแตกร้างกันเว้นจากการพูดคำหยาบคายเว้นจากการพูดจาเหลวไหลไม่เป็นสาระ^{๔๒}

หลักการพื้นฐานอีกอย่างหนึ่งที่สะท้อนองค์ประกอบของปิยวาจา ดังจะเห็นได้จากพระพุทธองค์ทรงตรัสถึงการพูดที่ประกอบด้วยประโยชน์ดังปรากฏใน อภัยราชกุมารสูตร ดังนี้^{๔๓}

ตถาคตรู้วาจาที่ไม่จริง ไม่แท้ ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ และวาจานั้นไม่เป็นที่รักไม่เป็นที่ชอบใจของคนอื่น ตถาคตไม่กล่าวคำนั้น

ตถาคตรู้วาจาที่จริง ที่แท้ แต่ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ และวาจานั้นไม่เป็นที่รักไม่เป็นที่ชอบใจของคนอื่น ตถาคตไม่กล่าวคำนั้น

ตถาคตรู้วาจาที่จริง ที่แท้ และประกอบด้วยประโยชน์ แต่วาจานั้นไม่เป็นที่รักไม่เป็นที่ชอบใจของคนอื่น ในข้อนี้ตถาคตรู้กาลที่จะกล่าววาจานั้น

ตถาคตรู้วาจาที่ไม่จริง ไม่แท้ ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ และวาจานั้นเป็นที่รักเป็นที่ชอบใจของคนอื่น ตถาคตไม่กล่าววาจานั้น

ตถาคตรู้วาจาที่จริง ที่แท้ ที่ประกอบด้วยประโยชน์ และวาจานั้นเป็นที่รักเป็นที่ชอบใจของคนอื่น ในข้อนี้ตถาคตรู้กาลที่จะกล่าววาจานั้น ข้อนี้เพราะเหตุไร เพราะตถาคตมีความเอ็นดูในหมู่มสัตว์ทั้งหลาย^{๔๔}

^{๔๑} ขุ.อิติ. (ไทย) ๒๕/๑๐๐/๔๗๗.

^{๔๒} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พุทธธรรม, หน้า ๖๒๘ – ๖๒๙.

^{๔๓} ขุ.ม. (ไทย) ๑๓/๘๓/๘๘.

^{๔๔} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๘๕/๘๖.

อีกอย่างหนึ่ง ปิยวาจา ยังมีนัยยะความหมายรวมถึงขอบข่ายและพฤติกรรมการใช้วาจา สัมมาวาจา หรือวิสุตวาจา หมายถึงการเจรจาชอบเป็นการใช้วาจาที่เหมาะสม ตามกาลเทศะแก่พ่อแม่ ครู-อาจารย์ และเพื่อนดังนี้

๑. ไม่พูดเท็จ หมายถึง พฤติกรรมที่นักเรียนไม่พูดโกหกทั้งต่อหน้า และลับหลังไม่แสดง กิริยาท่าทางแทนคำพูดให้ผู้อื่นเข้าใจผิด ไม่ใช้การเขียนทำหลักฐานที่เป็นเท็จไม่พูดให้แตกสามัคคี

๒. ไม่พูดคำหยาบ หมายถึง พฤติกรรมที่นักเรียนไม่ตะโกนมีมาพาโว้ย ไม่พูดลามก สัปดน ไม่พูดล้อเลียน ไม่พูดถึงผู้อื่นในด้านไม่ดีไม่พูดสบถทั้งต่อหน้าและลับหลัง ไม่พูดสิ่งที่กวนใจ ผู้อื่น

๓. ไม่พูดเพ้อเจ้อเหลวไหลไร้สาระ หมายถึง พฤติกรรมที่นักเรียนไม่พูดนิทานว่าร้ายผู้อื่น ไม่พูดในสถานที่ที่ไม่ควรพูดไม่พูดสอดแทรกเวลาผู้อื่นพูด ไม่พูดมากไปหรือน้อยไปไม่พูดเรื่องที่ไม่มี ประโยชน์ไร้สาระ ไม่พูดโดยไม่มีหลักฐานน่าเชื่อถือ

๔. ไม่พูดส่อเสียด หมายถึง พฤติกรรมที่นักเรียนไม่พูดยุแหย่ให้ผู้อื่นแตกแยกกัน โกรธกันเกลียดกัน ไม่พูดความจริง ถ้าเป็นผลเสียต่อตนเองและผู้อื่น ไม่พูดกระทบกระทั่งเปรียบเปรยเสียดยั่ว ไม่พูดแทงใจดำผู้อื่น ไม่พูดด้วยจิตมีอคติ

อีกอย่างหนึ่ง ปิยวาจา ยังมีนัยยะแห่งวาจาที่เป็นสุภาสิตในมงคลสูตรกล่าวว่า การกล่าว วาจาเป็นสุภาสิตเป็นมงคลวาจาที่เป็นสุภาสิต ได้แก่วาจาที่ประกอบด้วยองค์ห้า คือ

๑. กล่าวตามเวลา
๒. กล่าวคำที่เป็นจริง
๓. กล่าวคำที่อ่อนหวาน
๔. กล่าวคำที่ประกอบด้วยประโยชน์
๕. กล่าวด้วยเมตตาจิต^{๔๕}

๒.๓.๔.๓ อัตถจริยา

๒.๓.๔.๓.๑ ความหมายของอัตถจริยา

อัตถจริยา การประพฤติประโยชน์ การทำตนให้เป็นประโยชน์ และคนอื่น ทำตนให้เป็น ประโยชน์ เป็นการทำตนให้มีคุณค่าต่อสังคมที่ตนอาศัยอยู่มีน้ำใจในข้อนี้เป็นการนำพาตนเอง ช่วยเหลือสังคมด้วยความเมตตา และปรารถนาที่ดีต่อผู้อื่น โดยรวมก็คือ การทำตนให้เป็นประโยชน์ การทำในสิ่งที่ตนเป็นประโยชน์ กับผู้อื่นด้วยการให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่นิ่งดูตาย มีน้ำใจไม่ตรีต่อ กัน ลักษณะของอัตถจริยามีลักษณะและรายละเอียดต่างๆ ดังต่อไปนี้ ในการทำสิ่งที่ตนเป็นประโยชน์ คือ การปฏิบัติงานในแต่ละหน้าที่แต่ละแผนกเต็มกำลังและความสามารถ การประพฤติตนของแต่ละ บุคคล ก็ควรให้เกิดประโยชน์แก่สังคมและครอบครัวบ้างตามสมควรแก่ฐานะของตน แยกประโยชน์ ออกได้เป็น ๓ อย่าง คือ

๑. อัตตัตถะ จุดหมายเพื่อตน หรือประโยชน์ตนคือประโยชน์ ๓ ข้างต้นซึ่งทำให้เกิดขึ้น แก่ตน หรือพัฒนาชีวิตของตนให้บรรลุถึงเป้าหมายที่ตนพึงปรารถนา

^{๔๕} อด.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๑๙๘/๓๓๘.

๒. ปรีตละ จุดหมายเพื่อผู้อื่นหรือประโยชน์ผู้อื่นซึ่งพึงช่วยเหลือผู้อื่น หรือเพื่อนมนุษย์ให้ บรรลุถึงเป้าหมายของชีวิตด้วยการชักนำสนับสนุน

๓. อุภยัตตะ จุดหมายร่วมกัน หรือประโยชน์ทั้งสองฝ่าย คือประโยชน์สุข และความดี งามร่วมกันของชุมชน หรือสังคมรวมทั้งสภาวะและปัจจัยสิ่งแวดล้อมต่างๆ ในท้องถิ่นเป็นสิ่งที่พวกเรา ในฐานะบุคคล และชุมชนพึงช่วยกันสร้างสรรค์บำรุงรักษาเพื่อเกื้อหนุนให้ทั้งตน และผู้อื่น^{๔๖}

๒.๓.๔.๔ สมานัตตตา

สมานัตตตา แปลว่า ความเป็นคนมีตนสม่ำเสมอ หมายความว่า ไม่ถือตัวคือ ไม่หยิ่ง จองหงในเมื่อได้มีฐานะและไม่ปล่อยตัว คือไม่ประพฤติตัวต่ำต้อยน้อยหน้าลงไปมากจนเกินงาม เป็นการวางตนให้สมกับฐานะ วางตนให้เหมาะสมกับฐานะที่ตนมีอยู่ ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น ใน ยามสุขก็สุขด้วย หรือไม่ยามทุกข์ก็ทุกข์ด้วย^{๔๗} สมานัตตตา การวางตนสม่ำเสมอ^{๔๘} หรือเอาตัวเข้า สมานทำตัวให้เข้ากับเขาได้ให้ความเสมอภาค ปฏิบัติสม่ำเสมอต่อคนทั้งหลายไม่เอาเปรียบ และ เสมอในสุขทุกข์ คือร่วมสุขร่วมทุกข์ ร่วมแก้ไขปัญหาเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน การทำตนเสมอ ตันเสมอปลายตลอดถึงวางตนเหมาะสมแก่ฐานะภาวะบุคคลเหตุการณ์ และสิ่งแวดล้อมในเวลานั้น^{๔๙}

ลักษณะของการปฏิบัติตนเสมอดันเสมอปลาย สมานัตตตาสามารถแบ่งออกได้ ๒ ประเภท คือ

๑.วางตนให้เหมาะสมกับฐานะ ที่ตนมีอยู่ในสังคม

๒.ปฏิบัติตนอย่างสม่ำเสมอต่อคนทั้งหลาย ให้ความเสมอภาคไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น เสมอในสุขและทุกข์คือ ร่วมสุขร่วมทุกข์กัน ร่วมรับรู้ปัญหา และร่วมแก้ปัญหาเพื่อประโยชน์ของสังคม และประเทศชาติ^{๕๐}

ลักษณะของสมานัตตตา คือ หลักการพื้นฐานอันสำคัญยิ่งโดยเกี่ยวกับความเสมอภาค ความเสมอภาคทางการเมือง ความเสมอภาคทางกฎหมาย ความเสมอภาคทางเศรษฐกิจ ความเสมอภาคทางสังคม ความเสมอภาค (Equality) หรือสมภาพ คือความคล้ายคลึงกันในสถานภาพทาง สังคม ในสิทธิความรับผิดชอบ และโอกาสความเสมอภาคนี้เป็นหลักในอุดมคติ ซึ่งเท่าที่เป็นอยู่ถือว่า เป็นไปได้เฉพาะ เป็นหลักการหนึ่งของโครงสร้างทางสังคมเท่านั้น ความเสมอภาค คือ การมีโอกาส เท่าเทียมกัน ที่จะเสมอภาคกับคนอื่น การที่ให้คนมีโอกาสดังกล่าวนั้นเป่าประสงค์ก็คือ ต้องการให้ เกิดความเสมอภาค^{๕๑} เป็นสภาวะที่สมาชิกของสังคม ได้รับโอกาสอย่างเท่าเทียมกันการก่อให้เกิด

^{๔๖} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), ธรรมานุญชีวิต, หน้า ๒๒-๒๓.

^{๔๗} พระเทพวิสุทธิญาณ (อุบลนันทโก), ธรรมวิภาค, (กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๒๙๗.

^{๔๘} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๑๐/๑๗๑.

^{๔๙} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม, หน้า ๗๑.

^{๕๐} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), ธรรมานุญชีวิต, หน้า ๙.

^{๕๑} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยาอังกฤษ-ไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด, ๒๕๓๒), หน้า ๒๓.

“ความเสมอภาคในโอกาส” ความแตกต่างทางด้านสังคม เชื้อชาติ ศาสนา สถานภาพของบิดามารดา ไม่ควรเป็นสิ่งที่กีดขวางโอกาสของคนเหล่านี้ได้^{๕๒}

สรุปได้ว่า สังคหวัตถุ ๔ คือ หัวใจสำคัญของการโอบอ้อมอารี ช่วยให้บุคคลดำรงตนอยู่ได้ในสังคมด้วยความสุขเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจ สมานไมตรีระหว่างกันเป็นเครื่องส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ภายในครอบครัว หรือหน่วยงาน และองค์กรต่างๆ ให้มีความเคารพนับถือกัน ตามสมควรแก่ฐานะตามการให้คือ การเฉลี่ยเผื่อแผ่แก่กันและกันซึ่งเป็นข้อสำคัญเพราะว่าทุกๆคนนั้นย่อมต้องการความช่วยเหลือจากกันและกันอยู่ในด้านต่างๆในด้านวัตถุ ปิศาจ คือ การเจรจาถ้อยคำซึ่งเป็นที่รักที่จับใจแก่กันและกันอันเป็นถ้อยคำสุภาพเพราะวาจาที่พูดออกไปนั้นถ้าเป็นวาจาที่ไม่สุภาพไม่เป็นที่รักที่พอใจก็เป็นวาจาที่อาจเสียแหว่งน้ำใจของผู้อื่นทำให้ผู้อื่นเสียใจเจ็บใจไม่สบายใจเพราะฉะนั้นจึงสมควรที่ทุกคนจะต้องมีสติควบคุมใจควบคุมวาจาที่จะพูดออกไปให้เป็นวาจาที่สุภาพที่เหมาะสมอรรถจริยา คือ การประพฤติประโยชน์ต่อกันและกัน สมานัตตาคือ ความเป็นผู้วางตนสม่ำเสมอหรือเสมอตันเสมอปลายการรักษาระเบียบวินัยอันใดที่ทุกคนพึงปฏิบัติทั้งผู้ใหญ่ทั้งผู้น้อยตามหน้าที่

๒.๔ หลักธรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างชุมชนสันติสุข

ในการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขนั้น มีรูปแบบและวิธีการต่างๆ มากมายหลายวิธี ซึ่งหลักธรรมในพุทธศาสนาที่สามารถนำมาปฏิบัติแล้วทำให้เกิดการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขนั้น ก็มีอยู่หลายหมวดหมู่ด้วยกัน นอกเหนือจากหลักสังคหวัตถุ ๔ ที่ได้กล่าวมาแล้ว ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมนำเสนอ ดังนี้

๒.๔.๑ ทศพิธราชธรรม

ทศพิธราชธรรม คือกิจวัตรที่พระเจ้าแผ่นดินควรประพฤติเป็นหลักธรรมประจำพระองค์ พระมหากษัตริย์หรือคุณธรรมของผู้ปกครองบ้านเมือง พสกนิกรจะได้รับความอยู่เย็นเป็นสุข และเกิดความสงบร่มเย็นในประเทศขึ้นได้ก็ด้วยพระราชใช้ทศพิธราชธรรม(ธรรมราชา) ในการบริหารประเทศ มี ๑๐ อย่าง^{๕๓} คือ

๑.ทาน (ทาน) การให้การเสียสละทรัพย์ สิ่งของช่วยเหลือสงเคราะห์ อนุเคราะห์ ประชาชน และบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ได้แก่ การเอาใจใส่สงเคราะห์อนุเคราะห์ให้ประชาชนได้รับประโยชน์สุข ความสะดวกปลอดภัย ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ที่เดือดร้อน ประสบทุกข์ และให้การสนับสนุนแก่คนทำความดี

๒. ศีล (ศีล) ความประพฤติดีงาม คือ สำรวม กาย วาจา ประกอบแต่การสุจริต รักษา กิตติคุณให้ควรเป็นตัวอย่างและเป็นที่เคารพนับถือของประชาชน มิให้มีข้อที่ใครจะดูแคลนได้ ได้แก่ การรักษาความสุจริต มีความประพฤติดีงาม สำรวมกายและวาจากรรมประพฤติตนเป็นตัวอย่างที่ดี

^{๕๒} สุพรรณิ ไชยอำพร, กับสนธิสมภาร, การวิเคราะห์ทางสังคมเพื่อการพัฒนา: แนวคิดและวิธีการ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๖), หน้า ๕๔.

^{๕๓} ขุ.ชา.ม. (ไทย) ๒๘ / ๑๗๖ / ๑๑๒.

๓. บริจาค (บริจาค) การบริจาค คือ เสียสละความสุขสำราญ เป็นต้น ตลอดจนชีวิตของ คน เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนและความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง

๔. อาชวะ (อาชว) ความซื่อตรง คือ ซื่อตรงทรงสัตย์ไว้มารยา ปฏิบัติภารกิจโดยสุจริต มีความจริงใจ ไม่หลอกลวงประชาชนความซื่อตรง

๕. มัทวะ (มทว) ความอ่อนโยน คือ มีอัธยาศัย ไม่เย่อหยิ่ง หยาบคายกระด้าง ถือองค์มี ความสง่างามเกิดแต่ท่วงทีกริยา สุภาพ นุ่มนวล ละมุนละไมให้ความจงรักภักดี

๖. ตบะ (ตป) ความทรงเดช คือ แผดเผากิเลสตัณหา มิให้เข้ามาครอบงำ ย่ำยีจิต ระวัง ยับยั้งข่มใจได้ ไม่ยอมให้หลงใหลหมกมุ่นในความสุขสำราญและความปรนเปรอ มีความเป็นอยู่ สม่่าเสมอหรืออย่างสามัญ มุ่งมั่นแต่จะบำเพ็ญเพียรทำกิจให้บริบูรณ์

๗. อักโกธะ (อกุโธ) ความไม่โกรธ คือ ไม่กริ้วกราด ลุอำนาจความโกรธจนเป็นเหตุให้ วินิจฉัยความและการกระทำต่างๆ ผิดพลาดเสียธรรม มีเมตตาประจำใจไว้ระงับความขุ่นเคือง

๘. อวิหิงสา (อวิหิงสา) ความไม่เบียดเบียน คือ ไม่บีบคั้นกดขี่

๙. ขันติ (ขนติ) ความอดทน หรือทนต่องานที่ตรากตรำถึงจะลำบากกายเหนื่อยหน่าย เพียงไรก็ไม่ท้อถอย ถึงจะถูกย่ำถูกหยันด้วยคำเสียดสี ถากถางอย่างใดก็ไม่หมดกำลังใจ การมีความอดทน ออกกลืนต่อความโลภ ความทะเยอทะยานอยากได้ ความโกรธความพยาบาทมุ่งร้ายความหลงมกมาย หลงระเหิงในอารมณ์ที่ยั่วให้เกิด

๑๐. อวิโรธนะ (อวิโรธน) ความไม่คลาดธรรมหรือความทำไม่ผิดหรือวางองค์เป็นหลัก หนักแน่นในธรรมคงที่ ความเที่ยงธรรมก็ดี ส่วนยุติธรรม และนิติธรรม ^{๕๔}

๒.๔.๒ สารณียธรรม ๖

สารณียธรรม ๖ แปลว่า ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึง, ธรรมเป็นเหตุที่ระลึกถึงกัน, หลักการอยู่ร่วมกัน ได้แก่

๑) เมตตากายกรรม : ตั้งเมตตากายกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ช่วยเหลือกิจธุระของผู้ร่วมคณะด้วยความเต็มใจ แสดงกิริยาอาการสุภาพ เคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้า และลับหลัง

๒) เมตตาวาจากรรม : ตั้งเมตตาวาจากรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ สั่งสอน แนะนำตักเตือนด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ แสดง ความเคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

๓) เมตตามโนกรรม : ตั้งเมตตามโนกรรม ในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน

๔) สาธารณโภคี : ได้ของสิ่งใดมาก็แบ่งปันกัน คือ เมื่อได้สิ่งใดมาโดยชอบธรรม แม้เป็น ของเล็กน้อย ก็ไม่หวงไว้ผู้เดียว นำมาแบ่งปันเฉลี่ยแจกจ่าย ให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกัน ข้อนี้ ใช้ อปฺปฏิวักตโภคี ก็ได้

^{๕๔}ราชบัณฑิตยสถาน ;สารานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, เล่มที่ ๑๓, (กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๓๙), หน้า ๑๒๘.

๕) สีสสามัญญา : มีศีลบริสุทธิเสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ มีความประพฤติสุจริตดีงาม ถูกต้องตามระเบียบวินัย ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจของหมู่คณะ

๖) ทิฏฐิสามัญญา : มีทิฏฐิดีงามเสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ มีความเห็นชอบร่วมกัน ในข้อที่เป็นหลักการสำคัญที่จะนำไปสู่ความหลุดพ้น สิ้นทุกข์ หรือ ขจัดปัญหา^{๕๕}

๒.๔.๓ พรหมวิหาร ๔

พรหมวิหาร ๔ แปลว่า ธรรมเป็นเครื่องอยู่ของพรหม หรือของท่านผู้เป็นใหญ่ ธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ ธรรมประจำใจอันประเสริฐ หลักความประพฤติที่ประเสริฐบริสุทธิ เป็นหลักธรรมสำหรับทุกคนที่ต้องมีไว้เป็นหลักใจ และกำกับความประพฤติที่จะแสดงออก หรือปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างถูกต้อง โดยสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เขาประสบ จึงจะชื่อว่าดำเนินชีวิตหมดจดและปฏิบัติตนต่อมนุษย์สัตว์ทั้งหลายโดยชอบหลักธรรมนี้ ได้แก่

๑) เมตตา (Loving – Kindness; Friendliness; Goodwill) ความรักใคร่ปรารถนาดี อยากให้เขามีความสุข มีจิตอันแผ่ไมตรีและคิดทำประโยชน์แก่มนุษย์สัตว์ทั่วหน้าโดยไม่หวังผลตอบแทนใด ๆ ไปที่ไหน ๆ ก็มีแต่คนเอ็นดูรักใคร่อยากใกล้ชิด แม้ว่าจะเพ่งรู้อะไรก็ตาม เพราะกระแสพลังของความเมตตาจะมีพลังมากที่สุด คือ เมตตาธรรมคำจูนสังคม

๒) กรุณา (Compassion) ความสงสารปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ ใฝ่ใจในอันจะปลดปล่อยบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของปวงสัตว์ซึ่งความทุกข์ก็คือสิ่งที่เข้ามาเบียดเบียนให้เกิดความไม่สบายกายไม่สบายใจ และเกิดขึ้นจากปัจจัยหลายประการด้วยกันพระพุทธองค์ทรงสรุปไว้ว่าความทุกข์มี ๒ กลุ่มใหญ่ ๆ ดังนี้

๑. ทุกข์โดยสภาวะ หรือเกิดจากเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติของร่างกาย เช่น การเกิด การเจ็บไข้ ความแก่ และความตาย

๒. ทุกข์จร หรือทุกข์ทางใจ อันเป็นความทุกข์ที่เกิดจากสาเหตุที่อยู่นอกตัวเรา เช่น เมื่อปรารถนาแล้วไม่สมหวังก็เป็นทุกข์ การประสบกับสิ่งอันไม่เป็นที่รักก็เป็นทุกข์

๓) มุทิตา (Sympathetic Joy ; Altruistic Joy) ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดีมีสุข มีจิตผ่องใสบันเทิง กอปรด้วยอาการแช่มชื่นเบิกบานอยู่เสมอสัตว์ทั้งหลายผู้ดำรงในปกติสุขพลอยยินดีด้วยเมื่อเขาได้ดีมีสุข เจริญงอกงามยิ่งขึ้นไป ไม่มีจิตใจริษยา โกรธเคือง พึงชานหรือน้อยเนื้อต่ำใจ เมื่อเห็นผู้อื่นได้ดีกว่าตน เราต้องหมั่นฝึกหัดตนให้เป็นคนที่มีมุทิตาอยู่เสมอ เพราะจะเป็นการสร้างไมตรีและผูกมิตรกับผู้อื่นได้ง่ายและลึกซึ้ง

๔) อุเบกขา (Equanimity; Neutrality; Poise) ความวางใจเป็นกลาง อันจะให้ดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา คือ มีจิตเรียบตรงเที่ยงธรรมดุจตราขึง ไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง พิจารณาเห็นกรรมที่สัตว์ทั้งหลายกระทำแล้ว อันควรได้รับผลดีหรือชั่วสมควรแก่เหตุอันตน

^{๕๕} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, หน้า ๒๐๐.

ประกอบพร้อมที่จะวินิจฉัยและปฏิบัติไปตามธรรม รวมทั้งรู้จักวางเฉย สงบใจมองดู ในเมื่อไม่มีกิจที่ควรทำ เพราะควรได้รับผลอันเหมาะสมกับความรับผิดชอบของตน^{๕๖}

๒.๔.๔ ขรवासธรรม ๔

ขรवासธรรม ๔^{๕๗} คือ หลักธรรมสำหรับขรवासหลักการ ,ธรรมสำหรับการครองเรือน ครองชีวิตของคฤหัสถ์ ธรรมะสำหรับความเป็นขรवासที่ดี เป็นประชาชนที่ดี หรือเป็นผู้ร่วมงานที่ดี ซึ่งมีอยู่ ๔ ข้อด้วยกัน คือ^{๕๘}

๑) สัจจะ (Truth and Honesty) ความจริง, ซื่อตรง ซื่อสัตย์ จริงใจ พุดจริง ทำจริง เป็นเหตุให้นำมาซึ่งความเชื่อถือหรือไว้วางใจกัน ด้วยการฝึกให้เป็นคนจริง มีหลักเกณฑ์ซึ่งเป็นผลที่ได้มาจากการพุดจริง ทำจริง ทั้งจริงต่อตัวเองและจริงต่อผู้อื่น จริงต่อเวลา จริงต่อหน้าที่การงาน ซึ่งบุคคลประเภทนี้จะแสดงความรับผิดชอบออกได้

๒) ทมะ (Taming and Training Oneself; Adjustment) การฝึกฝน, การข่มใจ ฝึกนิสัย ปรับตัว, รู้จักควบคุมจิตใจ ฝึกหัดตัดนิสัย แก้ไขข้อบกพร่อง ปรับปรุงตนให้เจริญก้าวหน้าด้วยสติปัญญา สัจจะจะไปไม่ได้ถ้าหากเราไม่รู้จักรักษาควบคุมจิตใจตัวเอง

๓) ขันติ (Tolerance; Forbearance) ความอดทน, ตั้งหน้าทำหน้าทำงานด้วยความขยันหมั่นเพียร เข้มแข็ง อดทน ไม่หวั่นไหว มั่นในจุดหมาย ไม่ท้อถอย

๔) จาคะ (Liberality; Generosity) ความเสียสละ สละกิเลส สละความสุขสบาย และผลประโยชน์ส่วนตนได้ การสละสิ่งของอันเป็นของ ๆ ตนแก่บุคคลที่ควรจะให้ปัน

๒.๔.๕ เบญจศีล

เบญจศีล ภูมิคุ้มกันทางจิตวิญญาณของชุมชนในพระพุทธศาสนามีหลักปฏิบัติพื้นฐานของมนุษย์เรียกว่า “มนุษยธรรม” ได้แก่ ผู้ที่ปฏิบัติตามหลักพื้นฐานของมนุษย์ ซึ่งเป็นธรรมจริยาและเป็นอารยธรรมที่ครบถ้วนสมบูรณ์ ทำให้เจริญขึ้นพร้อมทั้งทางกายทางวาจาและทางใจ และท่านสอนว่าผู้ใดควรควบคุมตนให้ได้ในทางกายและทางวาจาก่อนเป็นอย่างน้อย^{๕๙} โดยเฉพาะบุคคลของครอบครัวควรตั้งตนอยู่ในข้อปฏิบัติพื้นฐานของมนุษย์ด้วยการฝึกขัดเกลากายและทางวาจาให้สมบูรณ์แบบเพื่อเกิดความสงบและความสามัคคีของบุคคลในครอบครัวและสังคมดังนั้นหลักปฏิบัติขั้นพื้นฐานของมนุษย์ควรนำมาใช้กับบุคคลในครอบครัวของตนอย่างจริงจังหรือถือปฏิบัติอย่างซื่อสัตย์ต่อเบญจศีล-เบญจธรรมดังต่อไปนี้

เบญจศีลคือความประพฤติชอบทางกายและวาจาการรักษาการรักษากายวาจาให้เรียบร้อยการรักษาปกติตามระเบียบวินัยข้อปฏิบัติในการเว้นจากความชั่วการควบคุมตนให้ตั้งอยู่ในความไม่เบียดเบียนมีอยู่๕ข้อได้แก่

๑. ปาณาติปาตาเวรมณี (เจตนางดเว้นจากการฆ่าชีวิต)

^{๕๖} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, หน้า ๑๕.

^{๕๗} ชุ.สุ. (ไทย) ๒๕/๓๑๑/๓๖๑.

^{๕๘} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, หน้า ๑๓๕.

^{๕๙} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), ธรรมานุญชีวิต, หน้า๑๙.

๒. อทินนาทานาเวรมณี (เจตนางดเว้นจากการถือเอาของที่เขาไม่ได้ให้)

๓. กาเมสุมิฉฉาจาราเวรมณี (เจตนางดเว้นจากการประพฤติดิฉฉาในกาม)

๔. มุสาวาทาเวรมณี (เจตนางดเว้นจากการพูดเท็จ)

๕. สุราเมรยมชฺชปมาทัฏฐานา เวรมณี (เจตนางดเว้นจากการเสพของมีนเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท)^{๖๐}

เบญจศีลเป็นข้องดเว้นเป็นข้อปฏิบัติ พระพุทธเจ้า จึงได้ทรงบัญญัติศีล ๕ ข้อ เพื่อเป็นข้อปฏิบัติขั้นพื้นฐานสำหรับพุทธศาสนิกชนได้ถือปฏิบัติและศีลสามารถควบคุมความประพฤติให้เรียบร้อยได้ ๒ ทาง คือ ทางกาย คือศีลควบคุมความประพฤติทางกายให้เรียบร้อย และไม่เบียดเบียนเคารพสิทธิผู้อื่นและทางวาจา คือศีลควบคุมความประพฤติทางวาจา ให้เรียบร้อย และให้ระวังคำพูดจา ไม่โกหกหลอกลวง พูดจาไพเราะ พูดแต่เรื่องที่เป็นความจริงเป็นประโยชน์ ดังนั้น ผู้ที่ตั้งอยู่ในศีลแล้วคุณธรรมอันดีงามของศีลจะเป็นเกราะป้องกันไม่ให้เกิดไปในทางที่เสื่อมเสีย และมีความเจริญในชีวิตมีเกียรติชื่อเสียงขจรไป

สรุปแนวคิดการเสริมสร้างชุมชนสันติสุข คือ การส่งเสริมชุมชนหรือสังคมให้มีความสงบสุขทั้งภายใน และภายนอก มีความเป็นเอกภาพและความสอดคล้อง ประสานกลมเกลียว มีเสรีภาพ และมีความยุติธรรมกลุ่มบุคคลในสังคม เป็นภาวะ ที่สงบ ร่าเริง ผู้คนดำรงชีวิตเป็นสุข และมีสมานฉันท์ต่อกัน การเสริมสร้างชุมชนสันติสุขจึงเป็นวิธีการสังคมสงเคราะห์อย่างหนึ่ง ที่มุ่งเน้นถึงการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุง และการพัฒนา กลุ่มชน และชุมชน โดยการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ และก่อให้เกิดความสมดุลระหว่างความต้องการด้านสวัสดิการของสังคม ทั้งนี้ เพื่อช่วยแก้ปัญหาที่มีอยู่ ตลอดจนการพัฒนาให้คนในชุมชนดำรงชีวิตอยู่ด้วยความราบรื่น ปลอดภัยและอยู่ดีกินดีมีนัยยะที่สอดคล้องกับแนวคิดการเสริมสร้างสังคมสันติสุขในทางพระพุทธศาสนาตามหลักสังคหวัตถุ ๔ มีลักษณะแห่งการให้ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่การเสียสละ การช่วยสงเคราะห์ตลอดจนให้ความรู้ความเข้าใจ และศิลปวิทยาเพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่นการประพฤตินสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นให้ความช่วยเหลือด้วยแรงกายและชวนช่วยกิจการต่างๆบำเพ็ญสาธารณประโยชน์มีการร่วมทุกข์ร่วมสุขร่วมรับรู้ร่วมแก้ไขปัญหาเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

หนังสือที่เกี่ยวข้อง

๒.๕.๑ สิริวัฒน์ ศรีเครือดง, ผศ.ดร.^{๖๑} ได้ให้ความหมายของ สังคหวัตถุ ว่าวัตถุเครื่องสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน ดังคำกล่าวที่ว่า ยิ้มแย้มแจ่มใส ตั้งในสนทนา เจริญไพเราะ สงเคราะห์เกื้อกูล และได้อธิบายในหัวข้อ “การสร้างมนุษยสัมพันธ์ตามแนวพระพุทธศาสนา : หลักธรรมสำหรับสั่งสอนสังคม” เพื่อให้มีมนุษยสัมพันธ์มีความสุข ดังนี้

^{๖๐}ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๑๕/๓๐๒-๓๐๓, อภิ.วิ.(ไทย) ๓๕/๗๐๕-๗๑๑/๔๔๗-๔๕๓.

^{๖๑}สิริวัฒน์ ศรีเครือดง, ผศ.ดร., “การสร้างมนุษยสัมพันธ์ตามแนวพระพุทธศาสนา : หลักธรรมสำหรับสั่งสอนสังคม”, ๒๐ ปีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, (มิถุนายน, ๒๕๕๑), หน้า ๗๐.

ทาน การให้ปันสิ่งของของตนแก่ผู้อื่น ถือเป็นหลักสำคัญเบื้องต้นเพราะการผูกใจกัน .๑ ใจ นั้นต้องอาศัยหรือใช้การให้เป็นเบื้องต้น การให้เป็นการแสดงออกของไมตรีจิตของผู้ให้ ผู้รับย่อมพอ การเอื้อเพื่อเผื่อแผ่แก่กันนั้นเป็นความอบอุ่นของชีวิต

ปิยวาจา การเจรจาด้วยถ้อยคำไพเราะอ่อนหวาน เป็นหลักปฏิบัติที่มีความสำคัญ .๒ รongลงมา เพราะการให้อย่างเดียวยังไม่พอต่อการยึดเหนี่ยวน้ำใจ จึงต้องใช้คำพูดที่ไพเราะช่วยยึด ให้ใช้คำพูดที่ไพเราะต เหนี่ยวอีกด้วย อย่าพูดหยาบ ผรุสวาท่อกัน

อัตถจริยา ประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ ต่อผู้อื่นและสังคมส่วนรวมจะทำให้ .๓ เป็นคนน่ารัก น่านับถือ หมายความว่า เมื่อมีงานกิจใดที่เป็นประโยชน์ของส่วนรวมต้องช่วยกันทำ ้องการความช่วยเหลือเอื้อเพื่อช่วยทำธุรกรรมการงานของผู้อื่น เมื่อได้รับการร้องขอ หรือต

๔. สมานัตตตา ความมีตนเสมอ คือทำตัวให้เข้ากันได้ เสมอต้นเสมอปลาย ไม่ถือตัว ร่วมสุขร่วมทุกข์กัน

๒.๕.๒ พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) ได้ปาฐกถาเรื่อง ธรรมะสร้างสันติ สุข ความตอนหนึ่งว่า ตราบใดที่สมาชิกในสังคมนั้น ยังใช้กิเลส ใช้ความโลภ ความหลง ความริษยา พยาบาท เห็นแก่ตัว ปัญหาจะไม่หยุด แต่ถ้าใช้ธรรมมันจะไม่ยุ่ง ธรรมะเป็นเครื่องประสานน้ำใจ เป็น เครื่องประสานประโยชน์ เป็นเครื่องสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นในหมู่คณะ^{๖๒}

๒.๕.๓ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) ได้ให้ความหมายของสังคหวัตถุ๔คือ หลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจคนไว้ให้มีความสามัคคีกันประกอบด้วย

๑. ทาน ให้ปัน คือความเอื้อเพื่อเผื่อแผ่เสียสละช่วยเหลือสงเคราะห์ ด้วยปัจจัย ๔ ทน หรือทรัพย์สินสิ่งของตลอดจนให้ความรู้

๒. ปิยวาจา คือกล่าวคำสุภาพไพเราะแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ หรือแสดงความเห็นอก เห็นใจให้กำลังใจพูดให้เกิดความสามัคคีและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

๓. อัตถจริยา ทำประโยชน์แก่กันคือช่วยเหลือด้วยแรงกายเพื่อบริการประโยชน์แก่ไข ปัญหาและ ช่วยปรับปรุงส่งเสริมในด้านจริยธรรม

๔. สมานัตตตา คือทำตัวให้เข้ากับเขาได้วางตนเสมอต้นเสมอปลาย โดยไม่เอาเปรียบ ร่วมสุข ร่วมทุกข์ ร่วมรับรู้ ร่วมแก้ไขปัญหาเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน^{๖๓}

๒.๕.๔ มั่นเกียรติ โกศลนริตติวงศ์ กล่าวว่า สังคหวัตถุ ประกอบด้วยธรรม ๔ ประการ ดังนี้๑. ทาน คือการให้อามิสทาน ธรรมทาน และอภัยทาน ๒. ปิยวาจา เป็นการพูดดี พูดถูกที่ ถูก เวลา ถูกโอกาส ๓. อัตถจริยา คือการทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ๔. สมานัตตตา เป็นการวางตัว เสมอต้นเสมอปลาย วางตัวเหมาะสม^{๖๔}

^{๖๒} พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ), ธรรมะสร้างสันติสุข, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอสอาร์ พรินติ้ง จำกัด, มปป.), หน้า๖-๗.

^{๖๓} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), ธรรมานุญชีวิต, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงาน พระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๐), หน้า ๒๕.

^{๖๔} มั่นเกียรติ โกศลนริตติวงศ์, พุทธธรรม : ทฤษฎีและเทคนิคการให้คำปรึกษา, (กรุงเทพมหานคร: สุวี ริยาสาส์น, ๒๕๔๑).

๒.๕.๕ พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส ได้สรุปแนวคิดเรื่องสันติภาพแบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มที่มองว่า สำหรับสันติภาพใน “ขัดแย้งกันได้” “มที่มองว่า กับกลุ่ม” “ต้องไม่มีความขัดแย้ง” ความหมายพระพุทธศาสนาพยายามจะมุ่งเน้นทั้งสันติภาพในเชิงปัจเจก และสันติภาพในเชิงสังคม ตัวแปรสำคัญที่ทำให้ต้องมุ่งเน้นทั้งสองมิติคือการให้ความสำคัญทั้งสันติภาพภายนอกและสันติภาพภายใน สิ่งที่พระพุทธศาสนาพยายามจะย้ำคือ สันติภาพในระดับภายนอกนั้นเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะนำไปสู่สันติภาพภายใน ดังจะเห็นได้จากการพัฒนาในระดับศีลอันเป็นสันติภาพในระดับพื้นฐานไปสู่ระดับสมาธิ และปัญญา ซึ่งเป็นสันติภาพในระดับสูงและเป็นเป้าหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา^{๖๕}

๒.๕.๖ นันทน์ภัท ทรัพย์โชคธนกุล และคณะ ได้ศึกษาถึงการดำเนินธุรกิจกาแฟดอยช้างภายใต้ตราสินค้าเพื่อการค้าที่เป็นธรรม และคุณภาพชีวิตการทำงานของผู้ประกอบการไร่กาแฟ ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านของผลตอบแทน ด้านสภาพการทำงานที่ปลอดภัย ด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถ และด้านการเป็นประโยชน์ต่อสังคม ตลอดจนคุณภาพชีวิตของผู้ประกอบการไร่กาแฟดอยช้าง อันเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการธุรกิจอื่นๆ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาธุรกิจและการกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสม เพราะปัจจัยเหล่านี้ย่อมเป็นสิ่งที่สร้างทั้งโอกาสและความท้าทายต่อผู้ประกอบการธุรกิจของประเทศไทยสู่คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น จากการศึกษาพบว่าจุดเริ่มต้นของธุรกิจกาแฟดอยช้าง มาจากเกษตรกรชาวเขาที่อาศัยอยู่บนดอยช้างที่มีอาชีพปลูกฝิ่นมาก่อน และเปลี่ยนมาปลูกกาแฟตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เพื่อลดการแผ้วถางป่าจากการปลูกฝิ่นและพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวไทยภูเขาให้ดีขึ้น ชาวบ้านดอยช้างได้รับแจกกาแฟพันธุ์อาราบิก้าเพื่อนามาปลูก แต่ถูกพ่อค้าคนกลางกดราคา ภายหลังทุกคนจึงรวมตัวกันเพื่อสร้างบริษัทของตนเองขึ้นมา มีการควบคุมคุณภาพของเมล็ดกาแฟจนกระทั่งเป็นที่ต้องการของตลาดและขายได้ราคาดี ด้วยกรรมวิธีการผลิตเฉพาะของกาแฟดอยช้าง ส่งผลให้กาแฟดอยช้างเป็นที่ยอมรับและเป็นกาแฟอันดับ ๑ ของโลก บริษัทกาแฟดอยช้างมีลักษณะการทำงานโดยอาศัยแรงงานและจิตอาสาจากชาวบ้านเป็นสำคัญ เน้นสร้างคนเพื่อพัฒนาธุรกิจและชุมชนให้เข้มแข็งจนกระทั่งสามารถช่วยเหลือตนเองได้ จึงเป็นเหตุผลสำคัญในการได้มาซึ่งตราสินค้า Fairtrade ซึ่งส่งผลให้กาแฟดอยช้างมีอัตราการเติบโตขึ้น ชุมชนมีการพัฒนาในหลายด้าน อาทิเช่น การสร้างโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การปลูกจิตสำนึกให้มีการอนุรักษ์ฝิ่นป่า การนำมาซึ่งรายได้ของชุมชน รวมถึงเป็นการยกระดับให้เกษตรกรบนดอยช้างมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เป็นต้น^{๖๖}

๒.๕.๗ สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว นำเสนอแนวทางการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งและมีความสุขด้วยการท่องเที่ยวไว้ว่า ชุมชนที่เข้มแข็งจำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมในหลายๆ ด้าน เช่น การจัดระบบการท่องเที่ยวที่มีการจัดการโดยคนในชุมชน และอยู่บนพื้นฐานของความเข้มแข็งของชุมชน โดยการผสมผสานสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ไม่ว่าจะเป็นวิถีชีวิต การดำรงชีวิต วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เพื่อเสริมการดำเนินงานท่องเที่ยว และทำให้นักท่องเที่ยว

^{๖๕} พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, พุทธสันติวิธี : การบูรณาการหลักการและเครื่องมือจัดการความขัดแย้ง, (กรุงเทพมหานคร: ๒๑ เซ็นจูรี่, ๒๕๕๔), หน้า ๑๑๘-๑๒๐.

^{๖๖} นันทน์ภัท ทรัพย์โชคธนกุล, “กาแฟดอยช้าง: คุณภาพชีวิตของผู้ประกอบการไทยภายใต้ตราสินค้าเพื่อการค้าที่เป็นธรรม”, วารสารวิชาการVeridian E-Journal, ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๒, (พฤษภาคม – สิงหาคม, ๒๕๕๗): หน้า ๑๓๒๗-๑๓๓๘.

เกิดการเรียนรู้ มีปฏิสัมพันธ์กับคนในชุมชน เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด ประสบการณ์ซึ่งกัน และกันทั้งระหว่างนักท่องเที่ยวกับคนในชุมชนและระหว่างคนในชุมชนด้วยกันเอง นำไปสู่การพัฒนา ชุมชน สร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เพิ่มความสัมพันธ์ที่เหนียวแน่นของคนในชุมชน ทำให้เกิด ความภาคภูมิใจในการอนุรักษ์หรือพัฒนาสิ่งแวดล้อม โดยมีผลตอบแทนทางเศรษฐกิจต่อกลุ่มในชุมชน หรือทั้งชุมชน^{๖๗}

งานวิจัยและวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง

๒.๕.๘ พระมหาพรหม ธรรมหาโส (นิธิบุญยากร)^{๖๘} วิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการ ความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธี : ศึกษาวิเคราะห์กรณีลุ่มแม่น้ำตาช้าง จังหวัดเชียงใหม่” ผลการวิจัย สรุปได้ว่า คำว่า “สันติวิธี” ตามนัยของ “พุทธสันติวิธี” จึงหมายถึง “วิธีการในการจัดการความ ขัดแย้งด้วยความรัก ความสงสาร ความเคารพให้เกียรติ โปร่งใส เที่ยงธรรม และยุติธรรม” ซึ่งหากใช้ วิธีการเช่นนี้ ก็ไม่จำเป็นที่จะต้องกล่าวถึงคำว่า “รุนแรงหรือไม่ใช้ความรุนแรง” เนื่องจากวิธีดังกล่าว เป็นวิธีการที่ความหมายชัดเจนอยู่แล้ว ซึ่งหลักการจัดการความขัดแย้งตามนัยนี้มีความสอดคล้องกับ แนวทางสันติวิธีของทุกศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แนวทางในการจัดการความขัดแย้งแบบ “พุทธ สันติวิธี” จะเห็นว่า ถ้าหากบรรยากาศของการจัดการขัดแย้งเต็มไปด้วยนัยดังกล่าว ก็จะทำให้อุณหภูมิ ของความขัดแย้งผ่อนคลายลงในระดับที่สามารถจะหาทางออกร่วมกันในเชิงสมานฉันท์ได้ง่ายยิ่งขึ้น

๒.๕.๙ วชิระ งามจิตจรเจริญ^{๖๙} “แนวคิดในการใช้พุทธธรรมเพื่อดำเนินการทางเศรษฐกิจ ในสังคมทุนนิยม กรณีศึกษา :” ผลการวิจัยสรุปได้ว่า พุทธธรรมสามารถนำไปใช้ในด้านต่างๆ เกี่ยวกับการ ดำเนินการทางเศรษฐกิจ เช่น การบริหาร และการตลาด โดยแนวคิดหรือหลักธรรมที่สามารถ นำไปใช้เพื่อดำเนินการทางเศรษฐกิจนั้นมีมากมายเช่น พรหมวิหาร ๔ สังคหวัตถุ ๔ หรือแม้แต่คำ สอนอนัตตตา โดยนำพุทธธรรมมาเสริมส่วนที่ขาดหรือบกพร่อง โดยเฉพาะมิติด้านศีลธรรมและจิต วิญญาณ เช่น การเพิ่มเป้าหมายด้านคุณภาพชีวิต อันจะทำให้ทุนนิยมกลายเป็นเศรษฐศาสตร์แบบ ยั่งยืนและเศรษฐศาสตร์การุณยธรรมหรือ “เศรษฐศาสตร์พอเพียง” อีกทั้งพุทธธรรมก็มีแนวคิด บางอย่างที่คล้ายหรือเข้ากันได้กับแนวคิดของทุนนิยม เช่น แนวคิดเรื่องการประหยัดและการออมมี ความคล้ายคลึงกัน และแนวคิดเรื่องสิทธิและเสรีภาพก็เข้ากันได้กับแนวคิดของพุทธธรรม แต่ทุนนิยม ยังยอมรับความสำคัญของศาสนาและศีลธรรม เพราะศาสนาและศีลธรรมมีบทบาทสำคัญต่อการ ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์ รวมทั้งกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เช่น ทำให้สังคมมีความสุขซึ่ง ส่งผลให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจดำเนินไปได้ด้วยดี และคุณธรรมอย่างความซื่อสัตย์ทำให้การดำเนินการ ทางเศรษฐกิจเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

^{๖๗} สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว, โครงการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวด้าน Hospitality Management, (ปทุมธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๑), หน้า ๑๖.

^{๖๘} พระมหาพรหม ธรรมหาโส, รูปแบบการจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธี : ศึกษาวิเคราะห์กรณี ลุ่มน้ำแม่ตาช้าง, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๓๖๘.

^{๖๙} วชิระ งามจิตจรเจริญ, “แนวคิดในการใช้พุทธธรรมเพื่อดำเนินการทางเศรษฐกิจในสังคม ทุนนิยม : กรณีศึกษา”, รายงานวิจัย, (ศูนย์พุทธศาสนศึกษา: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒), บทคัดย่อ.

๒.๕.๑๐ ปณณร เอียร์พุกซ์ ได้ทำการวิจัยที่สะท้อนหลักสังคหวัตถุ ๔ ว่าสามารถเป็นแนวทางเสริมสร้างความรักความสามัคคีได้จริง ดังจะเห็นได้จากผลการวิจัย เรื่อง การประยุกต์ใช้เพื่อสร้างความผูกพันต่อองค์กร ๔หลักสังคหวัตถุ ๔ ทัศนศึกษาโรงพยาบาลกรุงเทพผลการวิจัยพบว่า เพื่อสร้างความผูกพันต่อองค์กร ของพนักงาน ๔การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ โรงพยาบาลกรุงเทพ ในภาพรวมอยู่ระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าระดับคะแนนการเห็นด้วยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านปิยวาจา ด้านสมานัตตตา ด้านทาน และด้านอัตถจริยา อยู่ในระดับมากทั้งหมด ตามลำดับ ผลการวิจัยพบว่า ความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานโรงพยาบาลกรุงเทพ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาตามรายข้อแล้วพบว่าอยู่ในระดับมากเกือบทุกข้อ ยกเว้นข้อที่ถามว่า ท่านไม่คิดจะเปลี่ยนงานใหม่ แม้จะได้รับค่าตอบแทนที่สูงกว่า อยู่ในระดับปานกลาง ผลการเปรียบเทียบพบว่า ความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานโรงพยาบาลกรุงเทพ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พนักงานที่มีสถานภาพ อายุ รายได้ และระยะเวลาทำงานต่างกัน มีคะแนนการเห็นด้วยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ สำหรับเพศและการศึกษา พนักงานมีคะแนนการเห็นด้วยไม่ต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสังคหวัตถุ ๔ ของพนักงานโรงพยาบาลกรุงเทพกับความผูกพันต่อองค์กรมีความสัมพันธ์ในเชิงบวก โดยมีค่าสหสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง ๒ ด้าน คือ ด้านปิยวาจา และสมานัตตตา และอยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านทาน และอัตถจริยา ปัญหาและอุปสรรคในการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ เพื่อสร้างความผูกพันต่อองค์กร ของพนักงานโรงพยาบาลกรุงเทพ ได้แก่ การเลื่อนระดับ หรือ ตำแหน่งที่การสนับสนุน (๑) การตี (๒)สูงขึ้นไม่เป็นธรรม ดตต่อประสานงานระหว่างแผนกมีการใช้คำพูดไม่เหมาะสม การ (๓) พนักงานบางคนไม่ให้ความสนใจในกิจการ (๔)พัฒนาความรู้ความสามารถ มีโอกาสน้อย และ รมที่โรงพยาบาลจัดขึ้น แนวทางการปรับปรุงประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ เพื่อสร้างความผูกพันต่อองค์กร คือ ควรปรับปรุงการเลื่อนระดับหรือตำแหน่งที่สูงขึ้นอย่างเป็นระบบและยุติธรรม ควรปรับปรุงระบบการติดต่อประสานงานระหว่างแผนกให้เหมาะสม ควรสนับสนุนการพัฒนาความรู้ความสามารถของพนักงานให้มากกว่านี้ และงานมาร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้นโรงพยาบาลควรส่งเสริมให้พนักงาน^{๗๐}

๒.๕.๑๒ พระมหาบุญเพียรบุญวิริโย ได้ศึกษา “แนวคิดและวิธีการขัดเกลาทาสังคมในสถาบันครอบครัวตามแนวพระพุทธศาสนาและได้ ”ให้ความหมายว่าสังคหวัตถุ๔คือข้อปฏิบัติสำหรับการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน

๑. ทาน การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แบ่งปันมีน้ำใจต่อกันและกันได้แก่การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่การแบ่งปันความสุขให้แก่กันและกันทั้งที่เป็นวัตถุสิ่งของและแบ่งปันน้ำใจบุคคลในครอบครัวไม่ตระหนี่ถี่เหนียวใช้สอยหรือบริโภคสิ่งของแต่เพียงผู้เดียว

๒.ปิยวาจาการพูดจากันด้วยถ้อยคำสุภาพอ่อนโยนพูดด้วยจิตที่ปรารถนา รู้จักกาลเวลาในการพูดอย่างเหมาะสมและรู้จักการใช้คำพูดไม่ใช้วาจาหักล้างเชือดเฉือนจิตใจของผู้อื่นหรือวาจาที่เป็นคำหยาบคายกระด้างกระเดื่องดูต่ำเสียดสีอันจะก่อให้เกิดการขัดใจกันได้

^{๗๐} ปณณร เอียร์ชัยพุกซ์, “การประยุกต์หลักสังคหวัตถุ ๔ เพื่อสร้างความผูกพันต่อองค์กร : ทัศนศึกษาโรงพยาบาลกรุงเทพ”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒),บทคัดย่อ.

๓. อดัจฉริยาการช่วยเหลือบำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่นได้แก่การสงเคราะห์เกื้อกูลกันของบุคคลในครอบครัวเช่นการช่วยเหลือการงานแบ่งเบาภาระของกันและกัน

๔. สมานัตตการปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับสถานภาพบทบาทหน้าที่ของตนโดยวางตนเสมอต้นเสมอปลายสามารถเข้ากับผู้อื่นได้^{๗๑}

๒.๕.๑๓ พระวิทยา ญาณसार ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่ “ผลการวิจัยพบว่า” “รมที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทสอดคล้องกับหลักพุทธธรรมเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ เศรษฐกิจที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความพอดีพออยู่พอกินพอใช้เศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเองได้ให้มีความพอเพียงกับตัวเองอยู่ได้โดยไม่ต้องเดือดร้อนโดยไม่ต้องสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนเองให้ตีเสียดก่อนคือตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้ไม่ใช่มุ่งหวังแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญยกเศรษฐกิจให้รวดเร็วแต่เพียงอย่างเดียวเพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเองย่อมสามารถสร้าง ความเจริญก้าวหน้า และฐานะทางเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นไป

หลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมีความสอดคล้องกับพุทธธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทกล่าวคือมีความขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่การงานและการประกอบอาชีพที่สุจริตฝึกฝนให้มีความชำนาญและรู้จริงรู้จักใช้ปัญญาสอดส่องตรวจตราหาวิธีการที่เหมาะสมที่ดี จัดการ และดำเนินการให้ได้ผลดีรู้จักคุ้มครองเก็บรักษาโภคทรัพย์ และผลงานที่ตนได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียรโดยชอบธรรมด้วยกำลังงานของตนไม่ให้เป็นอันตราย หรือเสื่อมเสียคบหาคนดีเป็นมิตรไม่คบไม่เอาอย่างผู้ที่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสียเลือกเสวนาศึกษาเยี่ยงอย่างท่านผู้รู้ผู้ทรงคุณผู้มีความสามารถผู้นำเคารพนับถือ และมีคุณสมบัติเกื้อกูลแก่อาชีพทางการงานรู้จักกำหนดรายได้และรายจ่าย เป็นอยู่พอดีสมรายได้มิให้ผิดเคืองหรือฟุ่มเฟือยให้รายได้เหนือรายจ่าย มีประหยัดเก็บไว้ซึ่งสอดคล้องกับหลักพุทธธรรมคือ หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์๔ ประการในคัมภีร์พระพุทธศาสนา อันเป็นหลักการดำเนินชีวิตให้เกิดความพอเพียงอยู่บนพื้นฐานของศีลธรรมอันเป็นหลักจริยธรรมที่ดีงามสอนให้รู้จักความพอดีพออยู่พอกิน

ส่วนการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมกับเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในสังคมไทยนั้น พบว่า มีการประยุกต์ใช้ทั้งในระดับนโยบายระดับองค์กรและระดับบุคคลโดยในระดับนโยบายนี้มีการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่๙-๑๐เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงและยั่งยืนของประเทศ ในระดับองค์กรพบว่า มีหลายหน่วยงานนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ เช่น สำนักงานประสานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และกระทรวงต่างๆเป็นต้นส่วนในระดับบุคคล พบว่ามีการประยุกต์ใช้เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันของตนเอง เช่นชุมชนวัดพระราม๙เป็นต้น^{๑๐๙}

^{๗๑}พระมหาบุญเพียรปญฺญวิโร (แก้ววงศ์น้อย), “แนวคิดและวิธีการขัดเกลาทางสังคมในสถาบันครอบครัวตามแนวพระพุทธศาสนา”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า๑๑๔.

^{๑๐๙} พระวิทยา ญาณसार, “การศึกษาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), บทคัดย่อ.

๒.๕.๑๔ ยุทธนา ทาระบุตร ได้วิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติระดับครัวเรือนในชุมชนภาคอีสานตอนใต้” ผลการวิจัยพบว่า ครัวเรือนในชุมชนภาคอีสานตอนใต้รับรู้และปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวมในระดับมาก เนื่องจากหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสอดคล้องกับหลักศาสนาพุทธ คำสอนอีสาน ปัจจัยการทำความเข้าใจที่ขาดแคลนและบทเรียนจากความล้มเหลวในการดำเนินชีวิตตามเศรษฐกิจกระแสหลัก

การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติระดับครัวเรือน มีจุดแข็งที่หัวหน้าครัวเรือนให้ความสำคัญ บุคคลในครัวเรือนเชื่อฟังหัวหน้า มีภูมิปัญญาพอเพียงในชุมชน ผู้นำชุมชนสนับสนุน กองทุนหมู่บ้านเข้มแข็ง วิถีชุมชนเป็นของชุมชน มีศูนย์เรียนรู้ในชุมชน มีศูนย์ OTOP และมีอาชีพหลักการเกษตร มีจุดอ่อนที่ผู้นำชุมชนไม่มีหน้าที่โดยตรง ชาวบ้านไม่เข้าใจแนวปฏิบัติ ผู้นำภูมิปัญญาพอเพียงขาดการส่งเสริม ศูนย์การเรียนรู้ไม่เข้มแข็ง ขาดกลไกการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติไม่เป็นรูปธรรม ครอบครัวย่นแอ ขาดปัจจัยการผลิต ขาดความมั่นใจไม่ทำจริง และขาดการสืบทอดองค์ความรู้ และมีโอกาสที่เอื้อที่ชาวบ้านศรัทธาในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ประเพณีและภูมิปัญญาอีสาน ค่านิยมรักบ้านเกิด บ้าน วัด โรงเรียนร่วมมือ ส่วนราชการส่งเสริม แหล่งเรียนรู้ภายนอกหลากหลาย การเมืองสนับสนุน และอุปสรรคที่เป็นภัยคุกคามสำคัญ คือ ค่านิยมบริโภคนิยม/เศรษฐกิจกระแสหลัก วัด โรงเรียน ภูมิปัญญายังไม่ร่วมมือ การส่งเสริมจากภาครัฐขาดเอกภาพ แหล่งเรียนรู้อยู่ไกล สื่อภายนอกกว้างไม่เจาะจง การประสานความร่วมมือไม่เป็นระบบ นโยบายส่งเสริมขาดความชัดเจนในแนวปฏิบัติ ความขัดแย้งของการเมืองท้องถิ่น สื่อโฆษณา บริโภคนิยม ความทันสมัย และงบประมาณสนับสนุนจำกัด

บุคคลพอเพียง ครอบครัวพอเพียง และชุมชนพอเพียงเป็นเป้าประสงค์ของการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ การขับเคลื่อนต้องใช้ยุทธศาสตร์คัดสรร ๕ ยุทธศาสตร์ประกอบด้วย (๑) ยุทธศาสตร์การปฏิบัติจริงและการเรียนรู้: ให้บุคคล ครอบครัวปฏิบัติจริง และเรียนรู้อย่างต่อเนื่องในการดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งการปฏิบัติตนและประกอบอาชีพ (๒) ยุทธศาสตร์การสร้างธรรมเนียมครัวเรือน: ให้แต่ละครัวเรือนกำหนดและปฏิบัติตามธรรมเนียมพอเพียงของครัวเรือน (๓) ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนแบบมีส่วนร่วมและพึ่งตนเอง: ให้ชุมชนขับเคลื่อนการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติอย่างเป็นระบบ โดยเน้นความเข้าใจ เข้าถึงการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายและการพึ่งตนเอง (๔) ยุทธศาสตร์การเสริมแรงด้วยความสำเร็จ: ใช้ความผิดพลาดเป็นบทเรียน และความสำเร็จเป็นตัวเสริมแรงให้มีความกระตือรือร้นและกำลังใจและพัฒนาการปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่อง และ (๕) ยุทธศาสตร์การจัดการความรู้เศรษฐกิจพอเพียง: จัดการความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงระดับครัวเรือนและระดับชุมชน ทั้งการกำหนดความรู้ที่ต้องรู้ การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสร้าง และสะสมองค์ความรู้ การปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยการขับเคลื่อนจะประสบความสำเร็จภายใต้เงื่อนไขสำคัญ ๓ เงื่อนไข ประกอบด้วย เงื่อนไขทางวัฒนธรรม เงื่อนไข

ความจงรักภักดีในองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และเงื่อนไขการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และการพึ่งตนเองของครอบครัวและชุมชน^{๑๑๑}

๒.๕.๑๕ ยุทธพงศ์ สมร ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุมชนและสิ่งแวดล้อมตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านร่องกาใต้ ตำบลร่องกาใต้ อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่” ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนบ้านร่องกาใต้ เป็นชุมชนที่มีประวัติการตั้งถิ่นฐานมานานกว่า ๒๐๐ ปี มีพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำเหมาะแก่การเกษตรมีอาชีพส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นระบบเครือญาติโดยสืบทอดวัฒนธรรมภูมิปัญญาสู่ลูกหลานในการแปรรูปผลิตผลการเกษตร มีระบบการปกครองกันภายในชุมชนให้สิทธิเท่าเทียมกันตามระบอบประชาธิปไตยมีความเคารพในสถาบันพระมหากษัตริย์จากเหตุการณ์น้ำท่วมในปี พ.ศ. ๒๕๔๙ ทำให้พื้นที่การเกษตรได้รับความเสียหาย ได้รับความเดือดร้อนในชุมชนแต่มีสิ่งหนึ่งที่ชุมชนยึดถือเป็นที่พึ่งทางจิตใจคือการน้อมเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปเป็นหลักในการดำเนินชีวิตทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชนมีความสัมพันธ์แบบเครือญาติที่แน่นแฟ้นขึ้น มีการสร้างความสามัคคีในชุมชน ก่อให้เกิดเป็นภาคประชาสังคมสามารถพึ่งพาตนเอง และตัดสินใจในการจัดการทรัพยากรต่างๆ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจที่มั่นคงไปพร้อมกับสังคมยั่งยืน

การศึกษาปัจจัยในการสร้างทุนทางสังคมทุนทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมมีปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้ดังนี้

ปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการสร้างทุนทางสังคมพบ ๔ ปัจจัยหลัก ได้แก่ ๑) สถาบันพระมหากษัตริย์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแก่ราษฎร ๒) ภาครัฐ ๓) ภาคเอกชน ๔) สภาพเศรษฐกิจ

ปัจจัยภายในที่ส่งผลต่อการสร้างทุนทางสังคมพบ ๖ ปัจจัยหลัก ได้แก่ ๑) ครอบครัว ๒) ศาสนา ๓) วัฒนธรรม ๔) กระบวนการเรียนรู้การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ๕) ผู้นำชุมชน ๖) ประชาสังคม

ปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการสร้างทุนทางทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมพบ ๓ ปัจจัยหลัก ได้แก่ ๑) แนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่และการประยุกต์หลักเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการเกษตร ๒) การค้าผลิตผลทางการเกษตร ๓) การสื่อสารแลกเปลี่ยนความรู้ปัจจัยภายในที่ส่งผลต่อการสร้างทุนทางทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม มี ๕ ปัจจัยหลัก ได้แก่ ๑) การมีส่วนร่วมทางสังคม ๒) วิถีชีวิตชุมชน ๓) ภูมิปัญญา ๔) ความมั่นคง ๕) ความสงบสุข^{๑๑๒}

๒.๕.๑๖ ฉันทวรรณ เอ็งฉ้วน ชรินทร์ ศรีวิฑูรย์ และสุนทร นาคอุดม ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาการจัดการธุรกิจชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ผลการวิจัยพบว่า

๑) ในด้านข้อมูลของกลุ่มลูกค้าที่ตอบแบบสัมภาษณ์โดยส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ ๒๕- ๒๙ ปี โดยเป็นบุคคลทั่วไปที่เข้ามาติดต่อกับหน่วยงานในการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก แต่ครั้งลูกค้าจะเลือกที่คุณภาพ และความจำเป็นต่อการใช้งานเป็นหลัก ก่อนจะตัดสินใจซื้อสินค้า

^{๑๑๑} ยุทธนา หาระบุตร, “ยุทธศาสตร์การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติระดับครัวเรือนในชุมชนภาคอีสานตอนใต้”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (คณะรัฐศาสตร์: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ๒๕๕๓), บทคัดย่อ.

^{๑๑๒} ยุทธพงศ์ สมร, “การพัฒนาชุมชนและสิ่งแวดล้อมตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านร่องกาใต้ ตำบลร่องกาใต้ อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่”, การค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๑), บทคัดย่อ.

๒) ในด้านศักยภาพการจัดการธุรกิจชุมชนของกลุ่มแม่บ้านนาจิ้นซั่ว ลูกค้าส่วนใหญ่จะเลือกซื้อสินค้าชนิดสำเร็จรูปประเภทชุดทำงาน - กิ่งลำลอง และในด้านการพัฒนาตัวผลิตภัณฑ์ ก็คือผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกมีรูปแบบที่ขาดความน่าสนใจ และผลิตภัณฑ์ที่ไม่มีความหลากหลายซึ่งกลุ่มแม่บ้านมีความต้องการให้สถานที่จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกอยู่ใกล้กับแหล่งท่องเที่ยวโดยมีการโฆษณาผ่านสื่อต่างๆ อาทิเช่น แผ่นพับ วิชิตู และผ่านตัวบุคคล โดยสิ่งที่ลูกค้าต้องการเพิ่มเติมจากตัวผลิตภัณฑ์เดิมที่มีอยู่ในปัจจุบัน ก็จะเป็นสินค้าจำพวกที่นอน ปลอกหมอน ผ้าห่ม ผ้า màn ผ้าคลุมทีวี ผ้าคลุมตู้เย็น

๓) ระดับความเป็นไปได้ในการประยุกต์หลักการตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงยังอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติที่ว่า ทุกชุมชนหรือทุกกิจการสามารถประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับกิจการของกลุ่มแม่บ้าน สำหรับความเป็นไปได้ของการประยุกต์หลักการการจัดการธุรกิจชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาชุมชนของกลุ่มแม่บ้านนาจิ้นซั่วโดยมีการใช้กลยุทธ์ต่างๆ คือ กลยุทธ์เชิงรุก กลยุทธ์เชิงป้องกัน กลยุทธ์เชิงแก้ไข กลยุทธ์เชิงรับ กลยุทธ์เพื่อพัฒนาภาคีพันธมิตรผ้าบาติกนาจิ้นซั่ว กลยุทธ์การปรับความรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และเพิ่มจุดแข็งในการประกอบธุรกิจผ้าบาติก กลยุทธ์การสร้างและพัฒนานักออกแบบงานหัตถกรรมรุ่นใหม่ กลยุทธ์การพัฒนาตลาดหัตถกรรมอย่างต่อเนื่อง กลยุทธ์การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์

๔) ข้อเสนอแนะที่สำคัญในการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการจัดการธุรกิจชุมชนของกลุ่มฯ ซึ่งเห็นว่า เป็นแนวทางการพัฒนาอย่างมีดุลยภาพโดยจะเป็นการเชื่อมโยงประสานสัมพันธ์แหล่งความรู้ต่างๆ เข้าด้วยกัน เพื่อแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลซึ่งกันและกันในชุมชนและนอกชุมชน หรือในธุรกิจประเภทเดียวกัน หรือธุรกิจต่างประเภทกัน ซึ่งหลักการนี้จะกระตุ้นจิตสำนึกในการพัฒนาเศรษฐกิจได้โดยการแลกเปลี่ยนความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนการสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ รวมถึงการระดมและประสานการใช้ทรัพยากรมนุษย์ วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ และเงินงบประมาณ เพื่อให้หน่วยงานต่างๆ สามารถใช้ทรัพยากรร่วมกัน เพื่อให้เกิดการพัฒนาธุรกิจของชุมชนอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดแนวทางการดำเนินธุรกิจที่เหมาะสมกับประเทศไทย ด้วยการนำแนวทางพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเอง ความพอมีพอกิน พอมีพอใช้ การรู้จักความพอประมาณ รวมทั้งการคำนึงถึงเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว

สรุปว่า แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงสามารถประยุกต์ใช้กับกิจการในชุมชนทุกชนิด และทุกขนาดของกิจการได้เป็นอย่างดี^{๑๑๔}

๒.๕.๑๗ บำรุง สุขพรรณ และบัว พลรัมย์ ได้วิจัยเรื่อง “กลยุทธ์ความสำเร็จในการเผยแพร่ธรรมะที่แฝงอยู่ในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระสังฆาธิการในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” ผลการวิจัยพบว่า นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญ ได้ให้ความหมาย “เศรษฐกิจพอเพียง” ว่า “เศรษฐกิจพอเพียงมีใช้ระบบเศรษฐกิจ... แต่เป็นหลักปรัชญาปราชญ์ และเป็นธรรมะ ธรรมะเหมือนศาสนาทั้งหลายทั้งปวงที่สอนให้ทุกคนทำความดี สอนให้มิพละติกรรมอยู่ในความดีความชอบ รักษาความดี

^{๑๑๔}ฉันทวรรณ เอ่งฉ้วน, ชรินทร์ ศรีวิฑูรย์ และสุนทร นาควอดม, “การพัฒนาการจัดการธุรกิจชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”, รายงานการวิจัย, (มหาวิทยาลัยแม่โจ้ - ชุมพร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๕๔), บทคัดย่อ.

เป็นที่ตั้งอย่าทำผิด ให้การดำรงอยู่อย่างมีคุณธรรม เพราะฉะนั้น ใครจะมีอาชีพอะไรก็ตาม จะเป็นนักธุรกิจ พ่อค้า ขวานา ชาวไร่ ข้าราชการ สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ทั้งนั้น”

หลักธรรมะ เพื่อสนับสนุนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่พระสังฆาธิการนำมาเผยแผ่ ได้แก่ อธิบาต ๔ อบายมุข ๔, ๖ หลักพรหมวิหาร ๔ สังคหวัตถุ ๔ ทิฏฐธัมมิกัตถะ ๔ อริยสัจ ๔ มรรค ๘ สัปปุริสธรรม ๗ ขันติ โสรัจจะ ทมะ และสติสัมปชัญญะ สุขของคฤหัสถ์ ๔ โภขเน มัตตัญญูตา โภควิภาค ๔ สันโดษ ๓ ตัณหา สติปัญญา มัตตัญญูตา และอาคาริยธรรม ๘ ตามลำดับ พบว่า เป็นธรรมะที่แฝงอยู่ในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิตปัจจุบัน ให้อยู่ดีกินดี และสามารถประกอบอาชีพอย่างพอเพียงตามหลักของเศรษฐกิจแนวพุทธ

หลักธรรมะดังกล่าวที่พระสังฆาธิการได้ใช้กลยุทธ์ในการเผยแผ่เพื่อสนับสนุนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่ปรากฏในเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น พบว่า สอดคล้องกับหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา จะเห็นได้จากการศึกษาโครงการทั้งสองโครงการ คือ

๑. โครงการของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ วัดบ้านหนองโน ตำบลวังยาว อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ได้นำหลักพุทธธรรมไปประยุกต์ใช้บริหารจัดการโครงการกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ คือ ขรवासธรรม ๔ พรหมวิหารธรรม ๔ สังคหวัตถุ ๔ และหลักออคติ ๔ ทำให้ได้รับประโยชน์ในด้านต่างๆ คือ ประโยชน์ในด้านสวัสดิการ ด้านการประกอบอาชีพ ด้านผลผลิต และด้านสังคม วัฒนธรรม และพระพุทธศาสนา

๒. โครงการประยุกต์การพึ่งตนเองกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง ของกลุ่มเกษตรกรและภูมิปัญญาชาวบ้านหนองบัวดีหมี ตำบลท่าพระ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มชาวบ้านเกษตรกรกลุ่มนี้ สามารถดำเนินการต่างๆ ไปได้ด้วยดี โดยใช้หลักพุทธธรรม คือ อธิบาต ๔ ทิฏฐธัมมิกัตถะ ๔ โภคอาทิยะ ๕ และอริยมรรค ๘ นำมาปรับประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสม และลงมือปฏิบัติตามทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้เกิดผลการปฏิบัติงานปรากฏออกมาเป็นรูปธรรม ดังนี้

- ๑) ทำให้เกิดผลผลิตในการทำเกษตรไร่นาสวนผสม และเกษตรผสมผสาน
- ๒) ได้ผลผลิตของการแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร เช่น ถ่านอัดไม้ไฟขาย
- ๓) ทำให้เกิดผลงานด้านการทำเครื่องจักรสานและทอเสื่อ
- ๔) ทำให้เกิดผลผลิตจากไม้ไผ่
- ๕) ทำให้เพิ่มรายได้จากการเพาะเห็ด
- ๖) ทำให้เพิ่มรายได้จากการเลี้ยงจิ้งหรีด^{๑๑๕}

๒.๕.๑๘พระมหาสาคร กุลวฑฒโน (ทวยัง) ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี” ผลการวิจัยพบว่า

๑) การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีค่าเฉลี่ย ๓.๒๔ เมื่อจำแนกพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน

^{๑๑๕} บำรุง สุขพรรณ และบัว พลรัมย์, “กลยุทธ์ความสำเร็จในการเผยแผ่ธรรมะที่แฝงอยู่ในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระสังฆาธิการในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”, รายงานการวิจัย, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), บทคัดย่อ.

โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยตามค่าเฉลี่ย ดังนี้ ด้านติดตามประเมินผล ๓.๒๗ ด้านการวางแผน ๓.๒๔ ด้านการบริหารดำเนินงาน ๓.๒๓ และด้านการปรับปรุงผลการดำเนินงาน ๓.๒๑

๒) ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี ทั้ง ๔ ด้าน คือ ด้านการวางแผน ด้านการบริหารงาน ด้านการติดตามประเมินผล และด้านการปรับปรุงผลการดำเนินงาน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ต่อเดือน พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ต่างกัน มีการมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี ทั้ง ๔ ด้าน ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือน ต่างกัน มีการมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี ด้านการบริหารงานดำเนิน แตกต่างกัน

๓) ผลการวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์การมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี ส่วนใหญ่เห็นว่า การบริหารทุกเรื่องทุกส่วนงาน ต่างๆ นั้น จำเป็นที่จะต้องให้ประชาชนเป็นสำคัญ และที่สำคัญ คือ จะต้องนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาประยุกต์ใช้ร่วมกับการทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบล อาทิเช่น อิทธิบาท ๔ พรหมวิหาร ๔ อคติธรรม ๔ สังคหวัตถุ ๔ สัมปยุตธรรม ๓^{๑๒๒}

๒.๕.๑๙ สมหมาย บัวจันทร์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์และยกระดับความพึงพอใจในการให้บริการประชาชนตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของสำนักงานเขตบางแค กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่าความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของสำนักงานเขตบางแค กรุงเทพมหานครตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ประชาชนมีความพึงพอใจต่อการให้บริการด้านสมานัตตตามากเป็นอันดับหนึ่งรองลงมาคือด้านทาน ด้านอติจริยาและลำดับสุดท้ายคือด้านปิยวาจาเมื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลแล้วพบว่าบุคคลที่มีระดับการศึกษาและรายได้ต่อเดือนต่างกันมีความพึงพอใจต่อการให้บริการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ สำหรับเพศอายุสถานภาพสมรสอาชีพประสบการณ์ในการมาใช้บริการประเภทของการมาใช้บริการและพื้นที่อยู่อาศัยมีความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน^{๑๒๓}

๒.๕.๒๐ ธิติรัตน์ ศิละวรรณโณ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของพนักงานส่วนตำบลต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตามหลักสังคหวัตถุ ๔ กรณีศึกษา อำเภอแม่สะเรียงจังหวัดแม่ฮ่องสอน” ผลการวิจัยพบว่า ๑.พนักงานส่วนตำบลมีความคิดเห็นว่าการบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอ แม่สะเรียงจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีการบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุ ๔ โดยรวม

^{๑๒๒} พระมหาสาคร กุลวฑฒโน (ทวยัง), “การมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), บทคัดย่อ.

^{๑๒๓} สมหมาย บัวจันทร์, “การวิเคราะห์และยกระดับความพึงพอใจในการให้บริการประชาชนตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของสำนักงานเขตบางแค กรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), บทคัดย่อ.

อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๘) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าพนักงานส่วนตำบลมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ในด้านทานด้านปิยวาจา ด้านอรรถจริยา และ ด้านสมานัตตตา อยู่ในระดับมากทุกด้าน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๓, ๓.๕๙, ๓.๕๖, ๓.๕๕ ตามลำดับ) ๒.ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพนักงานส่วนตำบลต่อการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ตามหลักสังคหวัตถุ ๔ จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลพบว่าพนักงานส่วนตำบลที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารตามหลักสังคหวัตถุ ๔ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ส่วนพนักงานส่วนตำบลที่มีเพศระดับการศึกษา และ ประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็น ไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมุติฐานการวิจัย ๓.ข้อเสนอแนะต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่เห็นว่าควรส่งเสริมให้มีการปลูกจิตสำนึกในการแบ่งปันช่วยเหลือกัน เพื่อให้เกิดการร่วมมือกันทำงานที่ดีขึ้นและพนักงานส่วนตำบลควรปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มกำลังความสามารถโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก ให้ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่การพูดจาหักทลายกันด้วยความสุภาพอ่อนหวานและหลีกเลี่ยงคำพูดที่ทำให้เกิดความขัดแย้งและทำร้ายกัน มีความสามัคคีให้ความช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานอย่างเต็มกำลังความสามารถควรมีความกระตือรือร้นที่จะช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมปฏิบัติกับทุกคนด้วยความเสมอภาค ไม่เลือกปฏิบัติในการตัดสินปัญหาต้องเป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรมตามเหตุและผลไม่ใช้อารมณ์ส่วนตัวมาเกี่ยวข้องมีหลักเกณฑ์ที่เป็นมาตรฐานในการพิจารณาเลื่อนขั้นและลงโทษอย่างชัดเจนสามารถตรวจสอบได้และผู้บริหารควรใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนาช่วยในการบริหารงานภายในองค์กรให้มากขึ้นเพื่อให้องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นองค์กรที่มีคุณภาพสามารถช่วยเหลือประชาชนได้อย่างแท้จริง^{๗๓}

๒.๕.๒๑ ด.ต.โสภณ สวาขาโต ได้ทำวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของสมาชิกสหกรณ์ต่อการบริหารจัดการสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจตระเวนชายแดนตามหลักสังคหวัตถุ ๔” ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นชาย มีสถานภาพสมรส มีอายุระหว่าง ๔๑-๕๐ ปีการศึกษา ระดับมัธยมศึกษา/ปวช. มีชั้นยศในระดับชั้นประทวน มีรายได้สูงกว่า ๑๕,๐๐๐ บาทมีระยะเวลาการเป็นสมาชิกมากกว่า ๑๕ ปี ไม่มีหุ้นอื่นนอกจากสหกรณ์ออมทรัพย์ และมีภูมิลำเนาในภาคกลางมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจตระเวนชายแดนตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ได้แก่ ด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านอรรถจริยา และด้านสมานัตตตา พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ด้านทาน และด้านปิยวาจามีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางส่วนด้านอรรถจริยา และด้านสมานัตตตา มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก^{๗๔}

^{๗๓}ธิดารัตน์ ศิลวรรณโณ, “ความคิดเห็นของพนักงานส่วนตำบลต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตามหลักสังคหวัตถุ ๔ กรณีศึกษา อำเภอแม่สะเรียงจังหวัดแม่ฮ่องสอน”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์), บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), บทคัดย่อ.

^{๗๔}ด.ต.โสภณ สวาขาโต, “ความคิดเห็นของสมาชิกสหกรณ์ต่อการบริหารจัดการสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจตระเวนชายแดนตามหลักสังคหวัตถุ ๔”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), บทคัดย่อ.

สรุป จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง สะท้อนให้เห็นว่า หลักพุทธธรรมสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ก่อให้เกิดความรัก ความสามัคคีกันในสังคมได้จริง โดยเฉพาะการใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ เป็นหลักการที่สามารถปรับประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งและการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้จริง และยังนำไปสู่การส่งเสริมชุมชนสังคมให้แข็งแรง เพราะแนวคิดเหล่านี้ล้วนเป็นแนวที่ช่วยทำให้สังคมในองค์กรอยู่ร่วมกันอย่างสงบ และเป็นสุข ไม่รัดเอาเปรียบรู้จักแบ่งปัน เมตตาต่อกัน เพื่อเสริมสร้างให้พนักงานในองค์กรมีสันติภายในเป็นสุขภายในที่นำไปสู่สุขภายนอก การมีสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในชุมชน การช่วยเหลือเกื้อกูลสนับสนุนให้เจริญก้าวหน้าทั้งในโลกของธุรกิจที่ต้องแข่งขันกันสูง และในด้านของการรักษาวิถีชีวิตของชุมชน ด้วยเหตุผู้วิจัยจึงนำกรอบแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องหลักสังคหวัตถุ ๔ มาเป็นกรอบในการวิจัย เพื่อจะได้ช่วยสะท้อนแนวทางการเสริมสร้างชุมชนชาวไร่กาแพดอยช้าง ให้เห็นเป็นรูปธรรม และเพื่อเป็นมรดกให้กับลูกหลานได้ช่วยกันรักษาวัฒนธรรม พร้อมทั้งยังกระตุ้นให้เกิดความภาคภูมิใจของท้องถิ่น ทั้งนี้ผลวิจัยที่จะเกิดขึ้นยังสามารถเป็นต้นแบบให้สังคมอื่นได้เรียนรู้ต่อยอด หรือนำมาประยุกต์ใช้ในสังคมไทยปัจจุบันให้เกิดผลเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น ผู้วิจัยจะนำข้อมูลมาช่วยอธิบายบริบทของชุมชนชาวไร่กาแพดอยช้าง โดยใช้กรอบแนวคิดตามหลักพุทธสันติวิธี ได้แก่สังคหวัตถุ ๔ เพื่อสะท้อนให้เห็นบริบทการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามวิถีพุทธว่ามีรูปแบบแนวทางในการพัฒนาไปสู่ความเป็นชุมชนสันติสุขได้อย่างไร หลักสังคหวัตถุ ๔ จะสะท้อนให้เห็นมิติทางด้านเศรษฐกิจมิติทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ มิติทางด้านสังคม และมิติทางด้านวัฒนธรรม ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการศึกษาและเป็นต้นแบบของสังคมอื่นๆ สืบไป

บทที่ ๓

การดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักพุทธสันติวิธี: กรณีศึกษาชุมชนชาวไร่กาแพดอยช้าง” มีระเบียบวิธีดำเนินการวิจัยที่มุ่งวิเคราะห์ผลของการศึกษา โดยมีวิธีการศึกษาดังต่อไปนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบภาคสนาม(Qualitative Field Research) ผู้วิจัยจะทำการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการทำงานและการบริหารจัดการลดจนการดำเนินนโยบายธุรกิจของ บริษัท ดอยช้าง ออริจินอล จำกัด โดยอาศัยกรอบแนวคิดตามหลักสังคหวัตถุ๔ แล้วนำมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลที่รวบรวมได้จากเอกสาร หนังสือ วารสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลจากสัมภาษณ์เชิงลึกอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ประกอบกับการสังเกตการณ์อย่างไม่มีส่วนร่วม เพื่อสังเคราะห์หาวิธีการประยุกต์ใช้หลักพุทธสันติวิธี เพื่อหาแนวทางทำธุรกิจกาแพดอยช้างที่ส่งผลดีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตชาวไร่กาแพ โดยมีขั้นตอนที่จะอธิบายในลำดับดังต่อไปนี้

๓.๒ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)

ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารบริษัท กาแพดอยช้าง ออริจินอล จำกัด ชาวไร่กาแพ และกลุ่มสมาชิกสหกรณ์ดอยช้าง ซึ่งล้วนเป็นภาคส่วนที่เกี่ยวข้องและได้รับผลประโยชน์ส่วนได้ส่วนเสียกับธุรกิจกาแพดอยช้าง รวมทั้งสิ้น ๑๐ รูป/คน แบ่งเป็น ๓ กลุ่ม โดยผู้วิจัยคัดเลือกบุคคลเป้าหมายเพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ด้วยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) โดยจะมีภาระบุจำนวนคนในแต่ละกลุ่มและรายชื่อรายบุคคลที่ชัดเจน ซึ่งได้กำหนดคุณสมบัติสำคัญดังนี้

- ๑) เป็นบุคคลในพื้นที่และมีอาชีพเกี่ยวกับทำไร่กาแพดอยช้าง
- ๒) เป็นผู้มีความเข้าใจในด้านเกษตรกร และวิถีชีวิตของเผ่าต่างๆ
- ๓) เป็นบุคคลที่ส่วนร่วมในการคิด วางแผน ดำเนินการ และรับผิดชอบเกี่ยวกับชุมชนชาวไร่กาแพ ดังมีรายนามต่อไปนี้

กลุ่มที่ ๑ ผู้บริหารบริษัทดอยช้าง ออริจินอล จำกัด จำนวน ๒ ท่าน ตามรายนามดังนี้คือ

- นายปณชัย พิสัยเลิศ กรรมการผู้จัดการบริษัทกาแพดอยช้าง

- นายธนากร ภู่อ่างวงศ์ ประธาน อบต.วารี ดอยช้าง

กลุ่มที่ ๒ ชาวไร่กาแฟดอยช้าง ๕ ท่าน ตามรายนามดังนี้คือ

- นายภูมิจิต วินิลวงผกา เจ้าของบ้านสวนดอยช้าง เกษตรกรชาวไร่กาแฟดอยช้าง
- นายอัศวิน วาสีอนุรักษ์ เกษตรกรชาวไร่กาแฟดอยช้าง
- นายธีรพงษ์ วิมลสวรรค์กุล เกษตรกรชาวไร่กาแฟดอยช้าง
- นายพิชิต ศิริคามสุข เกษตรกรชาวไร่กาแฟดอยช้าง
- นายพงษ์กร พิสัยเลิศ เกษตรกรชาวไร่กาแฟดอยช้าง

กลุ่มที่ ๓ กลุ่มสมาชิกสหกรณ์ ๓ ท่าน ตามรายนามดังนี้คือ

- นายอัคเดช เปี้ยวเซ่ง
- นายบรรพต ศิริคาม
- นายธาวิน แยซอ

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง (Structure Interview) โดยร่างแนวคำถามที่ใช้สัมภาษณ์ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องจำนวน ๑๐ ท่านความเหมาะสมและความถูกต้องเชิงเนื้อหาเพื่อให้มั่นใจว่าแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นนั้นสามารถใช้ในการสัมภาษณ์ข้อมูลตามแบบสัมภาษณ์ที่ถูกต้องและวัดผลการวิจัยได้จริง (รายนามผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจแบบสัมภาษณ์อยู่ในภาคผนวก ก)

การตรวจสอบเครื่องมือ ใช้กระบวนการ Index of Objective Congruence (IOC) ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ๓ ท่าน โดยเครื่องมือที่จะนำไปใช้ต้องได้รับการให้น้ำหนักความน่าเชื่อถือจากคณะกรรมการร้อยละ ๖๐ ขึ้นไป (รายนามผู้ตรวจแบบสัมภาษณ์อยู่ในภาคผนวก ก)

ประเด็นคำถามผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

แบบสัมภาษณ์นี้ จัดทำขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยเรื่อง “แนวทางการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักพุทธสันติวิธี: กรณีศึกษาชุมชนชาวไร่กาแฟดอยช้าง” โดยมีอาจารย์จากหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาสันติศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นที่ปรึกษาและกำกับดูแลและผู้วิจัยจะนำเทปบันทึกเสียงสัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่างมาถอดเทปและสกัดประเด็นที่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ตอบไว้ตรงกันและคัดแยกประเด็นที่ผู้ให้ไว้ไม่เหมือนกันโดยนำข้อมูลเหล่านี้มาวิเคราะห์ห่อธิบายติดตามและสังเคราะห์อย่างเป็นระบบเพื่อจัดทำและนำเสนอเป็นงานวิจัยที่สมบูรณ์ในโอกาสต่อไป

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักพุทธสันติวิธี: กรณีศึกษาชุมชนชาวไร่กาแฟดอยช้าง” ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบภาคสนามโดยศึกษาจากเอกสาร งานวิจัย หนังสือตำราที่เกี่ยวข้องการเสริมสร้างชุมชนสันติสุข

ตามหลักพุทธสันติวิธี กรณีศึกษาชุมชนชาวไร่กาแปดอยช้าง ทั้งนี้จะดำเนินการด้วยการสัมภาษณ์บุคคล มีขั้นตอนวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ ผู้วิจัยจะสภาพการเสริมสร้างชุมชนสันติสุข ทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของชุมชนชาวไร่กาแปดอยช้างไม่ว่าจะเป็นเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม ภาษา เป็นต้น

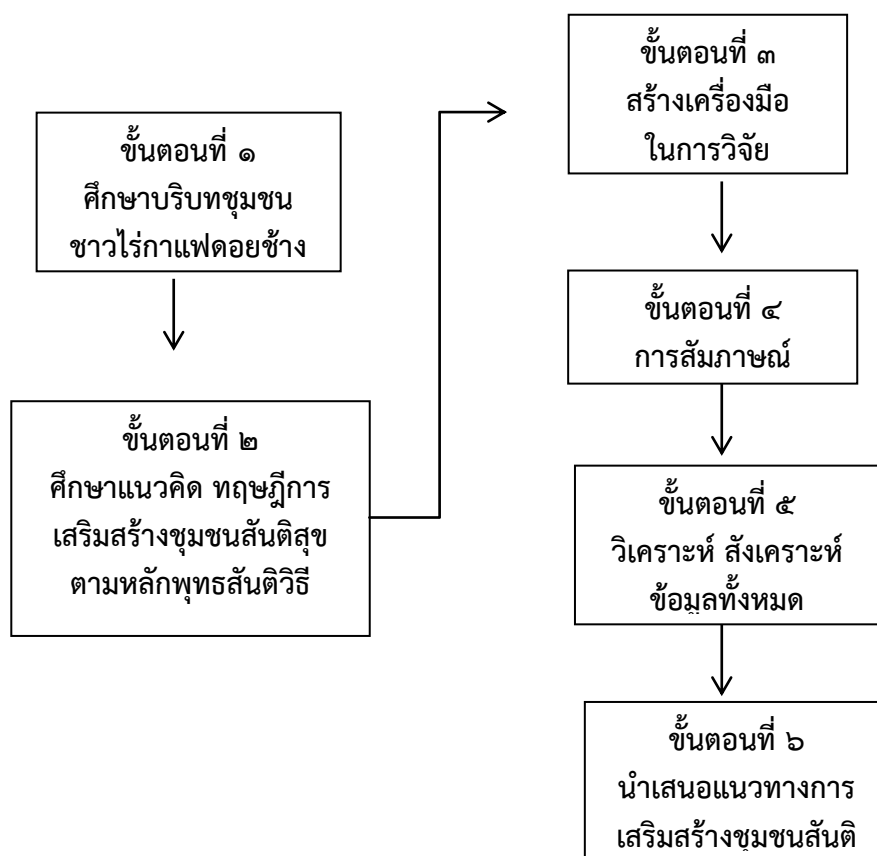
ขั้นตอนที่ ๒ ผู้วิจัยจะดำเนินการศึกษา แนวทาง หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างชุมชนสันติสุข และแนวคิดหลักการหรือพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องด้านการสร้างชุมชนสันติสุข โดยมีหลักสังคหวัตถุ ๔ เป็นพื้นฐาน จากแหล่งข้อมูลในคัมภีร์พระพุทธศาสนา เป็นต้น

ขั้นตอนที่ ๓ ผู้วิจัยจะทำการสร้างเครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ตามกรอบแนวคิดข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร นำมาเป็นแนวคำถามที่ปรึกษาจากนั้นดำเนินการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิ ๓ ท่าน เป็นผู้ตรวจสอบเครื่องมือเพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหาหรือผ่านค่า IOC

ขั้นตอนที่ ๔ ผู้วิจัยจะดำเนินการจะศึกษาข้อมูลพร้อมทั้งลงพื้นที่ เพื่อทำการสัมภาษณ์ โดยจะทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ Key Informants จำนวน ๑๐ ท่าน รวบรวมเอกสาร และข้อมูลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับหลักการ วิธีการในการประยุกต์ใช้หลักพุทธสันติวิธีเพื่อพัฒนาชีวิตของชาวไร่กาแปดอยช้าง โดยจะมีการคัดกรองเอาข้อมูลอย่างเหมาะสมรอบด้าน ภายใต้กรอบหรือแนวทางของหลักธรรมสังคหวัตถุ ๔ ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ที่มีความสัมพันธ์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ขั้นตอนที่ ๕ ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการสำรวจด้วยแบบสอบถามและที่ได้จากการสัมภาษณ์ในเชิงลึก และจากเอกสารทั้งหมด โดยพยายามสรุปผลการวิจัยด้วยการเรียบเรียงเชิงเนื้อหา (content analysis) ตามกรอบแนวคิดในคัมภีร์พระพุทธศาสนาและตามหลักพุทธสันติวิธี เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่สามารถแสดงสะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินชีวิตของชาวไร่กาแปดอยช้างภายใต้กรอบสังคหวัตถุ ๔

ขั้นตอนที่ ๖ ผู้วิจัยจะนำเสนอแนวทางการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักพุทธสันติวิธี กรณีศึกษาชุมชนชาวไร่กาแปดอยช้างเพื่อเป็นต้นแบบหรือข้อสรุปที่เป็นข้อเสนอแนะวิธีการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุข ทั้งนี้ขั้นตอนต่างๆ ที่กล่าวมาในข้างต้น สามารถแสดงให้เห็นเป็นแผนภูมิได้ดังภาพข้างล่างนี้

แผนภูมิที่ ๓.๑ แสดงขั้นตอนการวิจัย

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัยโดยการตีความสร้างข้อสรุปจากข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ ตามกรอบแนวคิดในการวิจัยดูความสมบูรณ์ของข้อมูลนั้น ว่าสามารถตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ครบแล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบการบรรยาย โดยมีขั้นตอน ดังนี้

๑) ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง นำมาจัดแยกประเด็นและจัดหมวดหมู่ตามความมุ่งหมายในการวิจัย

๒) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ นำมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา(Descriptive and analytic Study) โดยการนำข้อมูลเบื้องต้นมาวิเคราะห์แยกประเภทหาข้อสรุป แล้วเก็บข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อนำมาวิเคราะห์ขั้นสุดท้าย สำหรับการสร้างข้อสรุปต่อไป

๓) สรุปผลการวิจัยตามหลักอุปนัยวิธี ผู้วิจัยใช้แนวคิดทฤษฎีและกรอบวิจัยที่เสนอไว้ข้างต้น มาวิเคราะห์ตามหลักการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย

๓.๑ การใช้แนวคิดทฤษฎีและสร้างกรอบแนวคิดสำหรับการวิเคราะห์ โดยมี ๓ ขั้นตอน คือ ก่อนการรวบรวมข้อมูล เพื่อให้มีกรอบกว้างๆ และมีระบบในการศึกษาปรากฏการณ์ ระหว่างการ

รวบรวมข้อมูล เพื่อให้สามารถสร้างสมมติฐานชั่วคราวหรือวัตถุประสงค์ได้อย่างมีทิศทางและขั้น
วิเคราะห์ข้อมูลและการสร้างบทสรุป เพื่อตรวจสอบว่าสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับทฤษฎีหรือไม่

๓.๒ การตรวจสอบข้อมูล เพื่อให้มั่นใจในความเชื่อถือได้และความครบถ้วนของข้อมูล
และเพื่อประเมินคุณภาพของข้อมูลว่าอยู่ในระดับที่จะนำมาวิเคราะห์และตอบปัญหาการวิจัยได้

๓.๓ การวิเคราะห์ข้อสรุปและเสนอแนะแนวทางการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขของชาวไร่
กาแฟดอยช้างตามหลักพุทธสันติวิธี

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยในบทนี้ผู้วิจัยจะทำการศึกษาวเคราะห์แนวทางการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักพุทธสันติวิธี กรณีศึกษาชุมชนชาวไร่กาแปดอยช้างเพื่อจะชี้ให้เห็นคุณค่าความสำคัญ และรูปแบบแนวทางการดำเนินชีวิตของชุมชนอย่างสันติสุข ภายใต้กรอบแนวคิดหลักสังคหวัตถุ ๔ ทั้งนี้ด้วยคาดหวังให้เห็นเป็นต้นแบบแก่ชุมชนอื่น ๆ โดยผู้วิจัยได้แยกประเด็นการศึกษาวเคราะห์ ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. หลักการพื้นฐานการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักวิชาการ
๒. หลักการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักพระพุทธศาสนา
๓. นำเสนอแนวทางการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขของชาวไร่กาแปดอยช้างตามหลักสังคหวัตถุ ๔

๔.๑ สภาพชุมชนชาวไร่กาแปดอยช้าง

๔.๑.๑ สภาพวิถีชีวิตและเศรษฐกิจของชุมชนชาวไร่กาแปดอยช้าง

ในปัจจุบันชาวไร่กาแปดอยช้างต่างเป็นที่รู้จักในฐานะผู้ผลิตกาแฟเพื่อส่งออกไปจำหน่ายทั่วโลก และชุมชนยังเป็นที่รู้จักในฐานะเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและธรรมชาติ ทั้งนี้ชุมชนชาวไร่กาแปดอยช้าง ได้รับการพัฒนาจากโครงการหลวงทำให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในหลายๆ ด้าน ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ของคนในชุมชนที่สะท้อนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่น่าสนใจกล่าวคือ

- เสียงสะท้อนจากผู้บริหารบริษัทดอยช้าง ออร์แกนอล จำกัด

ความเป็นอยู่ของชุมชนดอยช้าง มี ๓ ด้านที่อยากกล่าวถึง อย่างแรก คือ การเดินทางสะดวกขึ้น ถนนเส้นสั้นๆ ที่ไม่ต้องขับรถอ้อมเขา ซึ่งสมัยก่อนมีบางช่วงที่ไม่ได้ลาดยาง ตอนนั้นลาดยางตลอดสายอย่างที่สอง พื้นที่การปลูกกาแฟเพิ่มมากขึ้น สองข้างทางมีต้นกาแฟเต็มไปด้วยต้นกาแฟอย่างที่มีสามต้นไม่ใหญ่เพิ่มมากขึ้น ความเขียวชะอุ่มของผืนป่ามีให้เห็นมากกว่าเดิม ทั้งสามด้านนั้นเป็นความเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจน นอกจากนี้ ชาวไร่กาแปดอยช้างยังมีรายได้เพิ่มมากขึ้น และยังดำรงอยู่อย่างมีศักดิ์ศรีด้วยการเน้นสินค้าที่มีคุณภาพ^๑ เกณฑ์ชี้วัดความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นเห็นได้จากสภาพบ้านเรือนที่เปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น รายได้เพิ่มมากขึ้นต่อคนต่อหัว/ มีวิถีชุมชนอยู่ร่วมกัน มีการเปลี่ยนแปลงจากอดีตมากขึ้น^๒

^๑สัมภาษณ์ นายปณชัย พิสัยเลิศ, กรรมการผู้จัดการบริษัทกาแปดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^๒สัมภาษณ์ นายธนากร ภูสร้างวงศ์, ประธาน อบต.วาวี ดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

- เสียงสะท้อนจากชาวไร่กาแฟดอยช้าง

ถ้าพูดถึงด้านเศรษฐกิจ ชุมชนจัดว่ามีรายได้เพิ่มมากขึ้นจากการประกอบอาชีพ ทำให้มีชีวิตที่ บุตรหลานมีโอกาสเดินทางไปศึกษาในเมืองหลวง มีวิถีชุมชนอยู่ร่วมกันด้วยดีเนื่องจากการทำงานร่วมกันบ่อยขึ้น ทำให้วิถีชุมชนชาวไร่กาแฟดอยช้างไปในทางที่ดี^๖ นอกจากนี้ชุมชนยังมีสภาพการเงินคล่องตัวมากขึ้น เนื่องจากรายได้เพิ่มมากขึ้น สภาพความเป็นอยู่จึงดีขึ้น มีไฟฟ้า น้ำประปา ถนนใหญ่ขึ้นมีการกระจายรายได้เพิ่มมากขึ้น เกษตรกรมีอาชีพการหาไรเพิ่มมากขึ้นจากกาแฟ สดอแปร์ ผลแมคคาเดเมียมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน อาจจะมีปัญหาบ้างในเรื่องของผลประโยชน์ แต่ในที่สุดก็ตกลงกันได้^๗

วิถีการประกอบอาชีพชาวไร่กาแฟดอยช้าง สืบเนื่องจากเป็นถิ่นฐาน บ้านเกิดของตัวเอง จึงทำให้คนในชุมชนตั้งใจที่จะพัฒนาให้เจริญก้าวหน้ามากที่สุด เพื่อส่งต่อให้อาชีพกับลูกหลานในชุมชนดอยช้าง จากการที่ได้พัฒนามาอย่างต่อเนื่อง เน้นย้ำคุณภาพการผลิตกาแฟให้ดีที่สุด เพื่อส่งต่อให้กับผู้บริโภคโดยตรงทั่วโลก ด้วยความมุ่งมั่นจึงทำให้ความเป็นอยู่ของชาวไร่กาแฟดอยช้างมีความอุดมสมบูรณ์ และมีความเจริญก้าวหน้า^๘ ชุมชนมีความสะดวกสบาย ไฟฟ้า น้ำประปามีแหล่งน้ำที่สะอาดที่สุด อากาศดีที่สุดในแต่ละปีมีรายได้เพิ่มมากขึ้นเรื่อยทำให้ไม่อยากไปอยู่ที่อื่น มีการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ไม่คิดร้ายต่อกันและกัน มีความเป็นอยู่ตามแนวทางการพัฒนาแบบพอเพียง มีการอยู่ร่วมกันอย่างผาสุก ผ่านวิถีวัฒนธรรมมาแบบสืบทอด อาชีพ^๙

- เสียงสะท้อนจากกลุ่มสมาชิกสหกรณ์กาแฟดอยช้าง

ชุมชนดอยช้างมั่นใจในแหล่งกำเนิดของตน มีผืนแผ่นดินเปรียบเสมือนแผ่นดินแม่ ถ้าไม่ให้เกียรติแม่แล้วจะให้เกียรติใคร ชุมชนเกษตรกรชาวไร่กาแฟดอยช้างถ้าตั้งใจที่จะปลูกอะไรขึ้นมา ก็จะออกมาเจริญเติบโตสมบูรณ์ได้เห็นทุกฤดูกาล นี่คือเศรษฐกิจชาวไร่ถ้าเราเริ่มปลูกต้นไม้ในหัวใจ เขาได้ เขาจะทำเองตลอดชีวิต ใครไม่รู้พูดว่าการอนุรักษ์ป่าต้องเริ่มจากปลูกต้นไม้ในใจคน เป็นคำพูดสะท้อนวิถีชุมชนเกษตรกรชาวไร่กาแฟดอยช้างโดยแท้^{๑๐} ต้องยอมรับว่า ปัจจุบันความเป็นอยู่ของชุมชนเกษตรกรชาวไร่กาแฟดอยช้างมีความเป็นอยู่ดีขึ้นมาก มีสาธารณูปโภคดีขึ้น มีการกระจายรายได้มากขึ้น คนในชุมชนมีงานทำมั่นคง คนในชุมชนมีความร่วมมือกันมากขึ้น^{๑๑}

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และกล่าวสรุปรวมโดยย่อได้ว่า สภาพวิถีชีวิตชุมชนชาวไร่กาแฟดอยช้าง โดยแยกเป็นประเภทดังนี้

^๖สัมภาษณ์ นายอัศวิน วินวงส์อนุรักษ์, ชาวไร่กาแฟดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^๗สัมภาษณ์ นายธีระพงษ์ วิลลสวรค์กุล, ชาวไร่กาแฟดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^๘สัมภาษณ์ นายพิชิต ศิริคามสุข, ชาวไร่กาแฟดอยช้าง, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^๙สัมภาษณ์ นายพงษ์กร พิสัยเลิศ, ชาวไร่กาแฟดอยช้าง, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๐}สัมภาษณ์ นายบรรพต ศิริคามสุข, กลุ่มสมาชิกสหกรณ์ดอยช้าง, ๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๑}สัมภาษณ์ นายอัครเดช เปี้ยวเซ่ง, กลุ่มสมาชิกสหกรณ์ดอยช้าง, ๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๒}สัมภาษณ์ นายธาวิน แจชอภู, สมาชิกสหกรณ์ดอยช้าง, ๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

๑. ด้านการเป็นอยู่ของชุมชน

- **ผู้บริหาร มีความเห็นว่า** ตอนนี้ลาดยางตลอดสายอย่างที่สอง พื้นที่การปลูกกาแฟเพิ่มมากขึ้น และมีต้นไม้ใหญ่เพิ่มมากขึ้นความเขียวชะอุ่มของผืนป่ามีให้เห็นมากกว่าเดิมความเป็นอยู่ของพี่น้องชาวไร่ดีขึ้น
- **ชาวไร่กาแฟ มีความเห็นว่า** ภัยธรรมชาติทำให้คุณภาพชีวิตชาวไร่กาแฟด้อยข้างในการผลิตไม่ดี แต่มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และหมู่บ้านของเรามีความอุดมสมบูรณ์ชุมชนมีความสะดวกสบายขึ้นมากเพราะถนนใหญ่ ไฟฟ้า น้ำประปามีแหล่งน้ำที่สะอาดที่สุด อากาศดี
- **สมาชิกสหกรณ์ดอยช้าง มีความเห็นว่า** ภัยธรรมชาติทำให้คุณภาพในการผลิตไม่ค่อยดี แต่ชุมชนเกษตรกรชาวไร่กาแฟดอยช้างมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นมีสาธารณูปโภคดีขึ้น
- **ข้อมูลที่เหมือนกันทั้งสามกลุ่ม คือ** ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และหมู่บ้านของเรามีความอุดมสมบูรณ์ ชุมชนมีความสะดวกสบายขึ้นมากเพราะถนนใหญ่ ไฟฟ้า น้ำประปามีแหล่งน้ำที่สะอาดที่สุด อากาศดี
- **ข้อมูลที่แตกต่างจากผู้บริหาร คือ** ภัยธรรมชาติทำให้คุณภาพชีวิตชาวไร่กาแฟด้อยข้าง โดยชาวไร่กาแฟและสมาชิกสหกรณ์มีความเห็นตรงกัน

๒. ด้านเศรษฐกิจ

- **ผู้บริหาร มีความเห็นว่า** ชาวไร่กาแฟดอยช้างมีรายได้เพิ่มมากขึ้น และมีการเปลี่ยนจากด้านเศรษฐกิจพึ่งพาทางด้านการเกษตรแบบการทำไร่เลื่อนลอย เปลี่ยนเป็นเศรษฐกิจแบบพอเพียงโดยทำเกษตรแบบผสมผสาน การทำกาแฟภายใต้ต้นไม้ใหญ่ผลดีคือการช่วยสร้างป่าให้เพิ่มขึ้น และสร้างความสมดุลให้กับระบบนิเวศทั้งดินและน้ำอีกด้วย
- **ชาวไร่กาแฟ มีความเห็นว่า** มีความเป็นอยู่แบบพอเพียงและเพียงพอสำหรับชุมชนและมีรายได้เพิ่มมากขึ้น จากการที่ได้พัฒนามาอย่างต่อเนื่อง เน้นย้ำคุณภาพการผลิตกาแฟให้ดีที่สุด เพื่อส่งต่อไปให้ผู้บริโภคโดยตรงทั่วโลกด้วยความมุ่งมั่นจึงทำให้ความเป็นอยู่ของชาวไร่กาแฟดอยช้างมีความอุดมสมบูรณ์
- **สมาชิกสหกรณ์ดอยช้าง มีความเห็นว่า** ชุมชนเกษตรกรชาวไร่กาแฟดอยช้างถ้าเราตั้งใจจะทำอะไรขึ้นมา ใช้เวลาพิสูจน์เองทุกคนจะมองเห็น มีความเป็นอยู่ตามแนวทางการพัฒนาแบบพอเพียง โดยมีการกระจายรายได้มากขึ้น คนในชุมชนมีงานทำที่มั่นคง
- **ข้อมูลที่เหมือนกันทั้งสามกลุ่ม คือ** ชาวไร่กาแฟดอยช้างมีรายได้เพิ่มมากขึ้น และมีการเปลี่ยนจากด้านเศรษฐกิจพึ่งพาทางด้านการเกษตรแบบการทำไร่เลื่อนลอย เปลี่ยนเป็นเศรษฐกิจแบบพอเพียง มีสภาพเศรษฐกิจที่ดีขึ้นกว่าแต่ก่อน
- **ข้อมูลที่แตกต่างจากผู้บริหาร คือ** ไม่ปรากฏว่ามีความแตกต่าง

๓. ด้านวิถีชุมชนการอยู่ร่วมกัน

- **ผู้บริหารมีความเห็นว่า** ดำรงอยู่อย่างมีศักดิ์ศรีและเน้นสินค้าที่มีคุณภาพ การอยู่ร่วมกันแบบแยกเป็นกลุ่มๆน้อยลง (มีการสมานสามัคคีระหว่างชาวเขาต่างเผ่า) มีสภาพสังคมที่ดีขึ้นมีการรวมกลุ่มกันช่วยเหลือกัน การอยู่ร่วมกันในชุมชนเริ่มอยู่กับที่เป็นสังคมที่สร้างเป็นแบบญาติพี่น้องเป็นตระกูล ต่างจากเดิม เกิดผู้นำและหน้าที่ของผู้นำ ไม่ใช่การสั่ง แต่เป็นผู้ให้คำแนะนำปรึกษา มีความแม่นยำในกฎระเบียบ ประเพณีการดำเนินชีวิต
- **ชาวไร่กาแฟ มีความเห็นว่า** อยู่ร่วมกันผ่านการศึกษาวิถีชีวิต อาชีพ เป็นวัฒนธรรมที่ใกล้เคียงกัน ลดความแตกแยก ทำให้วิถีชุมชนเป็นไปในทางที่ดีมีความร่วมมือกัน แต่สิ่งที่ตามมากับความอุดมสมบูรณ์ของท้องถิ่นก็คือ ปัญหากลุ่มนายทุนบุกรุกพื้นที่
- **สมาชิกสหกรณ์ดอยช้าง มีความเห็นว่า** การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขผ่านวิถีวัฒนธรรมมาแบบสืบเชื้อสาย อาชีพ และคนในชุมชนมีความร่วมมือกัน
- **ข้อมูลที่เหมือนกันทั้งสามกลุ่ม คือ** การอยู่ร่วมกันแบบแยกเป็นกลุ่มๆน้อยลง ลดความแตกแยก ทำให้วิถีชุมชนเป็นไปในทางที่ดีมีความร่วมมือกัน
- **ข้อมูลที่แตกต่างจากผู้บริหารและกลุ่มสมาชิกสหกรณ์ คือ** ชาวไร่ได้มีการสะท้อนให้เห็นถึงภัยจากกลุ่มนายทุน ซึ่งเป็นกลุ่มคนกลุ่มใหม่ที่บุกรุกพื้นที่และอาจจะเข้ามาสร้างความวุ่นวายได้

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า สภาพวิถีชีวิตและเศรษฐกิจของชุมชนชาวไร่กาแฟดอยช้าง จากคำสัมภาษณ์และเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง สะท้อนให้เห็นว่า ชุมชนชาวไร่กาแฟดอยช้าง เป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งทั้งในด้าน ทรัพยากร และรากฐานภูมิปัญญาที่สะสมกันมา เป็นชุมชนเกษตรกรรมที่มีความวิริยะอุตสาหะ และระเบียบวินัย ในการเรียนรู้สู่การปฏิบัติ เหนือสิ่งอื่นใด คือ เอกภาพชุมชน มีเอกลักษณ์หรืออัตลักษณ์ที่เข้มแข็ง และมีอิสรภาพของชุมชนสูง การเป็นชุมชนที่เข้มแข็งได้ดังกล่าวมานั้นหมายความว่า เป็นสังคมที่มีความรักความสามัคคี มีน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทั้งนี้เพราะได้รับการสนับสนุนจากโครงการในพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ที่ได้ทรงส่งเสริมให้ปลูกพืชเศรษฐกิจเมืองหนาวจากฝิ่นมาเป็นกาแฟดอยช้าง และนี่คือที่มาสู่ความเป็นชุมชนเข้มแข็งจนถึงทุกวันนี้

๔.๒ สภาพปัญหาการทำธุรกิจของชาวไร่กาแฟดอยช้าง

ในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ชาวไร่กาแฟก็ได้ประสบผลกระทบซึ่งจำเป็นจะต้องปรับตัวเพื่อให้ชุมชนยังคงอยู่รอด สภาพปัญหาของชุมชนที่ต้องได้รับการแก้ไข พบว่ามีหลายอย่าง ดังจะเห็นได้จากข้อมูลของคนที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ดังนี้

๑. พ่อค้าคนกลาง ในการดำเนินธุรกิจของชาวไร่กาแฟดอยช้าง โดยภาพรวมมีสภาพปัญหา พ่อค้าคนกลาง เจ้าหน้าที่บางกลุ่มมักจะมองว่าชาวเขาไม่น่าไว้วางใจ สอนอย่างไรก็ไม่จำ ปลูกกาแฟมา ๒๐ ปีทำได้แค่นี้เอง คือ โทษชาวเขา แล้วอ้างว่าอันนี้ต้องช่วยเหลือ ถ้าไม่ช่วยชาวเขาจะอดตาย^{๑๑}

^{๑๑} สัมภาษณ์ นายปณชัย พิสัยเลิศ, กรรมการผู้จัดการบริษัทกาแฟดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

๒. สินค้าราคาถูกต่ำ จากสภาพปัญหา เศรษฐกิจ ทำให้สินค้าราคาถูกต่ำ ส่งผลให้ค่าแรงในการเก็บกาแฟแพงมากขึ้น น้ำไม่พอ ทำให้ผลผลิตการเกษตรเสียหาย^{๑๑}

๓. กาแฟสวมสิทธิ์ มีการนำผลผลิตจากที่อื่นเข้ามาเยาะแอบอ้างว่าเป็นกาแฟ (กาแฟ) ดอยช้าง^{๑๒} นายทุนนำเม็ดกาแฟจากจากที่อื่นมาแอบอ้างชื่อกาแฟดอยช้าง^{๑๓}

๔. ภัยธรรมชาติ สิ่งที่เราเราต้องต่อสู้กันมากขึ้นเรื่อยคือภัยธรรมชาติ ภัยธรรมชาติทำให้ผลผลิตทางด้านเกษตรกรรมมีผลกระทบมาก^{๑๔}

๖. ระบบแข่งขัน ชุมชนเริ่มแข่งขันกันเอง ความเป็นอยู่ที่เปลี่ยนไปในการประกอบอาชีพทำให้มีการแข่งขันกันสูงขึ้น^{๑๕}

๗. สภาพอากาศ ปัญหาจากดินฟ้า อากาศ บางปีอากาศหนาวมากทำให้ผลผลิตทางการเกษตรเสียหาย ดอกกาแฟเป็นเชื้อรา ผลผลิตในปีนั้นก็ได้น้อย^{๑๖}

๘. ภาษาการสื่อสารของชุมชน ชุมชนเกษตรกรชาวไร่กาแฟดอยช้าง ส่วนมากเป็นชาวอาข่า การเจรจา หรือการสื่อสาร ทำยากมาก^{๑๗}

๔.๓ แนวทางการแก้ไขปัญหาการทำธุรกิจของชาวไร่กาแฟดอยช้าง

จากสภาพปัญหาต่างๆ ที่พบ ชุมชนปรึกษาหารือ และได้ช่วยกันหาทางแก้ไขอย่างต่อเนื่องทำให้ชุมชนเกิดการปรับตัวและพัฒนาตัวเองอย่างต่อเนื่อง ดังจะเห็นได้จากแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ประมวลจากประสบณ์ของแต่ละท่านดังนี้

๑. ส่งเสริมการศึกษา ชุมชนเน้นมุ่งส่งเสริมพัฒนาลูกหลานให้มีการศึกษาไปพร้อมๆ กับการพัฒนากาแฟดอยช้าง อยากทำกาแฟดีๆ ออกมาขายให้คนรู้ว่าเมืองไทยสามารถปลูกกาแฟที่ดีได้^{๑๘}

๒. ความสามัคคี เกษตรกรรวมตัวกัน เพื่อต่อรองราคาผลผลิตและสร้างกลุ่มไม่ให้นำผลผลิตจากที่อื่นเข้ามาที่ดอยช้าง^{๑๙}

๓. ความอดทนขยันหมั่นเพียร ชุมชนชาวไร่กาแฟดอยช้างต้องต่อสู้กับสภาพแวดล้อมมากขึ้น ทั้งผู้มาเยือน สภาพอากาศ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นบนดอยช้าง^{๒๐}

^{๑๑}สัมภาษณ์ นายธนากร ภูสร้างวงศ์, ประธาน อบต.วาวี ดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๒}สัมภาษณ์ นายธนากร ภูสร้างวงศ์, ประธาน อบต.วาวี ดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๓}สัมภาษณ์ นายธีระพงษ์ วัฒนสุวรรณกุล, ชาวไร่กาแฟดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๔}สัมภาษณ์ นายภูมิจิต วินิลวงษา, เจ้าของบ้านสวนดอยช้าง เกษตรกรชาวไร่กาแฟดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๕}สัมภาษณ์ นายอัศวิน วินวงษ์อนุรักษ์, ชาวไร่กาแฟดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๖}สัมภาษณ์ นายพิชิต ศิริคามสุข, ชาวไร่กาแฟดอยช้าง, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๗}สัมภาษณ์ นายอัครเดช เปี้ยวเซ่ง, กลุ่มสมาชิกสหกรณ์ดอยช้าง, ๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๘}สัมภาษณ์ นายปณชัย พิสัยเลิศ, กรรมการผู้จัดการบริษัทกาแฟดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๙}สัมภาษณ์ นายธนากร ภูสร้างวงศ์, ประธาน อบต.วาวี ดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๒๐}สัมภาษณ์ นายภูมิจิต วินิลวงษา, เจ้าของบ้านสวนดอยช้าง เกษตรกรชาวไร่กาแฟดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

๔. **ปรับปรุงระบบ** เนื่องจากการเป็นการทำงานหุ้มนักทำให้บางครั้งการทำงานมีปัญหาขัดแย้งภายใน ต้องมีการปรับปรุงระบบการจัดการให้กับวิชิชุมชน^{๒๑}

๕. **การร่วมมือร่วมใจกันของชุมชน** ชุมชนต้องร่วมมือกันเพื่อคนอำนาจการซื้อขายจากกลุ่มนายทุนจากที่อื่นที่เข้ามาทำให้รู้สึกแย^{๒๒}

๖. **แสวงหาองค์ความรู้** ชุมชนเกษตรกรชาวไร่กาแฟดอยช้างต้องได้รับความรู้ใหม่เพื่อนำมาแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับสภาวะทุนนิยม^{๒๓}

๗. **การใช้ภาษาราชการ** ชุมชนเกษตรกรชาวไร่กาแฟ ต้องฝึกการใช้ภาษากลางที่ไม่ใช่ภาษาพื้นบ้านในการติดต่อกับผู้มาเยือน^{๒๔}

๘. **ประชุมกันเนืองนิตย์** ปรับทัศนคติให้ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างสันติ^{๒๕}

๙. **การเตรียมตัวเพื่อภัยพิบัติ** ชุมชนเกษตรกรชาวไร่กาแฟดอยช้างต้องช่วยเหลือกันและกัน ในการให้ความรู้เพื่อการรับมือกับธรรมชาติ^{๒๖}

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และกล่าวสรุปรวมโดยย่อได้ว่า สภาพปัญหาการดำเนินธุรกิจของชุมชนชาวไร่กาแฟดอยช้าง โดยแยกเป็นประเภทดังนี้

๑. สภาพปัญหาธุรกิจที่กระทบ

- **ผู้บริหาร มีความเห็นว่า** พ่อค้าคนกลาง เจ้าหน้าที่บางกลุ่มมักจะมองว่าชาวเขาไม่มีความรู้ และอ้างว่าต้องคอยพึ่งความช่วยเหลือจากพวกตน นอกจากนี้ธุรกิจกาแฟดอยช้างยังทำให้เกิดปัญหา เศรษฐกิจในบางช่วงเวลาที่ สินค้ากาแฟราคาตก แต่ค่าเก็บกาแฟแพงขึ้นมาก และน้ำก็มีไม่เพียงพอต่อการเพาะปลูก
- **ชาวไร่กาแฟ มีความเห็นว่า** พวกเขาย่างพอเพียง ความเป็นอยู่ดีขึ้นมาก โดยผู้นำชุมชนจึงเรียกประชุมทำความเข้าใจ ในการอยู่ร่วมกันและจัดกิจกรรมชุมชนขึ้นมาทุกปี สิ่งเลวร้ายที่เกิดขึ้นก็คือ มีนายทุนนำเมล็ดกาแฟจากจากที่อื่นมาแอบอ้าง
- **สมาชิกสหกรณ์ดอยช้าง มีความเห็นว่า** เกิดความภูมิใจในการทำธุรกิจหรือประสบความสำเร็จโดยเรื่องของสังคมมันหยุดไม่ได้และเป็นที่ต้องสานต่อไป ไม่ว่าธุรกิจจะขยายตัวไปมากเพียงใด
- **ข้อมูลที่เหมือนกันทั้งสามกลุ่ม คือ** ธุรกิจกาแฟดอยช้างมีส่วนในการสร้างผลกระทบทำให้ชุมชนดอยช้างมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แต่ก็ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆตามมา
- **ข้อมูลที่แตกต่างของทั้งสามกลุ่ม คือ** การระบุถึงปัญหาต่างๆที่เกิดตามมาจากการทำธุรกิจกาแฟดอยช้าง กล่าวคือ ฝ่ายผู้บริหารมองว่า เป็นประเด็นปัญหาที่พ่อค้าคนกลางและเจ้าหน้าที่บางกลุ่มมีมุมมองต่อชาวไร่ในแง่ลบว่าชาวไร่ขาดความรู้ความสามารถ ในขณะที่ชาวไร่มองว่า เป็นประเด็นปัญหาที่นายทุนนำเมล็ดกาแฟ

^{๒๑} สัมภาษณ์ นายอัศวิน วินวงสือนุรักษ์, ชาวไร่กาแฟดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๒๒} สัมภาษณ์ นายธีระพงษ์ วิมลสุวรรณกุล, ชาวไร่กาแฟดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๒๓} สัมภาษณ์ นายพิชิต ศิริคามสุข, ชาวไร่กาแฟดอยช้าง, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๒๔} สัมภาษณ์ นายอัศวิน เปี้ยวเซ่ง, กลุ่มสมาชิกสหกรณ์ดอยช้าง, ๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๒๕} สัมภาษณ์ นายบรรพต ศิริคามสุข, กลุ่มสมาชิกสหกรณ์ดอยช้าง, ๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๒๖} สัมภาษณ์ นายบรรพต ศิริคามสุข, กลุ่มสมาชิกสหกรณ์ดอยช้าง, ๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

จากที่อื่นมาสวมรอยแอบอ้างแหล่งกำเนิดของกาแฟ ส่วนกลุ่มสมาชิกสหกรณ์มองว่า เป็นประเด็นที่อาจเกิดการละเลยการคำนึงถึงเรื่องของสังคม ถ้าธุรกิจกาแฟมีการขยายตัวมากขึ้น

๒. สาเหตุหรือปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหา

- **ผู้บริหาร มีความเห็นว่า** การศึกษาชาวไร่กาแฟมีน้อยและพูดภาษาไทยไม่ได้ และมีการเอาผลผลิตกาแฟที่อื่นมาแอบอ้างว่าเป็นกาแฟดอยช้าง
- **ชาวไร่กาแฟ มีความเห็นว่า** การประกอบอาชีพมีการแข่งขันกันสูงขึ้น มีการแอบอ้างใช้ชื่อกาแฟดอยช้าง และเนื่องจากเป็นการทำงานของกลุ่มขนาดใหญ่ทำให้บางครั้งมีปัญหาเรื่องการจัดการภายใน สาเหตุเป็นเพราะองค์กรพัฒนาไปเร็วกว่าที่เกษตรกรจะตามทัน
- **สมาชิกสหกรณ์ดอยช้าง มีความเห็นว่า** ชุมชนเกษตรกรชาวไร่กาแฟดอยช้างส่วนมากเป็นชาวอาข่า การเจรจา หรือการสื่อสาร ทำอยากมาก ชุมชนเกษตรกรชาวไร่กาแฟดอยช้างต้องช่วยเหลือกันและกันในการให้ความรู้เพื่อการรับมือกับธรรมชาติ มีคนนำกาแฟจากที่อื่นมาแอบอ้าง
- **ข้อมูลเหมือนกันทั้งสามกลุ่ม คือ** ปัญหาที่เกิดจากการนำเอาเมล็ดกาแฟที่อื่นมาแอบอ้างว่าเป็นกาแฟดอยช้าง เพื่อมาขายแข่งขันกับกาแฟดอยช้าง และปัญหาเรื่องการขาดทักษะสื่อสารระหว่างกลุ่ม จึงทำให้เกิดปัญหาเรื่องการจัดการภายในองค์กรเมื่อองค์กรมีการขยายตัวมากขึ้น และขาดการถ่ายทอดความรู้ระหว่างกันในการรับมือกับธรรมชาติ
- **ข้อมูลที่แตกต่างของทั้งสามกลุ่ม คือ** ไม่มี

ผู้วิจัยพบว่า จากการแก้ไขปัญหากลุ่มชาวไร่กาแฟดอยช้าง การดำเนินการดังกล่าวสะท้อนกระบวนการมีส่วนร่วม ซึ่งมีความสำคัญต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เพราะเป็นการดำเนินการร่วมกันทั้งผู้นำ และ ผู้ตาม โดยได้กำหนดนโยบาย การวางแผนร่วมกัน และการลงมือปฏิบัติการ ทำให้เกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบร่วมกัน^{๒๗} สอดคล้องกับรูปแบบของการมีส่วนร่วมตามที่มั่นกวีวิชาการเสนอไว้ เช่น โคเฮน และอัฟฮอฟฟ์ (Cohen & Uphoff) ได้เสนอการมีส่วนร่วมออกเป็น ๔ แบบ^{๒๘} คือ (๑) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประกอบด้วย ๓ ขั้นตอน คือการริเริ่มตัดสินใจดำเนินการตัดสินใจ และตัดสินใจปฏิบัติการ (๒) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ประกอบด้วย การสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริหาร และการประสานความร่วมมือ (๓) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (๔) การมีส่วนร่วมในการประเมิน การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

^{๒๗} นรินทร์ จงวุฒิเวศย์. “ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชนบท,” ใน เอกสารการสอนชุดวิชาพัฒนาชนบท, สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์. (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๒๗), หน้า ๑๘๕.

^{๒๘} กิตติ คันธา. “การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาชนบท : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอเวียงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. (พัฒนาสังคม: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. ๒๕๓๖ หน้า ๑๕.

ของชุมชนเป็นเหตุให้ชุมชนได้รับการพัฒนาและรับรู้รับทราบแนวทางแก้ไขและร่วมรับผิดชอบด้วยกัน ในฐานะเป็นชุมชนที่เป็นชุมชนของตนเอง

๔.๔ แรงผลักดันสู่การพัฒนาชุมชนชาวไร่กาแปดอยช้าง

ชาวไร่กาแปดอยช้าง ได้ผ่านกระบวนการพัฒนามาหลายขั้นตอนอย่างต่อเนื่องหลายสิบปี ความต่อเนื่องดังกล่าวสะท้อนถึงความมุ่งมั่นตั้งใจของคนในชุมชน อะไรคือ แรงจูงใจที่ทำให้คนในชุมชนมีความมุ่งมั่นนั้น ทั้งนี้พบว่ามีหลายสาเหตุ กล่าวคือ

๑. **คุณภาพและมาตรฐานของกาแฟ** ขอบบบแบบเจ้าของกิจการ ศักดิ์ศรีที่ได้มาทุกคนต้องรักษาไว้ ซึ่งเรื่องการที่มาถึงตรงนี้ได้เรานึกว่าอยากแล้ว แต่การรักษาให้คงอยู่ต่อไปยิ่งอยากกว่า แต่เราทำกันต่อไปและรักษาคุณภาพของกาแฟ เราต้องช่วยกัน^{๒๙}

๒. **ผลผลิตดีค่าตอบแทนสูง** หมายถึง รายได้ที่สูง ทำให้เกิดการสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีปลูกป่าในสวนกาแฟ ร่วมสร้างความภาคภูมิใจกลับมาสู่ท้องถิ่นได้^{๓๐}

๓. **โครงการพระราชดำริ** อยากเปลี่ยนจากพืชเสพติด มาเป็นพืชเศรษฐกิจ เพื่อพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของครอบครัว^{๓๑} และเป็นภูมิลำเนาที่อาศัยอยู่ ไม่ต้องเดินทางไปทำงานที่อื่น ประกอบกับรายได้ดีไม่ต่างจากที่อื่น^{๓๒} กาแฟดอยช้างเป็นที่รู้จักในสังคมและเป็นองค์กรใหญ่โดยการส่งต่อให้ลูกหลานต่อไป

๔. **ถิ่นกำเนิด** พวกเป็นชาวอาข่า มาแต่กำเนิดและต้องการพัฒนาชุมชนในบ้านเกิด ให้มีความเข้มแข็งและอยู่ได้ด้วยตัวเอง^{๓๓} เป็นคนเกิดที่ดอยช้างจึงอยากพัฒนาชุมชนที่เราเกิดให้ดี เพื่อลูกหลานของชาวไร่กาแปดอยช้างต่อไป^{๓๔} เป็นคนในพื้นที่จึงต้องการให้บ้านเกิดเจริญสิ่งที่ทำมาทั้งหมด ไม่ใช่เพื่อเงินไม่ใช่เพื่อความร่ำรวยแต่เรามีความสุขกับต้นไม้ กับเด็กกับชุมชนเกษตรกรชาวไร่กาแฟมากกว่า^{๓๕} เพื่อให้ชุมชนเกษตรกรชาวไร่กาแปดอยช้างมีสหกรณ์ที่เข้มแข็ง^{๓๖}

๔.๔.๑ แรงจูงใจที่ทำให้ต้องการทำงาน

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และกล่าวสรุปรวมโดยย่อได้ว่า แรงจูงใจที่ทำให้ต้องการทำงานที่กาแปดอยช้าง โดยแยกเป็นประเภทดังนี้

-**ผู้บริหาร มีความเห็นว่า** แรงจูงใจของการร่วมในการสร้างธุรกิจกาแปดอยช้างนี้ คือ การที่ต้องการรักษาศักดิ์ศรีในการรักษาคุณภาพกาแฟ

^{๒๙} สัมภาษณ์ นายปณชัย พิสัยเลิศ, กรรมการผู้จัดการบริษัทกาแปดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๓๐} สัมภาษณ์ นายธนากร ภูสร้างวงศ์, ประธาน อบต.วาปี ดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๓๑} สัมภาษณ์ นายภูมิจิต วินิลวงษา, เจ้าของบ้านสวนดอยช้าง เกษตรกรชาวไร่กาแปดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๓๒} สัมภาษณ์ นายอัศวิน วินวงษ์นุรักษ์, ชาวไร่กาแปดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๓๓} สัมภาษณ์ นายพงษ์กร พิสัยเลิศ, ชาวไร่กาแปดอยช้าง, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๓๔} สัมภาษณ์ นายธีระพงษ์ วิลลสวรค์กุล, ชาวไร่กาแปดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๓๕} สัมภาษณ์ นายอัศวิน เปี้ยาขู่, กลุ่มสมาชิกสหกรณ์ดอยช้าง, ๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๓๖} สัมภาษณ์ นายธาวิน แจชอกู่, สมาชิกสหกรณ์ดอยช้าง, ๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

- ชาวไร่กาแฟ มีความเห็นว่า แรงจูงใจ คือ การที่ชาวไร่อยากเปลี่ยนจากพืชเสพติดมาเป็นพืชเศรษฐกิจ เพื่อพัฒนาชีวิตและต้องการสร้างชื่อเสียงให้กับภูมิลำเนา
- สมาชิกสหกรณ์ดอยช้าง มีความเห็นว่า แรงจูงใจคือ ความต้องการสร้างความเจริญให้กับบ้านเกิดเพื่อความสุขของลูกหลานที่ไม่จำกัดเฉพาะความสุขในรูปเงินทอง
- ข้อมูลที่เหมือนกันทั้งสามกลุ่ม คือ มีแรงจูงใจที่สอดคล้องกัน นั่นคือ ความต้องการในการสร้างศักดิ์ศรีในการรักษาคุณภาพกาแฟ ให้พ้นจากภาพลักษณ์ของการปลูกพืชเสพติด เพื่อให้บ้านเกิดมีรายได้และภาพลักษณ์ที่ดี จะได้ส่งต่อความเป็นอยู่ที่มีความสุขทั้งในรูปตัวเงินและที่ไม่ใช่ตัวเงินต่อไปยังลูกหลานของตนในอนาคต
- ข้อมูลที่แตกต่างของทั้งสามกลุ่ม คือ ไม่มี

สรุปได้ว่า การมีแรงจูงใจที่เหมือนกันเช่นนี้ จึงทำให้ชาวไร่เคร่งครัดในการรักษาคุณภาพของเมล็ดกาแฟตั้งแต่ขั้นตอนการลงเมล็ดพันธุ์ จนถึงการออกผลผลิต ส่วนบริษัทก็มุ่งในการทำตลาดขายกาแฟเฉพาะตลาดที่เน้นทางด้านคุณภาพ เพื่อการขายกาแฟที่ได้ราคาสูงพอที่จะนำเงินมารับซื้อจากชาวไร่กาแฟดอยช้างในราคาสูง และมีการนำเงินที่ได้จากการประกอบธุรกิจอย่างมีกำไรมาคืนให้แก่ชุมชนในการสร้างโรงเรียนเพื่อให้ความศึกษาแก่ลูกหลานของชุมชนและการสร้างโรงพยาบาลเพื่อให้การรักษาแก่ประชาชนในชุมชน

๔.๔.๒ การบริหารจัดการการผลิตกาแฟดอยช้าง

นอกจากคุณภาพของกาแฟ สิ่งที่ชาวดอยช้างตั้งใจทำ คือ การรักษาสิ่งแวดล้อมอยากให้ทุกคนมีจิตสำนึก ว่าเราได้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อม ดิน น้ำ ป่า มาเยอะแล้วเราต้องคืนให้เขาบ้าง จึงช่วยกันปลูกต้นไม้ เพราะกาแฟต้องการต้นไม้เป็นร่มเงา ได้แร่ธาตุ แผ่นดินก็ให้ความร่มเย็น^{๓๗} การพัฒนาเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของชาวไร่กาแฟดอยช้างเพื่อสร้างคุณภาพผลผลิตเพื่อนำมาทำราคาผลผลิตสูงขึ้น^{๓๘}

นอกจากนี้ ปัจจุบันทางชุมชนได้รับการพัฒนาในทางที่ดีขึ้นในเรื่องการตลาด^{๓๙} ส่วนมากปัญหาเกิดจากเกิดจากตัวเกษตรกรเอง เนื่องจากความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นเร็วเกินไปทำให้ชนเผ่าปรับตัวไม่ทัน^{๔๐} เพื่อให้เกษตรกรในชุมชนได้รับการพัฒนาเรื่องการตลาดและมีอำนาจการต่อรอง (การซื้อขาย) สิ่งที่ต้องพัฒนาอยู่ตลอดเวลา คือ บุคคลเพราะชุมชนเกษตรกรชาวไร่กาแฟดอยช้างต้องคอยดูแลผู้มาเยือนตลอดเวลา^{๔๑} ระบบหน่วยงานภาครัฐ/กลไกของตลาดภายนอกไม่ส่งผลกระทบต่อชุมชนมากนัก กลุ่ม/ควรมีการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ของชาวบ้านอย่างจริงจัง เช่น การอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรและการปลูกฝังทัศนคติในการพึ่งตนเอง^{๔๒} ต้องให้บริษัทรับซื้อกาแฟดอยช้างเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ การส่งออกให้

^{๓๗} สัมภาษณ์ นายปณชัย พิสัยเลิศ, กรรมการผู้จัดการบริษัทกาแฟดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๓๘} สัมภาษณ์ นายธนากร ภูสร้างวงศ์, ประธาน อบต.วาปี ดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๓๙} สัมภาษณ์ นายภูมิจิต วิมลวงษา, เจ้าของบ้านสวนดอยช้าง เกษตรกรชาวไร่กาแฟดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๔๐} สัมภาษณ์ นายอัศวิน วินวงษ์นุรักษ์, ชาวไร่กาแฟดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๔๑} สัมภาษณ์ นายพิชิต ศิริคามสุข, ชาวไร่กาแฟดอยช้าง, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๔๒} สัมภาษณ์ นายพงษ์กร พิสัยเลิศ, ชาวไร่กาแฟดอยช้าง, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

มีปริมาณที่มากขึ้น^{๔๓} สิ่งที่ต้องพัฒนาคือการลงทุนของเราขยายตัวที่การผลิต การควบคุมคุณภาพ คือเอาของมารวมกันแล้วคัดของที่มีคุณภาพออกขายแล้วเอาเงินมาปันผล^{๔๔}

๔.๕ หลักการพื้นฐานการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักวิชาการ

แนวคิดชุมชนสันติสุขมีเงื่อนไข ๒ อย่าง คือ ด้านกายภาพ ลักษณะการตั้งบ้านเรือน และด้านความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนทั้งในทางเศรษฐกิจและสังคม วัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งจะสะท้อนมิติด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ (Economic Security) ความมั่นคงทางด้านอาหาร (Food Security) ความมั่นคงทางด้านสุขภาพ (Health Security) ความมั่นคงด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Security) ความมั่นคงส่วนบุคคล (Personal Security) ความมั่นคงของชุมชน (Communities Security) ความมั่นคงทางการเมือง (Political Security) แนวคิดชุมชนสันติสุขเป็นการจัดบริการทางสังคมให้ทุกคนตามสิทธิพึงมีพึงได้ สร้างโอกาสอย่างเป็นธรรมให้แต่ละกลุ่มสามารถเข้าถึงบริการทางสังคมที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง มุ่งสนับสนุนการสร้างสังคมสวัสดิการ เสริมสร้างความสัมพันธ์ของคนในสังคมให้แน่นแฟ้นเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

ทั้งนี้ ความเป็นชุมชนจะต้องมีขอบเขตพื้นที่ที่แน่นอน และมีความสนใจร่วมกัน โดยมีความรู้สึกผูกพันกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทั้งทางเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ศาสนาเดียวกัน ทำให้แต่ละบุคคลมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคมนั้นๆ”^{๔๕} โดยสรุปชุมชนสันติสุขประกอบด้วยประชากร (People) ดินแดน หรือ ถิ่นที่อยู่ที่แน่นอน (Place) การแบ่งงาน และความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่าง ๆ (Interaction) การมีความสนใจร่วมกัน มีลักษณะเฉพาะร่วมกัน (Identity) อยู่ภายใต้ระบบสังคมหนึ่ง (Social system) มีระบบวัฒนธรรมเดียวกัน (Common culture) ในพจนานุกรมศัพท์ฉบับราชบัณฑิตยสถาน^{๔๖} ได้ให้หลักการไว้ว่า ชุมชนต้องมีความเกี่ยวข้องกันสัมพันธ์กัน มีการติดต่อสื่อสาร และเรียนรู้ร่วมกัน มีความผูกพันเอื้ออาทรกันร่วมมือและพึ่งพาอาศัยกันเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายร่วมกัน^{๔๗} ชุมชนสันติสุขเป็นสังคมที่สื่อถึงความสงบ ไม่ทะเลาะ แ่งแย้ง วิवाद มุ่งร้าย ด้วยอำนาจของทฤษฎี หรือการยึดมั่นถือมั่น^{๔๘} ชุมชนมีความสมานสามัคคี มีความรัก มีน้ำใจ มีความเอื้ออาทรต่อกันโดยไม่มีการแบ่งแยกชนชั้นฐานะ มีความสามารถที่พึ่งตนเอง อย่างมีศักดิ์ศรี มีความภูมิใจ และมีความภาพชีวิตที่ดี

^{๔๓} สัมภาษณ์ นายอัครเดช เปี้ยวเซ่ง, กลุ่มสมาชิกสหกรณ์ดอยช้าง, ๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๔๔} สัมภาษณ์ นายบรรพต ศิริคามสุข, กลุ่มสมาชิกสหกรณ์ดอยช้าง, ๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๔๕} สุวิทย์ ยิ่งวรพันธ์, การพัฒนาชนบทไทย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรศาสตร์, ๒๕๑๒), หน้า ๕๑.

^{๔๖} พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยาฉบับราชบัณฑิตยสถาน (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๒๔), หน้า ๒๓๘.

^{๔๗} สนธยา พลศรี, ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์), ๒๕๔๕, หน้า ๒๒.

^{๔๘} พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, พระพุทธศาสนากับวิทยาการสมัยใหม่, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๔๖๖.

๔.๖ ลักษณะและองค์ประกอบของชุมชนสันติสุข

ลักษณะของชุมชนสันติสุขนั้นจะมีลักษณะสภาวะที่บุคคล สังคม หรือโลก ไม่มีความเบียดเบียนซึ่งกันและกัน มีความรัก สามัคคี มีเสรีภาพ เคารพในสิทธิมนุษยชน โดยมีความสงบสุขที่เกิดจากความสัมพันธ์ที่ดี (การคืนดี) เป็นอิสระจากการถูกบีบคั้นทั้งทางกายหรือทางวัตถุ การบีบคั้นทางจิต และบีบคั้นทางปัญญา^{๔๙} กล่าวคือชุมชนที่มีสภาพรวมกันเป็นปึกแผ่นอย่างแน่นแฟ้นในทางกายภาพหรือรูปธรรม ชุมชน มีศักยภาพที่พึ่งพิงตนเองได้ในระดับที่สูง ชุมชนที่สามารถควบคุมและจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ ชุมชนที่พัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง^{๕๐}

องค์ประกอบของชุมชนสันติสุขในเชิงวิชาการประกอบด้วย การมีความเป็นปึกแผ่น แน่นแฟ้น มีการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น และสร้างความภาคภูมิใจในชุมชนของตนเอง เป็นสังคมที่สามารถพึ่งตนเองได้ มีความเป็นอยู่กันอย่างผาสุก สุขภาพแข็งแรง จิตใจเบิกบานร่าเริง จิตใจร่าเริงไม่ฟุ้งเฟ้อ แต่รุ่งเรืองฟุ้งเฟื่อง ไม่ผลาญพลา สรุ่ยสร้อย มีความประณีต ประหยัด แต่เอื้อเฟื้อสละพด แจกจ่าย ไม่มีอาชญากรรม ไม่มีอบายมุข ไม่มีทุจริตกรรม มีความพร้อมเพรียง สามัคคี อ่อนน้อมและเป็นเอกภาพ เป็นสังคมที่สร้าง “ทุนทางสังคม” คือการเสียสละอย่างแท้จริง เป็นชุมชนอุดมสมบูรณ์ แต่ไม่สะสม กักตุน หรือกอบโกย เป็นชุมชนมีน้ำใจ ไม่เอาเปรียบ เสียสละอย่างเป็นสุข^{๕๑} เป็นสังคมที่เกิดการเรียนรู้ให้ระดับตนเองและการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่องไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตมีการเคารพในสิทธิของบุคคล

องค์ประกอบของชุมชนสันติสุขในมิติของพระพุทธศาสนา พบได้จากหลักความสุขในวิถีแห่งของผู้ครองเรือน ได้แก่ ๑. อติสุขการมีความสุขที่เกิดจากความมีทรัพย์มีความภูมิใจเอิบอัมใจว่าตนมีโภคทรัพย์ที่ได้มาด้วยน้ำพักน้ำแรงความขยันหมั่นเพียรของตนและโดยชอบธรรม ๒. โภคสุขความสุขเกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์ด้วยความภูมิใจเอิบอัมใจว่าตนได้ใช้ทรัพย์ที่ได้มาโดยชอบนั้นเลี้ยงชีพเลี้ยงผู้ควรเลี้ยงและบำเพ็ญประโยชน์ ๓. อนนสุขการมีความสุขที่เกิดจากความไม่เป็นหนี้การมีความภูมิใจเอิบอัมใจว่าตนเป็นไทไม่มีหนี้สินติดค้างใคร ๔. อนวัชชสุขความสุขที่เกิดจากความประพฤตินี้ไม่มีโทษความภูมิใจเอิบอัมใจว่าตนมีความประพฤติสุจริตไม่บกพร่องเสียหายใครๆดูดีเอ็นไม่ได้ทั้งทางกายทางวาจาและทางใจ^{๕๒}

นอกจากนี้ องค์ประกอบของชุมชนสันติสุข สามารถหาเกณฑ์ชี้วัดได้หรือเห็นสะท้อนได้จากหลักสปปายะ ๗ กล่าวคือ (๑) อาวาส บางแห่งเรียก เสนาสนะ ที่อยู่ที่พักอาศัยเหมาะสม(๒)

^{๔๙} ประเวศ วะสี, “สันติวิธีบท:เอกสภาวะธรรม”, ใน สู่สันติเสรี: ๕๐ ปี สันติภาพไทย, (กรุงเทพมหานคร: เรือนแก้วการพิมพ์, ๒๕๓๘), บทนำ.

^{๕๐} อุทัย ดุลยเกษม และอรศรี งามวิธานงค์, การศึกษาระบบการศึกษากับชุมชน กรอบความคิดเพื่อข้อเสนอแนะ, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท แพลน พรินต์ติ้ง จำกัด), ๒๕๔๐, หน้า ๙-๑๐.

^{๕๑} ไกวัลย์ พวงงาม, การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๒๓.

^{๕๒} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม, ครั้งที่ 16, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทเอส. อาร์. พรินต์ติ้งแมสโปรดักส์จำกัด, 2551), หน้า 147.

โคจร หมูบ้านหรือท้องถิ่นที่หาอาหาร ที่เที่ยวไปสะดวกสบาย (๓) ภัตสละ บางแห่งเรียก ชัมมัตสวณะ การพูดคุย การสื่อสาร หรือถ้อยคำที่เหมาะสม (๔) บุคคล บุคคลที่อยู่ร่วมกันหรือมีการสนทนา ปราศรัยกัน บุคคลที่สมควรเข้าไปสนทนาปราศรัย (๕) โภชนะ บางแห่งเรียก อาหาระ อาหารและเครื่องบริโภคน้ำที่ถูกต้องใจพอใจ ถูกกับร่างกาย เกื้อกูลต่อสุขภาพ เป็นที่สมควรแก่การบริโภค (๖) ฤดู ดินฟ้าอากาศธรรมชาติแวดล้อมที่เหมาะสม เช่น ไม้หนาวเกินไป ไม้ร้อนเกินไป เป็นต้น (๗) อิริยาบถ กิจกรรมโครงการ อาหารหรือการเคลื่อนไหวอยู่ในกิริยาท่าทางเหมาะสม^{๕๓}

๔.๗ แนวคิดการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักพระพุทธศาสนา

สันติสุขในพระพุทธศาสนาหมายถึง ความสงบเย็น ประณีต และยังรวมถึงการมุ่งสร้างให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นเป็นความสุขจากการให้ การเอื้อเพื่อเอื้ออาทรและแบ่งปัน การเป็นอิสระไม่ยึดติด เป็นความสุขอันเกิดจากปัญญาเป็นภาวะที่ไม่อยู่หนึ่ง ให้เรารักกัน มีความเมตตากรุณาต่อกัน มีความอดทน ไม่เบียดเบียนกัน มุ่งเน้นให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ดังนั้นการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขจึงหมายถึงรวมถึงการอิงอาศัยเมตตา เกื้อกูลต่อกัน หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สะท้อนหลักการพื้นฐานที่จะปฏิบัติและนำไปสู่การเสริมสร้างสังคมให้เกิดสันติสุขในที่นี้ผู้วิจัยมุ่งหมายศึกษาเอาเฉพาะหลักสังคหวัตถุ ๔ เป็นหลักการในการเสริมสร้างสังคมสันติสุข เพราะเป็นหลักธรรมสำหรับการสงเคราะห์ หรือสร้างมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งมีนัยยะของหลักการเพื่อการครองใจคน เป็นหลักยึดเหนี่ยวใจกันไว้ เป็นวิธีทำให้คนรัก เป็นเครื่องประสานใจและเหนี่ยวรั้งใจคนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ และทำให้อยู่กันด้วยความรักความปรารถนาดีต่อกัน และประสานหมู่ชนไว้ในความสามัคคี^{๕๔} หลักสังคหวัตถุเป็นหลักธรรมที่สำคัญและน่าสนใจในการเป็นหลักการแห่งการสร้างชุมชนสันติสุข

๔.๘ หลักการพื้นฐานของสังคหวัตถุ ๔

หลักธรรมสังคหวัตถุ ๔ เป็นหลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้คนผูกไมตรีเอื้อเพื่อเกื้อกูลหรือเป็นหลักการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน มีการให้การเสียสละหรือการเอื้อเพื่อแบ่งปันของๆตนเพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่นไม่ตระหนี่ถี่เหนียวไม่เป็นคนเห็น การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวานพูดด้วยความจริงใจไม่พูดหยาบคายก้าวร้าวพูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์เหมาะสมหรือกาลเทศะ การสงเคราะห์ทุกชนิดหรือการประพฤตินในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น การเป็นผู้มีความ

^{๕๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๘๖.

^{๕๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔๓.

สม่าเสมอหรือมีความประพฤติเสมอดันเสมอปลาย^{๕๕} เป็นหลักธรรมในศาสนาพุทธซึ่งใช้ในการสงคฺเคราะห์ผู้อื่นอันจะเป็นเครื่องผูกไมตรีประสานหมู่ชนเข้าด้วยกัน^{๕๖} มีหลักการพื้นฐาน ๔ ประการ คือ

๑. **ทาน** การให้การปัน คือ เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปันช่วยเหลือสงเคราะห์ด้วยปัจจัยสี่หรือทรัพย์สินสิ่งของ ตลอดจนให้ความรู้ ความเข้าใจ และศิลปวิทยาการให้เป็นความจำเป็นต้องมีในทุกๆ สังคม เพราะในสังคมมนุษย์เราจะคิดเอาแต่ได้ฝ่ายเดียวย่อมเป็นไปไม่ได้หรือจะให้เขาทั้งหมดเราก็ออยู่ไม่ได้^{๕๗}

๒. **ปิยวาจา** วาจาอันเป็นที่รัก คือ กล่าวคำสุภาพ ไพเราะ น่าฟัง ชี้แจง แนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีเหตุผลเป็นหลักฐาน ชักจูงในทางที่ดีงาม หรือแสดงความเห็นอกเห็นใจ ให้กำลังใจ รู้จักพูดให้เกิดความเข้าใจดี สมานสามัคคี เกิดไมตรีทำให้รักใคร่นับถือ และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สุภาพอ่อนโยน

๓. **อัตถจริยา** ทำประโยชน์สุข คือ ช่วยเหลือด้วยร่างกาย และชวนชวยช่วยเหลือกิจการต่าง ๆ บำเพ็ญประโยชน์รวมทั้งช่วยแก้ไข้ปัญหา และช่วยปรับปรุงส่งเสริมในด้านจริยธรรม ความเป็นผู้มีน้ำใจไม่นิ่งดูดายรู้จักสงเคราะห์และช่วยเหลือกิจการของผู้อื่นให้สำเร็จรู้จักช่วยกระทำความอันเป็นประโยชน์บุคคลอื่นหรือแก่สังคมส่วนรวมตามความเหมาะสมแก่ฐานะและโอกาสไม่เป็นคนแล้งน้ำใจช่วยใครไม่เป็น^{๕๘}

๔. **สมานัตตตา** การวางตัวอย่างเหมาะสม คือ ทำตัวให้เข้ากับเขาได้ วางตนเสมอดันเสมอปลายให้ความเสมอภาค ปฏิบัติสม่าเสมอกันต่อคนทั้งหลาย ไม่เอาเปรียบและเสมอในสุขทุกข์ คือ ร่วมสุข ร่วมทุกข์ ร่วมรับรู้ ร่วมแก้ไข้ปัญหาเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน^{๕๙}

สังคหัตถ์ ๔ คือ หัวใจสำคัญของการโอบอ้อมอารี ช่วยให้บุคคลดำรงตนอยู่ได้ในสังคม ด้วยความสุขเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจ สมานไมตรีระหว่างกันเป็นเครื่องส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ภายในครอบครัว หรือหน่วยงาน และองค์กรต่างๆ ให้มีความเคารพนับถือกัน ตามสมควรแก่ฐานะด้วยแนวทาง กล่าวคือ **ทาน**การให้คือ การเฉลี่ยเผื่อแผ่แก่กันและกันในด้านวัตถุ **ปิยวาจา** คือ การเจรจาถ้อยคำซึ่งเป็นที่รักที่จับใจแก่กันและกันอันเป็นถ้อยคำสุภาพ **อัตถจริยา** คือ การประพฤติประโยชน์ต่อกันและกัน **สมานัตตตา**คือ ความเป็นผู้วางตนสม่าเสมอหรือเสมอดันเสมอปลาย การรักษาระเบียบวินัยอันใดที่ทุกคนพึงปฏิบัติทั้งผู้ใหญ่ทั้งผู้น้อยตามหน้าที่

^{๕๕} โสว มาลาทอง, คู่มือการดำเนินงานเสริมสร้างศีลธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด, ๒๕๕๒), หน้า ๓๓.

^{๕๖} พระวิวัฒน์รอดสุโข, “เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๐).

^{๕๗} พระเทพวรมณี (ประยุทธ์ ปยุตโต), **ธรรมบุญชีวิต**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ศรีอนันต์, ๒๕๓๕), หน้า ๑๒๓.

^{๕๘} พระภวนาวาสุทธิคุณ (เสริมชัย ชยมงคล), **ตอบปัญหาธรรมปฏิบัติ**, (กรุงเทพมหานคร: เอชทีพีเพรส, ๒๕๔๒), หน้า ๘๓.

^{๕๙} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), **ธรรมบุญชีวิต**, พิมพ์ครั้งที่ ๘๒, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๒๕.

๔.๙ แนวทางการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของชาวไร่กาแพดอยช้าง

แนวทางพื้นฐานของสังคหวัตถุ ๔ คือ รูปแบบ กระบวนการ ขั้นตอนในการปฏิบัติของคนในชุมชนในการอยู่ร่วมกัน เพื่อให้สังคมในหมู่คณะเกิดความสุขสงบสุข^{๖๐} ประกอบด้วย การแบ่งปันความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เสียสละ การพูดจาน่ารักปราศรัยด้วยถ้อยคำสุภาพอ่อนหวานไพเราะการบำเพ็ญให้เป็นประโยชน์สุขแก่ผู้อื่น การมีน้ำใจช่วยเหลือ และการปฏิบัติตนเสมอต้นเสมอปลายร่วมทุกข์ร่วมสุขกันไม่เอาเปรียบและแก้ปัญหาาร่วมกัน จากการศึกษาบริบทชาวไร่กาแพดอยช้าง ผู้วิจัยพบว่าชุมชนได้มีวิธีหรือเทคนิคที่น่าสนใจ ซึ่งจะได้รวบรวมและสะท้อนให้เห็นแนวทางปฏิบัติของชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ดังมีรายละเอียด ต่อไปนี้

๔.๙.๑ แนวทางการเอื้อเฟื้อเสียสละแบ่งปันของชาวไร่กาแพดอยช้าง (ทาน)

การให้หรือการแบ่งปัน คือ การเสียสละมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อชุมชนชาวไร่กาแพดอยช้าง ชาวดอยช้างยึดมั่นในหลักการของการให้เสียสละ ซึ่งถือว่าเป็นการทำความดีอย่างหนึ่ง ในการทำงานทุกอย่าง ชาวไร่กาแพดอยช้างพยายามเสนอสิ่งที่ดีที่สุดให้กับผู้บริโภคม^{๖๑} แนะนำให้ความรู้ของแต่ละคน และนำความรู้มาแลกเปลี่ยนกัน^{๖๒} มองเพื่อนบ้านเปรียบเหมือนญาติพี่น้อง พร้อมให้การช่วยเหลือซึ่งกันและกันตลอดเวลา^{๖๓} จัดได้ว่า การให้เป็นหัวใจที่ส่งผลอย่างมากเนื่องจากการแบ่งปันมีความสำคัญต่อคุณภาพชีวิตชาวไร่กาแพดอยช้างทำให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างดี^{๖๔} เมื่อเราให้ เขาได้รับ เขาก็จะเป็นผู้ให้ต่อไป ทุกคนในชุมชนจะเกิดความสามัคคีด้วยพลังแห่งการแบ่งปัน^{๖๕} ทำให้ชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข^{๖๖} เป็นโอกาสให้คนในชุมชนเกษตรกรสามารถมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นเมื่อทุกคนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ชุมชนก็มีความเข้มแข็งตามมา^{๖๗} เหตุที่การให้มีความสำคัญต่อคุณภาพชีวิตชาวไร่กาแพดอยช้างส่วนหนึ่ง เพราะเป็นชุมชนขนาดเล็ก หากว่าใครสงสัยอะไรก็จะนัดพบกันและนำอาหารมาทานด้วยกัน แลกเปลี่ยนแบ่งปันประสบการณ์ต่อกันและกัน^{๖๘}

เทคนิคแนวทางการปฏิบัติสำหรับการแบ่งปันหรือการให้ของชุมชนชาวไร่ดอยช้าง พอสรุปได้ ดังนี้

^{๖๐} อด.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๓๒/๕๐.

^{๖๑} สัมภาษณ์ นายปณชัย พิสัยเลิศ, กรรมการผู้จัดการบริษัทกาแพดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๖๒} สัมภาษณ์ นายธนากร ภูสร้างวงศ์, ประธาน อบต.วาปี ดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๖๓} สัมภาษณ์ นายภูมิจิต วินิลวงษา, เจ้าของบ้านสวนดอยช้าง เกษตรกรชาวไร่กาแพดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๖๔} สัมภาษณ์ นายอัครวิน วินวงษ์ธนุรักษ์, ชาวไร่กาแพดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๖๕} สัมภาษณ์ นายธีระพงษ์ วิมลสวรรค์กุล, ชาวไร่กาแพดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๖๖} สัมภาษณ์ นายพิชิต ศิริคามสุข, ชาวไร่กาแพดอยช้าง, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๖๗} สัมภาษณ์ นายพงษ์กร พิสัยเลิศ, ชาวไร่กาแพดอยช้าง, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๖๘} สัมภาษณ์ นายอัครเดช เปี้ยวเซ่ง, กลุ่มสมาชิกสหกรณ์ดอยช้าง, ๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

๑. การให้ความรักความสามัคคี แนวทาง คือ ทุกคนต้องมีความเข้าใจร่วมกัน ทำดีเพื่อลูกหลานก็ได้ถ้าทำไม่ดีลูกหลานก็ตายด้วย ทุกอย่างบนดอยช้าง คนดอยช้างทุกคนเป็นเจ้าของไม่ใช่ของคนใดคนหนึ่ง^{๖๙}

๒. ให้ความรู้ กล่าวคือ ให้ความรู้ การศึกษาเรื่องกาแฟ และวิธีการเก็บกาแฟที่ดี^{๗๐} เป้าหมายจริงๆของเราคืออยากให้พี่น้องอยู่ดีกินดี ทุกคนมีความสุข^{๗๑} ทุกคนในชุมชนมีความรู้ความสามารถที่สามารถแบ่งปันความรู้กันได้ การอยู่ร่วมกันของชุมชนไม่ใช่เฉพาะสิ่งของที่สามารแบ่งปันกันได้ แต่มันต้องมีความรู้สึกที่ดีต่อกัน^{๗๒} สนับสนุนคุณภาพชีวิตชาวไร่โดยการให้ความช่วยเหลือ ความรู้/วิทยาการใหม่ๆ^{๗๓}

๓. ให้โอกาส หมายถึง การให้ทุกคนได้มีส่วนแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นที่เรียนมาให้ชาวบ้านรับรู้ด้วยกัน และรับความคิดเห็นส่ต่อสู่ชุมชนต่อไป^{๗๔} ส่วนมากเกษตรกรชาวไร่กาแฟดอยช้างมักจะคุยกันในเรื่องการทำไร่กาแฟมีการวางแผน บอกกันถึงวิธีการจัดเก็บเพื่อเป็นข้อมูล ในปีถัดไป^{๗๕}

๔. ให้กำลังใจ หมายถึง ให้ความช่วยเหลือในด้านความเป็นอยู่ของประชาชน ให้กำลังใจ ให้ความรู้เกี่ยวกับเกษตรกร^{๗๖} การให้ความช่วยเหลือไม่หวังสิ่งตอบแทนแล้ววันใดวันหนึ่งเขาก็คงจะเห็นถึงความจริงใจของชุมชน

๕. ให้การสนับสนุน บริษัทองค์กร หรือหน่วยงาน/ช่วยกันเป็นกระบอกเสียงในการขายผลผลิตทางการเกษตร หากไม่มีหน่วยงานชาวบ้านไม่รู้ไปขายผลผลิตที่ไหน^{๗๗}ร่วมมือกับชุมชนหน่วยงานภาครัฐเพื่อพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น^{๗๘} บริษัทรับซื้อกาแฟดอยช้างทำตัวเป็นเกษตรกรมากกว่าพ่อค้าคนกลาง^{๗๙}

๖. ให้ความยุติธรรมและความเสมอภาค หมายถึง การให้ความเสมอภาคในการซื้อขายเมล็ดกาแฟกับชุมชนด้วยความเสมอภาค ดูแลความเป็นธรรมให้กับชุมชนการซื้อขายเมล็ดกาแฟมีราคา

^{๖๙} สัมภาษณ์ นายปณชัย พิสัยเลิศ, กรรมการผู้จัดการบริษัทกาแฟดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๗๐} สัมภาษณ์ นายธนากร ภูสร้างวงศ์, ประธาน อบต.วาวี ดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๗๑} สัมภาษณ์ นายภูมิจิต วินิลวงพัฒนา, เจ้าของบ้านสวนดอยช้าง เกษตรกรชาวไร่กาแฟดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๗๒} สัมภาษณ์ นายอัศวิน วินวงสื่อนุรักษ์, ชาวไร่กาแฟดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๗๓} สัมภาษณ์ นายพิชิต ศิริคามสุข, ชาวไร่กาแฟดอยช้าง, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๗๔} สัมภาษณ์ นายธีระพงษ์ วิมลสุวรรณกุล, ชาวไร่กาแฟดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๗๕} สัมภาษณ์ นายพงษ์กร พิสัยเลิศ, ชาวไร่กาแฟดอยช้าง, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๗๖} สัมภาษณ์ นายอัครเดช เปี้ยวเซ่ง, กลุ่มสมาชิกสหกรณ์ดอยช้าง, ๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๗๗} สัมภาษณ์ นายบรรพต ศิริคามสุข, กลุ่มสมาชิกสหกรณ์ดอยช้าง, ๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๗๘} สัมภาษณ์ นายธนากร ภูสร้างวงศ์, ประธาน อบต.วาวี ดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๗๙} สัมภาษณ์ นายภูมิจิต วินิลวงพัฒนา, เจ้าของบ้านสวนดอยช้าง เกษตรกรชาวไร่กาแฟดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๘๐} สัมภาษณ์ นายพิชิต ศิริคามสุข, ชาวไร่กาแฟดอยช้าง, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

กลางตามมาตรฐานเดียวกัน^{๘๑} หน่วยงานภาครัฐได้ช่วยเหลือเป็นกระบอกเสียงให้แก่ชุมชนในการขายผลิตภัณฑ์มากกว่าสิ่งใด^{๘๒} บริษัทให้การรับซื้อกาแฟให้ความเสมอภาค^{๘๓}

กิจกรรมของโครงการที่สะท้อนการแบ่งปันช่วยเหลือกันและกันคือ การเน้นเรื่องกระบวนการผลิตให้ได้มาตรฐาน สร้างทุกสิ่งอย่างด้วยตัวของมันเองทุกคนมีหน้าที่สำคัญเท่ากัน ทุกคนทำหน้าที่ของตัวเองให้ดีที่สุด^{๘๔} ทั้งนี้ การศึกษาการแบ่งปันมีความสำคัญอย่างยิ่งจากดอยช้างซึ่งเป็นแหล่งค้ายาเสพติด เป็นแหล่งปลูกยาเสพติดในอดีต มันถูกเปลี่ยนไปแล้ว วันนี้อดอยช้างเป็นแหล่งนำรายได้เข้าประเทศมหาศาล^{๘๕} กิจกรรมของโครงการ ใหม่ๆทุกอย่างที่นำมาแบ่งปันช่วยเหลือซึ่งกันและกันการให้วางใจการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและกิจกรรมโครงการกาแฟดอยช้าง^{๘๖}

ดังนั้น กิจกรรมโครงการที่สะท้อนการให้การแบ่งปันนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะทำให้เกิดความสามัคคีในชุมชน^{๘๗} ร่วมมือกันมากขึ้นเรื่อยในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตและกิจกรรมให้ชุมชนแข็งแรงมากขึ้นเรื่อยๆ^{๘๘} เพราะชุมชนได้เน้นการพัฒนาท้องถิ่นและให้ความเสมอภาคต่อเกษตรกรชาวไร่กาแฟดอยช้าง^{๘๙} ทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโครงการ เพื่อพัฒนาให้เป็นโครงการที่ดีมีประโยชน์และเป็นแนวทางการแบ่งปันและยังเป็นการปลูกฝังการแบ่งปันให้แก่ชุมชนต่อไป^{๙๐} ส่วนมากกิจกรรมของโครงการก็จะเน้นให้ความรู้เรื่องการเกษตรกรรมมีการดูแลสวนอย่างไรจะปลูกพืชอะไรเป็นอาชีพเสริมจากการปลูกกาแฟ^{๙๑} ชุมชนเกษตรกรชาวไร่กาแฟดอยช้าง ส่งเสริมกิจกรรมให้ชุมชนมีส่วนร่วมช่วยเหลือกันและกัน^{๙๒}

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และกล่าวสรุปรวมโดยย่อได้ว่า หลักการให้ทานการแบ่งปันของชุมชนชาวไร่กาแฟดอยช้าง โดยแยกเป็นประเภทดังนี้

- **ผู้บริหาร มีความเห็นว่า** ต้องพยายามให้สิ่งที่ดีที่สุดให้กับผู้บริโภค เพราะถ้าทำดีลูกหลานก็ได้ และ คนดอยช้างทุกคนเป็นเจ้าของธุรกิจนี้ไม่ใช่ของคนใดคนหนึ่ง เงินที่ได้จากผู้บริโภคก็นำมาสละให้แก่ชุมชนในการให้ความรู้เรื่องกาแฟแก่ชุมชนถึงวิธีการเก็บกาแฟที่ดี และร่วมมือกันกับชุมชนดูแลรักษาสิ่งของสาธารณะเพื่อการใช้ประโยชน์ร่วมกันรวมทั้งการดูแลสิ่งแวดล้อมรอบตัว เพื่อทำให้คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนดีขึ้น ทำให้สังคมน่าอยู่

^{๘๑} สัมภาษณ์ นายพงษ์กร พิสัยเลิศ , ชาวไร่กาแฟดอยช้าง, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๘๒} สัมภาษณ์ นายอัครเดช เปี้ยวเซ่ง, กลุ่มสมาชิกสหกรณ์ดอยช้าง, ๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๘๓} สัมภาษณ์ นายบรรพต ศิริคามสุข, กลุ่มสมาชิกสหกรณ์ดอยช้าง, ๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๘๔} สัมภาษณ์ นายปณชัย พิสัยเลิศ, กรรมการผู้จัดการบริษัทกาแฟดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๘๕} สัมภาษณ์ นายธนากร ภูสร้างวงศ์, ประธาน อบต. วาวี ดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๘๖} สัมภาษณ์ นายภูมิจิต วินิลวงผนา, เจ้าของบ้านสวนดอยช้าง เกษตรกรชาวไร่กาแฟดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๘๗} สัมภาษณ์ นายอัศวิน วินวงส์อนุรักษ์, ชาวไร่กาแฟดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๘๘} สัมภาษณ์ นายธีระพงษ์ วิมลสุวรรณกุล, ชาวไร่กาแฟดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๘๙} สัมภาษณ์ นายพิชิต ศิริคามสุข, ชาวไร่กาแฟดอยช้าง, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๙๐} สัมภาษณ์ นายพงษ์กร พิสัยเลิศ , ชาวไร่กาแฟดอยช้าง, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๙๑} สัมภาษณ์ นายอัครเดช เปี้ยวเซ่ง, กลุ่มสมาชิกสหกรณ์ดอยช้าง, ๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๙๒} สัมภาษณ์ นายธาวิน แจชอู่, สมาชิกสหกรณ์ดอยช้าง, ๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

- **ชาวไร่กาแฟ มีความเห็นว่า** ตนต้องเสียสละตนเองเพื่อเป็นชาวไร่ที่ดี เพื่อการอยู่ดีกินดีอย่างมีความสุขของพี่น้องในชุมชนที่ไม่ใช่เพียงรูปของตัวเงิน แต่ต้องรวมถึงการให้ความรู้ โดยต้องเป็นการเสียสละด้วยความจริงใจ ซึ่งจะเป็นการสร้างสามัคคีขึ้นในชุมชน
- **สมาชิกสหกรณ์ดอยช้าง มีความเห็นว่า** พยายามนัดพบปะกันและนำอาหารมาทานกันไปคุยกันไปถึงวิธีการจัดเก็บเพื่อเป็นข้อมูล ในปีถัดไป ส่วนเงินที่ได้มาก็มีการนำมาแบ่งกันโดยให้ความช่วยเหลือในด้านความเป็นอยู่ของชุมชนและนำมาจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับเกษตรกร
- **ข้อมูลที่เหมือนกันทั้งสามกลุ่ม คือ** กลุ่มคนทั้งสามในธุรกิจกาแฟดอยช้างล้วนแล้วแต่เป็นกลุ่มคนที่ให้ทาน ตามแนวสังคหวัตถุส์ ด้วยความจริงใจทั้งสิ้น กล่าวคือ กลุ่มผู้บริหารได้มีการให้คุณภาพกาแฟที่ดีแก่ผู้บริโภค และนำเอาเงินกำไรที่ได้มาสร้างรายได้แก่ชาวไร่กาแฟด้วยการรับซื้อเมล็ดกาแฟราคาสูงเพื่อให้เป็นแรงจูงใจให้ปลูกกาแฟคุณภาพดีส่งให้แก่บริษัท นอกจากนี้ก็ยังมีเม็ดเงินที่ได้จากผู้บริโภคมาสละให้แก่ชุมชนในการให้ความรู้เรื่องกาแฟแก่ชุมชนถึงวิธีการเก็บกาแฟที่ดี และร่วมมือกันกับชุมชนดูแลรักษาสิ่งของสาธารณะเพื่อการใช้ประโยชน์ร่วมกันรวมทั้งการดูแลสิ่งแวดล้อมรอบตัว เพื่อให้คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนดีขึ้น ทำให้สังคมน่าอยู่ ส่วนชาวไร่กาแฟดอยช้างก็มีการสละแรงกายแรงใจในการเคร่งครัดปลูกกาแฟที่มีคุณภาพและมีการให้ความรู้ซึ่งกันและกันด้วยความจริงใจ ในขณะที่กลุ่มสมาชิกสหกรณ์ก็มีการให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการจัดเก็บเมล็ดกาแฟ และมีการนำเงินที่ได้มาแบ่งกันภายในชุมชนโดยให้ความช่วยเหลือในด้านความเป็นอยู่ของชุมชนและนำมาจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับเกษตรกรในชุมชน
- **ข้อมูลที่แตกต่างของทั้งสามกลุ่ม คือ** มีรูปแบบการให้ที่แตกต่างกันไปเท่านี้ดังกล่าวยังต้น

ผู้วิจัยสรุปได้ว่าการให้การแบ่งปันของชุมชน มีสาเหตุเริ่มที่ธุรกิจกาแฟดอยช้าง การมีวัฒนธรรมของการให้เช่นนี้ก็เนื่องจาก จุดกำเนิดของธุรกิจกาแฟดอยช้างนี้ ได้กำเนิดขึ้นจากการพระราชทานให้ของในหลวงรัชกาลที่ ๙ โดยไม่หวังสิ่งตอบแทนใดๆ ขอเพียงให้ชาวเขาได้เลิกปลูกพืชเสพติดเท่านั้น ดังข้อมูลที่มีการเปิดเผยแก่สาธารณชน ว่า “ก่อนที่จะก้าวเดินเข้าสู่กระบวนการปลูกและผลิตกาแฟชาวเขาเผ่าต่างๆภาคเหนือของประเทศไทยรวมทั้งดอยช้างเคยปลูกฝิ่นถือเป็นพืชเศรษฐกิจในอดีตการปลูกฝิ่นและการทำไร่เลื่อนลอยทำให้เกิดการแผ้วทางป่าอย่างมหาศาลรวมทั้งทำลายต้นน้ำอันสมบูรณ์ของประเทศในปี พ.ศ.๒๕๑๖ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตชาวไทยภูเขาโดยทรงริเริ่มโครงการในพระราชดำริพระราชทานพันธุ์พืชที่ส่งคิดว่าเป็นพืชเศรษฐกิจทดแทนและลดการปลูกฝิ่นพร้อมทั้งลดการแผ้วทางป่าจากพระราชดำริของพระองค์ท่านทางรัฐบาลไทยและ และองค์การสหประชาชาติได้ให้ความช่วยเหลืออย่างเต็มความสามารถ”

หลังจากนั้นวัฒนธรรมการให้ก็ได้มีการสืบสานโดย นายวิชา พรหมยงค์ (ประธานบริษัทผู้ลงทุนไปแล้ว) ซึ่งยอมที่จะสละเวลาที่เหลืออยู่ของชีวิตตนเข้ามาพัฒนากาแฟอาราบิกาดอยช้างให้มี

คุณภาพจนเป็นที่ยอมรับของนานาชาติ ทำให้ทำให้สามารถขายกาแฟได้ในราคาสูงรอดพ้นการถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง และสามารถให้ราคาซื้อเมล็ดกาแฟจากชาวบ้านในราคาสูงสร้างรายได้แก่ชาวไร่กาแฟได้อย่างเป็นกอบเป็นกำ ตลอดจนมีการนำเงินกำไรที่ได้จากการขายกาแฟด้อยช้างทั้งในและต่างประเทศไปสร้างโรงเรียนและโรงพยาบาลเพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีกลับสู่ชุมชน การสืบสานวัฒนธรรมแห่งการให้ที่มีการปฏิบัติตนให้เห็นอย่างประจักษ์ชัดเช่นนี้จึงได้มีการถ่ายทอดมาสู่ผู้บริหารและชาวไร่กาแฟในยุคปัจจุบันอย่างถาวร

๔.๙.๒ แนวทางการใช้วาจาของชาวไร่กาแฟด้อยช้าง (ปิยวาจา)

หลักการพูดคุยกะจรจาสื่อสารตามหลักปิยวาจา คือ การใช้วาจาให้เป็นที่ยรัก ชาบซึ่งใจ สุภาพไพเราะอ่อนหวาน สมานสามัคคี เกิดไมตรีรักใคร่นับถือ^{๙๓} การควบคุมการพูดของเราให้ไพเราะ มีสติอยู่เสมอ เป็นวจีสุจริต คือ เว้นจากการพูดปด เว้นจากการพูดส่อเสียด คือ ยุยงให้เขาแตกร้างกัน เว้นจากการพูดคำหยาบคาย เว้นจากการพูดจาเหลวไหลไม่เป็นสาระ^{๙๔} ดังพุทธพจน์ที่ทรงตรัสไว้ว่าตถาคตรู้วาจาที่จริง ที่แท้ ที่ประกอบด้วยประโยชน์ และวาจานั้นเป็นที่รักเป็นที่ชอบใจของคนอื่น ในข้อนี้ ตถาคตรู้กาลที่จะกล่าววาจานั้น ข้อนี้เพราะเหตุไร เพราะตถาคตมีความเอ็นดูในหมู่สัตว์ทั้งหลาย^{๙๕} สรุปลก็คือ กล่าวตามเวลา กล่าวคำที่เป็นจริง กล่าวคำที่อ่อนหวาน กล่าวคำที่ประกอบด้วยประโยชน์ กล่าวด้วยเมตตาจิต^{๙๖}

เทคนิคแนวทางการปฏิบัติสำหรับการพูดการเจรจาของชุมชนชาวไร่ด้อยช้าง พอสรุปได้ดังนี้

๑. **หันหน้าเข้าหากัน**การริเริ่มพี่น้องชาวไร่กาแฟต้องหันหน้าเข้าหากัน เพื่อพูดคุยกัน^{๙๗} ทำตามข้อตกลงของชุมชน^{๙๘} การพูดคุยที่ดีต่อกันเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการอยู่ร่วมกันของชาวไร่กาแฟด้อยช้างเพราะจะทำให้ชุมชนมีความสุข^{๙๙} เป็นการสื่อสารที่เข้าใจมากที่สุดจะส่งผลให้ต่อยอดการพัฒนาได้ง่ายขึ้น^{๑๐๐}
๒. **พูดคุยด้วยจริงใจ**ต่อการพูดจาที่ดีต่อกันเป็นสิ่งจำเป็นที่สุดในการอยู่ร่วมกันของชาวไร่กาแฟ^{๑๐๑} เพราะการสื่อสารภาษาท้องถิ่นอาจจะเข้าใจยากแต่ทุกคนมีความ

^{๙๓} ขุ.อิติ. (ไทย) ๒๕/๑๐๐/๔๗๗.

^{๙๔} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), **พุทธธรรม**, พิมพ์ครั้งที่๔, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๖๒๘ – ๖๒๙.

^{๙๕} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๘๕/๘๖.

^{๙๖} อัง.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๑๙๘/๓๓๘.

^{๙๗} สัมภาษณ์ นายธนากร ภูสร้างวงศ์, ประธาน อบต.วาปี ดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๙๘} สัมภาษณ์ นายภูมิจิต วินิลวงษา, เจ้าของบ้านสวนดอยช้าง เกษตรกรชาวไร่กาแฟด้อยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๙๙} สัมภาษณ์ นายอัศวิน วินวงษ์นุรักษ์, ชาวไร่กาแฟด้อยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๐๐} สัมภาษณ์ นายธีระพงษ์ วิมลวรรณกุล, ชาวไร่กาแฟด้อยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๐๑} สัมภาษณ์ นายพิชิต ศิริคามสุข, ชาวไร่กาแฟด้อยช้าง, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

- จริงใจ^{๑๐๒}พี่น้องชนเผ่าต้องหันหน้าเข้าหากัน หากมีปัญหากับผู้มาติดต่อ จะได้ช่วยกันแก้ไข^{๑๐๓} ถ้าเราพูดที่ดีทำให้ชุมชนมีชื่อเสียง เพราะเราอยู่ในสังคมแห่งการแบ่งปัน^{๑๐๔}
๓. **โพเราะสุภาพ** มีการสื่อสารที่เข้าใจซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะในการสื่อสารกับคนอื่น(คนในชุมชนหรือผู้มาติดต่อ)ปกติชุมชนเกษตรกรชาวไร่กาแปดอยช้างเน้นการใช้คำพูดที่สุภาพกับมิตรทุกคนอยู่แล้ว^{๑๐๕}
๔. **พูดกันแบบตรงไปตรงมา**ไม่หลอกลวง ใช้สัจจะเป็นที่ตั้ง ความเชื่อใจ ไม่หลอกลวงกัน^{๑๐๖}ในการติดต่อค้าขายกับผู้อื่นทางชาวไร่กาแปดอยช้างจะให้ความรู้เกี่ยวกับผลผลิตในรูปแบบต่าง ๆ ของชาวไร่กาแปดอยช้าง^{๑๐๗} การใช้วาจาที่ถูกกาลเทศะ มีความสุภาพ ทำให้ผู้ที่เข้ามาติดต่อกับชุมชนมีความรู้สึกปลอดภัยและเป็นกันเอง^{๑๐๘}ใช้คำพูดสุภาพเป็นมิตรกับทุกคนในการติดต่อค้าขายกับชุมชน^{๑๐๙} ต้องใช้วาจาที่ดีและถูกกาลเทศะ สุภาพทำให้ผู้ที่มาติดต่อกับชุมชนมีความเป็นกันเองและสุภาพกับชุมชนด้วยเช่นกัน^{๑๑๐} พูดคุยเป็นกันเองกับคนในชุมชน อย่างเต็มใจและให้ความเคารพนับถือ^{๑๑๑} ไม่หลอกลวงพูดตรงๆ ใช้สัจจะเป็นที่ตั้งจนเกิดความเชื่อมั่นในการค้าขาย^{๑๑๒} พูดตรงไม่หลอกลวงกับผู้อื่น เพื่อพัฒนาชุมชนที่เราอยู่^{๑๑๓}
๕. **มุ่งให้ความรู้ความเข้าใจ**ชุมชนมีการพูดสื่อสารเพื่อนำให้ความรู้ใหม่ๆ เพราะในแต่ละปีที่ผ่านมา กาแปดอยช้างค่อยๆ เติบโตขึ้นเรื่อยๆ ทั้งพื้นที่เพาะปลูกก็เพิ่มมากขึ้น จาก ๕๐๐-๖๐๐ ไร่จากร้านเล็กๆ ที่ทำกันเองในเชิงราย กาแปดอยช้างค่อยๆ กระจายสู่ร้านค้าทั้งในและต่างประเทศ ทั้งดื่มในร้านและหาซื้อไปขงเองดื่มที่บ้านแบบปากต่อปาก^{๑๑๔}
๖. **พูดด้วยสัจจะความจริง โปร่งใสและเป็นธรรม**การเจรจาพูดคุยหรือการให้ข้อมูลสื่อสาร เพื่อพัฒนาชีวิตชาวไร่กาแปดอยช้างกระตุ้นให้ชุมชนได้ตระหนักถึง

^{๑๐๒}สัมภาษณ์ นายพงษ์กร พิสัยเลิศ , ชาวไร่กาแปดอยช้าง, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๐๓}สัมภาษณ์ นายอักรเดช เปี้ยวเซ่ง, กลุ่มสมาชิกสหกรณ์ดอยช้าง, ๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๐๔}สัมภาษณ์ นายบรรพต ศิริคามสุข, กลุ่มสมาชิกสหกรณ์ดอยช้าง, ๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๐๕}สัมภาษณ์ นายธาวิน แจชอญ, สมาชิกสหกรณ์ดอยช้าง ,๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๐๖}สัมภาษณ์ นายธนากร ภูสร้างวงศ์, ประธาน อบต.วาวี ดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๐๗}สัมภาษณ์ นายภูมิจิต วินิลวงษา, เจ้าของบ้านสวนดอยช้าง เกษตรกรชาวไร่กาแปดอยช้าง, ๒๗

ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๐๘}สัมภาษณ์ นายอัศวิน วินวงษ์นุรักษ์, ชาวไร่กาแปดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๐๙}สัมภาษณ์ นายธีระพงษ์ วิมลสวรรค์กุล, ชาวไร่กาแปดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๑๐}สัมภาษณ์ นายพิชิต ศิริคามสุข, ชาวไร่กาแปดอยช้าง, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๑๑}สัมภาษณ์ นายพงษ์กร พิสัยเลิศ , ชาวไร่กาแปดอยช้าง, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๑๒}สัมภาษณ์ นายอักรเดช เปี้ยวเซ่ง, กลุ่มสมาชิกสหกรณ์ดอยช้าง, ๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๑๓}สัมภาษณ์ นายบรรพต ศิริคามสุข, กลุ่มสมาชิกสหกรณ์ดอยช้าง, ๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๑๔}สัมภาษณ์ นายปณชัย พิสัยเลิศ, กรรมการผู้จัดการบริษัทกาแปดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

ความสำคัญของการค้าโดยชอบธรรม เพื่อเป็นตัวอย่างของการค้าที่โปร่งใสและเป็นธรรม^{๑๑๕} พูดคุยหรือการให้ข้อมูลสื่อสาร เพื่อพัฒนาชีวิตชาวไร่กาแฟดอยช้าง

๗. **พูดขึ้นนำประโยชน์สุขแก่ชุมชน** ชุมชนเน้นการพูดคุยด้วยการให้ความรู้และการจัดกิจกรรมต่างๆ ในการให้ข้อมูลสนับสนุนคุณภาพชีวิตแบบเป็นประโยชน์ต่อสังคม^{๑๑๖} มีการเจรจากันอย่างมีประสิทธิภาพให้กับผู้ประกอบการชาวไร่กาแฟดอยช้าง^{๑๑๗} เน้นการใช้วาจาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต^{๑๑๘} ทั้งนี้วิถีชีวิตชาวไร่กาแฟดอยช้างมีการสื่อสารให้ข้อมูลสนับสนุนและเพื่อประโยชน์สุขต่อชุมชน^{๑๑๙}

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และกล่าวสรุปรวมโดยย่อเกี่ยวกับแนวทางการใช้วาจาของชาวไร่กาแฟดอยช้าง (ปียาวา) โดยแยกเป็นประเภทดังนี้

- **ผู้บริหาร มีความเห็นว่า** พูดกันแบบตรงไปตรงมา ไม่หลอกลวงเพื่อให้เกิดความเชื่อใจกันและให้ความรู้ใหม่ๆ ทั้งนี้ก็เพื่อทำให้เกิดความร่วมมือกันในการสร้างผลผลิตกาแฟที่มีคุณภาพที่ได้ออกสู่ท้องตลาดที่มีปริมาณเพียงพอตลอดเวลา
- **ชาวไร่กาแฟ มีความเห็นว่า** ทำตามข้อตกลงของชุมชนในการติดต่อค้าขายกับผู้อื่น ให้ความรู้เกี่ยวกับผลผลิตในรูปแบบต่างๆ ของชาวไร่กาแฟดอยช้างด้วยกัน
- **สมาชิกสหกรณ์ดอยช้าง มีความเห็นว่า** ไม่หลอกลวงพูดตรงๆ ใช้สัจจะเป็นที่ตั้งจนเกิดความเชื่อมั่นในการค้าขายโดยพูดตรงไม่หลอกลวงกับผู้อื่น และเน้นการใช้คำพูดที่สุภาพ เป็นมิตรกับทุกคน
- **ข้อมูลที่เหมือนกันทั้งสามกลุ่ม คือ** ทุกกลุ่มให้ความสำคัญต่อสัจจะวาจา และเห็นว่าเป็นเรื่องที่สำคัญมากสำหรับการตกลงซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าและการขอความร่วมมือจากทุกฝ่าย เพื่อทำให้อุตสาหกรรมดำเนินต่อไปได้อย่างราบรื่นโดยเฉพาะในช่วงเวลาที่ธุรกิจกำลังมีการขยายตัว
- **ข้อมูลที่แตกต่างของทั้งสามกลุ่ม คือ** ไม่มี

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ชุมชนชาวไร่กาแฟดอยช้างได้เน้นหลักปียาวาคือมีการพูดวาจาพูดดีมีน้ำใจใช้วาจาซาบซึ้งใจต่อกันและกัน สุภาพไพเราะอ่อนหวานสมานสามัคคี เกิดมิตรและความรักใคร่ นับถือตลอดถึงมุ่งพูดแสดงประโยชน์สุขต่อชุมชนดังจะเห็นได้จากผลที่ปรากฏต่อชุมชนในแต่ละปีที่ผ่านมา ชุมชนชาวไร่กาแฟดอยช้างค่อยๆ เติบโต เป็นที่รู้จักขึ้นเรื่อยๆ ทั้งพื้นที่เพาะปลูกและตลาดผู้ดื่มกาแฟดอยช้างที่มีการขยายตัวออกไปอย่างกว้างขวางทั้งในและต่างประเทศ ดังนั้น พูดคุยเจรจาสื่อสารของคนในชุมชนที่เน้นหลักปียาวา คือ การใช้วาจาที่ถูกกาลเทศะ มีความสุภาพ ทำให้ผู้ที่เข้ามาติดต่อค้าขายกับชุมชนมีความรู้สึกปลอดภัยและเป็นกันเอง จึงสรุปได้ว่า ชุมชนได้ยึดหลักปียาวาเป็นหัวใจสำคัญประการที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็งและประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน

^{๑๑๕} สัมภาษณ์ นายปณชัย พิสัยเลิศ, กรรมการผู้จัดการบริษัทกาแฟดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๑๖} สัมภาษณ์ นายธีระพงษ์ วิมลสุวรรณกุล, ชาวไร่กาแฟดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๑๗} สัมภาษณ์ นายพิชิต ศิริคามสุข, ชาวไร่กาแฟดอยช้าง, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๑๘} สัมภาษณ์ นายพงษ์กร พิสัยเลิศ, ชาวไร่กาแฟดอยช้าง, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๑๙} สัมภาษณ์ นายธาวิน แจชอภู, สมาชิกสหกรณ์ดอยช้าง, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

๔.๙.๓ แนวทางการบำเพ็ญประโยชน์สุขของชาวไร่กาแฟดอยช้าง (อัตถจริยา)

อัตถจริยา คือ การประพฤติประโยชน์ การทำตนให้เป็นประโยชน์สุขต่อตนและคนอื่น การทำตนให้เป็นประโยชน์ ไม่นิ่งดูตาย มีน้ำใจไมตรีต่อกัน การปฏิบัติงานในแต่ละหน้าที่แต่ละแผนกเต็มกำลังและความสามารถ^{๑๒๐} การประพฤติตนของแต่ละบุคคลควรให้เกิดประโยชน์ ๓ ด้าน คือ อัตตัตถะ ประโยชน์ตน ปรัตถะ ประโยชน์ผู้อื่น และ อุภยัตถะ ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย คือ ประโยชน์สุข และความดีงามร่วมกันของชุมชน สร้างสรรค์เกื้อหนุนให้ทั้งตนและผู้อื่น^{๑๒๑}

เทคนิคแนวทางการบำเพ็ญประโยชน์สุขของชาวไร่กาแฟดอยช้าง พอสรุปได้ ดังนี้

๑. **เราทำ เรากิน เราใช้** การบำเพ็ญประโยชน์สุขมีความสำคัญต่อคุณภาพชีวิตของชาวไร่กาแฟดอยช้าง ด้วยว่าชุมชนชาวไร่กาแฟดอยช้างก่อเกิดขึ้นมาเป็นของคนปลูกกาแฟบนดอยช้าง ผลประโยชน์ทั้งหมดเป็นของพี่น้องบนดอย^{๑๒๒} ทุกคนมีความเสมอภาคในฐานะที่เป็นเจ้าของร่วมกัน^{๑๒๓}
๒. **มุ่งสร้างทำเพื่อส่วนร่วม** โดยหลักใหญ่ชุมชนให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันอยู่แล้ว^{๑๒๔} ไม่ถูกดูถูกเหยียดหยามเพราะเราเป็นเกษตรกรด้วยกัน^{๑๒๕} การให้ความช่วยเหลือให้ความเสมอภาค จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งเพราะเป็นการให้กำลังใจในการทำงานร่วมกัน^{๑๒๖} ทุกคนคือชาวไร่กาแฟดอยช้างที่นี้ไม่มีเจ้านายและลูกน้อง เราเป็นเพื่อร่วมงานกันมีอะไรก็จะปรึกษากันและช่วยกันหาทางออกที่ดี^{๑๒๗}
๓. **ให้เพื่อการสงเคราะห์อ่อนนุเคราะห์แก่กันและกัน** โดยหลักใหญ่ชาวบ้านจะช่วยเหลือกันและกันเป็นหลัก^{๑๒๘} การให้ความเสมอภาคต่อเกษตรกรเป็นสิ่งดีเพราะเกษตรกรส่งขายเมล็ดกาแฟให้กับสหกรณ์โดยตรง^{๑๒๙} เกษตรกรชาวไร่กาแฟดอยช้างให้ความช่วยเหลือเพื่อเป็นการให้เกียรติซึ่งกันและกัน
๔. **การทำประโยชน์เพื่อความเสมอภาค** สิ่ง que ทุกคนอยากเห็นคือ กาแฟดอยช้าง เป็นองค์กรเดียวในโลก เกี่ยวกับการผลิตกาแฟ ที่เกษตรกรเป็นเจ้าของทั้งหมด ตั้งแต่การปลูกจนถึงการตลาด^{๑๓๐} ความเสมอภาคเป็นแรงกระตุ้น ให้ชุมชนตระหนักถึง

^{๑๒๐} เรื่องเดียวกัน.

^{๑๒๑} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **ธรรมบุญชีวิต**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๒๒-๒๓.

^{๑๒๒} สัมภาษณ์ นายปณชัย พิสัยเลิศ, กรรมการผู้จัดการบริษัทกาแฟดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๒๓} สัมภาษณ์ นายธนากร ภูสร้างวงศ์, ประธาน อบต.วาวี ดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๒๔} สัมภาษณ์ นายภูมิจิต วิมลวงพัฒนา, เจ้าของบ้านสวนดอยช้าง เกษตรกรชาวไร่กาแฟดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๒๕} สัมภาษณ์ นายอัศวิน วินวงสือนุรักษ์, ชาวไร่กาแฟดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๒๖} สัมภาษณ์ นายธีระพงษ์ วิมลสวรรค์กุล, ชาวไร่กาแฟดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๒๗} สัมภาษณ์ นายพงษ์กร พิสัยเลิศ, ชาวไร่กาแฟดอยช้าง, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๒๘} สัมภาษณ์ นายอัศวิน เปี้ยวเซ่ง, กลุ่มสมาชิกสหกรณ์ดอยช้าง, ๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๒๙} สัมภาษณ์ นายบรรพต ศิริคามสุข, กลุ่มสมาชิกสหกรณ์ดอยช้าง, ๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๓๐} สัมภาษณ์ นายปณชัย พิสัยเลิศ, กรรมการผู้จัดการบริษัทกาแฟดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

ความสำคัญของการค้าขายโดยชอบธรรม^{๑๓๑} ทั้งนี้จะเห็นได้จากการทำประโยชน์ด้วยการส่งเสริมด้านการศึกษา การกีฬา ตอนนีให้ซื้อที่ดิน ๔๗ ไร่เพื่อให้เตรียมความพร้อมในการให้ความช่วยเหลือในการสร้างโรงเรียนและโรงพยาบาล^{๑๓๒}

๕. **การทำประโยชน์เพื่อความรักความสามัคคี** ในแง่ของการทำงานร่วมกันคงต้องมีการเกื้อกูลกันและกัน^{๑๓๓} การให้ความช่วยเหลือชุมชน ให้มีความรักสามัคคีกันมากขึ้น^{๑๓๔} ในการทำงานร่วมกันจะต้องมีความช่วยเหลือกันและกัน จะทำให้เกษตรกรเกิดความมั่นใจตัวเอง และเชื่อมั่นในชุมชน^{๑๓๕} การไว้วางใจเป็นเรื่องใหญ่ สัจจะวาจา ความไว้วางใจ เป็นเรื่องสำคัญอย่างมาก^{๑๓๖} ปัจจุบันชุมชนเกษตรกรชาวไร่กาแพดอยช้างบางกลุ่มร่วมมือกันตั้งสหกรณ์เป็นการทำงานแบบเคียงบ่าเคียงไหล่กับชุมชนตลอดมา^{๑๓๗}

๖. **การมุ่งทำงานเป็นทีม** ปัจจุบันชุมชนกาแพดอยช้างได้รวมเป็นกลุ่มร่วมกัน เพื่อสร้างกาแพดอยช้างให้สังคมภายนอกได้รับทราบการทำตัวให้เป็นมิตร แนะนำข้อมูลของดอยช้างให้ถูกต้องการรับฟังทัศนะของชุมชนและแนะนำหาทางร่วมกัน^{๑๓๘} ชาวไร่กาแพดอยช้างอยู่อย่างมีความสุข มีรายได้เพิ่มมากขึ้น สิ่งที่ต้องปรับปรุงคือการติดต่อกับผู้มาติดต่อ^{๑๓๙} ที่ผ่านมาชุมชนแข็งแรงดีอยู่แล้ว ปัจจุบันวิถีชีวิตของชาวไร่กาแพดอยช้างต้องเดินหน้าต่อไป^{๑๔๐}

๗. **การแบ่งปันประโยชน์สู่ชุมชน** โครงการกาแพดอยช้างได้สร้างความสุขส่งต่อให้ชุมชนเกษตรกร ณ วันนี้ เรามีเงินมีทองใช้ตลอดเวลาเนื่องจากเราทำงานในรูปแบบสหกรณ์^{๑๔๑} ชุมชนเกษตรกรดอยช้างอยู่ในชุมชนที่มีสหกรณ์เป็นของตัวเองจึงช่วยให้ชุมชนไม่มีปัญหาอะไร^{๑๔๒}

กิจกรรมโครงการที่สะท้อนการทำประโยชน์สู่ต่อชุมชนที่ชุมชนกระทำร่วมกัน คือ การส่งเสริมชุมชนเกษตรกร ทั้งในด้านสาธารณสุขการก/การศึกษา/พาปัจจุบันชาวไร่กาแพดอยช้างได้จัดตั้งมูลนิธิ เพื่อลูกหลาน มีวัตถุประสงค์ของมูลนิธิสนับสนุน ที่ดีกับองค์กรอื่นๆ การศึกษา การกีฬา

^{๑๓๑} สัมภาษณ์ นายภูมิจิต วินิลวงผนา, เจ้าของบ้านสวนดอยช้าง เกษตรกรชาวไร่กาแพดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๓๒} สัมภาษณ์ นายภูมิจิต วินิลวงผนา, เจ้าของบ้านสวนดอยช้าง เกษตรกรชาวไร่กาแพดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๓๓} สัมภาษณ์ นายอัศวิน วินวงสื่อนุรักษ์, ชาวไร่กาแพดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๓๔} สัมภาษณ์ นายธีระพงษ์ วิมลสวรรค์กุล, ชาวไร่กาแพดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๓๕} สัมภาษณ์ นายพิชิต ศิริคามสุข, ชาวไร่กาแพดอยช้าง, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๓๖} สัมภาษณ์ นายอัครเดช เปี้ยวเซ่ง, กลุ่มสมาชิกสหกรณ์ดอยช้าง, ๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๓๗} สัมภาษณ์ นายบรรพต ศิริคามสุข, กลุ่มสมาชิกสหกรณ์ดอยช้าง, ๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๓๘} สัมภาษณ์ นายธนากร ภูสร้างวงศ์, ประธาน อบต.วาวี ดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๓๙} สัมภาษณ์ นายธีระพงษ์ วิมลสวรรค์กุล, ชาวไร่กาแพดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๔๐} สัมภาษณ์ นายอัศวิน วินวงสื่อนุรักษ์, ชาวไร่กาแพดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๔๑} สัมภาษณ์ นายบรรพต ศิริคามสุข, กลุ่มสมาชิกสหกรณ์ดอยช้าง, ๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๔๒} สัมภาษณ์ นายธาวิน แจซอญ, สมาชิกสหกรณ์ดอยช้าง, ๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

การรักษาพยาบาลแก่คนในชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนและส่งเสริมวัฒนธรรม^{๑๔๓} ชาวไร่กาแพดอยช้างส่งเสริมชุมชนให้มีความสุขกับการแบ่งปันมีความสำคัญอย่างยิ่งทั้งด้านกีฬา การศึกษา และการสาธารณสุขที่ดี^{๑๔๔} เพื่อต้องการให้ชุมชนแข็งแรง มีความรู้ ความสามารถ^{๑๔๕} มีการแนะนำชาวบ้านกำจัดขยะทิ้งให้เป็นที่เป็นทาง ส่งเสริมให้ชุมชนเกษตรกรมีการศึกษาเพิ่มมากขึ้นทั้งทางติดต่อสื่อสารกับผู้มาติดต่อจัดสถานที่ออกกำลังกายให้คนในชุมชนในที่ปลอดภัย^{๑๔๖} มีการตั้งมูลนิธิกาแพดอยช้างเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตลูกหลานในทุกไฟด้าน^{๑๔๗} สนับสนุนส่งเสริมการศึกษาและการรักษาพยาบาลแก่คนในชุมชน ให้การสนับสนุนการศึกษาแก่นักเรียน นักศึกษาที่เรียนดี แต่ขาดทุนทรัพย์^{๑๔๘} ในชุมชนของเราจัดตั้งโรงพยาบาล โดยใช้งบประมาณจากมูลนิธิดอยช้าง^{๑๔๙}

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และกล่าวสรุปรวมโดยย่อเกี่ยวกับแนวทางการบำเพ็ญประโยชน์สุขของชาวไร่กาแพดอยช้าง โดยแยกเป็นประเภทดังนี้

- **กลุ่มผู้บริหาร** มีความเห็นว่า จัดตั้งมูลนิธิ เพื่อลูกหลาน มีวัตถุประสงค์ของมูลนิธิสนับสนุน การศึกษา การกีฬา การรักษาพยาบาลแก่คนในชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน ส่งเสริมชุมชนให้มีความสุขกับการแบ่งปัน ควรส่งเสริมสร้างประโยชน์ต่อสังคม และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นและเป็นการช่วยเหลือชาวเขาผู้ยากไร้ทั้งในด้านการศึกษาและการพยาบาล หรือแม้กระทั่งชีวิตความเป็นอยู่และอาชีพ โดยนารายได้ส่วนหนึ่งนำไปสนับสนุนด้านการศึกษาและพยาบาลในหมู่บ้านดอยช้างและหมู่บ้านใกล้เคียง
- **กลุ่มชาวไร่กาแพ** มีความเห็นว่า ทางด้านการศึกษาการกีฬา ช่วยเหลือในการสร้างโรงเรียนและโรงพยาบาล ชุมชนชาวไร่กาแพดอยช้างได้มุ่งพัฒนาชุมชนในการศึกษา การกีฬา สาธารณสุข มาเป็นอันดับหนึ่งเลย ส่งเสริมด้านสาธารณสุขแนะนำชาวบ้านกำจัดขยะทิ้งให้เป็นที่เป็นทางและส่งเสริมด้านการศึกษา ให้ชุมชนเกษตรกรมีการศึกษาเพิ่มมากขึ้น คุณภาพชีวิตลูกหลานในทุกไฟด้านโดยโครงการกาแพดอยช้างได้สร้างกลุ่มชุมชนเกษตรกรในด้านสาธารณสุข การสื่อสารและการศึกษา การศึกษาอยากเห็นความปลอดภัยในการรักษาพยาบาลของคนในชุมชนเราก็อำทุกๆจุดที่เราอยากเห็น
- **กลุ่มสมาชิกสหกรณ์ดอยช้าง** มีความเห็นว่า ให้การสนับสนุนส่งเสริมการศึกษาและการรักษาพยาบาลแก่คนในชุมชน ด้านสาธารณสุขในชุมชนของเราจัดตั้งโรงพยาบาลโดยใช้งบประมาณจากมูลนิธิดอยช้างส่วนด้านการศึกษามูลนิธิได้จัดการ

^{๑๔๓} สัมภาษณ์ นายปณชัย พิสัยเลิศ, กรรมการผู้จัดการบริษัทกาแพดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๔๔} สัมภาษณ์ นายธนากร ภูสร้างวงศ์, ประธาน อบต.วาวี ดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๔๕} สัมภาษณ์ นายอัศวิน วินวงส์อนุรักษ์, ชาวไร่กาแพดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๔๖} สัมภาษณ์ นายธีระพงษ์ วิมลสวรรค์กุล, ชาวไร่กาแพดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๔๗} สัมภาษณ์ นายพิชิต ศิริคามสุข, ชาวไร่กาแพดอยช้าง, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๔๘} สัมภาษณ์ นายอัศวิน เปี้ยวเข้, กลุ่มสมาชิกสหกรณ์ดอยช้าง, ๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๔๙} สัมภาษณ์ นายบรรพต ศิริคามสุข, กลุ่มสมาชิกสหกรณ์ดอยช้าง, ๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

ให้นักเรียนมีที่เรียนที่ดีขึ้น สดวกสบาย ปลอดภัย สำหรับด้านการกีฬา ได้รับ การส่งเสริมในทุกด้านการศึกษาการศึกษาการกีฬาการสาธารณสุข

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การบำเพ็ญประโยชน์สุขของชุมชน มีรูปแบบแนวทางปฏิบัติพร้อมทั้ง ข้อเสนอแนะที่ชัดเจน ดังจะเห็นได้จากข้อเสนอโดยสรุปของทั้งสามกลุ่ม ที่สะท้อนแนวทางการจัดตั้ง มูลนิธิที่ต้งขึ้นนี้มีการทำสิ่งต่างๆ เช่น การสร้างโรงเรียนเพื่อให้การศึกษาแก่ลูกหลาน การสร้าง โรงพยาบาลเพื่อการรักษาพยาบาล และการสร้างสนามกีฬาเพื่อการพัฒนาสุขภาพของคนในชุมชน ให้มีมากกว่าในปัจจุบัน โดยทั้งชุมชนชาวไร่กาแฟได้ช่วยกันจัดสรรงบประมาณมาให้แก่มูลนิธิเพิ่มขึ้น เพื่อการพัฒนาในสิ่งต่างๆข้างต้นของชุมชนให้เกิดชุมชนที่มีความสมบูรณ์ทุกด้าน

๔.๙.๔ แนวทางการปรับตัวเพื่อการอยู่ร่วมกันของชาวไร่กาแฟดอยช้าง (สมานัตตา)

หลักการพื้นฐานสำหรับหลักสมานัตตา คือ ความเป็นคนมีตนสม่ำเสมอ ไม่ถือตัวคือ ไม่หยิ่งจองหอง การวางตนให้สมกับฐานะที่ตนมีอยู่ ไม่เอาเปรียบผู้อื่น ในยามสุขก็สุขด้วย หรือไม่ยามทุกข์ก็ทุกข์ด้วย^{๑๕๐} เอาตัวเข้าสมาน ทำตัวให้เข้ากับเขาได้ให้ความเสมอภาค ปฏิบัติ สม่ำเสมอกันต่อคนทั้งหลายไม่เอาเปรียบ ร่วมสุขร่วมทุกข์ ร่วมแก้ไขปัญหาเพื่อให้เกิดประโยชน์สุข ร่วมกัน วางตนเหมาะสมแก่ฐานะภาวะบุคคลเหตุการณ์ และสิ่งแวดล้อม^{๑๕๑} โดยรวมได้แก่ วางตนให้ เหมาะสมกับฐานะ ที่ตนมีอยู่ในสังคม และปฏิบัติตนอย่างสม่ำเสมอต่อคนทั้งหลาย^{๑๕๒} ความสำคัญ ของการวางตัว ยังหมายความว่าถึง ความเสมอภาคทางการเมือง กฎหมาย เศรษฐกิจ สังคม สิทธิ ความรับผิดชอบ และโอกาสเท่าเทียม^{๑๕๓} เพราะความแตกต่างทางด้านสังคม เชื้อชาติ ศาสนา สถานภาพไม่ควรเป็นสิ่งที่กีดขวางโอกาสของคนในชุมชน^{๑๕๔}

เทคนิคแนวทางการปรับตัวเพื่อการอยู่ร่วมกันของชาวไร่กาแฟดอยช้างพอสรุปได้ ดังนี้

๑. การพบปะพูดคุยแบบเป็นกันเองการพัฒนาชุมชนชาวไร่กาแฟดอยช้างมีความสุข และได้พบเจอกับผู้อื่นอย่างต่อเนื่อง ทำให้ผู้ได้รับความช่วยเหลือหรือผู้มาเยือนแล้ว มีความประทับใจ ถึงขนาดไม่อยากจะกลับบ้าน^{๑๕๕} การติดต่อสื่อสารต่อผู้มาเยือนทั้งใน อดีตและอนาคตเราจะเน้นเรื่องคุณภาพเพราะเราต้องการตลาดมากขึ้นทุกวันกาแฟที่

^{๑๕๐} พระเทพวิสุทธิญาณ (อุบลนันทโก), **ธรรมวิภาค**, (กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๒๙๗.

^{๑๕๑} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๗๑.

^{๑๕๒} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), **ธรรมบุญชีวิต**, พิมพ์ครั้งที่ ๘๐, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท พิมพ์สวจากัด, ๒๕๕๐), หน้า ๙.

^{๑๕๓} ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยาอังกฤษ-ไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด, ๒๕๓๒), หน้า ๒๓.

^{๑๕๔} สุพรรณิ ไชยอำพร, กับสนธิสมักรการ, **การวิเคราะห์ทางสังคมเพื่อการพัฒนา : แนวคิดและ วิธีการ**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๖), หน้า ๕๔.

^{๑๕๕} สัมภาษณ์ นายปณชัย พิสัยเลิศ, กรรมการผู้จัดการบริษัทกาแฟดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

มีอยู่ไม่เพียงพอเพราะเรายึดหลักคุณภาพ^{๑๕๖} การวางตัวแบบเป็นกันเองจะรู้สึกว่าเป็นมิตรซึ่งกันและกันได้^{๑๕๗}

๒. **ท่าทีของการไว้เนื้อเชื่อใจต่อกันและกัน** การวางตัวเป็นมิตรต่อผู้มาเยือนให้ความช่วยเหลือด้านความปลอดภัย และใช้คำพูดสุภาพ^{๑๕๘} การพูดที่มีความเป็นกันเอง จะรู้สึกเป็นมิตรที่ดีต่อกัน จะคอยให้ความช่วยเหลือในทุกอย่างสุดท้ายอาจเป็นเพื่อนที่ดีต่อกัน^{๑๕๙}
๓. **ท่าทีของความอบอุ่น เอื้อเฟื้อ มีน้ำใจ** เราอยากขายกาแฟดีๆให้กับผู้มาเยือนให้คนเรารู้ว่าประเทศไทยสามารถปลูกกาแฟที่ดีได้ เราจะทำให้ทุกคนรู้จักกาแฟที่ดีที่สุด รู้จักคอกาแฟ รู้ว่าเรามีโปรดักต์ที่ดีที่สุด และขอขอบคุณสำหรับผู้มาเยือน^{๑๖๐} เน้นความเป็นมิตร ความเป็นกันเอง การเอื้อเฟื้อ ความมีน้ำใจ^{๑๖๑} ชาวไร่กาแฟดอยช้างมีความสุขเพราะผลผลิตในแต่ละปีเพียงพอ ดังนั้นไม่ว่าใครจะมาเราก็ต้องเป็นมิตรปรารถนาดีกับทุกคน^{๑๖๒}
๔. **การร่วมกิจกรรมปรึกษาหารือกันบ่อยๆ** ในแต่ละปีเราจะมีการประชุมกับชุมชนเกษตรกร เพื่อฟังความคิดเห็นคนอื่นและนำไปพัฒนาพืชผลในแต่ละปี^{๑๖๓} มีการเปิดเวทีให้มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตร่วมกันลงความเห็นร่วมกันกับชุมชนได้^{๑๖๔} รับฟังความคิดเห็นชุมชนเกษตรกรอย่างเป็นธรรม เพื่อให้เกษตรกรกล้าแสดงออก^{๑๖๕} จัดกิจกรรมร่วมกันบ่อยๆเปิดโอกาสให้มีการแสดงออกอย่างอิสระ^{๑๖๖} การทำงานของเราเน้น การอยู่ร่วมกันปรึกษาหารือกัน การอยู่ร่วมกันคือการก่อสร้างสรรพสิ่ง ไม่มีใครเก่งกว่าใครทุกคนมาร่วมมือกัน รู้จักเอื้อ รู้จักแบ่งปัน^{๑๖๗}
๕. **การรวมกลุ่มกันเพื่อประโยชน์ส่วนรวม** รับฟังทัศนะของชุมชนและแนะนำหารือร่วมกัน^{๑๖๘} เมื่อชุมชนของเรามีการจัดตั้งสหกรณ์ ทุกหนึ่งเดือนเราจะมีการประชุม

^{๑๕๖} สัมภาษณ์ นายภูมิจิต วัฒนวงษ์นา, เจ้าของบ้านสวนดอยช้าง เกษตรกรชาวไร่กาแฟดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๕๗} สัมภาษณ์ นายอัศวิน วัฒนวงษ์นา, ชาวไร่กาแฟดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๕๘} สัมภาษณ์ นายธีระพงษ์ วัฒนวงษ์นา, ชาวไร่กาแฟดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๕๙} สัมภาษณ์ นายพิชิต ศิริคามสุข, ชาวไร่กาแฟดอยช้าง, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๖๐} สัมภาษณ์ นายพงษ์กร พิสัยเลิศ, ชาวไร่กาแฟดอยช้าง, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๖๑} สัมภาษณ์ นายบรรพต ศิริคามสุข, กลุ่มสมาชิกสหกรณ์ดอยช้าง, ๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๖๒} สัมภาษณ์ นายธาวิน แจชอญ, สมาชิกสหกรณ์ดอยช้าง, ๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๖๓} สัมภาษณ์ นายภูมิจิต วัฒนวงษ์นา, เจ้าของบ้านสวนดอยช้าง เกษตรกรชาวไร่กาแฟดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๖๔} สัมภาษณ์ นายอัศวิน วัฒนวงษ์นา, ชาวไร่กาแฟดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๖๕} สัมภาษณ์ นายธีระพงษ์ วัฒนวงษ์นา, ชาวไร่กาแฟดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๖๖} สัมภาษณ์ นายพิชิต ศิริคามสุข, ชาวไร่กาแฟดอยช้าง, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๖๗} สัมภาษณ์ นายพงษ์กร พิสัยเลิศ, ชาวไร่กาแฟดอยช้าง, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๖๘} สัมภาษณ์ นายอัศวิน วัฒนวงษ์นา, กลุ่มสมาชิกสหกรณ์ดอยช้าง, ๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันเพื่อประโยชน์ของสมาชิก^{๑๖๙} ชุมชนเกษตรกรชาวไร่อายพดอยช้างรับฟังความคิดเห็นและปัญหาของชาวไร่อายพดอยช้างอย่างเป็นกลาง^{๑๗๐}

๖. **ร่วมกันรักษาอัตลักษณ์ชุมชน** ชาวไร่อายพดอยช้างมีความสุขถึงโลกจะมีการเปลี่ยนแปลงไปมากลูกหลานเราก็คงยึดมั่นถือมั่นในวัฒนธรรมของเรา เราล้มลุกคลุกคลานกันมาทุกวันนี้เรายังเกาะกันเหนียวแน่น^{๑๗๑} การปรับตัวเป็นปัญหาหลักของชุมชนทุกแห่งแต่ชุมชนของชาวไร่อายพดอยช้างเข้าใจซึ่งกันและกันและกิจกรรมร่วมกันหากเกิดปัญหาก็คงจะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน^{๑๗๒}
๗. **การวางตัวเป็นมิตรต่อกัน** ไม่สร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่นในสภาวะความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและชุมชนเข้มแข็ง ทางเศรษฐกิจชุมชนเกษตรกรยอมรับการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา^{๑๗๓} เนื่องจากตอนนี้ชุมชนเกษตรกรชาวไร่อายพดอยช้าง มีความเป็นอยู่แบบพอเพียงในชุมชนเกษตรกรที่ไม่ใหญ่โตจนเกินไปจึงทำให้ไม่กระทบกระเทือน^{๑๗๔}
๘. **ปรับตัวและเรียนรู้กระแสสังคมที่เปลี่ยนไป** การทำธุรกิจกาแปต้องเรียนรู้อยู่ตลอดเวลาในทุกๆด้านเพื่อพัฒนาความคิดพัฒนาการวางตัว เพิ่มทักษะเพื่อให้เข้ากับสังคม^{๑๗๕} ไม่ว่าเศรษฐกิจและสังคม จะเปลี่ยนไปอย่างไร ชุมชนเกษตรกรชาวไร่อายพดอยช้างก็มีความเป็นอยู่แบบพอเพียงตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง^{๑๗๖} ชุมชนเกษตรกรชาวไร่อายพดอยช้างมีความเป็นอยู่พอเพียงมีความเอื้อเฟื้อต่อกันมาโดยตลอด^{๑๗๗}

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และกล่าวสรุปรวมโดยย่อเกี่ยวกับแนวทางการปรับตัวเพื่อการอยู่ร่วมกันของชาวไร่อายพดอยช้าง โดยแยกเป็นประเภทดังนี้

- **กลุ่มผู้บริหาร** มีความเห็นว่า การวางตัวคือการเพิ่มทักษะให้เข้ากับสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาโดยควรปรับตัวโดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ปรับตัวโดยการเพิ่มศักยภาพแห่งการแข่งขันหาโอกาสในตลาดต่างๆ เพิ่มเติม ใช้กิจกรรมชุมชนเป็นเครื่องมือสร้างการเรียนรู้และการจัดการ เสริมสร้างการรวมกลุ่ม และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ

^{๑๖๙} สัมภาษณ์ นายบรรพต ศิริคามสุข, กลุ่มสมาชิกสหกรณ์ดอยช้าง, ๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๗๐} สัมภาษณ์ นายธาวิน แจชอู่, สมาชิกสหกรณ์ดอยช้าง, ๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๗๑} สัมภาษณ์ นายภูมิจิต วัฒนวงษา, เจ้าของบ้านสวนดอยช้าง เกษตรกรชาวไร่อายพดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๗๒} สัมภาษณ์ นายอัศวิน วินวงษ์, ชาวไร่อายพดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๗๓} สัมภาษณ์ นายธีระพงษ์ วิมลวรรคกุล, ชาวไร่อายพดอยช้าง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๗๔} สัมภาษณ์ นายพิชิต ศิริคามสุข, ชาวไร่อายพดอยช้าง, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๗๕} สัมภาษณ์ นายอัศวิน เปียเชษฐ์, กลุ่มสมาชิกสหกรณ์ดอยช้าง, ๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๗๖} สัมภาษณ์ นายบรรพต ศิริคามสุข, กลุ่มสมาชิกสหกรณ์ดอยช้าง, ๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๗๗} สัมภาษณ์ นายธาวิน แจชอู่, สมาชิกสหกรณ์ดอยช้าง, ๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

- **ชาวไร่กาแฟ** มีความเห็นว่า ชุมชนของชาวไร่กาแฟดอยช้างเข้าใจซึ่งกันและกันและกิจกรรมร่วมกันหากเกิดปัญหาก็จะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่สร้างความเดือดร้อนให้ให้ผู้อื่น เศรษฐกิจชุมชนเกษตรกรยอมรับการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ชาวไร่กาแฟดอยช้าง มีความเป็นอยู่แบบพอเพียง

- **สมาชิกสหกรณ์ดอยช้าง** มีความเห็นว่า ทำธุรกิจกาแฟต้องเรียนรู้อยู่ตลอดเวลาในทุกๆด้านเพื่อพัฒนาความคิดพัฒนาการวางตัว เพิ่มทักษะเพื่อให้เข้ากับสังคม

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า แนวทางการปรับตัวเพื่อการอยู่ร่วมกันของชาวไร่กาแฟดอยช้างได้ยึดตามหลักสมานัตตตา เพราะมีการตัวเสมอต้นเสมอปลายปฏิบัติสม่ำเสมอร่วมกิจกรรมกันในชุมชนและได้ร่วมสุขร่วมทุกข์รับรู้ปัญหาและร่วมแก้ไขตลอดถึงวางตนเหมาะสมแก่ฐานะความเกษตรกรสอดคล้องกับภาวะสังคม เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี

๔.๑๐ คุณค่าและความสำคัญของหลักสังคหวัตถุ ๔ ต่อชุมชนชาวไร่กาแฟดอยช้าง

จากการได้ศึกษาข้อมูลทั้งในส่วนแนวคิดทฤษฎีการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขและข้อมูลบริบทของชุมชนชาวไร่กาแฟดอยช้าง ผู้วิจัยพบว่าชุมชนต่างมีวิถีชีวิตหรือการดำเนินกิจกรรมภายในชุมชนสอดคล้องกับหลักสังคหวัตถุ ๔ และยังสอดคล้องกับหลักวิชาการที่ว่าด้วยองค์ประกอบของชุมชนสันติสุข

ในเบื้องต้นนี้ ผู้วิจัยได้พบคุณค่าของหลักสังคหวัตถุ ๔ จากบริบทของชุมชนหลายประการ กล่าวคือ

๑.สังคหวัตถุ ๔ ช่วยในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในชุมชน

ด้วยเหตุที่ว่าชุมชนมีการให้ปัน มีการเอื้อเฟื้อเผื่อ เสียสละ มีน้ำใจ สะท้อนการเป็นสังคมแห่งมิตรสหาย นั้นหมายความว่าหลักการให้ทาน การแบ่งปันของชุมชนก็ดี การพูดคุยสื่อสารดูจตุตังพี่น้องกันก็ดี การช่วยเหลือผู้อื่นในเวลาที่ไม่เป็นคณนึ่งดูตายในเมื่อตนเองมีกำลังความสามารถที่พอจะช่วยเหลือได้ดี การคบกันด้วยความจริงใจและมีความเสมอต้นเสมอปลายทั้งในยามที่มีมิตรรุ่งเรืองและในคราวตกต่ำก็ดี ได้ก่อเกิดการสร้างมิตรหรือยึดเหนี่ยวจิตใจของกันและกันไว้ เกิดความสัมพันธ์ไมตรีอันดีต่อกันอย่างเห็นได้ชัดในชุมชนชาวไร่กาแฟดอยช้าง ซึ่งสะท้อนความสัมพันธ์แบบเครือญาติ

๒. สังคหวัตถุ ๔ ช่วยในการสร้างความเข้มแข็งในชุมชน

บริบทของชุมชนชาวไร่กาแฟดอยช้าง มีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนมาอย่างยาวนาน ทำให้เป็นชุมชนที่จัดว่าเป็นฐานรองรับการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมพร้อมกันได้ทุกด้าน ความเข้มแข็งดังกล่าวจำเป็นต้องเกิดจากชุมชนร่วมกันคิด ร่วมกันทำและมีการเรียนรู้เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันอันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว ซึ่งก็สอดคล้องกับนัยยะความหมายตามองค์ประกอบของสังคหวัตถุ ๔ อย่างเหมาะสม แม้ว่าสังคมชุมชนอาจจะไม่รู้จักหลักสังคหวัตถุ ๔ มาก่อนก็ตาม เพราะเนื้อแท้แล้วชุมชนได้ปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ ๔ มาตั้งแต่แรกเริ่มของการก่อตั้งชุมชน คือ ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมรักษาผลประโยชน์ของชุมชนด้วยตนเอง ความเข้มแข็งของชุมชนดอยช้าง ปรากฏเห็นได้ชัดในหลายมิติ เช่น มิติทางด้านเศรษฐกิจ มิติทางด้านสังคมและวัฒนธรรม เป็นต้น เงื่อนไขและ

กระบวนการที่นำไปสู่ความเข้มแข็งดังกล่าว ผู้วิจัยพบว่า ความรักและความสามัคคีเป็นหัวใจสำคัญในการดำเนินงานการเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชน แต่ทั้งนี้ก็ต้องอาศัยการให้การเสียสละ การสื่อสารกันที่ดี การมุ่งสร้างประโยชน์สุข และทำให้การเข้าหากันอย่างเป็นมิตรในการกระตุ้นและสร้างกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วม ร่วมกันทำและมีการเรียนรู้เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันอันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและเข้มแข็งจนถึงปัจจุบัน

๓. สังคหะวัตถุ ๔ ช่วยในการสร้างการบริหารจัดการในชุมชน

จากการแก้ไขปัญหาของชุมชน และพัฒนามาอย่างต่อเนื่องยาวนาน สะท้อนถึงการบริหารจัดการในด้านต่างๆ จนประสบผลสำเร็จ สะท้อนสังคมแห่งการเรียนรู้ ให้โอกาสกันและกันในการพัฒนา สะท้อนถึงการสื่อสารสั่งการ ความสมานสามัคคี การเสียสละเพื่อชวนช่วยช่วยเหลือกิจการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์การร่วมสุขทุกข์ร่วมรับรู้ร่วมแก้ไขปัญหา ชุมชนได้สะท้อนการให้การอำนวยความสะดวกแก่ผู้มาติดต่องาน การให้กำลังใจในการช่วยเหลือกัน การให้ความรู้ ให้คำแนะนำและคำปรึกษา การจัดสรรแบ่งปันรายได้ ด้วยความเป็นธรรม การยินดีรับผิดชอบ และร่วมแก้ปัญหาของงานด้วยความเต็มใจสะท้อนการรับรู้ การสื่อสารที่ดีต่อกัน ร่วมงาน ร่วมรับฟังข้อคิดเห็นต่างๆ

๔. สังคหะวัตถุ ๔ ช่วยในการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน

ผู้วิจัยพบว่า ลักษณะของชุมชนชาวไรกาแพตอยช้าง สะท้อนการมีส่วนร่วม คือ “ร่วมคิดร่วมทำ และร่วมเรียนรู้” มีกิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนชุมชนได้มีการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อการพัฒนาอาชีพและเศรษฐกิจในชุมชน มีการพูดคุยสาเหตุที่มาของปัญหาการแพหรือปัญหาของชุมชน มีส่วนร่วมในการคิดและสร้างรูปแบบ และ วิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนร่วมกันมีการวางแผนงาน โครงการหรือกิจกรรม เพื่อขจัดและแก้ไขปัญหา พร้อมทั้งรับผิดชอบร่วมกัน

๕. สังคหะวัตถุ ๔ ช่วยในการสร้างการพึ่งพาตนเอง

ผู้วิจัยพบว่า ชุมชนได้มีการดำเนินการจัดการการผลิตกาแฟในชุมชน เพื่อการพึ่งตนเองของสมาชิกในชุมชน ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความไม่ประมาท คำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ตลอดจนใช้ความรู้ความรอบคอบปรึกษาหารือกันประกอบการวางแผนก่อนการตัดสินใจมีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต มีการพยายามหลีกเลี่ยงที่จะไม่พึ่งพาปัจจัยภายนอกต่างๆ ที่ชุมชนมิได้เป็นเจ้าของเน้นการผลิตการจำหน่ายจ่ายแจกและการบริโภคใช้สอยสิ่งต่างๆ ของชุมชนที่สร้างขึ้นเอง ยึดหลักความพอดีกับศักยภาพของตนเองบนพื้นฐานของการพึ่งตนเอง รวมทั้งมีความเอื้ออาทรต่อคนอื่นๆ การดำเนินชีวิตของชุมชนมีความพอดีต่อความจำเป็นและเหมาะสมกับฐานะของตนเอง สังคม สิ่งแวดล้อมรวมทั้งวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไปและต้อง ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

กล่าวโดยสรุปก็คือ หลักสังคหวัตถุ ๔ มีความสอดคล้องกับหลักการทรงงาน ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยทรงเน้น “การพัฒนาคน” เป็นตัวตั้งและยึดหลักผลประโยชน์ของปวงชนและการมีส่วนร่วมตัดสินใจของประชาชน การรู้จักสามัคคีของทุกฝ่าย “หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว” ที่สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) รวบรวมไว้มีความหลากหลายถึง ๒๓ หลักการ กล่าวคือ ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบระเบิดจากข้างใน แก้ปัญหาที่จุดเล็ก ทำ

ตามลำดับชั้น ภูมิสังคมองค์รวมไม่ติดตำราประหยัดเรียบง่ายได้ประโยชน์สูงสุดทำให้ง่ายการมีส่วนร่วม ประโยชน์ส่วนรวม บริการรวมที่จุดเดียวทรงใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ ใช้ธรรมปราบอธรรม ปลุกป่าในใจคนขาดทุนคือกำไรการพึ่งตนเองพออยู่พอกินเศรษฐกิจพอเพียงความซื่อสัตย์สุจริตจริงใจ ต่อกันทำงานอย่างมีความสุขความเพียร: พระมหากษัตริย์ และผู้รักสามัคคี^{๑๗๘} ทั้งนี้หลักสังคหวัตถุ ๔ ที่ ชุมชนชาวไร่กาแพดอยช้างปฏิบัติเป็นแนวทางที่สอดคล้องและส่งเสริมตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงและการพึ่งพาตนเองเป็นอย่างดี

๔.๑๑ ปัจจัยที่ส่งเสริมและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาชุมชนชาวไร่ดอยช้าง

๔.๑๑.๑ ปัจจัยเงื่อนไขที่ส่งเสริมความสำเร็จของชุมชน

ชุมชนชาวไร่กาแพดอยช้างมีองค์ประกอบของความเป็นชุมชนสันติสุข เพราะปัจจัยเงื่อนไขสอดคล้องกับตัวชี้วัดของกรมการพัฒนาสังคม ที่ใช้ตัวชี้วัดความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ในการประเมินคุณภาพชีวิตของคนในชนบทไทยจาก ๘ หมวดตัวชี้วัด ได้แก่ ๑) อาหาร ๒) มีบ้านอาศัย ๓) ศึกษาอนามัยถ้วนหน้า ๔) ครอบครัวปลอดภัย ๕) รายได้ ๖) อยากร่วมพัฒนา ๗) พาสู่คุณธรรม ๘) บำรุงสิ่งแวดล้อม^{๑๗๙} ทั้งนี้เพราะว่า คุณภาพชีวิตได้นั้นเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ที่ดี (Well-being) ซึ่งครอบคลุมไปถึงความอุดมสมบูรณ์ทางด้านวัตถุ ได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัยที่ดีและมีความมั่นคงค่าทางจิตใจหรือความรู้สึก เช่น ความปลอดภัย ความสำเร็จในหน้าที่การงาน และความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน เป็นต้น^{๑๘๐}

ยูเนสโก (UNESCO) ได้กำหนดองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตของชุมชนไว้ ๗ ด้าน ได้แก่ ๑) อาหาร ๒) สุขภาพ ๓) การศึกษา ๔) สิ่งแวดล้อมและทรัพยากร ๕) ที่อยู่อาศัยและการตั้งถิ่นฐาน ๖) การมีงานทำ ๗) ค่านิยม ศาสนา จริยธรรม กฎหมาย และปัจจัยทางจิตวิทยา^{๑๘๑} สอดคล้องกับ เอสแคป (ESCAP) ได้กำหนดตัวแปรของคุณภาพชีวิตของชุมชนไว้ ๗ ด้าน ได้แก่ ๑) ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ๒) สุขภาพ ๓) ชีวิตการทำงาน ๔) ชีวิตครอบครัว ๕) ชีวิตการใช้สติปัญญา ๖) ชีวิตชุมชน ๗) สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ซึ่งมีลักษณะที่ครอบคลุมและกว้างขวาง^{๑๘๒}

ผู้วิจัยพบว่า จากบริบทของชุมชนชาวไร่กาแพดอยช้างมีศักยภาพชุมชนที่สูงมาก กล่าวคือ ด้านศักยภาพในด้านต่างๆ ของชุมชน เช่น สภาพภูมิประเทศที่สวยงาม ภูมิปัญญาท้องถิ่น

^{๑๗๘} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕ พระมหากษัตริย์นักพัฒนา เพื่อประโยชน์สุขสู่ปวงประชา, พิมพ์ครั้งที่๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง, ๒๕๕๔), หน้า ๑๒-๒๔.

^{๑๗๙} กรมการพัฒนาชุมชน, รายงานคุณภาพชีวิตของคนไทย ปี ๒๕๓๔, (กรุงเทพมหานคร: หจก.เพิ่มเสริมกิจ, ๒๕๓๔), หน้า ๑-๔.

^{๑๘๐} Cambell A., Convers, P.E.and Roger W.E. The Quality of American Life, (New York: Russell Sage, 1976), p.16.

^{๑๘๑} UNESCO, Quality of Life: An Orientation of Population, (Bangkok: UNESCO, 1981), p.1.

^{๑๘๒} ESCCAP, Guidelines on Methodological Approaches to the Conduct a Regional Survey of the Quality of Life as Aspect of Human Resources Development, (1990), p.12.

ดอยช้างเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมกับการปลูกกาแฟ และที่สำคัญพบว่ามิโครงการหลวงฯ ได้เข้ามาส่งเสริมให้ปลูกกาแฟทดแทนการบุกรุกทำลายป่าและเลิกการปลูกฝิ่น เกษตรกรมีความเข้มแข็ง อยู่กินดี เกษตรกรมีความ ซื่อสัตย์ มีการสร้างเครือข่ายขึ้นมา มีกลุ่มที่เข้มแข็ง ชุมชนสร้างตัวเอง ชุมชนรวมตัวกันได้ มีหน่วยงานองค์กรที่ต้องเข้าไปช่วยส่งเสริมในจุดของการเพาะปลูกอย่างต่อเนื่อง^{๑๘๓}

๔.๑๑.๒ อุปสรรคต่อการพัฒนาชุมชน

ปัญหาของชุมชน คือ ปัญหาจากนายทุนเข้ามาลงทุนในพื้นที่ ปัญหาคนในชุมชนออกไปทำงานนอกพื้นที่ ปัญหาเรื่องน้ำท่วมขังการเอากาแฟที่อ่อนมาผสมซื้อดอยช้างผลผลิตกาแฟใช้เงินในการรับซื้อประมาณ ๑.๒ ล้านบาทต่อวัน ดอยช้างเราทำ ๓๐% ของผลผลิตบนดอยช้าง ที่เหลือมีแบลนด์ต่างๆ ที่รับซื้อ แต่เกษตรกรต้องมีความซื่อสัตย์ในคุณภาพสินค้า อย่างปีที่แล้วมีออร์เดอร์จากเยอรมัน ๑,๐๐๐ กว่าตัน ตอนนั้นหายไปเลย หรือตัวอย่างล่าสุด สิงคโปร์มาสั่งซื้อเช่นกัน สินค้าทุกล็อตที่ส่งไปกลับไม่ใช่ มีการฟ้องร้องกัน แต่เดิมคนดอยไม่เคยขึ้นโรงขึ้นศาล แต่วันนี้มีการฟ้องร้องกันแล้ว เพราะที่ผ่านมาคนขับรถซื้อของเก่าขนกาแฟขึ้นมาขายบนนี้ เขาซื้อจากข้างล่างราคา ๑๑ บาทต่อกิโลกรัม มาขายบนนี้ ๒๐ บาทต่อกิโลกรัม บนนี้ขายต่อ ๒๕-๒๘ บาท แค่นี้เขาขึ้นมาขายบนนี้ตันเดียวก็กำไรเป็นหมื่นบาทแล้ว มันเกิดขึ้นแบบนั้นบนดอยช้างแล้ว

เจ้าหน้าที่ที่อยู่ในแต่ละหน่วยงานราชการอาจจะเข้าใจยังไม่มากพอ ไม่เข้ามาส่งเสริมให้แข่งกันค้าขายอย่างเดียว คั่วแล้วจะไปขายใคร จะขายเฉพาะงานฤดูหนาวหรือ ขายได้เฉพาะงานหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์หรือ แล้วอนาคตระยะยาวของเกษตรกรอยู่ตรงไหนแต่ถ้ารวมตัวกันได้ ชุมชนเข้มแข็ง ผู้นำเข้มแข็ง แค่นี้โรงแรมเดียวเขาก็มีความต้องการเยอะ ๓๐-๕๐ ตันต่อปี โรงแรมก็ปลอดภัยเพราะมีชีพพลายเพียงพอ และโรงแรมสามารถซื้อกับลูกค้าได้ว่า กาแฟทุกแก้วที่คุณดื่มมาจากชุมชนนี้ละ หมู่บ้านนี้ละ มาจากพี่น้องชาวเขาเผ่านี้ เเผ่นนี้ ที่นั่นที่นั่นละ เงินจะกลับเข้าสู่หมู่บ้านทั้งหมด^{๑๘๔}

๔.๑๒ องค์ความรู้จากการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวทางการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักพุทธสันติวิธี กรณีศึกษาชุมชนชาวไร่กาแฟดอยช้าง เพื่อจะชี้ให้เห็นคุณค่าความสำคัญ และรูปแบบแนวทางการดำเนินชีวิตของชุมชนอย่างสันติสุขภายใต้กรอบแนวคิดหลักสังคหวัตถุ ๔ ทั้งนี้ด้วยคาดหวังให้เป็นต้นแบบแก่ชุมชนอื่น ๆ จากการค้นพบข้อมูลได้สะท้อนบริบทการดำเนินชีวิตของชุมชนชาวไร่กาแฟดอยช้าง

^{๑๘๓} วิชา พรหมยงค์ มิสเตอร์คอฟฟี่ เล่าวิถีชนเผ่าบน “ดอยช้าง” และการต่อสู้เพื่อสร้างแบรนด์กาแฟโลก [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://thaipublica.org/2012/04/wicha-mr-coffee-doi-chaang/> [๑ ก.พ. ๒๕๖๑].

^{๑๘๔} วิชา พรหมยงค์” มิสเตอร์คอฟฟี่ เล่าวิถีชนเผ่าบน “ดอยช้าง” และการต่อสู้เพื่อสร้างแบรนด์กาแฟโลก [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://thaipublica.org/2012/04/wicha-mr-coffee-doi-chaang/> [๑ ก.พ. ๒๕๖๑].

ผู้วิจัยสามารถถอดเป็นโมเดลของชุมชนสันติสุข ซึ่งสรุปเป็นชื่อโมเดลว่า CHANAPAMODELดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

C	=	Change	การปรับตัวเปลี่ยนแปลง
H	=	humanity	มนุษยธรรม
A	=	Attitude	ทัศนคติ
N	=	Nature	ธรรมชาติ
A	=	Accountability	การรับผิดชอบ
P	=	Peace	สันติสุข
A	=	Audittability	ความสามารถตรวจสอบได้

C = Change หมายถึง การปรับตัว การปรับปรุง การเปลี่ยนแปลง เพื่อความเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพเงื่อนไข หรือความจำเป็นที่เกิดขึ้น การปรับตัวคือการพัฒนาให้ทันต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ชุมชนหรือสังคมมีการเปลี่ยนแปลงตัวเองภายใต้การวางแผน มีทิศทางที่แน่นอน ถ้าไม่ยอมเปลี่ยนแปลงก็จะไม่สามารถดำรงเอกลักษณ์ของตนได้ ก็จะถูกคนอื่นบังคับให้ต้องเปลี่ยนแปลงซึ่งจะต้องสูญเสียโอกาสหรือไม่ทันต่อการแข่งขัน

จากสภาพปัญหาการทำธุรกิจของชาวไร่กาแฟดอยช้าง ยืนยันได้ว่าชาวไร่กาแฟดอยช้างมีการปรับตัวอย่างต่อเนื่องทั้งในอดีตจนถึงปัจจุบัน ดังจะเห็นได้จากข้อมูลการสัมภาษณ์ที่ปรากฏว่า ชุมชนมีการปรับตัวที่สอดคล้องการทำธุรกิจของชาวไร่กาแฟดอยช้าง ด้วยการส่งเสริมการศึกษา เน้นมุ่งส่งเสริมพัฒนาลูกหลานให้มีการศึกษาไปพร้อมๆ กับการพัฒนากาแฟดอยช้าง สร้างความสามัคคี มีการรวมตัวกันของคนทำเกษตรเพื่อต่อรองราคาผลผลิตและสร้างกลุ่มไม่ให้นำผลผลิตจากที่อื่นเข้ามาที่ดอยช้าง มีความอดทนขยันหมั่นเพียร ต่อสู้กับสภาพแวดล้อมมากขึ้น มีการปรับปรุงระบบการจัดการให้กับวิถีชุมชน การร่วมมือร่วมใจกันของชุมชน ชุมชนร่วมมือกันเพื่อคานอำนาจการซื้อขายจากกลุ่มนายทุนจากที่อื่นที่เข้ามาเสนอผลประโยชน์มีการแสวงหาองค์ความรู้ใหม่ๆ การใช้ภาษาราชการด้วยการเรียนและฝึกการใช้ภาษากลางที่ไม่ใช่ภาษาพื้นบ้านในการติดต่อกับผู้มาเยือน เพิ่มกิจกรรมการประชุมกันเนื่องนิตย์ ปรับทัศนคติความเข้าใจต่อกัน ชุมชนเกษตรกรชาวไร่กาแฟดอยช้างมีการช่วยเหลือกันและกันในการให้ความรู้เพื่อการรับมือกับธรรมชาติ

H = humanity มนุษยธรรม หมายถึง การดำรงอยู่ด้วยกันด้วยการให้ความสำคัญต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ไม่นิ่งดูดาย ไม่เอาเปรียบ ไม่โกง ไม่กดขี่คุกคาม มีความร่วมมือ ไม่ชิงดีชิงเด่น ให้ความเมตตาอนุเคราะห์แก่กันและกัน

ผู้วิจัยพบว่า จุดที่น่ายอของชุมชนอย่างหนึ่งคือ การให้การเสียสละสงเคราะห์ ซึ่งสะท้อนความมีมนุษยธรรมการให้การแบ่งปันของชุมชนชาวไร่ดอยช้าง จะเห็นได้จากเป็นชุมชนแห่งการให้ คือ การให้ความรักความสามัคคี ให้แนวทาง ทุกคนต้องมีความเข้าใจร่วมกัน ทำดีเพื่อลูกหลาน ถ้าทำไม่ดีลูกหลานก็ตายด้วย คนดอยช้างทุกคนเป็นเจ้าของไม่ใช้ของคนใดคนหนึ่งให้การศึกษา ให้ความรู้ การศึกษาเรื่องกาแฟ และวิธีการเก็บกาแฟที่ดีเป้าหมายจริงๆของเราคืออยากให้พี่น้องอยู่ดีกินดี ทุกคนมีความสุขทุกคนในชุมชนมีความรู้ความสามารถดี สามารถแบ่งปันความรู้กันได้ มีการให้โอกาส ให้ทุกคนได้มีส่วนแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นรับรู้ด้วยกัน

นอกจากนี้ยังพบว่า เป็นชุมชนที่ให้อำนาจใจ ให้ความช่วยเหลือในด้านความเป็นอยู่แก่กัน และกัน ให้ความช่วยเหลือไม่หวังสิ่งตอบแทนให้การสนับสนุน ให้ความยุติธรรมและความเสมอภาค ด้วยการกระจายการรับซื้อขายเม็ดกาแฟในชุมชนด้วยความเสมอภาค ดูแลความเป็นธรรมให้กับ ชุมชนการซื้อขายเม็ดกาแฟด้วยราคากลางตามมาตรฐานเดียวกัน

A = Attitude ทศนคติ หมายถึง มุมมอง ความเชื่อ ค่านิยมของชุมชน ที่เคยปฏิบัติ สืบต่อๆ กันมา หรือการซึมซับรับรู้แนวคิดใหม่ๆ เพื่อนำไปสู่การประยุกต์ใช้เป็นแนวทางปฏิบัติ หรือ อีกอย่างหนึ่ง คือ ความคิดที่มีอิทธิพลส่งผลต่อการปฏิบัติและการดำเนินชีวิต

การปรับเปลี่ยนทัศนคติเป็นสิ่งสำคัญ เพราะเหตุว่าพื้นฐานเดิมของชุมชน คือการปลูกฝิ่น เมื่อความคิดเปลี่ยนพฤติกรรมก็เปลี่ยน และนำไปสู่การเรียนรู้พัฒนาในสิ่งอื่น ดังจะเห็นได้จาก โครงการพระราชดำริที่เปลี่ยนแนวคิดของชุมชนจากพืชเสพติด มาเป็นพืชเศรษฐกิจ เพื่อพัฒนาชีวิต ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของชุมชน โครงการพระราชดำริทำให้กาแฟค่อยข้างเป็นที่รู้จักในสังคมและเป็น อาชีพที่ส่งต่อให้ลูกหลานต่อไป จากโครงการพระราชดำริว่าด้วยการปลูกกาแฟ ทำให้กาแฟพัฒนา มี คุณภาพและมาตรฐานผลผลิตดีค่าตอบแทนสูง ทำให้มีรายได้ที่สูง ทำให้เกิดการสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมที่ดี ปลูกป่าในสวนกาแฟ เกิดความภาคภูมิใจ ทำให้คนท้องถิ่นไม่ย้ายถิ่นฐานไปที่อื่น ชาวไร่ที่ทำงาน ไม่ใช่เพื่อเงินไม่ใช่เพื่อความร่ำรวยแต่อย่างเดียว แต่ยังรวมถึงการมีความสุขกับการปลูกต้นไม้และ รักษาสิ่งแวดล้อมอีกด้วย

N = Nature ธรรมชาติ หมายถึง ป่าไม้ ภูเขา ลำธาร พื้นดิน น้ำ พืชพันธุ์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังรวมถึงสิ่งแวดล้อม ความสัมพันธ์ที่มีต่อคนรอบข้างหรือสิ่งรอบข้าง การดูแลรักษา สืบ ทอดธรรมชาติให้คงอยู่ การปกป้องดูแล

ผู้วิจัยพบว่า ชุมชนชาวไร่กาแฟค่อยข้างมีความรักความหวงแหนในธรรมชาติปรากฏชัด เพราะมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและธรรมชาติที่งดงาม ทั้งนี้ชุมชนชาวไร่กาแฟค่อยข้าง ได้รับ การพัฒนาจากโครงการหลวงทำให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในหลายๆ ด้าน คือ การเดินทางสะดวกขึ้น ตลาดยางตลอดสายมีพื้นที่การปลูกกาแฟเพิ่มมากขึ้น มีต้นกาแฟเต็มไปหมด มีต้นไม้ใหญ่เพิ่มมากขึ้น ความเขียวชะอุ่มของผืนป่ามีให้เห็นมากกว่าเดิม มีรายได้เพิ่มมากขึ้น และยังดำรงอยู่อย่างมีศักดิ์ศรี และยังเน้นสินค้าที่มีคุณภาพ

การมีรายได้เพิ่มมากขึ้นนั้นเกิดจากการประกอบอาชีพเกษตร ทำให้มีชีวิตที่ดี และบุตร หลานของชุมชนมีโอกาสเดินทางไปศึกษาในเมืองหลวง เกษตรกรได้รับการส่งเสริมให้มีอาชีพการทำไร เกษตรเพิ่มมากขึ้นจากกาแฟ เพิ่มเป็นสตอเบอรี่ ผลคาคอเมย์ เป็นต้น ทั้งหมดคืออาชีพที่เกี่ยวข้องอิง อาศัยอยู่กับธรรมชาติ

A = Accountability การรับผิดชอบ หมายถึง การร่วมกันคิด ร่วมกันวางแผน ร่วมกัน ดำเนินการ และร่วมกันรับผิดชอบผลที่ตามมา ไม่ว่าจะเป็นสิ่งนั้นจะดีหรือไม่ดี ก็ต้องรับผิดชอบ หรือมี ส่วนได้รับผลผลิตหรือผลกระทบจากสิ่งนั้น ความรับผิดชอบยังหมายถึงการเอาใจใส่ดูแลรักษา ไม่ ปล่อยปละละเลย

ความรับผิดชอบของชุมชน เห็นได้จากการพบปะพูดคุยปรึกษาหารือปัญหาต่าง ๆ ของ ชุมชน ชุมชนชาวไร่กาแฟค่อยข้างใส่ใจต่อการต้อนรับขับสู้ต่อผู้มาเยือนทั้งในอดีตและปัจจุบันชุมชน จะเน้นเรื่องคุณภาพของผลผลิตกาแฟ เพราะชุมชนต้องการตลาดมากขึ้นทุกวัน มีการวางตัวแบบเป็น

กันเองเป็นมิตรซึ่งกันและกันได้ มีท่าทีของการไว้วางใจต่อกันและกัน ใช้คำพูดสุภาพ การพูดที่มีความเป็นกันเอง จะรู้สึกเป็นมิตรที่ดีต่อกัน มีท่าทีของความอบอุ่น เอื้อเฟื้อ มีน้ำใจ ดังนั้นไม่ว่าใครจะมาเราก็ต้องเป็นมิตร ปราศจากอคติกับทุกคน ในแต่ละปีชุมชนจะมีการประชุมเกษตรกร เพื่อฟังความคิดเห็นคนอื่นและนำไปพัฒนาพืชผลในแต่ละปี มีการเปิดเวทีให้มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตร่วมกัน ลงความเห็นร่วมกันกับชุมชนได้ รับฟังความคิดเห็นชุมชนเกษตรกรอย่างเป็นธรรม จัดกิจกรรมร่วมกันบ่อยๆ เปิดโอกาสให้มีการแสดงออกอย่างอิสระ การทำงานของเราเน้นการอยู่ร่วมกันปรึกษาหารือกัน รู้จักเอื้อ รู้จักแบ่งปัน

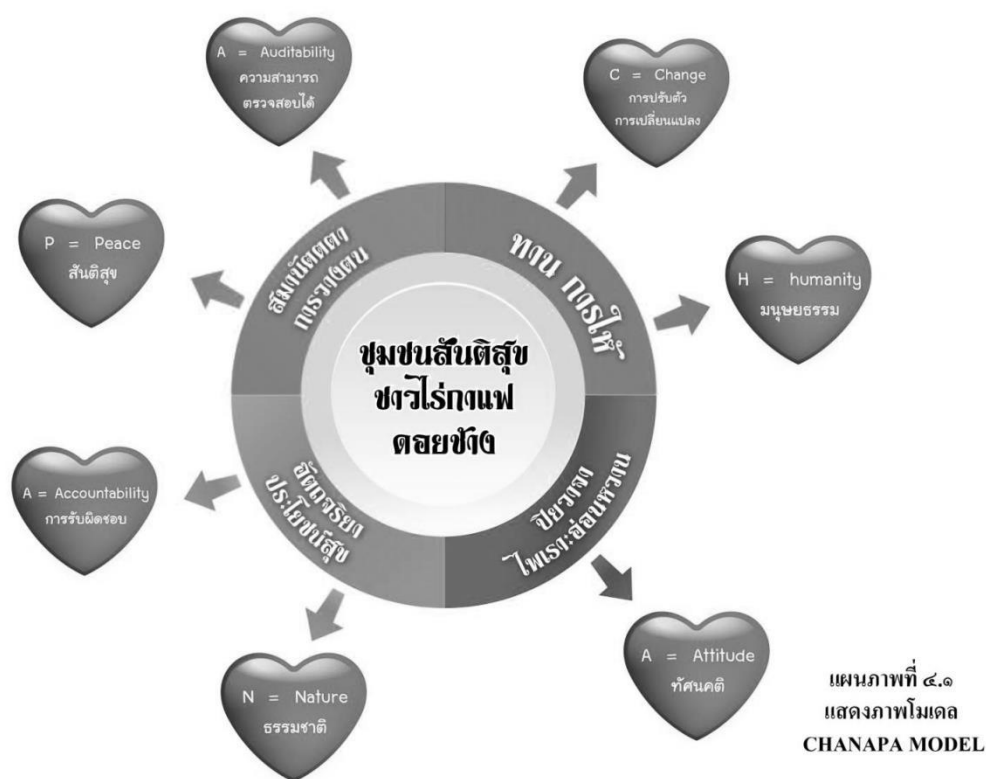
นอกจากนี้ยังมีการรวมกลุ่มกันเพื่อประโยชน์ส่วนรวม รับฟังทัศนะของชุมชนและแนะนำหารือร่วมกัน เมื่อชุมชนของเรามีการจัดตั้งสหกรณ์ ทุกหนึ่งเดือนเราจะมีการพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันเพื่อประโยชน์ของสมาชิกร่วมกันรักษาอัตลักษณ์ชุมชน ชาวไร่กาแพดอยช้างมีความสุข ถึงโลกจะมีการเปลี่ยนแปลงไปมากลูกหลานเราก็คงยึดมั่นถือมั่นในวัฒนธรรมของเรา หากเกิดปัญหาก็จะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่สร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่น ร่วมกันปรับตัวและเรียนรู้กระแสสังคมที่เปลี่ยนไป ไม่ว่าเศรษฐกิจและสังคมจะเปลี่ยนไปอย่างไร ชุมชนเกษตรกรชาวไร่กาแพดอยช้างก็มีความเป็นอยู่แบบพอเพียงตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มีความเอื้อเฟื้อต่อกันมาโดยตลอด

P = Peace สันติสุข หมายถึง ความสงบ ความสุข ความเบาสบาย ไมุ่่นวาย ไม่ถูกกระตุ้นเร่งเร้า เป็นภาวะความเป็นธรรมชาติร่มรื่น ไม่เยียบเยียน ความอุดมสมบูรณ์ ความยุติธรรม ความพร้อมเพียงพร้อมหน้าพร้อมตากัน

ความประทับใจของชุมชนชาวไร่กาแพดอยช้าง เป็นคำพูดที่แนะนำกันปากต่อปากจนเป็นที่รักกันโดยทั่วไป ทั้งนี้เพราะเป็นชุมชนที่เน้นการพึ่งตนเอง สร้างเศรษฐกิจชุมชนด้วยแนวคิดที่ว่า เราทำ เรากิน เราใช้ ด้วยว่ากาแพดอยช้างก่อเกิดขึ้นมาเป็นของคนปลูกกาแพนดอยช้าง ผลประโยชน์ทั้งหมดเป็นของพี่น้องบนดอยทุกคนมีความภาคภูมิใจและมีความเสมอภาคในฐานะที่เป็นเจ้าของร่วมกันจึงทำให้เกิดแรงจูงใจในการมุ่งสร้างทำเพื่อส่วนรวมร่วมกัน เป็นชุมชนให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันไม่ดูถูกเหยียดหยาม เพราะเป็นเกษตรกรด้วยกัน ที่นี้ไม่มีเจ้านายและลูกน้อง มีการสงเคราะห์ห่อนเคราะห์แก่กันและกัน สิ่ง que ทุกคนอยากเห็นคือ กาแพดอยช้าง เป็นองค์กรเดียวในโลก เกี่ยวกับการผลิตกาแพที่เกษตรกรเป็นเจ้าของทั้งหมด ตั้งแต่การปลูกจนถึงการตลาด ปัจจุบันชุมชนกาแพดอยช้างได้รวมเป็นกลุ่มร่วมกัน เพื่อสร้างกาแพดอยช้างให้สังคมภายนอกได้รับทราบ ชุมชนเกษตรกรดอยช้างอยู่ในชุมชนที่มีสหกรณ์เป็นของตนเองจึงช่วยให้ชุมชนไม่มีปัญหาอะไร

กิจกรรมโครงการที่สะท้อนการทำประโยชน์สุขร่วมกันของชุมชนที่ชุมชนกระทำร่วมกัน คือ การส่งเสริมชุมชนเกษตรกร ทั้งในด้านสาธารณสุข/การศึกษา/การกีฬา ปัจจุบันชาวไร่กาแพดอยช้างได้จัดตั้งมูลนิธิเพื่อลูกหลาน มีวัตถุประสงค์ของมูลนิธิเพื่อสนับสนุนการศึกษา การกีฬา การรักษาพยาบาลแก่คนในชุมชน ส่งเสริมวัฒนธรรม ชาวไร่กาแพดอยช้างส่งเสริมชุมชนให้มีความสุขกับการแบ่งปัน ส่งเสริมให้ชุมชนเกษตรกรมีการศึกษาเพิ่มมากขึ้น ทั้งทางติดต่อสื่อสารกับผู้มาติดต่อจัดสถานที่ออกกำลังกายให้คนในชุมชนในที่ปลอดภัย

A = Audittability ความสามารถตรวจสอบได้ หมายถึง ความโปร่งใส สุจริต ความมั่นใจในระบบ ความเชื่อใจ ศรัทธาเชื่อมั่น ความชัดเจนในข้อมูลข่าวสารที่สามารถรับรู้ได้อย่างรวดเร็ว

ตารางภาพที่ ๔.๑ แสดงภาพโมเดล CHANAPA Model

ชุมชนชาวไร่ดอยช้างเป็นชุมชนแห่งความโปร่งใส ซึ่งสามารถพูดคุยกันได้ทุกเรื่อง ดังจะเห็นได้จากวิถีชีวิตกิจกรรมในชุมชน กล่าวคือ ชุมชนชาวไร่ดอยช้างเป็นชุมชนที่หันหน้าเข้าหากันเพื่อพูดคุยกัน ทำตามข้อตกลงของชุมชน มีการพูดคุยกันด้วยจริงใจต่อกัน มีการสื่อสารภาษาท้องถิ่น อาจจะเข้าใจยากแต่ทุกคนมีความจริงใจ โดยเฉพาะในการสื่อสารกับคนอื่น(คนในชุมชนหรือผู้มาติดต่อ) ปกติชุมชนเกษตรกรชาวไร่กาแฟดอยช้างเน้นการใช้คำพูดที่สุภาพกับมิตรทุกคนอยู่แล้ว พูดกันแบบตรงไปตรงมา ไม่หลอกลวง ใช้สัจจะเป็นที่ตั้ง ให้ข้อมูลข่าวสารต่อกันอย่างเปิดเผย ให้ความรู้เกี่ยวกับผลผลิตในรูปแบบต่าง ๆ ของชาวไร่กาแฟดอยช้าง ไม่หลอกลวงพูดตรงๆ มุ่งให้ความรู้ความเข้าใจ ชุมชนมีการพูดสื่อสารเพื่อเน้นให้ความรู้ใหม่ๆ การเจรจาพูดคุยหรือการให้ข้อมูลสื่อสารที่เป็นจริง เพื่อพัฒนาชีวิตชาวไร่กาแฟดอยช้าง กระตุ้นให้ชุมชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการค้าโดยชอบธรรม เพื่อเป็นตัวอย่างของการค้าที่โปร่งใสและเป็นธรรม

จากบทสรุปผลการวิจัยที่สะท้อนรูปแบบแนวทางการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักพุทธสันติวิธี กรณีศึกษาชุมชนชาวไร่กาแฟดอยช้าง สรุปเป็นโมเดลที่เรียกว่า CHANAPA Model ดังตัวอย่างให้เห็นภาพ ได้ดังนี้

๔.๑๓ สรุป

พุทธวิธีการสร้างชุมชนสันติสุขภายใต้กรอบหลักธรรมสังคหวัตถุ ๔ เป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมสังคมหรือชุมชนให้เกิดสันติสุขได้เนื่องด้วยเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้คนผูกไมตรีเอื้อเพื่อเกื้อกูลหรือเป็นหลักการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน สะท้อนการให้การเสียสละหรือการเอื้อเพื่อแบ่งปันของๆตนเพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่นไม่ตระหนี่ถี่เหนียวไม่เป็นคนเห็น การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะเป็นประโยชน์เหมาะสมกับกาลเทศะเป็นหลักธรรมซึ่งใช้ในการสงเคราะห์ผู้อื่นอันจะเป็นเครื่องผูกไมตรีประสานหมู่ชนเข้าด้วยกัน ชุมชนชาวไร่กาแพดอยช้างเป็นชุมชนหนึ่งที่มีวิถีชีวิตสอดคล้องกับหลักธรรมสังคหวัตถุ ๔ เพราะเป็นชุมชนที่ไม่มีความเบียดเบียนซึ่งกันและกัน มีความรัก สามัคคี มีเสรีภาพ เคารพในสิทธิมนุษยชน มีความสัมพันธ์ที่ดี เป็นอิสระมีสภาพรวมกันเป็นปึกแผ่นอย่างแน่นแฟ้นในทางกายภาพหรือรูปธรรม ชุมชน มีศักยภาพที่พึ่งพิงตนเองได้ในระดับที่สูง ชุมชนที่สามารถควบคุมและจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ไม่พึ่งพา มีความพร้อมเพียง สามัคคี อบอุ่นและเป็นเอกภาพ เป็นชุมชนอุดมสมบูรณ์ แต่ไม่สะสม กักตุน หรือกอบโกย

ผู้วิจัยได้พบแนวทางการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของชุมชนชาวไร่กาแพดอยช้างว่ามีบริบทการดำเนินชีวิตของชุมชน ซึ่งสามารถถอดเป็นโมเดลของชุมชนสันติสุขที่เรียกว่าCHANAPAMODELประกอบด้วย C=Change การปรับตัวเปลี่ยนแปลง H=humanity มนุษยธรรม A = Attitudeทัศนคติ N=Nature ธรรมชาติ A=accountabilityการรับผิดชอบ P=Peace สันติสุข A = Audittabilityความสามารถตรวจสอบได้ กล่าวโดยรวม คือ เป็นสังคมแห่งการปรับตัว การเปลี่ยนแปลงเพื่อความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพเงื่อนไขหรือความจำเป็นที่เกิดขึ้น เช่น การใช้ภาษาราชการด้วยการเรียนและฝึกการใช้ภาษากลางที่ไม่ใช่ภาษาพื้นบ้านในการติดต่อกับผู้มาเยือน มีการปรับเปลี่ยนทัศนคติจากการปลูกฝิ่นพืชเสพติด มาเป็นพืชเศรษฐกิจคือกาแฟ ดังที่โครงการพระราชดำริทำให้กาแพดอยช้างเป็นที่รู้จักในสังคม ทั้งยังให้ความสำคัญต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ไม่นิ่งดูดาย ไม่เอาเปรียบ ไม่โกง ไม่กดขี่คุกคาม มีความร่วมมือ ไม่ชิงดีชิงเด่น มุ่งพัฒนากาแฟให้มีคุณภาพและมาตรฐาน ผลผลิตดีค่าตอบแทนสูง ทำให้มีรายได้ที่สูง ทำให้เกิดการสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดี ปลูกป่าในสวนกาแฟ เกิดความภาคภูมิใจ ทำให้คนท้องถิ่นไม่ย้ายถิ่นฐานไปที่อื่น ปกป้องดูแลป่าไม้ ภูเขา ลำธาร พื้นดิน น้ำ พืชพันธุ์ สืบทอดธรรมชาติให้คงอยู่ มีการร่วมกันคิด ร่วมกันวางแผน ร่วมกันดำเนินการ และร่วมกันรับผิดชอบต่อมีการรวมกลุ่มกันเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เป็นชุมชนให้ความช่วยเหลือสงเคราะห์อนุเคราะห์แก่กันและกัน ปัจจุบันชุมชนกาแพดอยช้างได้รวมเป็นกลุ่มร่วมกันเพื่อสร้างกาแพดอยช้างให้สังคมภายนอกได้รับทราบ

ชุมชนชาวไร่ดอยช้างเป็นชุมชนแห่งความโปร่งใส ซึ่งสามารถพูดคุยกันได้ทุกเรื่อง เป็นชุมชนที่หันหน้าเข้าหากันเพื่อพูดคุยกัน ทำตามข้อตกลงของชุมชน มีการพูดคุยกันด้วยจริงใจต่อกัน

จากแนวทางการดำเนินชีวิตของชุมชนชาวไร่กาแพดอยช้างข้างต้น เป็นผลสะท้อนการปฏิบัติที่สอดคล้องกับหลักสังคหวัตถุ ๔ ในทางพระพุทธศาสนา ซึ่งก็เป็นเครื่องยืนยันได้ว่าหลักสังคหวัตถุ ๔ สามารถเป็นกรอบแนวทางในการเสริมสร้างชุมชนให้เกิดสันติสุขได้อย่างแท้จริง ดังกรณีแนวทางปฏิบัติของชุมชนชาวไร่กาแพดอยช้างเป็นกรณีศึกษาและเป็นต้นแบบให้ชุมชนอื่นได้เป็นอย่างดี

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการทำวิจัยเรื่อง “แนวทางการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักพุทธสันติวิธี: กรณีศึกษาชุมชนชาวไร่กาแปดอยช้าง” ผู้วิจัยประสงค์ที่จะศึกษาการดำเนินชีวิตของชุมชนชาวไร่กาแปดอยช้างภายใต้กรอบแนวคิดหลักสังคหวัตถุ ๔ ว่ามีวิธีการ รูปแบบ แนวทางใช้ชีวิตอย่างไร และกรอบแนวคิดหลักสังคหวัตถุ ๔ ในพระพุทธศาสนามีคุณลักษณะและองค์ประกอบอย่างไร จะสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อพัฒนาหรือเสริมสร้างชุมชนให้เกิดสันติสุขได้หรือไม่ มากน้อยเพียงใด จะปรากฏอัตลักษณ์หรือรูปแบบแนวทางการนำมาปฏิบัติอย่างไร การดำเนินชีวิตตามหลักพุทธธรรมดังกล่าวจะช่วยลดความขัดแย้งและเพิ่มสันติสุขในชุมชนได้มากน้อยเพียงใด และจะก่อให้เกิดประโยชน์สุขต่อตนเองและสังคมอย่างไร ในการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยวางวัตถุประสงค์ของการศึกษาไว้ ๓ ประเด็น คือ

๑. เพื่อศึกษาสภาพบริบทของชุมชนชาวไร่กาแปดอยช้าง
๒. เพื่อศึกษาแนวคิดการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักพุทธสันติวิธี
๓. เพื่อนำเสนอแนวทางการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขของชาวไร่กาแปดอยช้างตามหลักพุทธสันติวิธี

๕.๑. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยสามารถสรุปผลได้ดังนี้

ประเด็นที่ ๑ เพื่อศึกษาสภาพบริบทของชุมชนชาวไร่กาแปดอยช้าง

ผู้วิจัยพบว่า ชุมชนชาวไร่กาแปดอยช้างเป็นชุมชนที่เก่าแก่จะอยู่ร่วมกันเป็นเครือญาติจะปลูกบ้านแบบใกล้ๆกัน จะเป็นชุมชนขนาดเล็ก โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมของลีซู มีผู้นำวัฒนธรรม หมอยาสมุนไพร ประเพณี การดำเนินชีวิตอยู่กับธรรมชาติสิ่งแวดล้อมที่ดี ท่ามกลางป่าผืนใหญ่มีสัตว์ป่ามากมาย โดยเฉพาะเสือที่มักมากินสัตว์ เลี้ยงที่บ้าน หมู ม้า ไก่ เป็นชุมชนการเกษตรปลูกข้าว ข้าวโพด ผัก ถั่ว เพื่อบริโภคและเพื่อเลี้ยงสัตว์ ปัจจุบันชุมชนดอยช้างมีประชากรประมาณ ๖,๐๐๐ คน และจำนวนครัวเรือน ประมาณ ๖๐๐ ครัวเรือน มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ชาติพันธุ์ลีซู อาข่า และจีนยูนนานอยู่ร่วมกันภายใต้ความแตกต่าง และความหลากหลายทางวัฒนธรรมหมู่บ้านดอยช้างมีระยะเวลากว่า ๙๗ ปี ในการอพยพเข้ามาของผู้คนในหมู่บ้าน ที่ตั้งชุมชนชาวดอยช้างมีลักษณะสูงกว่า ๑,๒๐๐-๑,๘๐๐ เมตร จากน้ำทะเล ทำให้อากาศเย็นตลอดทั้งปี เป็นที่ท่องเที่ยวและพักผ่อนทางธรรมชาติ มีการเน้นปลูกกาแฟ การผลิต การแปรรูป และลิ้มรสกาแฟสด ที่หอมกรุ่นเข้มข้น

สภาพทางสังคมและวิถีชีวิตของชุมชนชาวไร่กาแฟดอยช้าง พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ภูเขา ลักษณะการใช้ที่ดินส่วนใหญ่จึงเป็นพื้นที่ป่าไม้และมีการทำไร่กาแฟและปลูกมะคาเดเมีย เพราะการปลูกกาแฟขายถือเป็นรายได้หลักของชุมชนดอยช้าง และพื้นที่อยู่อาศัย สภาพทางสังคมและวิถีชีวิตชุมชนดอยช้าง มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งต่างก็เคารพและร่วมกิจกรรม ตามประเพณีในโอกาสต่างๆ ก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีต่อกัน เป็นการสร้างความเข้าใจร่วมกันเพื่อที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ชุมชนบ้านดอยช้างมีจุดที่เป็นศูนย์รวมของชุมชน คือโรงเรียนบ้านดอยช้าง ซึ่งเป็นพื้นที่จัดกิจกรรมภายในชุมชน คริสตจักร ในชุมชนดอยช้างเป็นศูนย์รวมทำกิจกรรมทางศาสนาซึ่งคนชุมชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาคริสต์ ย่านชุมชนดอยช้าง จะเป็นย่านของที่พักอาศัยและพื้นที่การปลูกกาแฟ การเกษตรเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากชุมชนมีการขยายตัวทั้งด้านเศรษฐกิจทำให้ด้านประชากรที่มาใช้แรงงานที่เข้าก็เพิ่มขึ้น

สภาพเศรษฐกิจของชุมชนชาวไร่กาแฟดอยช้าง ชุมชนดอยช้างมีชื่อเสียงด้านกาแฟมาก กาแฟจึงถือเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของชุมชน เนื่องจากการได้รับการส่งเสริมในการเพาะปลูกกาแฟบนพื้นที่สูงมาก ทำให้คนในชุมชน ได้เรียนรู้และพัฒนาประสบการณ์การเพาะปลูกกาแฟได้เป็นอย่างดี การคัดเลือกสายพันธุ์ การดูแลต้นกล้า การเพาะกล้ากาแฟ ตลอดจนกระบวนการดูแลกาแฟให้ได้คุณภาพที่ดี ตลอดจนสภาพแวดล้อมที่มี ความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ ภูมิอากาศ ดิน น้ำทำให้ได้ผลผลิตที่ดีและกาแฟที่ได้คุณภาพทั้งความหอมและ รสชาติที่เป็นเลิศที่สุดของประเทศไทย ความมีชื่อเสียงของรสชาติเมล็ดกาแฟ ทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้าสู่ชุมชนในรูปแบบของนักท่องเที่ยวที่ต้องการเยี่ยมชมธรรมชาติ และนักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาเรื่องกรรมวิธีการปลูก และการผลิตกาแฟ รวมถึงนักธุรกิจที่ต้องการเข้ามาติดต่อซื้อกาแฟจากแหล่งผลิต

ความเป็นมาของกาแฟดอยช้าง เดิมทีชุมชนดอยช้างปลูกฝิ่นเป็นอาชีพหลัก ต่อมาฝิ่นได้กลายเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย โดยในหลวงในรัชกาลที่ ๙ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้ทรงนำต้นกาแฟไปมอบให้แก่คนในหมู่บ้านได้นำไปปลูก จึงทำให้กาแฟกลายเป็นอาชีพหลักและอยู่เป็นวิถีชีวิตของคนในชุมชนตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้น เพื่อให้คุณภาพชีวิตของผู้คนในชุมชนดอยช้างดีขึ้น ชุมชนได้เริ่มมีการเสริมสร้างภูมิปัญญาเป็นฐานนำ เน้นเรื่องความเข้มแข็งของชุมชนเป็นอันดับแรก ซึ่งจะส่งผลให้เกิดเม็ดเงินหรือรายได้ในทางเศรษฐกิจที่เติบโตในชุมชนตามมา

จุดเด่นจุดด้อยของชุมชนชาวไร่กาแฟดอยช้าง หมู่บ้านดอยช้างเป็นหมู่บ้านที่มีความพร้อมทางด้านสาธารณูปโภคแทบครบถ้วน มีทั้งไฟฟ้า อินเทอร์เน็ต สัญญาณโทรศัพท์ ส่วนเรื่องน้ำนั้น มีแหล่งน้ำที่มาจากใต้ดิน ส่วนวัดมีระยะห่างไกลจากหมู่บ้านและมีเพียงแห่งเดียว ในขณะที่โบสถ์ภายในหมู่บ้านมีอยู่เป็นจำนวนพอสมควรแม้จะยังขาดความสมบูรณ์ทางกายภาพของโบสถ์ สถานีนอนมัยก็มีอยู่แห่งเดียวภายใต้การบริหารของตำบลซึ่งอยู่ห่างจากหมู่บ้านค่อนข้างไกลมาก พื้นที่ส่วนกลางในการทำกิจกรรมของชุมชนนั้นยังขาดแคลน มีไม่เพียงพอและด้อยคุณภาพต่อกิจกรรมทางอาชีพ และกิจกรรมทางสังคม รวมถึงกิจกรรมทางการออกกำลังกายสำหรับเด็กและเยาวชนด้วย เอกลักษณ์ของชุมชนดอยช้างนั้นมีกลุ่มชาติพันธุ์หลักๆ อยู่ ๓ เผ่าพันธุ์ นั่นคือ ชนเผ่าลีซู ชนเผ่าจีนยูนนาน และชนเผ่าอาข่า สภาพสังคมและวัฒนธรรมในปัจจุบันนั้น เป็นสังคมการเกษตร โดยการปลูกกาแฟเป็นอาชีพหลัก วิถีชีวิตของคนในชุมชนนั้น จึงมีรูปแบบการใช้ชีวิตที่สอดคล้องต่อการปลูกกาแฟรูปแบบลักษณะสถาปัตยกรรมนั้น ปัจจุบันมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันของแต่ละชนเผ่า โดย

สถาปัตยกรรมในพื้นที่นั้นจะมีการใช้วัสดุอยู่ ๓ อย่างคือ ไม้ คอนกรีต และการใช้ทั้งไม้และคอนกรีตผสมกัน วัฒนธรรมอื่นๆ ที่นอกจากการเกษตรนั้นจะแยกเป็นของแต่ละชนเผ่า แต่ปัจจุบันนั้นวัฒนธรรมดั้งเดิมไม่ค่อยมีผลต่อการใช้ชีวิตในปัจจุบันมาก จะมีก็เป็นลักษณะวันสำคัญ เนื่องจากวิถีชีวิตส่วนใหญ่ นั้นขึ้นอยู่กับปลูกกาแฟ ความเชื่อในปัจจุบันจะมีการนับถือบรรพบุรุษ และนับถือศาสนาพุทธหรือคริสต์ ควบคู่กันไปด้วย สภาพแวดล้อมของหมู่บ้านนั้นอยู่กลางหุบเขาโดยมีภูเขาล้อมรอบหมู่บ้าน สภาพหมู่บ้านมีลักษณะเป็นพื้นที่ลาดชัน

อภิปรายผล พบว่า สภาพชุมชนชาวไร่กาแฟดอยช้าง ได้เรียนรู้และพัฒนาประสบการณ์การเพาะปลูกกาแฟ มีสภาพแวดล้อมที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ ภูมิอากาศ ดิน น้ำ มีนักท่องเที่ยวเข้าสู่ชุมชนในรูปแบบของนักท่องเที่ยวที่ต้องการเยี่ยมชมธรรมชาติ ในหลวงในรัชกาลที่ ๙ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้ทรงนำต้นกาแฟไปมอบให้แก่คนในหมู่บ้านได้นำไป ทำให้คุณภาพชีวิตของผู้คนในชุมชนดอยช้างดีขึ้น มีการเสริมสร้างภูมิปัญญา ความเข้มแข็งของชุมชน มีการพัฒนาสาธารณูปโภคแทบครบถ้วน มีทั้งไฟฟ้า อินเทอร์เน็ต สัญญาณโทรศัพท์ มีแหล่งน้ำที่มาจากใต้ดิน มีกลุ่มชาติพันธุ์ที่สามารถอยู่ร่วมกันได้ เป็นสังคมการเกษตร มีรูปแบบการใช้ชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำริ ซึ่งก็สอดคล้องกับหลักวิชาการการวิจัยด้านการพอเพียงของ **พระวิทยา ญาณสาโร** ที่ได้วิจัยไว้ว่า เศรษฐกิจพอเพียงตั้งอยู่บนพื้นฐานของความพอดี พออยู่ พอกิน พอใช้ เศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเองได้ ให้มีความพอเพียงกับตัวเอง อยู่ได้โดยไม่ต้องเดือดร้อน โดยต้องสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อน คือ ตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้ ผู้ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเอง ย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้า และฐานะทางเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นไป เป็นหลักการดำเนินชีวิตให้เกิดความพอเพียงอยู่บนพื้นฐานของศีลธรรมอันเป็นหลักจริยธรรมที่ดั่งามสอนให้รู้จักความพอดี พออยู่ พอกิน

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระยุทธนา หาระบุตร** ได้วิจัยพบว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มียุทธศาสตร์การจัดการความรู้เศรษฐกิจพอเพียงระดับครัวเรือนและระดับชุมชน ทั้งการกำหนดความรู้ที่ต้องรู้ การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสร้างและสะสมองค์ความรู้ การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และการพึ่งตนเองของครอบครัวและชุมชน

ประเด็นที่ ๒ เพื่อศึกษาแนวคิดการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักพุทธสันติวิธี

ผู้วิจัยพบว่า แนวคิดชุมชนสันติสุขประกอบด้วยเงื่อนไข ๒ ประการ คือ ด้านกายภาพ และด้านความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน ด้านกายภาพ ได้แก่ ลักษณะการตั้งบ้านเรือน และด้านความสัมพันธ์ได้แก่ โครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม วัฒนธรรมของชุมชน สิ่งแวดล้อม สอดคล้องตามรอยเบื้องพระยุคลบาทพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ ที่มีโครงการพัฒนาคนในชุมชนดอยช้าง โดยเฉพาะกาแฟอาราบิก้าที่ต้องปลูกบนที่สูง (บนดอย) ดอยช้างนั้นแต่เดิมเป็นแหล่งปลูกฝิ่นที่มีพื้นที่ใหญ่มาก แต่เมื่อพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานแนวคิดให้ปลูกกาแฟทดแทนการปลูกฝิ่น พระองค์ท่านก็ได้พระราชทานสายพันธุ์กาแฟดี ๆ ให้ชุมชนบนดอยช้าง การเสริมสร้างชุมชนสันติสุขเป็นแนวคิดของการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยรวมมี ๒ มิติ ได้แก่ มิติความปลอดภัยจากภาวะคุกคาม (Freedom from Fear) การมีเสรีภาพหรือปลอดจากความขาดแคลน (Freedom from want) การได้รับโอกาสเท่าเทียมกัน (Equal opportunities) ที่

กลางโดยรวม คือ ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ด้านความมั่นคงทางด้านอาหาร ด้านความมั่นคงทางด้านสุขภาพ (Health Security) ได้แก่ ความเท่าเทียมในการบริการสาธารณสุข ด้านความมั่นคงด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Security) ด้านความมั่นคงส่วนบุคคล (Personal Security) ได้แก่ ความมั่นคงจากรัฐ จาก อุบัติเหตุการจราจร ด้านความมั่นคงของชุมชน (Communities Security) ได้แก่ การไม่ใช้แรงงานเด็ก ความไม่ขัดแย้งภายในชุมชน และ ด้านความมั่นคงทางการเมือง (Political Security) พื้นฐานแนวคิดชุมชนสันติสุขเป็นการจัดบริการทางสังคมให้ทุกคนตามสิทธิพึงมีพึงได้ สร้างโอกาสอย่างเป็นธรรมให้กลุ่มผู้ด้อยโอกาส สามารถเข้าถึงบริการ ทางสังคมที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง เสริมสร้างความมั่นคงให้คนยากจน มุ่งสนับสนุนการสร้างสังคมสวัสดิการ เสริมสร้างความสัมพันธ์ของคนในสังคมให้แน่นแฟ้นเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน สร้างค่านิยมใหม่ที่ยอมรับร่วมกัน บนฐานของความไว้วางใจและเกื้อกูลกัน

อีกนัยยะหนึ่ง ชุมชนสันติสุขเป็นสังคมที่สื่อถึงการสงบระงับของกิเลส การไม่ทะเลาะแก่งแย่ง วิวาท มุ่งร้าย ภาวะที่ไม่มีความขัดแย้ง บรรยากาศแห่งความเมตตา มิตรภาพ ปราศจากความมีอันตราย เป็นเอกภาพและความสอดคล้อง ประสานกลมเกลียว ความเสรีภาพ และความยุติธรรมของบุคคล กล่าวโดยสรุป ชุมชนสันติสุข หมายถึง ชุมชนหรือสังคมที่มีความสงบสุข เป็นเอกภาพและความสอดคล้อง ประสานกลมเกลียว มีเสรีภาพ และมีความยุติธรรม ดำรงชีวิตเป็นสุข และมีสมานฉันท์ต่อกัน เป็นภาวะที่มีความสงบ มีความสุข ไร้ความขัดแย้ง เป็นชุมชนที่คนรวมกันอยู่เป็นสังคมขนาดเล็ก อาศัยในบริเวณเดียวกันและมีผลประโยชน์ร่วมกัน มีความรู้สึกผูกพันกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน พึ่งพาอาศัยกัน มีการรวมกันอยู่ในอาณาเขตและภายใต้กฎหมายหรือบังคับเดียวกัน โดยมีแบบแผน การดำเนินชีวิตในแนวทางเดียวกัน มีจิตสำนึกที่ต่อการจะมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ที่จะแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในชุมชน มีความสมานสามัคคี มีความรัก มีน้ำใจ มีความเอื้ออาทรต่อกันโดยไม่มีการแบ่งแยกชนชั้น ฐานะ มีความสามารถที่พึ่งตนเอง อย่างมีศักดิ์ศรี มีความภูมิใจ และมีคุณภาพชีวิตที่ดี

องค์ประกอบและเกณฑ์ชีวิตที่สะท้อนชุมชนสันติสุข มีการรักษาสืบทอดภูมิปัญญาความรู้ที่สืบสานและประยุกต์ได้สอดคล้อง มีความпенบกแผน แน่นแฟ้น มีการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น และ สร้างความภาคภูมิใจในชุมชนของตนเอง เป็นสังคมที่เห็นได้ชัดในลักษณะของคนมีศีล มีคุณธรรม มีอารยธรรม มีศีล เป็นคนมีสัมมาอาชีพ มีงาน มีกิจการที่มั่นคง ขยัน สร้างสรร ขวนขวาย กระตือรือร้น กล่าวโดยรวมก็คือ อยู่กันอย่างผาสุก สุขภาพแข็งแรง จิตใจเบิกบานร่าเริง จิตใจร่าเริง ไม่ฟุ้งเฟ้อ แต่รู้เรื่องฟุ้งเฟ้อ ไม่ผลาญพลา มีความประณีต ประหยัด แต่เอื้อเฟื้อสละแจกจ่าย ละเอียดลออ ประหยัด ไม่มีอบายมุข ไม่มีทุจริตกรรม มีความพร้อมเพรียง สามัคคี อบอวนและเป็นเอกภาพ พร้อมเพรียงกันทำงาน เป็นชุมชนที่แข็งแรง มั่นคง ยืนหยัด เป็นชุมชนอุดมสมบูรณ์ แต่ไม่สะสม กักตุน หรือกอบโกย เป็นชุมชนมีน้ำใจ ไม่เอาเปรียบ เสียสละอย่างเป็นสุข

กรอบแนวคิดพุทธสันติวิธีเพื่อเสริมสร้างชุมชนสันติสุข พระพุทธศาสนา คือ สันติภาพภายในของตัวมนุษย์ ให้เรารักกัน มีความเมตตากรุณาต่อกัน มีความอดทน ไม่เบียดเบียนกัน มุ่งเน้นให้อยู่รวมกันอย่างสันติสุข หลักพุทธธรรมที่สะท้อนหลักการพื้นฐานต่อการเสริมสร้างสังคมสันติสุข คือ สังคหวัตถุ ๔ เพื่อเป็นหลักการเพื่อการสงเคราะห์ สร้างมนุษยสัมพันธ์ การครองใจคน หลักยึดเหนี่ยวใจกันไว้ วิธีทำให้คนรัก เป็นเครื่องประสานใจและเหนี่ยวรั้งใจคนให้เป็นอันหนึ่งอัน เป็น

หลักการสงเคราะห์ การให้การเสียสละ หรือการเอื้อเฟื้อแบ่งปัน การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะ อ่อนหวาน สงเคราะห์ทุกชนิดหรือการประพฤติในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอหรือมีความประพฤติเสมอดันเสมอปลาย สังคหวัตถุมีองค์ประกอบ ๔ ประการ คือ

๑. ทาน ให้ปัน คือ เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปันช่วยเหลือสงเคราะห์ด้วยปัจจัยสี่ทุน หรือทรัพย์สินสิ่งของ ตลอดจนให้ความรู้ ความเข้าใจ และศิลปวิทยา

๒. ปิยวาจา พูดอย่างรักกัน คือ กล่าวคำสุภาพ ไพเราะ น่ายฟัง ชี้แจง แนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีเหตุผลเป็นหลักฐาน ชักจูงในทางที่ดีงาม หรือแสดงความเห็นอกเห็นใจ ให้กำลังใจ รู้จักพูดให้เกิดความเข้าใจดี สมานสามัคคี เกิดไมตรีทำให้รักใคร่นับถือ และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

๓. อตถจริยา ทำประโยชน์แก่ คือ ช่วยเหลือด้วยแรงกาย และชวนชวายเป็นช่วยเหลือกิจการต่าง ๆ บำเพ็ญประโยชน์รวมทั้งช่วยแก้ไขปัญหา และช่วยปรับปรุงส่งเสริมในด้านจริยธรรม

๔. สมานัตตตา เอาตัวเข้าสมาน คือ ทำตัวให้เข้ากับเขาได้ วางตนเสมอดันเสมอปลายให้ความเสมอภาค ปฏิบัติสม่ำเสมอกับต่อคนทั้งหลาย ไม่เอาเปรียบและเสมอในสุขทุกข์ คือ ร่วมสุข ร่วมทุกข์ ร่วมรับรู้ ร่วมแก้ไขปัญหาเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน

กล่าวโดยรวม ก็คือ ชุมชนสันติสุขคือชุมชนที่มีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตน แก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ด้วยตนเอง ทุกคนมีส่วนร่วมในการร่วมคิดตัดสินใจ ร่วมประเมินผลการแก้ปัญหาและการพัฒนาของชุมชนผ่านกระบวนการชุมชน ชุมชนมุ่งการพึ่งตนเองเอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกชุมชนทุกๆ คน และมุ่งหวังการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน มีเครือข่ายความร่วมมือกับภาคีการพัฒนา อาจเป็นหมู่บ้านชุมชนอื่นๆ ท้องถิ่นภาคราชการ องค์กรเอกชน นักธุรกิจ นักวิชาการ และอื่นๆ ในลักษณะของการมีความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกัน สมาชิกชุมชนเกิดการเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมในกระบวนการของชุมชน สมาชิกชุมชนทุกๆ คน มีพื้นฐานของความมีจิตสำนึกที่ต้องการจะมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

อภิปรายผล ผู้วิจัยพบว่า ชุมชนสันติสุข คือ ชุมชนมุ่งการพึ่งตนเองเอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกชุมชนทุกๆ คน และมุ่งหวังการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน มีเครือข่ายความร่วมมือ มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาบุญเพียร ปุณฺณวิริโย ที่ปรากฏผลวิจัยว่า สังคหวัตถุ ๔ มีแนวทางปฏิบัติเพื่อการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน กล่าวคือ ทาน การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แบ่งปันมีน้ำใจต่อกันและกันได้แก่การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่การแบ่งปันความสุขให้แก่กันและกันทั้งที่เป็นวัตถุสิ่งของและแบ่งปันน้ำใจบุคคลในครอบครัวไม่ตระหนี่ถี่เหนียวใช้สอยหรือบริโภคสิ่งของแต่เพียงผู้เดียว ปิยวาจา การพูดจាកันด้วยถ้อยคำสุภาพอ่อนโยนพูดด้วยจิตที่ปรารถนา รู้จักกาลเวลาในการพูดอย่างเหมาะสมและรู้จักการใช้คำพูดไม่ใช้วาจาหักล้างเชือดเฉือนจิตใจของผู้อื่นหรือวาจาที่เป็นคำหยาบคายกระด้างกระเดื่องดูต่ำเสียดสีอนจะก่อให้เกิดการขัดใจกันได้ อตถจริยา การช่วยเหลือบำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่นได้แก่การสงเคราะห์เกื้อกูลกันของบุคคลในครอบครัวเช่นการช่วยเหลือการงานแบ่งเบาภาระของกันและกัน สมานัตตตา การปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับสถานภาพบทบาทหน้าที่ของตนโดยวางตนเสมอดันเสมอปลายสามารถเข้ากับผู้อื่นได้ ทั้งหมดเป็นหลักการที่ประจักษ์ในเชิงวิชาการว่าเป็นหลักการที่สามารถก่อให้เกิดการเสริมสร้างสังคมให้เกิดสันติสุขได้อย่างแท้จริง

ประเด็นที่ ๓ เพื่อนำเสนอแนวทางการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขของชาวไร่กาแฟดอยช้างตามหลักพุทธสันติวิธี

ผู้วิจัยพบว่า ชาวไร่กาแฟดอยช้างต่างเป็นที่รู้จักในฐานะผู้ผลิตกาแฟเพื่อส่งออกไปจำหน่ายทั่วโลก และรู้จักในฐานะเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและธรรมชาติ ทั้งนี้ชุมชนชาวไร่กาแฟดอยช้าง มีพื้นที่การปลูกกาแฟเพิ่มมากขึ้น สองข้างทางมีต้นกาแฟ ความเขียวชะอุ่มของผืนป่ามีให้เห็นได้มาก มีรายได้เพิ่มมากขึ้น และยังคงดำรงอยู่อย่างมีศักดิ์ศรีและเน้นสินค้าที่มีคุณภาพ มีการรวมกลุ่มกันเพื่อสร้างคุณภาพของกาแฟดอยช้าง เกิดความรักความสามัคคี และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนจนกลายเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่น แต่ถึงอย่างไรก็พบปัญหาที่ตามมาสืบเนื่องจากธุรกิจกาแฟ ปัญหาที่ชุมชนช่วยกันแก้ไขคือ พ่อค้าคนกลาง เก็งกำไรราคากาแฟ สินค้าราคาตกต่ำ จากสภาพปัญหา เศรษฐกิจ ทำให้สินค้าราคาตกต่ำ กาแฟสวมสิทธิ์มีการนำผลผลิตจากที่อื่นเข้ามาแอบอ้างชื่อกาแฟดอยช้าง ระบบแข่งขัน ชุมชนเริ่มแข่งขันกันเอง สภาพอากาศ ปัญหาจากดินฟ้า อากาศ บางปีอากาศหนาวมาก ภาษาการสื่อสารของชุมชน เป็นต้น แนวทางการแก้ไขปัญหามารุทำธุรกิจของชาวไร่กาแฟดอยช้าง ชุมชนได้ช่วยกันหาทางแก้ไขอย่างต่อเนื่องทำให้ชุมชนเกิดการปรับตัวและพัฒนาตัวเองอย่างต่อเนื่อง มีการส่งเสริม พัฒนากาแฟดอยช้าง มีความสามัคคี เกษตรกรรวมตัวกัน เพื่อต่อรองราคาผลผลิตและสร้างกลุ่มไม่ให้นำผลผลิตจากที่อื่นเข้ามาที่ดอยช้าง มีความอดทน ขยันหมั่นเพียร ต้องต่อสู้กับสภาพแวดล้อมมากขึ้น ทั้งผู้มาเยือน สภาพอากาศ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นบนดอยช้าง ปรับปรุงระบบ มีการปรับปรุงระบบการจัดการให้กับวิถีชุมชน มีการร่วมมือร่วมใจกันของชุมชน ชุมชนต้องร่วมมือกันเพื่อคานอำนาจการซื้อขาย มีการแสวงหาองค์ความรู้ ชุมชนเกษตรกรชาวไร่กาแฟดอยช้างต้องได้รับความรู้ใหม่ มีการใช้ภาษาราชการ มีประชุมกันเนื่องด้วยปรับทัศนคติให้ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่าง

แนวทางการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของชาวไร่กาแฟดอยช้าง ผู้วิจัยพบว่าชุมชนได้มีวิธีหรือเทคนิคที่น่าสนใจ ซึ่งจะได้รวบรวมและสะท้อนให้เห็นแนวทางปฏิบัติของชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ดังมีรายละเอียด ต่อไปนี้

- แนวทางการเอื้อเพื่อเสียสละแบ่งปันของชาวไร่กาแฟดอยช้าง (ทาน)

ชุมชนชาวไร่กาแฟดอยช้าง เน้นการให้ความรักความสามัคคี ทุกคนต้องมีความเข้าใจร่วมกัน ให้การศึกษา กล่าวคือ ให้ความรู้ การศึกษาเรื่องกาแฟ และวิธีการเก็บกาแฟที่ดี เป้าหมายจริงๆของเราคืออยากให้พี่น้องอยู่ดีกินดี มีการให้ออกาส ให้ทุกคนได้มีส่วนแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นที่เรียนมาให้ชาวบ้านรับรู้ด้วยกัน ให้กำลังใจ ให้ความช่วยเหลือในด้านความเป็นอยู่ของประชาชน ให้กำลังใจ ให้ความรู้เกี่ยวกับเกษตรกร เน้นให้ความยุติธรรมและความเสมอภาค หมายถึง การให้ความเสมอภาคในการซื้อขายเมล็ดกาแฟกับชุมชนด้วยความเสมอภาค ดูแลความเป็นธรรมให้กับชุมชนการซื้อขายเมล็ดกาแฟมีราคากลางตามมาตรฐานเดียวกัน กิจกรรมของโครงการที่สะท้อนการแบ่งปันช่วยเหลือกันและกัน คือ การเน้นเรื่องกระบวนการผลิตให้ได้มาตรฐาน สร้างทุกสิ่งอย่างด้วยตัวของมันเอง ทุกคนมีหน้าที่สำคัญเท่ากัน ทุกคนทำหน้าที่ของตัวเองให้ดีที่สุดทั้งนี้ การศึกษาการแบ่งปันมีความสำคัญอย่างยิ่งจากดอยช้างซึ่งเป็นแหล่งค้ากาแฟสด เป็นแหล่งปลูกกาแฟ/กาแฟสดในอดีต มันถูกเปลี่ยนไปแล้ว วันนีดอยช้างเป็นแหล่งนำรายได้เข้าประเทศมหาศาล

- แนวทางการใช้วาจาของชาวไร่กาแพดอยช้าง (ปิยวาจา)

ชุมชนมีลักษณะของการหันหน้าเข้าหากันเพื่อพูดคุยกัน ทำตามข้อตกลงของ พูดคุยด้วยจริงใจต่อกัน การพูดจาที่ดีต่อกันเป็นสิ่งจำเป็นที่สุดในการอยู่ร่วมกันของชาวไร่กาแพ พูดไพเราะสุภาพ มีการสื่อสารที่เข้าใจซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะในการสื่อสารกับคนอื่นที่มาติดต่อ พูดกันแบบตรงไปตรงมา ไม่หลอกลวง ใช้สัจจะเป็นที่ตั้ง ความเชื่อใจ ไม่หลอกลวงกัน ในการติดต่อค้าขายกับผู้อื่นทางชาวไร่กาแพดอยช้างจะให้ความรู้เกี่ยวกับผลผลิตในรูปแบบต่าง ๆ ของชาวไร่กาแพดอยช้าง มุ่งให้ความรู้ความเข้าใจ ชุมชนมีการพูดสื่อสารเพื่อเน้นให้ความรู้ใหม่ๆ เพราะในแต่ละปีที่ผ่านมา กาแพดอยช้างค่อยๆ เติบโตขึ้นเรื่อยๆ พูดด้วยสัจจะความจริง โปร่งใสและเป็นธรรม การเจรจาพูดคุยหรือการให้ข้อมูลสื่อสาร เพื่อพัฒนาชีวิตชาวไร่กาแพดอยช้าง กระตุ้นให้ชุมชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการค้าโดยชอบธรรม ชุมชนเน้นการพูดคุยด้วยการให้ความรู้และการจัดกิจกรรมต่างๆ ในการให้ข้อมูลสนับสนุนคุณภาพชีวิตแบบเป็นประโยชน์ต่อสังคม มีการเจรจกันอย่างมีประสิทธิภาพให้กับผู้ประกอบการชาวไร่กาแพดอยช้าง

- แนวทางการบำเพ็ญประโยชน์สุขของชาวไร่กาแพดอยช้าง (อัตถจริยา)

ชุมชนเน้นทำเศรษฐกิจในชุมชน ด้วยคติที่ว่า เราทำ เรากิน เราใช้ การบำเพ็ญประโยชน์สุขมีความสำคัญต่อคุณภาพชีวิตของชาวไร่กาแพดอยช้าง ด้วยว่าชุมชนชาวไร่กาแพดอยช้างก่อเกิดขึ้นมาเป็นของคนปลูกกาแพนดอยช้าง ผลประโยชน์ทั้งหมดเป็นของพี่น้องบนดอย ทุกคนมีความเสมอภาคในฐานะที่เป็นเจ้าของร่วมกัน ทุกคนมุ่งสร้างทำเพื่อส่วนร่วม โดยหลักใหญ่ชุมชนให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันอยู่แล้ว ไม่ถูกดูถูกเหยียดหยาม เพราะเราเป็นเกษตรกรด้วยกัน ให้ความช่วยเหลือ ให้ความเสมอภาค ให้กำลังใจในการทำงานร่วมกัน ทุกคนคือชาวไร่กาแพดอยช้างที่นี้ไม่มีเจ้านายและลูกน้อง เราเป็นเพื่อร่วมงานกันมีอะไรก็จะปรึกษากันและช่วยกันหาทางออกที่ดี ให้เพื่อการสงเคราะห์อ่อนเคราะห์แก่กันและกัน โดยหลักใหญ่ชาวบ้านจะช่วยเหลือกันและกันเป็นหลัก ทำประโยชน์เพื่อความรักความสามัคคี ในแง่ของการทำงานร่วมกันคงต้องมีการเกื้อกูลกันและกัน การให้ความช่วยเหลือชุมชน ให้มีความรักสามัคคีกันมากขึ้น ในการทำงานร่วมกันจะต้องมีความช่วยเหลือกันและกัน จะทำให้เกษตรกรเกิดความมั่นใจตัวเอง และเชื่อมั่นในชุมชน มุ่งทำงานเป็นทีม ปัจจุบันชุมชนกาแพดอยช้างได้รวมเป็นกลุ่มร่วมกัน มีการแบ่งปันประโยชน์สุขร่วมกัน เรามีเงินมีทองใช้ตลอดเวลาเนื่องจากเราทำงานในรูปแบบ

- แนวทางการปรับตัวเพื่อการอยู่ร่วมกันของชาวไร่กาแพดอยช้าง (สมานัตตตา)

การพบปะพูดคุยแบบเป็นกันเอง พบเจอกับผู้อื่นอย่างต่อเนื่อง ทำให้ผู้ได้รับความช่วยเหลือหรือผู้มาเยือนแล้ว มีความประทับใจ ถึงขนาดไม่ยากกลับบ้าน การวางตัวแบบเป็นกันเองจะรู้สึกว่าเป็นมิตรซึ่งกันและกันได้ ท่าทีของการไว้น้ำใจต่อกันและกัน การวางตัวเป็นมิตรต่อผู้มาเยือนให้ความช่วยเหลือด้านความปลอดภัย ท่าทีของความอบอุ่น เอื้อเฟื้อ มีน้ำใจ เราอยากขายกาแพดีๆ ให้กับผู้มาเยือนให้คนเขารู้ว่าประเทศไทยสามารถปลูกกาแพที่ดีได้ เราจะทำให้ทุกคนรู้จักกาแพที่ดีที่สุด รู้จักดอยช้าง รู้ว่าเรามีโปรดักต์ที่ดีที่สุด และขอขอบคุณสำหรับผู้มาเยือน เน้นความเป็นมิตร ความเป็นกันเอง การเอื้อเฟื้อ ความมีน้ำใจ ชาวไร่กาแพดอยช้างมีความสุขเพราะผลผลิตในแต่ละปีเพียงพอ ดังนั้นไม่ว่าใครจะมาเราก็ต้องเป็นมิตร ประรณานาดีกับทุกคน การร่วมกิจกรรมปรึกษารื้อกันบ่อยๆ ในแต่ละปีเราจะมีการประชุมกับชุมชน เกษตรกร เพื่อฟังความคิดเห็นคนอื่น

และนำไปพัฒนาพืชผลในแต่ละปี รวมกลุ่มกันเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ทุกหนึ่งเดือนเราจะมีการพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันเพื่อประโยชน์ของสมาชิก ร่วมกันรักษาอัตลักษณ์ชุมชน ชาวไร่กาแพดอยช้างมีความสุข การวางตัวเป็นมิตรต่อกัน ไม่สร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่นในสถานะความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและชุมชนเข้มแข็ง ปรับตัวและเรียนรู้กระแสสังคมที่เปลี่ยนไป การทำธุรกิจกาแพต้องเรียนรู้อยู่ตลอดเวลาในทุกๆ ด้าน

คุณค่าและความสำคัญของหลักสังคหวัตถุ ๔ ต่อชุมชนชาวไร่กาแพดอยช้าง ผู้วิจัยได้พบคุณค่าของหลักสังคหวัตถุ ๔ จากบริบทของชุมชนหลายประการ กล่าวคือ **สังคหวัตถุ ๔ ช่วยในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในชุมชน** ด้วยเหตุที่ว่าชุมชนมีการให้ปัน มีการเอื้อเฟื้อเผื่อ คบกันด้วยความจริงใจ และมีความเสมอต้นเสมอปลายทั้งในยามที่มิตรรุ่งเรืองและในคราวตกต่ำก็ได้ก่อเกิดการสร้างมิตรหรือยึดเหนี่ยวจิตใจของกันและกันไว้ เกิดความมีสัมพันธ์ไมตรีอันดีต่อกัน **สังคหวัตถุ ๔ ช่วยในการสร้างความเข้มแข็งในชุมชน** ชุมชนชาวไร่กาแพดอยช้าง แรกเริ่มของการก่อตั้งชุมชนคือ ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมรักษาผลประโยชน์ของชุมชนด้วยตนเอง ความเข้มแข็งของชุมชนดอยช้าง ปรากฏเห็นได้ชัดในหลายมิติ เช่น มิติทางด้านเศรษฐกิจ มิติทางด้านสังคมและวัฒนธรรม เป็นต้น เงื่อนไขและกระบวนการที่นำไปสู่ความเข้มแข็งดังกล่าว **สังคหวัตถุ ๔ ช่วยในการสร้างการบริหารจัดการในชุมชน** การแก้ไขปัญหาของชุมชนได้สะท้อนถึงการบริหารจัดการ และการเรียนรู้ การให้ออกาสกันและกัน สะท้อนถึงการสื่อสารสั่งการ ความสมานสามัคคี การเสียสละเพื่อชวนช่วยช่วยเหลือกิจการ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ การร่วมสุขทุกข์ ร่วมรับรู้ร่วมแก้ไขปัญหา ชุมชนได้สะท้อนการให้การอำนวยความสะดวกแก่ผู้มาติดต่องาน มีการจัดสรรแบ่งปันรายได้ ด้วยความเป็นธรรม มีความรับผิดชอบ และร่วมแก้ปัญหาของงานด้วยความเต็มใจ สะท้อนการรับรู้ การสื่อสารที่ดีต่อกัน ร่วมงาน ร่วมรับฟังข้อคิดเห็นต่างๆ **สังคหวัตถุ ๔ ช่วยในการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน** ชุมชนชาวไร่กาแพดอยช้าง คือ “ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมเรียนรู้” มีกิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนชุมชนได้มีการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อการพัฒนาอาชีพและเศรษฐกิจในชุมชน มีการพูดคุยสาเหตุที่มาของปัญหาการแพหรือปัญหาของชุมชน มีส่วนร่วมในการคิดและสร้างรูปแบบ และ วิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนร่วมกัน **สังคหวัตถุ ๔ ช่วยในการสร้างการพึ่งพาตนเอง** ชุมชนได้มีการดำเนินการจัดการการผลิตกาแพในชุมชน เพื่อการพึ่งตนเองของสมาชิกในชุมชน ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความไม่ประมาท คำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต เน้นการผลิตการจำหน่ายแจกและการบริโภคใช้สอยสิ่งต่างๆ ของชุมชนที่สร้างขึ้นเอง ยึดหลักความพอดีกับศักยภาพของตนเองบนพื้นฐานของการพึ่งตนเอง รวมทั้งมีความเอื้ออาทรต่อคนอื่นๆ

อภิปรายผล พบว่า แนวทางการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขของชาวไร่กาแพดอยช้างตามหลักพุทธสันติวิธี มีความสอดคล้องกับ**คุณยุทธพงศ์ สมร** ที่ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุมชนและสิ่งแวดล้อมตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านร่องกาใต้ จังหวัดแพร่” โดยสอดคล้องกับผลการวิจัยว่า ชุมชนบ้านร่องกาใต้ มีพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำเหมาะแก่การเกษตร มีอาชีพส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นระบบเครือญาติ โดยสืบทอดวัฒนธรรมภูมิปัญญาสู่ลูกหลานในการแปรรูปผลิตผลการเกษตร มีระบบการปกครองกันภายในชุมชนให้สิทธิเท่าเทียมกันตามระบอบประชาธิปไตย มีความเคารพในสถาบัน มีสิ่งหนึ่งที่ชุมชนยึดถือเป็นที่พึงทางจิตใจ คือการน้อมเอาหลัก

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปเป็นหลักในการดำเนินชีวิต ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชน มีความสัมพันธ์แบบเครือข่ายที่แน่นแฟ้นขึ้น มีการสร้างความสามัคคีในชุมชน ก่อให้เกิดเป็นภาคประชาสังคมสามารถพึ่งพาตนเอง และตัดสินใจในการจัดการทรัพยากรต่างๆ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจที่มั่นคงไปพร้อมกับสังคมยั่งยืน การสร้างทุนทางสังคม ทางทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม พบ ๓ ปัจจัยหลักได้แก่ ๑) แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการเกษตร ๒) การค้าผลิตผลทางการเกษตร ๓) การสื่อสารแลกเปลี่ยนความรู้ การมีส่วนร่วมทางสังคม วิถีชีวิตชุมชน ภูมิปัญญา ความมั่นคงและความสงบสุข

ผู้วิจัยได้พบแนวทางการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักพุทธสันติวิธีของชุมชนชาวไร่กาแพดอย ผู้วิจัยสามารถถอดเป็นโมเดลของชุมชนชาวไร่กาแพดอยช้าง ซึ่งสรุปเป็นโมเดลชื่อว่า CHANAPA MODEL ประกอบด้วย C=Change การปรับตัวเปลี่ยนแปลง H=humanity มนุษยธรรม A = Attitude ทศนคติ N=Nature ธรรมชาติ A=accountability การรับผิดชอบ P=Peace สันติสุข A =Audittability ความสามารถตรวจสอบได้ กล่าวโดยรวมชุมชนชาวไร่กาแพดอยช้างเป็นสังคมแห่งการปรับตัวเพื่อการเปลี่ยนแปลงเพื่อความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพเงื่อนไขหรือความจำเป็นที่เกิดขึ้น ปรับเปลี่ยนทัศนคติจากการปลูกฝังพืชเสพติด มาเป็นพืชเศรษฐกิจคือกาแฟ ให้มีความสำคัญต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ไม่นิ่งดูดาย ไม่เอาเปรียบ ไม่โกง ไม่กดขี่คุกคาม มีความร่วมมือ ไม่ชิงดีชิงเด่น มุ่งพัฒนากาแฟให้มีคุณภาพและมาตรฐาน ทำให้มีรายได้ที่สูง ทำให้เกิดการสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดี ปลูกป่าในสวนกาแฟ เกิดความภาคภูมิใจ มีการร่วมกันคิด ร่วมกันวางแผน ร่วมกันดำเนินการ และร่วมกันรับผิดชอบ มีการรวมกลุ่มกันเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เป็นชุมชนให้ความช่วยเหลือ สงเคราะห์อนุเคราะห์แก่กันและกัน ปัจจุบันชุมชนชาวไร่กาแพดอยช้างได้รวมเป็นกลุ่มร่วมกัน จนกลายเป็นชุมชนชาวไร่กาแพที่เป็นที่รู้จักกันทั่วโลก

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ประโยชน์

การจะสร้างชุมชนให้เกิดสันติสุขไม่ใช่เรื่องง่าย จำเป็นต้องอาศัยกรอบแนวคิด ทฤษฎีซึ่งในทางพระพุทธศาสนามีหลักพุทธธรรมที่สะท้อนหลักการพื้นฐานต่อการเสริมสร้างสังคมสันติสุข คือ สังคหวัตถุ ๔ เพื่อเป็นหลักการเพื่อการสงเคราะห์ สร้างมนุษยสัมพันธ์ การครองใจคน หลักยึดเหนี่ยวใจกันไว้ วิธีทำให้คนรัก เป็นเครื่องประสานใจและเหนี่ยวรั้งใจคนให้เป็นอันหนึ่งอัน เป็นหลักการสงเคราะห์ การให้การเสียสละ หรือการเอื้อเฟื้อแบ่งปัน การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน สงเคราะห์ทุกชนิดหรือการประพาสในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอหรือมีความประพฤติเสมอต้นเสมอปลาย สังคหวัตถุมีองค์ประกอบ ๔ ประการ คือ ทาน การให้ปัน คือ เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปันช่วยเหลือสงเคราะห์ ปิยวาจา กล่าวคำสุภาพ ไพเราะ น่าฟัง แนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ อตถจริยา การมุ่งทำประโยชน์สุขต่อกันและกัน และ สมานัตตตา การวางตนเสมอต้นเสมอปลายให้ความเสมอภาค ไม่เอาเปรียบ ร่วมสุข ร่วมทุกข์ ร่วมรับรู้ ร่วมแก้ไขปัญหา ร่วมกัน ซึ่งชาวชุมชนชาวไร่กาแพดอยช้างได้ปฏิบัติเป็นต้นแบบให้เห็นเป็นประจักษ์ว่าสามารถที่จะดำเนินการให้เกิดขึ้นได้ในชุมชนอื่น

ดังนั้น ชุมชน องค์กร หน่วยงานต่างที่ต้องการสร้างความมั่นคงเข้มแข็งในชุมชนของตนเองสามารถที่จะนำหลักการพุทธวิธีดังกล่าว และผลการวิจัยของการถอดบทเรียนชุมชนชาวไร่กาแพดอยช้างนำไปเป็นตัวอย่าง เพื่อเป็นแบบในการปฏิบัติและพัฒนาชุมชนของตนเองได้ ซึ่งจะนำไปสู่ความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ พึ่งตนเองได้ บนพื้นฐานของความเสียสละ สื่อสารกันด้วยความเข้าใจ ความเห็นอกเห็นใจกัน และมีท่าทีความเป็นมิตรต่อกันและกัน

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการทบทวนในครั้งต่อไป

การใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขของชาวไร่กาแพดอยช้าง

จากการทบทวนเรื่อง “แนวทางการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักพุทธสันติวิธี: กรณีศึกษาชุมชนชาวไร่กาแพดอยช้าง” ภายใต้กรอบแนวคิดหลักสังคหวัตถุ ๔ ผู้วิจัยพบว่าหลักสังคหวัตถุ ๔ จะถูกนำไปปฏิบัติให้เกิดผลสำเร็จได้ ต้องอาศัยองค์ประกอบหรือเงื่อนไขอื่น ๆ เสริมประกอบ กล่าวคือ ชุมชนหรือสังคมนั้นต้องมีศีล ต้องมีผู้นำที่เสียสละ ต้องมีองค์ความรู้หรือปราชญ์ชุมชนเข้าช่วย หรือแม้แต่ต้องอาศัยหลายภาคส่วนของชุมชนเข้าร่วม ซึ่งบางปัญหาอาจเกินความสามารถชุมชนหรือคนใดคนหนึ่งที่จะเข้าไปแก้ไขปัญหาก็ได้ เช่น งบประมาณ หรือกฎหมาย จึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือหรือระบบประสานเครือข่าย หรือการศึกษาวิจัย และองค์ความรู้ใหม่ ๆ ในด้านศาสตร์อื่นเข้ามาประกอบในการนำไปใช้

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอประเด็นปัญหาชุมชนเอาไว้ เพื่อให้ผู้ใดศึกษาได้ทำการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน ในโอกาสต่อไป ดังนี้

๑. ศึกษาเปรียบเทียบแนวทางการพัฒนาชุมชนสันติสุขตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับหลักสังคหวัตถุ ๔

๒. ศึกษาวิเคราะห์แนวทางการสร้างความสัมพันธ์เพื่อการอยู่ร่วมกันระหว่างเชื้อชาติตามหลักพุทธสันติวิธี

๓. ศึกษาแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาเยาวชนเพื่อการห่างไกลจากยาเสพติดตามหลักพุทธสันติวิธี

๔. ศึกษาแนวทางการส่งเสริมและการพัฒนาการค้าขายธุรกิจของชุมชนสู่ตลาดสากล

บรรณานุกรม

๑.ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ :

๑) หนังสือ:

ภาษาไทย

Walpolo Sri Rahula. **What The Buddha Taught**. ชูศักดิ์ ทิพย์เกสร และคณะ แปล. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๔๐.

กรมการพัฒนาชุมชน. รายงานคุณภาพชีวิตของคนไทย ปี ๒๕๓๔. กรุงเทพมหานคร: หจก.เพิ่มเสริมกิจ. ๒๕๓๔.

โกวิท พวงงาม. **การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น**. กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, ๒๕๕๓.

ฉันทวรรณ เอ่งฉ้วน. ชรินทร์ ศรีวิฑูรย์ และสุนทร นาคอุดม. “การพัฒนาการจัดการธุรกิจชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”. **รายงานการวิจัย**. มหาวิทยาลัยแม่โจ้ - ชุมพร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๕๔.

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. “ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชนบท.” ใน เอกสารการสอนชุดวิชาพัฒนาชนบท. สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. ๒๕๒๗.

บริษัท Choco-Pie. เอกสารประกอบรายวิชา เรื่อง **ชุมชน : บ้านคอยช้าง อบต.วารี อ.แม่สรวย จ.เชียงราย**. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต. ภาคการศึกษาที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๗.

บัณฑิต อ่อนคำ และวิริยา น้อยวงศ์. **ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาชนบท : ประสบการณ์ของประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร: สาขาการพัฒนาชุมชน คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๓.

บำรุง สุขพรรณ และบัว พลรัมย์. “กลยุทธ์ความสำเร็จในการเผยแพร่ธรรมะที่แฝงอยู่ในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระสังฆาธิการในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”. **รายงานการวิจัย**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

ประเวศ วะสี และคณะ. **พระพุทธศาสนากับจิตวิญญาณสังคมไทย : ประเด็นวิจัยศาสนาและวัฒนธรรม**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

_____. “สันติวิธีบท:เอกสภาวะธรรม”. ใน **สู่คานติเสรี: ๕๐ ปี สันติภาพไทย**. กรุงเทพมหานคร: เรือนแก้วการพิมพ์, ๒๕๓๘.

ประเวศ วะสี. “สันติวิธีบท:เอกสภาวะธรรม”. ใน สู่ศานติเสรี: ๕๐ ปี สันติภาพไทย.

กรุงเทพมหานคร: เรือนแก้วการพิมพ์, ๒๕๓๘.

_____. **ความจริงของความจน**. กรุงเทพมหานคร : คณะทำงานวาระทางสังคม สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

_____. **บทสัมภาษณ์ในประชาสังคม : วรรณชนกคิดในสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๔๐.

พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยาฉบับราชบัณฑิตยสถาน. ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๒๔.

พระเทพวิสุทธิญาณ (อุบล นนทโก). **ธรรมวิภาค**. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

_____. **ชีวิตงานและสังคมที่สมบูรณ์**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

_____. **พุทธธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

_____. **ธรรมบุญชีวิต**. พิมพ์ครั้งที่ ๘๒. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์สวย จำกัด. ๒๕๕๐.

_____. **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม**, ครั้งที่ ๑๖ , กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส. อาร์. พรินต์แมสโปรดักส์จำกัด, ๒๕๕๑. หน้า ๑๔๗.

พระพรหมมิ่งคลาจารย์ ปัญญานันทภิกขุ. **ธรรมะสร้างสันติสุข**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทดีเอสอาร์พรินต์ จำกัด.

พระไพศาล วิสาโล. “สันติภาพโดยสันติภาพ”. ใน สู่สันติภาพ สันติภาพในสื่อ. กาญจนา แก้วเทพบรรณาธิการ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐.

พระภาวนาวิสุทธิคุณ (เสริมชัย ชยมงคล). **ตอบปัญหาธรรมปฏิบัติ**. กรุงเทพมหานคร: เอชทีพีเพรส, ๒๕๔๒.

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. **พระพุทธศาสนากับวิทยาการสมัยใหม่**. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

_____. **พุทธสันติวิธี : การบูรณาการหลักการและเครื่องมือจัดการความ** **ขัดแย้ง** . กรุงเทพมหานคร: ๒๑ เซ็นจูรี, ๒๕๕๔.

พระสิริมิ่งคลาจารย์. **มั่งคั่งถ้อยทีปนีแปลเล่ม ๓**. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย. ๒๕๒๐.

มันเกียรติ โกศลนิตติวงศ์. **พุทธธรรม : ทฤษฎีและเทคนิคการให้คำปรึกษา**. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๑.

ราชบัณฑิตยสถาน ; **สารานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. เล่มที่ ๑๓. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๓๙.

_____. **พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยาอังกฤษ-ไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พรินต์ติ้งกรุ๊ป จำกัด, ๒๕๓๒.

ศ.ดร.จำนงค์ อติพัฒนสิทธิ์. **สังคมวิทยาศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: แพร่วิทยา, ๒๕๒๓.

สนธยา พลศรี. **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๕.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ๒๔ พระมหากษัตริย์นักพัฒนา
เพื่อประโยชน์สุขสู่ปวงประชา. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ศูนย์การพิมพ์
เพชรรุ่ง, ๒๕๕๔.

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว. โครงการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวด้าน Hospitality Management.
ปฐมธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๑.

สิริวัฒน์ ศรีเครือตง. ผศ.ดร.. “การสร้างมนุษย์สัมพันธ์ตามแนวพระพุทธศาสนา : หลักธรรมสำหรับ
สั่งสอนสังคม”. ๒๐ ปีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
มิถุนายน, ๒๕๕๑.

สุพรรณิ ไชยอำพร. กับสนธิสมภาร. การวิเคราะห์ทางสังคมเพื่อการพัฒนา : แนวคิดและวิธีการ.
พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๖.

สุวิทย์ ยิ่งวรพันธ์. การพัฒนาชนบทไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรศาสตร์, ๒๕๑๒.

ไสว มาลาทอง. คู่มือการดำเนินงานเสริมสร้างศีลธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด, ๒๕๕๒.

อเนก นาคุบุตร. คนกับดิน ป่า น้ำ จุดเปลี่ยนแปลงแห่งความคิด. กรุงเทพมหานคร: สถาบันชุมชน
ท้องถิ่นพัฒนา, ๒๕๓๖.

อมรา พงศาพิชญ์. วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์ : วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๗.

อุทัย ดุลยเกษม และอรศรี งามวิทยานงค์. การศึกษาระบบการศึกษากับชุมชน กรอบความคิดเพื่อ
ข้อเสนอแนะ. กรุงเทพมหานคร: บริษัท แพลน พรินต์ติ้ง จำกัด, ๒๕๔๐.

๒) บทความ

นันทน์ภัส ทรัพย์โชคธนกุล. “กาแฟดอยช้าง: คุณภาพชีวิตของผู้ประกอบการไทยภายใต้ตราสินค้า
เพื่อการค้าที่เป็นธรรม”.วารสารวิชาการVeridian E-Journal. ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๒.
พฤษภาคม – สิงหาคม. ๒๕๕๗):

พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร พรธนา. ประเด็นโต้แย้ง: พระพุทธ ศาสนามีแนวคิดเชิงสังคมหรือไม่.
วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์. ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๔ ตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๔๙.

๓) วิทยานิพนธ์และรายงานการวิจัย

กิตติ คันธา. “การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาชนบท : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอ
เวียงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. พัฒนาสังคม: สถาบัน
บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๓๖.

ด.ต.โสภณ สวาขาโต. “ความคิดเห็นของสมาชิกสหกรณ์ต่อการบริหารจัดการสหกรณ์ออมทรัพย์
ตำรวจตระเวนชายแดนตามหลักสังคหวัตถุ ๔”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย, ๒๕๕๒.

ธิดารัตน์ ศิละวรรณโณ. “ความคิดเห็นของพนักงานส่วนตำบลต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตามหลักสังกัดวัตถุ ๔ กรณีศึกษา อำเภอแม่สะเรียงจังหวัดแม่ฮ่องสอน”.

วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

ปิ่นนธร เอียรชัยพุกษ์. “การประยุกต์หลักสังกัดวัตถุ ๔ เพื่อสร้างความผูกพันต่อองค์การ : กรณีศึกษาโรงพยาบาลกรุงเทพ”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

พระมหาประยูร ธีรวโส และคณะ. “บทบาทของพระสงฆ์กับเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาบ้านท่าสว่างจังหวัดสุรินทร์. สัจจะสะสมทรัพย์ จังหวัดตราด และโครงการเมืองสหกรณ์จังหวัดกาฬสินธุ์”. **รายงานการวิจัย.** ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

พระมหาบุญเพียร ปุณฺณวิริโย แก้ววงศ์น้อย. “แนวคิดและวิธีการขัดเกลาทาสังคมในสถาบันครอบครัวตามแนวพระพุทธศาสนา”. **วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต.** สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔.

พระมหาสาคร กุลวฑฺฒโน ทายัง. “การมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์.** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. รูปแบบการจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธี : ศึกษาวิเคราะห์กรณีลุ่มน้ำแม่ตาช้าง. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

พระวิทยา ญาณสาโร. “การศึกษาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา.** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

พระวีรวัฒน์ รอดสุโข. “เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๐.

ยุทธพงศ์ สมร. “การพัฒนาชุมชนและสิ่งแวดล้อมตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านร่องภาคใต้ตำบลร่องภาคอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่”. **การค้นคว้าอิสระศิลปศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม.** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๑.

ยุทธนา หาระบุตร. “ยุทธศาสตร์การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติระดับครัวเรือนในชุมชนภาคอีสานตอนใต้”. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์.** คณะรัฐศาสตร์: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ๒๕๕๓.

ลำแพน จอมเมือง. “บทบาทของธุรกิจชุมชนที่มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการป่าชุมชน กรณีศึกษาตำบลศิลาแสง อำเภอบัว จังหวัดน่าน”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๐.**

วัชรระ งามจิตรเจริญ. “แนวคิดในการใช้พุทธธรรมเพื่อดำเนินการทางเศรษฐกิจในสังคม ทุณนิยม : กรณีศึกษา”. **รายงานวิจัย. ศูนย์พุทธศาสน์ศึกษา: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒.**

สมหมาย บัวจันทร์. “การวิเคราะห์และยกระดับความพึงพอใจในการให้บริการประชาชนตามหลักสัณทติ ๔ ของสำนักงานเขตบางแค กรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.**

อำภา จันทราภาศ. “ทุนทางสังคมที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๓.**

๔) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ :

กาแฟดอยช้าง, (ค.ศ. 2017), “ตำนานกาแฟดอยช้าง”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา <http://doichaangcoffee.co.th/about-us/the-legend/> [๗ ส.ค. ๒๕๖๐].

ตลาดกาแฟเดือด ‘ดอยช้าง’ รุกแฟรนไชส์, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.chiangmainews.co.th>, 3 Jan. 2017, [๑ ก.พ. ๒๕๖๑].

ประมวลพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัส, พระราชทานแก่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, พ.ศ. ๒๕๔๘-๒๕๓๕ [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.sa.ku.ac.th/king-spku/> [๘ ส.ค. ๒๕๖๐].

วิชา พรหมยงค์มีสเตอร์คอฟฟี่ เล่าวิถีชนเผ่าบน “ดอยช้าง” และการต่อสู้เพื่อสร้างแบรนด์กาแฟโลก [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://thaipublica.org/2012/04/wicha-mr-coffee-doi-chaang/> [๑ ก.พ. ๒๕๖๑].

วิชา พรหมยงค์, มีสเตอร์คอฟฟี่ เล่าวิถีชนเผ่าบน “ดอยช้าง” และการต่อสู้เพื่อสร้างแบรนด์กาแฟโลก, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://thaipublica.org/2012/04/wicha-mr-coffee-doi-chaang/>, 26/04/2012, [๑ ก.พ. ๒๕๖๑].

อามาล ภักดีธรรม นิมิวิไลทรัพย์, การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษา ชุมชนบ้านดอยช้าง อบต. วาวี อ.แม่สรวย จ.เชียงราย, การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยรังสิต ประจำปี 2559, (RSU National Research Conference 2016), ๒๙ เมษายน ๒๕๕๙, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://doi.nrct.go.th/ListDoi/listDetail?ResolveDOI=10.14458/RSU.res.2016.109>. [๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๐].

อามาล ภักดีธรรม นิมิวิไลทรัพย์, การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษา ชุมชนบ้านดอยช้าง อบต. วาวี อ.แม่สรวย จ.เชียงราย, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://doi.nrct.go.th/ListDoi/listDetail?ResolveDOI=10.14458/RSU.res.2016.109>. [๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๐].

[ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.google.co.th/maps/@19.8187084,99.5584955,1500m/data=!3m1!1e3> [๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๐].

หนังสือธรรมานุสรณ์ทำวัตร สวดมนต์ ธรรมภาวนาวัดถ้ำแฝด ต.เขาน้อย อ.ท่าม่วง จ.กาญจนบุรี
[ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://teangjai.wordpress.com/tag/> [๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๐].

ภาษาอังกฤษ

1) Books

Cambell A., Convers. P. E. and Roger W. E. **The Quality of American Life**. New York: Russell Sage. 1976.

ESCCAP. Guidelines on Methodological Approaches to the Conduct a Regional Survey of the Quality of Life as Aspect of Human Resources Development. 1990.

Phra Medhi Dhammaporn (Prayoon Mererk). **Buddhist Morality**. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Press, 1994.

UNESCO. **Quality of Life: An Orientation of Population**. Bangkok: UNESCO, 1981.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

หนังสือขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาลัยพุทธศาสนานานาชาติ (สาขาวิชาสันติศึกษา) โทร.๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ภายใน ๘๕๒๘

ที่ ศธ ๖๑๑๓/๖๖๓

วันที่ ๑๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน/เจริญพร ผศ.รท.ดร.บรรจบ บรรณรุจิ

อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา

ด้วย นางชนภา นามสกุล ศรีวิสรณ์ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษาภาคพิเศษ เลขประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๒๐๕๐๐๖ ที่อยู่ ๑๔๔/๑๑๑ ซอยคูบอน ๒๗ ตำบลท่าแร่ อำเภอบางเขน จังหวัดกรุงเทพมหานคร รหัสไปรษณีย์ ๑๐๒๒๐ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “แนวทางการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักพุทธสันติวิธี : กรณีศึกษาชุมชนชาวไร่กาแปดอยช้าง” ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อรวบรวมข้อมูลนำมาประกอบการทำวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ ทางหลักสูตรฯ เห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และมีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับประเด็นในหัวข้อวิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์ดังกล่าว จึงขอเรียน/เจริญพรเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้องของเครื่องมือการวิจัยให้แก่นิสิต หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขออัญมทนาขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

จึงเรียน/เจริญพรมาเพื่อทราบและอนุเคราะห์สืบทอด

(พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยพุทธศาสนานานาชาติ

ผู้อำนวยการหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา

สำนักงานโครงการหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา

โทร ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๕๒๘, โทรสาร ๐๓๕-๒๔๘-๐๙๙

<http://www.ps.mcu.ac.th>

นางชนภา ศรีวิสรณ์ นิสิตผู้วิจัย โทร. ๐๙๔-๔๔๑-๖๓๕๕, ๐๖๑-๘๘๘-๘๒๘๒

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาลัยพุทธศาสนานานาชาติ (สาขาวิชาสันติศึกษา) โทร.๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ภายใน ๘๕๒๘

ที่ ศธ ๖๑๑๓/๒๖๓

วันที่ ๑๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน/เจริญพร ดร.พูนสุข มาศรีสรณ์

อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา

ด้วย นางชนภา นามสกุล ศรีวิสรณ์ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษาภาคพิเศษ เลขประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๒๐๕๐๐๖ ที่อยู่ ๑๔๔/๑๑๑ ซอยคูบอน ๒๗ ตำบลท่าแร่ อำเภอบางเขน จังหวัดกรุงเทพมหานคร รหัสไปรษณีย์ ๑๐๒๒๐ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “แนวทางการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักพุทธสันติวิธี : กรณีศึกษาชุมชนชาวไร่กาแปดอยช้าง” ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อรวบรวมข้อมูลนำมาประกอบการทำวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ ทางหลักสูตรฯ เห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และมีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับประเด็นในหัวข้อวิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์ดังกล่าว จึงขอเรียน/เจริญพรเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้องของเครื่องมือการวิจัยให้แก่ นิสิต หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขออนุโมทนาขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

จึงเรียน/เจริญพรมาเพื่อทราบและอนุเคราะห์สืบทอด

(พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยพุทธศาสนานานาชาติ

ผู้อำนวยการหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา

แจ้งกรรมการเครื่องมือวิจัย (เรียน)
โดย 11/กวิ/ร.นอย.
19 ธ.ค. 2560

สำนักงานโครงการหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา

โทร ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๕๒๘, โทรสาร ๐๓๕-๒๔๘-๐๙๙

<http://www.ps.mcu.ac.th>

นางชนภา ศรีวิสรณ์ นิสิตผู้วิจัย โทร. ๐๙๔-๔๔๑-๖๓๕๕, ๐๖๑-๘๘๘-๘๒๘๒

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาลัยพุทธศาสนานานาชาติ (สาขาวิชาสันติศึกษา) โทร.๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ภายใน ๘๕๒๘

ที่ ศธ ๖๑๑๓/๖๒๓

วันที่ ๑๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน/เจริญพร ดร.นพ.บรรพต ตันธีรวงศ์

อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา

ด้วย นางชนภา นามสกุล ศรีวิสรณ์ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษาภาคพิเศษ เลขประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๒๐๕๐๐๖ ที่อยู่ ๑๔๔/๑๑๑ ซอยคูบอน ๒๗ ตำบลท่าแร่ อำเภอบางเขน จังหวัดกรุงเทพมหานคร รหัสไปรษณีย์ ๑๐๒๒๐ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “แนวทางการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักพุทธสันติวิธี : กรณีศึกษาชุมชนชาวไร่กาแฟดอยช้าง” ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อรวบรวมข้อมูลนำมาประกอบการทำวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ ทางหลักสูตรฯ เห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และมีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับประเด็นในหัวข้อวิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์ดังกล่าว จึงขอเรียน/เจริญพรเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้องของเครื่องมือการวิจัยให้แก่นิสิต หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขออัญมทนาขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

จึงเรียน/เจริญพรมาเพื่อทราบและอนุเคราะห์สืบทอดไป

(พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยพุทธศาสนานานาชาติ

ผู้อำนวยการหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา

สำนักงานโครงการหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา

โทร ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๕๒๘, โทรสาร ๐๓๕-๒๔๘-๐๙๙

<http://www.psu.ac.th>

นางชนภา ศรีวิสรณ์ นิสิตผู้วิจัย โทร. ๐๙๔-๔๔๑-๖๓๕๕, ๐๖๑-๘๘๘-๘๒๘๒

ภาคผนวก ข.

หนังสือขออนุญาตให้นิติตัมภาษณ์เก็บข้อมูลวิจัย

ที่ ศธ ๖๑๑๓/๖๕๕

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๔ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอบางน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๒๔๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๒๔๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้ผลิตสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย
เรียน/เจริญพร นายปณชัย พิสัยเลิศ กรรมการผู้จัดการบริษัทกาแฟดอยช้าง
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบคำถามสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นางชนาภา นามสกุล ศรีวิธรม์ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
สันติศึกษา ภาคพิเศษ เลขประจำตัวนิต ๕๙๐๑๒๐๕๐๖๖ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษา
ชุมชนบ้านดอยช้าง อบต.วาริช อ.แม่สรวย จ.เชียงราย ” ทางหลักสูตรฯเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ
ที่มีความรู้และมีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับประเด็นในหัวข้อวิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์ดังกล่าว จึงขอความ
อนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและสนับสนุน
ข้อมูลเพื่อการวิจัยในหัวข้อที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น โดยจะนำไปเผยแพร่ใช้ประโยชน์ตามพันธกิจของ
หน่วยงานต่อไป

หลักสูตรพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอ
อโนโมนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

ผู้อำนวยการวิทยาลัยพุทธศาสตร์นานาชาติ
ผู้อำนวยการหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา

สำนักงานโครงการหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา
โทร ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๕๒๘, โทรสาร ๐๓๕-๒๔๘-๐๙๙
<http://www.ps.mcu.ac.th>
นางชนานา ศรีวิกรม์ นิสิตศึกษานิเทศก์ โทร. ๐๙๔-๔๔๑-๖๓๕๕

ที่ ศธ ๖๑๑๓/๖๖๖

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
 www.mcu.ac.th

๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตให้ผลิตสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย
 เรียน/เจริญพร นายธนากร ภูส่วงวงศ์ ประธาน อบต.วารี ดอยช้าง
 สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบคำถามสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นางชนาภา นามสกุล ศรีวิสรณ์ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
 สันติศึกษา ภาควิชา เลขประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๒๐๕๐๖๖ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษา
 ชุมชนบ้านดอยช้าง อบต.วารี อ.แม่สรวย จ.เชียงราย ” ทางหลักสูตรฯเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ
 ที่มีความรู้และมีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับประเด็นในหัวข้อวิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์ดังกล่าว จึงขออนุญาต
 ขออนุญาตจากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและสนับสนุน
 ข้อมูลเพื่อการวิจัยในหัวข้อที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น โดยจะนำไปเผยแพร่ใช้ประโยชน์ตามพันธกิจของ
 หน่วยงานต่อไป

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอ
 อนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

(พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยพุทธศาสตร์นานาชาติ

ผู้อำนวยการหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา

สำนักงานโครงการหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา
 โทร ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๕๒๘, โทรสาร ๐๓๕-๒๔๘-๐๙๙
 http://www.ps.mcu.ac.th
 นางชนาภา ศรีวิสรณ์ นิสิตผู้วิจัย โทร. ๐๙๔-๔๔๑-๖๓๕๕

ที่ ศธ ๖๑๑๓/๖๖๖

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอง่วงน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตให้หนังสือสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

เรียน/เจริญพร นายธีรพงศ์ วิมลสุวรรณกุล

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบคำถามสัมภาษณ์

จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นางชนาภา นามสกุล ศรีวิสรณ์ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
สันติศึกษา ภาควิชาพิเศษ เลขประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๒๐๕๐๖๖ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษา
ชุมชนบ้านดอยช้าง อบต.วารี อ.แม่สรวย จ.เชียงราย ” ทางหลักสูตรเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ
ที่มีความรู้และมีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับประเด็นในหัวข้อวิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์ดังกล่าว จึงขอความ
อนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและสนับสนุน
ข้อมูลเพื่อการวิจัยในหัวข้อที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น โดยจะนำไปเผยแพร่ใช้ประโยชน์ตามพันธกิจของ
หน่วยงานต่อไป

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอ
อนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

(พระมหาพรหม ธรรมหาโส, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยพุทธศาสตร์นานาชาติ

ผู้อำนวยการหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา

สำนักงานโครงการหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา

โทร ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๕๒๘, โทรสาร ๐๓๕-๒๔๘-๐๙๙

http://www.ps.mcu.ac.th

นางชนาภา ศรีวิสรณ์ นิสิตผู้วิจัย โทร. ๐๙๔-๔๔๑-๖๓๕๕

ที่ ศธ ๖๑๑๓/๖๖๖

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย
เรียน/เจริญพร นายอศวิน วาสีอนุรักษ์ เกษตรกรชาวไร่กาแฟดอยช้าง
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบคำถามสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นางชนาภา นามสกุล ศรีวิสรณ์ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
สันติศึกษา ภาควิชา เลขประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๒๐๕๐๖๖ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษา
ชุมชนบ้านดอยช้าง อ.บต.วารี อ.แม่สรวย จ.เชียงราย ” ทางหลักสูตรฯเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ
ที่มีความรู้และมีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับประเด็นในหัวข้อวิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์ดังกล่าว จึงขอความ
อนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและสนับสนุน
ข้อมูลเพื่อการวิจัยในหัวข้อที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น โดยจะนำไปเผยแพร่ใช้ประโยชน์ตามพันธกิจของ
หน่วยงานต่อไป

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอ
อนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

(พระมหาพรช ฐมมหาโส, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยพุทธศาสตร์นานาชาติ

ผู้อำนวยการหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา

สำนักงานโครงการหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา
โทร ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๕๒๘, โทรสาร ๐๓๕-๒๔๘-๐๙๙
http://www.ps.mcu.ac.th
นางชนาภา ศรีวิสรณ์ นิสิตผู้วิจัย โทร. ๐๙๔-๔๔๑-๖๓๕๕

ที่ ศธ ๖๑๑๓/ ๖๖๖

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย
เรียน/เจริญพร นายพิชิต ศิริคามสุข เกษตรกรชาวไร่กาแฟดอยช้าง
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบคำถามสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นางชนาภา นามสกุล ศรีวิสรณ์ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
สันติศึกษา ภาควิชา เลขประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๒๐๕๐๖๖ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษา
ชุมชนบ้านดอยช้าง อบต.วาริช อ.แม่สรวย จ.เชียงราย ” ทางหลักสูตรฯเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ
ที่มีความรู้และมีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับประเด็นในหัวข้อวิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์ดังกล่าว จึงขอความ
อนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและสนับสนุน
ข้อมูลเพื่อการวิจัยในหัวข้อที่ได้อ้างมาแล้วข้างต้น โดยจะนำไปเผยแพร่ใช้ประโยชน์ตามพันธกิจของ
หน่วยงานต่อไป

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอ
อนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

(พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยพุทธศาสตร์นานาชาติ

ผู้อำนวยการหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา

สำนักงานโครงการหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา

โทร ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๕๒๘, โทรสาร ๐๓๕-๒๔๘-๐๙๙

<http://www.ps.mcu.ac.th>

นางชนาภา ศรีวิสรณ์ นิสิตผู้วิจัย โทร. ๐๙๔-๔๔๑-๖๓๕๕

ที่ ศธ ๖๑๑๓/๖๖

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุมัติคราะให้หนังสือสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย
เรียน/เจริญพร นายพงษ์กร พิสัยเลิศ เกษตรกรชาวไร่กาแฟดอยช้าง
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบคำถามสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นางชนาภา นามสกุล ศรีวิสรณ์ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
สันติศึกษา ภาควิเศษ เลขประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๒๐๕๐๖๖ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษา
ชุมชนบ้านดอยช้าง อบต.วารี อ.แม่สรวย จ.เชียงราย ” ทางหลักสูตรฯเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ
ที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับประเด็นในหัวข้อวิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์ดังกล่าว จึงขออนุมัติ
คราะให้จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและสนับสนุน
ข้อมูลเพื่อการวิจัยในหัวข้อที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น โดยจะนำไปเผยแพร่ใช้ประโยชน์ตามพันธกิจของ
หน่วยงานต่อไป

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอ
อนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

(พระมหาพรหมชา ธมฺมหาโส, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยพุทธศาสตร์นานาชาติ

ผู้อำนวยการหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา

สำนักงานโครงการหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา

โทร ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๕๒๘, โทรสาร ๐๓๕-๒๔๘-๐๙๙

http://www.ps.mcu.ac.th

นางชนาภา ศรีวิสรณ์ นิสิตผู้วิจัย โทร. ๐๙๔-๔๔๑-๖๓๕๕

ที่ ศธ ๖๑๑๓/ว๒๖

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตขอให้ให้สัตยาบันเพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

เรียน/เจริญพร นายบรรพต ศิริคาม

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบคำถามสัมภาษณ์

จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นางชนาภา นามสกุล ศรีวิสรณ์ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
สันติศึกษา ภาควิชา เลขประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๒๐๕๐๖๖ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษา
ชุมชนบ้านดอยช้าง อบต.วารี อ.แม่สรวย จ.เชียงราย ” ทางหลักสูตรฯ เห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ
ที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับประเด็นในหัวข้อวิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์ดังกล่าว จึงขอความ
อนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้ให้สัตยาบันการเก็บรวบรวมข้อมูลและสนับสนุน
ข้อมูลเพื่อการวิจัยในหัวข้อที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น โดยจะนำไปเผยแพร่ใช้ประโยชน์ตามพันธกิจของ
หน่วยงานต่อไป

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอ
อนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

บรรพต ศิริคาม

(พระมหาพรหม ธรรมหาโส, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยพุทธศาสตร์นานาชาติ

ผู้อำนวยการหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา

สำนักงานโครงการหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา

โทร ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๕๒๘, โทรสาร ๐๓๕-๒๔๘-๐๙๙

http://www.ps.mcu.ac.th

นางชนาภา ศรีวิสรณ์ นิสิตผู้วิจัย โทร. ๐๙๔-๔๔๑-๖๓๕๕

ที่ ศธ ๖๑๑๓/๖๒๖

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่หนังสือสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย
เรียน/เจริญพร นายภูมิจิต วินิลวงผกา เจ้าของบ้านสวนคอยช้าง เกษตรกร ชาวไร่กาแฟคอยช้าง
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบคำถามสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นางชนภา นามสกุล ศรีวิสรณ์ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
สันติศึกษา ภาควิชา เลขประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๒๐๕๐๖๖ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษา
ชุมชนบ้านคอยช้าง อบต.วารี อ.แม่สรวย จ.เชียงราย ” ทางหลักสูตรเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ
ที่มีความรู้และมีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับประเด็นในหัวข้อวิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์ดังกล่าว จึงขอความ
อนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและสนับสนุน
ข้อมูลเพื่อการวิจัยในหัวข้อที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น โดยจะนำไปเผยแพร่ใช้ประโยชน์ตามพันธกิจของ
หน่วยงานต่อไป

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอ
อนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

(พระมหาพรหม ธรรมหาโส, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยพุทธศาสตร์นานาชาติ
ผู้อำนวยการหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา

สำนักงานโครงการหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา
โทร ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๕๒๘, โทรสาร ๐๓๕-๒๔๘-๐๙๙
http://www.ps.mcu.ac.th
นางชนภา ศรีวิสรณ์ นิสิตผู้วิจัย โทร. ๐๙๔-๔๔๑-๖๓๕๕

ที่ ศธ ๖๑๑๓/๖๖

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

เรียน/เจริญพร นายอัศเดช เปี้ยวเซ่ง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบคำถามสัมภาษณ์

จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นางชนาภา นามสกุล ศรีวิสรณ์ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
สันติศึกษา ภาควิชา เลขประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๒๐๕๐๖๖ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษา
ชุมชนบ้านคอยช้าง อบต.วารีน อ.แม่สรวย จ.เชียงราย ” ทางหลักสูตรฯเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ
ที่มีความรู้และมีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับประเด็นในหัวข้อวิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์ดังกล่าว จึงขอความ
อนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและสนับสนุน
ข้อมูลเพื่อการวิจัยในหัวข้อที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น โดยจะนำไปเผยแพร่ใช้ประโยชน์ตามพันธกิจของ
หน่วยงานต่อไป

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอ
อนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

(พระมหาพรชชา อมมหาโส, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยพุทธศาสตร์นานาชาติ

ผู้อำนวยการหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา

สำนักงานโครงการหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา

โทร ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๕๒๘, โทรสาร ๐๓๕-๒๔๘-๐๙๙

<http://www.ps.mcu.ac.th>

นางชนาภา ศรีวิสรณ์ นิสิตผู้วิจัย โทร. ๐๙๔-๔๔๑-๖๓๕๕

ที่ ศธ ๖๑๑๓/ ๖๖

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

เรียน/เจริญพร นายธาวิน แยชอกู๋

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบคำถามสัมภาษณ์

จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นางชนาภา นามสกุล ศรีวิสรณ์ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
สันติศึกษา ภาคพิเศษ เลขประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๒๐๕๐๖๖ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษา
ชุมชนบ้านดอยช้าง อบต.วารี อ.แม่สรวย จ.เชียงราย ” ทางหลักสูตรฯเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ
ที่มีความรู้และมีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับประเด็นในหัวข้อวิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์ดังกล่าว จึงขอความ
อนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและสนับสนุน
ข้อมูลเพื่อการวิจัยในหัวข้อที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น โดยจะนำไปเผยแพร่ใช้ประโยชน์ตามพันธกิจของ
หน่วยงานต่อไป

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอ
อนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

(พระมหาพรชยา ธมฺมาหาโส, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยพุทธศาสตร์นานาชาติ

ผู้อำนวยการหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา

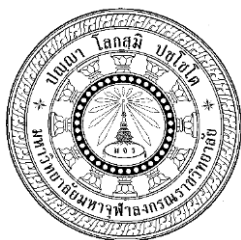
สำนักงานโครงการหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา

โทร ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๕๒๘, โทรสาร ๐๓๕-๒๔๘-๐๙๙

<http://www.ps.mcu.ac.th>

นางชนาภา ศรีวิสรณ์ นิสิตผู้วิจัย โทร. ๐๙๔-๔๔๑-๖๓๕๕

ภาคผนวก ค.
แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสัมภาษณ์ (Interview Guide)
**เพื่อการวิจัยหัวข้อ “แนวทางการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักพุทธสันติวิธี :
 กรณีศึกษาชุมชนชาวไร่กาแฟดอยช้าง”**

.....

แบบสัมภาษณ์นี้เป็นคำถามปลายเปิดเพื่อใช้สำหรับการสัมภาษณ์ ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์
 สามารถตอบคำถามได้ตามความเข้าใจ โดยจะไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

๑. ชื่อ-ฉายา/นามสกุล.....
๒. เชื้อชาติ.....อายุ.....ปี อายุพรรษา.....
๓. ตำแหน่ง.....
๔. สถานที่ปฏิบัติงาน.....
๕. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้อง.....
๖. วัน/เวลา.....
๗. สถานที่.....
๘. ผู้สัมภาษณ์.....

ตอนที่ ๒ สัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขของชุมชนชาวไร่กาแฟดอยช้าง

๒.๑ ข้อมูลเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชาวไร่กาแฟดอยช้างและปัญหาอุปสรรคต่อคุณภาพชีวิต
 ชาวไร่กาแฟดอยช้าง

- ด้านวิถีชีวิตและความเป็นอยู่
- ด้านเศรษฐกิจรายได้
- ด้านวิถีชุมชน ศิลปะ วัฒนธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกัน

๒.๒ วิธีการทำเป็นธุรกิจของชาวไร่กาแฟดอยช้างเป็นอย่างไร/ปัญหา/อุปสรรค หรือไม่
 อยากรและได้ดำเนินการแก้ปัญหาอย่างไร

- สภาพปัญหาการทำธุรกิจ
- สาเหตุของปัญหาอุปสรรคของชุมชน
- รูปแบบ แนวทาง วิธีการแก้ปัญหาของชุมชน

๒.๓ ในการอยู่ร่วมกันในชุมชนท่านได้ใช้หลักในการให้หรือการแบ่งปันในชุมชนอย่างไร
 และท่านคิดว่าการให้สามารถทำให้ชีวิตชาวไร่กาแฟดอยช้างเกิดการพัฒนาด้านที่ดีต่อชุมชนอย่างไร

๒.๔ ผลงานด้านใดที่ทำให้ชาวไร่กาแฟดอยช้างประทับใจและมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงความเป็นอยู่ของท่าน

ตอนที่ ๓ สัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักพุทธสันติวิธี

๓.๑ เรื่องการให้หรือการแบ่งปันช่วยเหลือเกื้อกูล (ทาน)

- ท่านคิดว่าการให้หรือการแบ่งปันมีความสำคัญต่อคุณภาพชีวิตของชาวไร่กาแฟดอยช้างหรือไม่อย่างไร

- ท่านคิดว่าได้ใช้หลักของการให้ (แบ่งปัน) ตัวชุมชนอย่างไร

- ท่านคิดว่าสิ่งที่ท่านอยากให้บริษัทรับซื้อกาแฟ, องค์กร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ให้การสนับสนุนคุณภาพชีวิตชาวไร่อย่างไรบ้าง (เป็นการให้ความรู้ การให้กำลังใจ การให้ราคาที่ยุติธรรม, การให้สาธารณสุข)

- ท่านคิดว่ากิจกรรมโครงการใดของชุมชนที่สะท้อนการใช้การแบ่งปันช่วยเหลือ มีรูปแบบ แนวทางอย่างไร

๓.๒ เรื่องการใช้วาจาสื่อสารพูดคุยปรึกษาหารือ (ปิยวาจา)

- ท่านคิดว่าการพูด การเจรจามีความสำคัญต่อคุณภาพชีวิตชาวไร่กาแฟดอยช้างหรือไม่อย่างไร

- ท่านคิดว่าได้ใช้วาจาลักษณะใดในการสื่อสารกับผู้อื่นอย่างไร (คนในชุมชนผู้มาติดต่อค้าขาย)

- สำหรับท่านอยากให้ บริษัทรับซื้อกาแฟ องค์กร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยทางใดบ้างที่สะท้อนการเจรจาพูดคุยหรือการให้ข้อมูลสื่อสาร เพื่อพัฒนาชีวิตชาวไร่กาแฟดอยช้างอย่างไร

๓.๓ เรื่องการทำตนให้เป็นประโยชน์ การมุ่งสร้างประโยชน์สุขต่อกัน (อัตถจริยา)

- ท่านคิดว่าการให้ความช่วยเหลือให้ความเสมอภาคต่อเกษตรกร

- ท่านคิดว่าได้ใช้หลักในการช่วยเหลือ อย่างเต็มที่ พร้อมทำงานเคียงบ่าเคียงไหล่ร่วมกันจนเกิดความไว้วางใจ

- ท่านคิดว่าได้ให้การส่งเสริมชุมชนเกษตรกรในด้านสาธารณสุข/การศึกษา/การกีฬา

- ท่านคิดว่ากิจกรรมโครงการใดที่สะท้อนการสร้างประโยชน์สุขต่อชุมชน มีรูปแบบแนวทางอย่างไร

๓.๔ เรื่องการวางตนเสมอต้นเสมอปลาย ทำทีของความเป็นมิตร (สมานัตตตา)

- ท่านคิดว่าการช่วยเหลือ การวางตัวเป็นมิตรต่อผู้มาเยี่ยม การพบปะพูดคุยกันอย่างไรเป็นอยู่

- ท่านคิดว่าทำอย่างไรในการรับฟังความคิดเห็นของชุมชน

- ท่านคิดว่าการปรับตัวเข้ากับอยู่กันอย่างไร ในภาวะเศรษฐกิจเปลี่ยนท่านมีแนวทางการปรับตัวเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างไร ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

ภาคผนวก ง.

ภาพคณะผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ให้การสัมภาษณ์เก็บข้อมูลการวิจัย

สัมภาษณ์คุณปณชัย พิสัยเลิศ
ประธานกรรมการบริษัทดอยช้างออร์แกนิก
เมื่อวันที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐ ที่ไร่กาแฟดอยช้าง จังหวัดเชียงราย

สัมภาษณ์ ประธาน อบต. วาวี ดอยช้าง
นายธนากร ภูสว่างวงศ์
เมื่อวันที่ ๒๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๐

สัมภาษณ์ กลุ่มชุมชนเกษตรกรชาวไร่กาแฟดอยช้าง
 นายภูมิจิต วินิลวงผกา ชาวไร่กาแฟดอยช้าง
 เมื่อวันที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐ ที่ไร่กาแฟดอยช้างจังหวัดเชียงราย

สัมภาษณ์ กลุ่มสหกรณ์ชาวไร่กาแฟดอยช้าง
 นายอัคเดช เปรี๊ยะเชก
 เมื่อวันที่ ๒๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๐

สัมภาษณ์ชาวไร่กาแฟดอยช้าง
 นายภูมิจิต วินิลวงผกา , นายอัศวิน วาสีอนุรักษ์, นายธีรพงษ์ วิมลสุวรรณกุล,
 นายพิชิต ศิริคามสุข,นายพงษ์กร พิสัยเลิศ
 เมื่อวันที่ ๒๗,๒๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๐

สัมภาษณ์กลุ่มสหกรณ์ชาวไร่กาแฟดอยช้าง
 นายอัคเดช เปี้ยวเซ่ง, นายบรรพต ศิริคาม, นายธาวิน แยซอกู
 เมื่อวันที่ ๒๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ ที่ไร่กาแฟดอยช้าง จังหวัดเชียงราย

ประวัติของผู้วิจัย

ชื่อ	:	นางชนาภา ศรีวิสรณ์
เกิด	:	วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๐๓
สถานที่เกิด	:	กรุงเทพมหานคร
การศึกษา	:	ปริญญาตรี วิทยาลัยครูพิบูลสงคราม จังหวัดพิษณุโลก
ประสบการณ์การทำงาน	:	การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค
อาชีพปัจจุบัน	:	ที่ปรึกษากาแฟ ดีลแอนด์เดลูการ์
ที่อยู่	:	ถนนรามอินทรา แขวงท่าแร้ง บางเขน กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๒๐
	:	โทร. ๐๙๔-๔๔๑-๖๓๕๕,
	:	อีเมลล์ chanapa6355@yahoo.com